Sven Wimnell 3 december 2016:
De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar.

http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Sven Wimnell 3 december 2016:
De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Innehåll:

6 **Kapitel 1. De nya regionerna.**
7 DN onsdag 23 november 2016: Vad är skillnaden mellan § landsbygd och stad?
9 Klyftan mellan stad och land vår viktigaste fråga
11 Partierna blir tvungna att söka stöd utanför storstäderna
13 Fötroendet för insitutioner är lägre på landsbygden.
14 Skriet från vildmarken
16 Regeringens förslag till regioner i Sverige
Kartan ritas om – men alla är inte nöjda
17 Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning
27 De sex regionerna är lämpliga för regeringens planering av framtiden
28 Ardalan Shekarabi
29 M och C: Tvinga inte in län i storregioner
31 Regeringen går C till mötes på flera punkter
32 Inga storregioner efter nej från C
33 Blandade känslor efter att storregionsplaner skrotats
34 Digitaliseringen av offentlig sektor ska nu snabbas på

36 **Kapitel 2. Något om läget i världen.**
37 Peter Wolodarski: Vakna Sverige, vi är mer utsatta än på länge
39 Systemet kan fasas ut efter Castros död
41 Nu hänger allt på vilken linje USA väljer
42 Kuba kan bli en första prövning förTrump
43 En del är glada – andra är riktigt ledsna
45 Putin och ryska ministrar hyllar Castro
45 Så reagerar världen
46 Debatten om diktaturerna får nytt bränsle
47 Beundrad och hatad av miljoner
52 Asien bävar för Trump
53 Civila flyr för sina liv när bombräder trappas upp
55 Krav på extra FN-möte om Aleppo
56 Spricka i säkerhetsrådet om nödhjälp till Aleppo
58 Rebeller går samman i allians mot armén
59 OECD uppmanar till stimulans
60 Priset rusar efter kartellens besked
61 Skörbjugg tillbaka i Australien
62 En riktigt torftig människosyn
64 Frihetstanken gällde inte för alla. I USA har slaveri och frihet alltid hört ihop
65 Fransk kamp ska väcka nytt liv i fredssamtalen
67 EU måste skärpa reglerna till försvar för demokratin
68 Tyranniet har tagit alla som gisslan
71 Erdogan får stanna utanför EU
72 Höj rösten för demokratin
74 Renzis framtid avgörs i laddad folkomröstning
76 Johan Schück: Fördjupad kris efter Italiens folkomröstning
78 Hollande ställer inte upp för omval
79 Därför hjälper du någon du inte har träffat tidigare
82 Malin Nordgren: Gruppen både livsnödvändig och farlig
83 Fångarnas dilemma” visar hur vi samarbetar
86 Samarbetar vi mindre när vi blir jämförda?
87 Ensam har aldrig varit stark, ensam var död”
90 Att tävla kan vara nyttigt i lagom doser
91 Tro inte att religionen minskar
96 Den kritiska massan
98 Världen som väntar Trump
100 Trump lovar att lämna affärerna
102 Näringslivets elit får gräddfil in i Vita huset
103 Krismedveten Putin vädjar till ryska folkets patriotism

105 **Kapitel 3. Mänskliga verksamheter som styr världen.**
106 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
108 Ämnet om samhällsplaneringens problem
109 Utvecklingens krafter
110 Systemet för mänskliga verksamheter
113 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter
116 Den fundamentala påverkanskedjan
118 Politiska och opolitiska planeringar
119 Påverkans- och förändringsproblem
120 Sveriges regeringar under 100 år
122 Makthavare i världen efter andra världskriget

124 **Kapitel 4. Regeringens politik och brist på politik**
125 Vi och MP vill fortsätta vårt samhällsbygge”
136 Ombuden vill slå vakt om svenska välfärden
137 Det man bör göra i dagens politik är en följd av mänsklighetens historia och t o m universums historia
138 Regeringens politik
139 Regeringens politik för miljön
140 Vill man veta något om regeringens politik om samhällsplanering kan man gå till polikområdet “kommuner och landsting”
140 Kommuner och landsting
140 Indelningskommitténs förslag på Sveriges regionala indelning
140 Hur påverkar statens styrning kommunerna och landstingen?
141 Mål för kommuner och landsting
141 Seminarieserie om kommunernas utmaningar
142 Något om presentationerna: Medborgarna och det politiska styret av stadsregioner
144 Det är ingen bra ordning i regeringens politik.
144 Det som civilministern har ansvar för gäller statens politik för kommuner och landsting
145 Migrationen är ett stort problem
145 Hushållsverksamheterna är ett stort problem
145 Skolutbildningen är inte bara en fråga om yrkesutbildning utan också en fråga omallmänbildning och bildning för demokrati
145 Regionalpolitik
145 De politiska partierna
146 22 politikområden för politiken
147 Det vore bra om statsråden kunde berätta något om vad de gör
149 Statsminister Stefan Löfven har två uppgifter
150 Det finns fysiska och sociala miljöer.
151 Socialförsäkrings- och hushållspolitik. Socialförsäkrings- och hushållsminister. Socialdepartementet
152 Något om välfärd. 26 maj 2016

154 **Kapitel 5. Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen?**
155 Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter
157 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
158 Konsumentverkets beräkningar 2016
163 Månadskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
163 Årskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
164 Pensionärer 2016
164 Årskostnader år 2016, pensionärer
165 Något om skatte- och bidragshistoria
168 Mer om skatter och bidrag
174 Tillägg om skatter.
176 Fyra förslag
176 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
176 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
177 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer
177 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll
179 Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.
182 Om boende, 17 januari 2016. Det måste byggas mycket mer bostäder än vad som var i förslag i början av 2015.
184 Tätorter 2015 Befolkning och arealer

185 **Kapitel 6 . Planering av fysiska och sociala miljöer**
186 Sven Wimnell 16 juni 2011:Fysisk planering i Sverige. http://wimnell.com/omr711.pdf
186 Samhällsplanering.Fysiska och sociala samhällen.
188 Den fysiska översiktsplaneringens framväxti Sverige.
189 Före 1900. HYGIEN OCH RUTNÄT
193 1900-1920. ESTETIK OCH TEKNIK
196 1920-1940. FOLKHEM OCH RATIONALITET200
1940-1960. GRANNSKAP OCH PROGNOSER
206 Stadsplaner i Sverige genom åren enligt Arkitekturmuseet. 7 juni 2011.
213 Det blir för långt att ta med de följande avsnitten
213 Boverket har gjort om sin hemsida. Läs verkets nya hemsida.
213 Boverket.se 28 november 2016
215 Tidkriften Plan nr 1, 2016. Föreningen för samhällsplanering.
216 "NYTT & NOTERAT
217 SNABB FÖRÄNDRING AV BOSTADSBEHOVET NORBERGS KOMMUN
221 INTERVJU MED MARTIN SÖDERSTRÖM
223 SVERIGE ÄR VÄRLDSBÄST PÅ BOSTADSBRIST
226 FEL STRATEGI PLACERA UNGAR I KRYMPANDE KOMMUNER
228 Regionplaneringen och samhällsplaneringens problem
233 Det behövs planeringar för Sverige och 6 svenska regioner och det behövs en svensk världsplanering för svenska behov
234 Innehåll i:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidnings-artiklaroch förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner. http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf
241 Innehåll i: Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner.Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

242 **Kapitel 7 . Några tidningsartiklar med problemområden.**
244 Inte bristen på sanktioner som hindrar kommunerna
245 Åklagare: Polisen har klappat i hop
247 1 000 svenskar dör varje år i cancer orsakad av alkohol"
249 Så gör tävlingstänkande och konkurrens våra liv sämre
252 Forskning viktigare än någonsin när vi lever i post-sanningens tid
255 Nolltolerans har inte haft önskad effekt
255 Inte rimligt att försöka få friska 55-plussare att bli pensionärer
257 Höjda basanslag ska öka kvaliteten i forskningen"
259 Jag grubblar över om livet skulle vara bättre någon annanstans
261 Tydligt att tjänster i andra skolor har fler sökande
264 Underskott på pedagoger slår mot de svagaste
265 Polismyndigheten får kritik för barn i arresten
266 Strängare bankkrav kan slå mot Sverige
267 Skrivarverkstäder för barn fyller fem år
270 Fortfarande ojämlikt i svenska nyhetsmedier
271 Var är forskarna?
273 "Jag känner mig ofta rädd – de vill egentligen inte köra mig"
276 Staden siktar mot fossilbränslefritt
278 Kunskap på beställning
279 Den som har ett faktiskt behov av stöd ska få det
281 Lärarflykten en modern myt
283 Gustav Fridolin: Kommuner bryter mot lagen
285 Ensamkommande gymnasieelever kan få stanna
286 Läsarna vittnar om hur dåligt färdtjänsten fungerar
289 Landstinget kräver taxiföretag på tio miljoner
291 Politikerna använder inte de verktyg de har
293 M vill ge högst lärarlön till utsatta skolor
293 Nytt hopp om skolan
295 Beskatta flyget som bilen för att nå klimatmålen
297 Lärare: Jag tror att "mattelyftet" har gjort mycket
298 De svenska skolresultaten har vänt uppåt
299 Ministern vill inte ge äran till sin företrädare
400 Vi får vänta till tisdag innan debatten tar fart
301 Majoritet vill stoppa skatten på flygresor

302 Moderaterna stöder byte av signalsystem
303 Därför lever man längre i södra Sverige
304 Bensinbilar kan förbjudas i städer
304 Kommuner tar inte sitt ansvar
305 Medicinjätten satsar på eget flyg tillGöteborg
308 Fara att Ericsson flyttar mer av sin utveckling
309 Svag krona ger svenska exporten draghjälp
310 Var fjärde krona till boendet
310 Vikingarna intar Djurgården
312 Hårt tryck på SÖS-akuten när NKS öppnat
315 Hätsk protest mot brister i färdtjänsten
317 ”Förbättra invandringen av arbetskraft till Sverige
319 Läraryrket är populärt igen
321 Lärarstudent: Vi har i princip garanterat jobb
322 Dyrare att ta flyget 2018 – trots kritiken
323 Regeringen hotar att straffa kommunerna
325 Moderaterna vill inte hjälpa de rödgröna ännu en gång
326 Kravet på kollektivavtal får stå tillbaka
327 Svårt förstå Säpos nya miss
328 En av sju påverkas av mobbning
329 Förenklade regler borde ha införts för länge sedan
331 Tillfällig lösning räcker inte för varaktiga jobb
333 Alla ska kunna hitta sin favorit
335 Björn Wiman: Vi ser nu en glidning som går mycket snabbt
336 Därför är det inte konstigt att man längtar bort nån gång
339 Historien nyläst i olika stilar och skiftandesynvinklar
342 Kommunanställda som hyr ut riskerar skattesmäll
344 Bottenplats för integration och boende
347 Krav från S och V: Öppna stängda vårdplatser
347 Kaos på förlossningen: Personalen gråter
349 En borgerlighet i kris
350 Poliserna säger att de har förlorat hoppet
358 Det var ett stort misstag och läget för vår pojke var kritiskt
360 Rekordmånga mål hos migrationsdomstolarna
363 Borgerliga partierna halkar efter trots pressad regering
364 Ovanligt tidig start för vinterns virusplågor
365 Höjd moms väntar för inrikesresor
366 Det är mycket allvarligt
367 Arbetsgivare får skära i arbetstid efter dom
368 Drivhusklimat skylls på riksbank och regering
369 Därför njuter de flesta av ömsint beröring
372 Stora tekniska problem på NKS:Tidsfråga innan en patient dör
373 Färre hemlösa i Stockholm
375 Tutankhamons gamla Egypten får nytt liv i Frihamnen
376 M-toppar gör upp med alliansens asylpolitik
378 Reinfeldts medarbetare: ”Jag skäms”
379 Provocerande att några rika kommuner smiter undan

Kapitel 1
De nya regionerna.

Sida

7 DN onsdag 23 november 2016: Vad är skillnaden mellan § landsbygd och stad?

9 Klyftan mellan stad och land vår viktigaste fråga

11 Partierna blir tvungna att söka stöd utanför storstäderna

13 Fötroendet för insitutioner är lägre på landsbygden.

14 Skriet från vildmarken

16 Regeringens förslag till regioner i Sverige
Kartan ritas om – men alla är inte nöjda

17 Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussions-underlag angående Sveriges framtida regionala indelning

27 De sex regionerna är lämpliga för regeringens planering av framtiden

28 Ardalan Shekarabi

29 M och C: Tvinga inte in län i storregioner

31 Regeringen går C till mötes på flera punkter

32 Inga storregioner efter nej från C

33 Blandade känslor efter att storregionsplaner skrotats

34 Digitaliseringen av offentlig sektor ska nu snabbas på

DN onsdag 23 november 2016: Vad är skillnaden mellan landsbygd och stad?

Text: Johannes Ledel, Axel Björklund, Hans Rosén Foto: Lotta Härdelin, DN, TT

Sabina Donsér, 35, bor i Stockholm, men kommer från Ystad:
– Tempot och stressen helt klart. I storstaden är man lite mer i sin egen värld. I mindre städer är folk lite mer öppna och gladare.

Mona Wåtz, 35, bor i Stockholm, men kommer från Smålandstrakten:
– Det är ett helt annat tempo i storstaden. Folk är mer stressade och kräver att saker ska komma snabbt. Jag tror att på landsbygden är man lite vanare vid att saker tar lite längre tid.

Mathias Svärd, 33, Gävle:
– Det är väl stressen. Att det ska gå mycket fortare och så i storstaden. I Gävle är det lugnare, men det börjar bli mer som i Stockholm där också.

Gudrun Andersson, 55, Jokkmokk:
– På landsbygden är vi mer öppna. Här är det mer stelt. Man går inte in till någon hursomhelst. Hemma är det mer att man kan gå in till grannen på en kopp kaffe, här måste man nästan ringa och fråga. Norrbottningar är mer lättsamma.

Tomas Eneroth (S), gruppledare i riksdagen. Boende i Växjö:
– Mycket politisk makt uppfattas nog vara koncentrerad till storstäder. Det avståndet, både fysiskt och psykiskt, påverkar sannolikt förtroendet.

Mattias Karlsson, 39, gruppledare SD, Älmhult:
– Den sociala tilliten och det sociala kapitalet är i många fall större på landsbygden. Människor tenderar att visa större omsorg om sina grannar och vara mer villiga att ideellt hjälpa andra, samt respektera traditionella tankesätt på landsbygden.

Zayed Tadese, 19, Uppsala:
– Det känns som om vi som bor i stan är lite mer stressade och jag känner att vi fokuserar på olika saker. Vi tänker mer på pengar och att åka utomlands och sådana grejer.

Ann Berger, 61, Stockholm:
– Vi är nog mycket mer stressade, vi ska hinna göra många mer saker. Vi vill jobba mer, vi vill göra mer saker på vår fritid, vi vill utnyttja tiden till allting. Vi reser och far. Det kanske man gör på landsbygden också men förmodligen mycket mer organise- rat och planerat.

Helena Jonsson, 51, ordförande LRF, Tranås:
– Det är inte människorna som skiljer sig åt, utan förutsättningarna. Det som oroar mig är att staden och dess invånare är norm och att vi som lever på landet mer räknas som undantag.

Annie Lööf, 33, partiledare (C), bor i Nacka, men kommer från Maramö utanför Värnamo:
– Jag tror inte att man har olika värderingar beroende på var man bor. En bra skola, rätt hjälp när man är sjuk, jobb, trygghet, det är något som alla människor vill ha. Sedan finns det olika förutsättningar till det.

Ylva Hillström, 41, Uppsala:
– Kanske att man på landsbygden har ett annat tempo.

Emma Malm, 24, Stockholm:
– Människor i storstaden har en star- kare tendens att titta ned i marken när de går, för att det rent krass är väldigt mycket intryck. Det är lättare att lära känna någon från landsbygden. Ska man lära känna någon i Stockholm måste man kanske ta sig igenom ett litet skal först.

Joakim Samuelsson, 24, Västerhaninge:
– Stressen. Det är bara stressen som är skillnaden.

Anna Kinberg Batra, 46 år, partiledare (M), Nacka:
– Hela Sverige måste fungera. Vissa problem finns i hela landet, men det finns också olika problem på olika ställen, till exempel på orter som förlorar tillverkningsindustrin eller storstadsområden där bilar brinner.

Michelle Andersson, 19, Uppsala:
– Vi från mindre städer är mer vana vid det lugna. Sådan här miljö som i Stockholm stressar oss. Folk här är mer vana vid stress.

Stina Bergström, miljöpolitisk talesperson (MP), Högboda:
– Jag tycker inte det går att generalisera så. Men vi som lever på landet bor mindre segregerat. Flotta hus bredvid förfallna torp, gröna vågare bredvid de som bott i bygden i generationer, varghataren bredvid vargälskaren.

Marie-Louise Olsson, 57, bor i Stockholm men kommer från Värmland:
– Jag tycker inte att det är så stor skillnad. Människor är människor.

Daniel Sandsjö, 26, bor i Stockholm, men kommer från Karlstad:
– Det är väl att folk är mer stressade i staden. Folk i är lite snabbare att göra saker i storstaden. Det finns säkert fler skillnader, men det är inget jag reflekterat över.

Filip Ringh, 18, Stockholm:
– Jag har inte besökt så många ställen utanför Stockholm så det är lite svårt att säga. Men fördomen är väl att Stockholmare är smartare än lantisar, för att citera AKB (Anna Kinberg Batra).

Madeleine Bergström, 26, Göteborg:
– Det är inte så stor skillnad i Göteborg men när man kommer till Stockholm så tycker jag man märker skillnad. Det är lite mer klass i Stockholm, lite stelare, och inte lika avslappnat.

Ted Bengtsson, 40, Stockholm:
– Det är en svår fråga. Folk från landet är mindre stressade tror jag, de tar det lite lugnare och det är inte så noga med allting. Men egentligen är det inte så stor skillnad tror jag.

Jason ”Timbuktu” Diakité, 41 år, artist, från Lund:
– Boende på landsbygden kanske ser sina överlevnadsmöjligheter eroderas. Samtidigt är media och informationsflödet centrerat kring städerna. Det kan jag tänka mig får en person boende på landsbygden att känna sig osedd och ohörd.

Allan Makoba, 28, Kampala, Uganda:
– Det är stor skillnad. Jag tycker att folk som kommer utifrån är mycket varmare. Jag bodde utanför Stock- holm förut men när jag flyttade hit för att studera märkte jag skillnad.*

Moa Lundell, 24, bor i Nordnorge men är från Stockholm:
– Det är väldigt stor skillnad. Det är mycket mindre stress på landet. Man är ute mycket mer i naturen, i alla fall i Nordnorge. Man gör inte det som är inne och man lever för leva och är inte så trendkänsliga.

Miles Molina, 18, Stockholm:
– Det finns väl en tro att det är en viss effektivitet och ett visst tempo i storstaden som inte finns i mindre städer.

Henrik Rydström, 40 år, före detta fotbollsspelare, Kalmar:
– Generellt finns det en större öppenhet i storstad. Eftersom utbudet – av allt – är större är man inte lika ovan vid det som inte är exakt som en själv. I det lilla är det lätt att allt blir ett hot mot en själv.

Eric Skjuttorp, 23, Kungsbacka:
– Jag tycker nog den största skillnaden är den sociala biten. På landet har du mer vänner som du umgås tätt med, medan man i storstaden har en större bekantskapskrets.

Emelie Svahn, 34, Stockholm:
– På landsbygden tar man det lite lugnare. I staden ska det gå lite snabbare, man måste springa mellan tunnelbanan och bussen. Allting måste vara effektivt och tidspressat. Kanske är det för att vi har två och en halv timmars restid varje dag och då vill man komma fram snabbt.

Matilda Lindblad, 22, Göteborg:
– Folk i storstäder är mer stressade, man har mer bråttom att komma framåt än på landsbygden. Sedan är det skillnad från person till person.

DN ONSDAG 23 NOVEMBER 2016

”Klyftan mellan stad och land vår viktigaste fråga”

“Valet i USA blottlade djupa klyftor mellan stad och landsbygd. Skillnaderna finns också i Sverige. Boende på landet har lägre förtroende för politiker, är mer missnöjda med demokratin och ser mindre möjligheter att påverka.

USA är ett djupt splittrat land efter presidentvalet. Donald Trumps framgångar har beskrivits som en revolt från grupper som känner sig missgynnade av samhällsutvecklingen mot den politiska eliten i landets maktcentra.

På valkartan över många delstater bildar storstäderna isolerade öar, färgade i demokraternas blå färg, i ett rött republikanskt hav. I mindre städer, ofta gamla industriorter, och på landsbygden, föll Trumps attacker mot etablissemanget i god jord.

Liknande skillnader mellan stad och land finns även i Sverige. Förtroendet för samhällsinstitutioner, demokratin och dagspressen är lägre på landsbygden än i storstäderna.

Det framgår av statistik från SOM-institutet som brutits ned på typ av bostadsort (se grafik).

Andelen personer i storstäderna som säger sig ha förtroende för regeringen är 35 procent. På landsbygden är andelen 26 procent. Förtroen-

det för riksdagen är 32 procent i storstäderna och 22 procent på landsbygden.

Henrik Ekengren Oscarsson är föreståndare för SOM-institutet och professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet:
– Skillnaderna har att göra med hur mycket makt man känner att man har. Avståndet till makten är mycket större på landsbygden. Stadsbor och landsbygdsbor har väldigt olika livsvillkor och det genererar skillnader i åsikter och politiska preferenser, säger han.

Även om dimensionen stad-land är tydlig har den exploaterats mycket mindre politiskt i Sverige än exempelvis i grannländerna Norge och Danmark, enligt Henrik Oscarsson Ekengren. På senare år är det Sverigedemokraterna som har hittat ett växande stöd på landsbygden.

I Statistiska centralbyråns senaste partisympatimätning uppvisade Sverigedemokraterna betydligt lägre resultat i storstäderna än i övriga landet. Det bekräftar mönstret i valet 2014.

– SD är starkare på landet än i städerna, och starkare bland lågt utbildade än högt utbildade. De har väldigt svårt att få fäste i tjänstemannagrupper i städernas centrala delar eller bland studerande ungdomar. Så det finns absolut en stad-landdimension där, säger Henrik Oscarsson Ekengren.

En av de tydligaste skillnaderna mellan stad och land gäller synen på EU. Andelen som är positiva till EU är 45 procent i storstäderna och 29 procent på landsbygden, enligt SOM-undersökningen. Det avspeglas också i stödet för Sverigedemokraterna.

– Kritiken mot EU har alltid varit mycket tuffare ute på landsbygden än vad den varit i städerna och EU-motståndet är en lite bortglömd faktor bakom SD:s framgångar. Det finns ett väldigt starkt samband mellan inställningen till EU och röstning på SD, säger Henrik Oscarsson Ekengren.

Han framhåller också en annan förklaring till Sverigedemokraternas framgångar på landsbygden: Där är värderingarna mer traditionalistiska när det gäller sådant som jämställdhet, HBTQ-frågor och aborter och därmed mer i linje med SD:s budskap.

Även synen på medierna skiljer sig åt mellan stad och land. Förtroendet för dagspressen är tio procentenheter lägre på landsbygden än i storstäderna, enligt SOM-undersökningen. Däremot finns inga tydliga skillnader när det gäller förtroendet för radio och tv.

Medierna bidrar till att landsbygdens frågor inte kommer upp på agendan, säger Charlotta Mellander, professor i nationalekonomi med regional utveckling som specialitet.

– Det är väldigt svårt att få gehör för landsbygdens problem. Medierna är väldigt Stockholmscentrerade. En stor del av landet ligger i medieskugga. Till slut är det enda som återstår att rösta emot etablissemanget, säger hon.

Hon har gjort analyser av väljarbeteenden både i USA och Sverige och ser tydliga paralleller mellan länderna när det gäller geografiska klyftor och motsättningar.

– Man hittar liknande strukturer i hela västvärlden. Det finns ett gäng stora städer som går väldigt bra, det finns ett gäng mellanstäder som går ganska bra, och sedan finns det en stor geografisk yta som är mycket glesbefolkad som går väldigt knackigt, säger Charlotta Mellander.

I en färsk studie visar Charlotta Mellander på en begåvningsflykt från svensk landsbygd, när de unga drar till storstäderna för att utbilda sig.

Hon beskriver en negativ ekonomisk spiral. Arbetslösheten stiger, inkomstnivåerna sjunker och sjukskrivningarna ökar. När befolkningen minskar dras grundläggande samhällsservice in. Skolor läggs ned, vårdcentraler flyttas långt bort, det blir inget bredband.

– Jag tror att det här är Sveriges viktigaste fråga framöver. För USA blev uppvaknandet drastiskt. Det här kommer att sätta agendan i valet i Frankrike och kommer att sätta agendan i Sverige. Frågorna måste upp på bordet och det är vganska akut, säger Charlotta Mellander.

– Det borde vara högsta prioritet för alla som vill behålla en stabilitet i Sverige.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se
Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN ONSDAG 23 NOVEMBER 2016

“ Ewa Stenberg: Partierna blir tvungna att söka stöd utanför storstäderna

I Sverige har de politiska partierna under många år lyckats hålla nere konflikterna mellan stad och land. Men det blir allt svårare. Klyftorna mellan olika delar av Sverige har växt, och skillnaderna har blivit mylla för populister.

Den som vill uppleva skillnaderna mellan centrum och periferi i Sverige kan sätta sig i bilen och köra från Stockholm och västerut.

Det belopp som en familj kan renovera sitt kök för i Stockholms innerstad räcker till en sexrumsvilla i Älgarås, strax söder om E20 vid Hova. I oktober gick en 40-talsvilla här för 270 000 kronor. Priset speglar att vi nu befinner oss i den svenska periferin.

Kommunerna häromkring, Töreboda, Gullspång och Laxå, har lägre utbildningsnivå, högre arbetslöshet och större andel förtida pensionärer än i landet i genomsnitt. Befolkningen är äldre. Flera affärer och serviceinrättningar har lagt ner. Och även om flyktingkrisen skapat nytt liv och gett nya invånare ställer mottagandet hårda krav på skola och socialtjänst.

Den svenska klyftan mellan centrum och periferi är inte så enkel att den går mellan norr och söder eller mellan landsbygd och stad. Det finns stadsnära landsbygd som frodas, och stark tillväxt i norra Sverige. Samtidigt finns bruksorter och småsamhällen som under

många år lakats ur på unga invånare, arbetstillfällen och samhällsservice.

Det är en periferi i centrum där Dalsland, norra Västmanland, gränsen mellan Västra Götaland och Värmland, gränsen mellan Östergötland och Kalmar län, och Sydöstra Skåne ingår. Här finns det kommuner som haft många lediga bostäder, och det var hit som många asylsökande kom när flyktingkrisen sköljde in över Sverige. Här låg flera av de - kommuner vars socialtjänst och skolor utsattes för stora påfrestningar för ett år sedan.

I andra länder har skillnaderna mellan centrum och periferi varit viktiga politiska frågor. Lämnar man vackra Älgarås och styr vidare västerut, mot Norge, kan man se ett exempel.

Längs de norska vägarna syns det att landsbygden prioriteras. Även åkerlappar på bergssidor som lutar starkt odlas. Blicken når långt, för det växer inte sly längs vägarna när landskapet hålls öppet.

Norge är indelat i fem zoner. Arbetsgivaravgiften varierar mer än den gör i Sverige. I glesbygden är den noll. Studielån avskrivs och skatten är lägre om man söker sig till glesbygden. Ser man en karta över arbetslöshet och befolkningstillväxt så är de geografiska skillnaderna inte särskilt stora i Norge. Politiken har dock en prislapp som ett oljeland kunnat klara. Norges exempel visar ändå att trots att urbaniseringen är en global trend så är effekterna av den inte ödesbestämd.

I Sverige har de politiska konflikterna inordnats i vänster-högerskalan. Det har handlat om skatt, fördelning och välfärd. Inte ens Centerpartiet, vars motsvarighet till Socialdemokraternas kampsång Internationalen heter Lokalsamhällesvisan, har satsat på skillnaden mellan stad och land på senare år. Partierna har de senaste valrörelserna varit inriktade på att locka storstadsväljare, som ju blir allt fler.

Nu får höger-vänsterdimensionen allt starkare konkurrens av frågor om värderingar, identitet, nationalism och kultur. Där faller frågan om centrum och periferi bättre in.

Det pågår redan en politisk strid om Sveriges indelning ska göras om, med färre regioner och kommuner.

Regeringens landsbygdskommitté, med representanter från alla riksdagspartierna, diskuterar att utlokalisera fler statliga jobb i landet. Den ska lägga ett förslag i januari.

Frågor om lastbilsskatt (eller vägslitageavgift på regeringens språk), vargjakt, strandskydd, bredband, tillgången på sjukvård och service och att polisen inte kommer när man ringer kan få nytt bränsle av spänningarna mellan stad och land. Diskussionerna om statliga satsningar på vägar, järnvägar och bredband likaså.

De värderingsskillnader som syns mellan centrum och periferi exploateras allt mer av populister över världen.

Statistiken som DN tagit fram visar att förtroendet för regeringen, riksdagen och EU är lägre på landsbygden. Och lågt förtroende gör det svårare för partier att nå fram. Men efter den politiska chockkur som britternas beslut att lämna EU och amerikanernas val av Donald Trump inneburit vågar de inte låta bli att försöka hårdare. Trots att storstadsväljarna blir allt fler.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

Från DN 23 november 2016

Fötroendet för insitutioner är lägre på landsbygden.

Förtroendet för institutioner, demokrain och dagspressen är lägre på landsbygden är i storstäderna.
Källor: Som-institutet, Statistiska centralbyrån

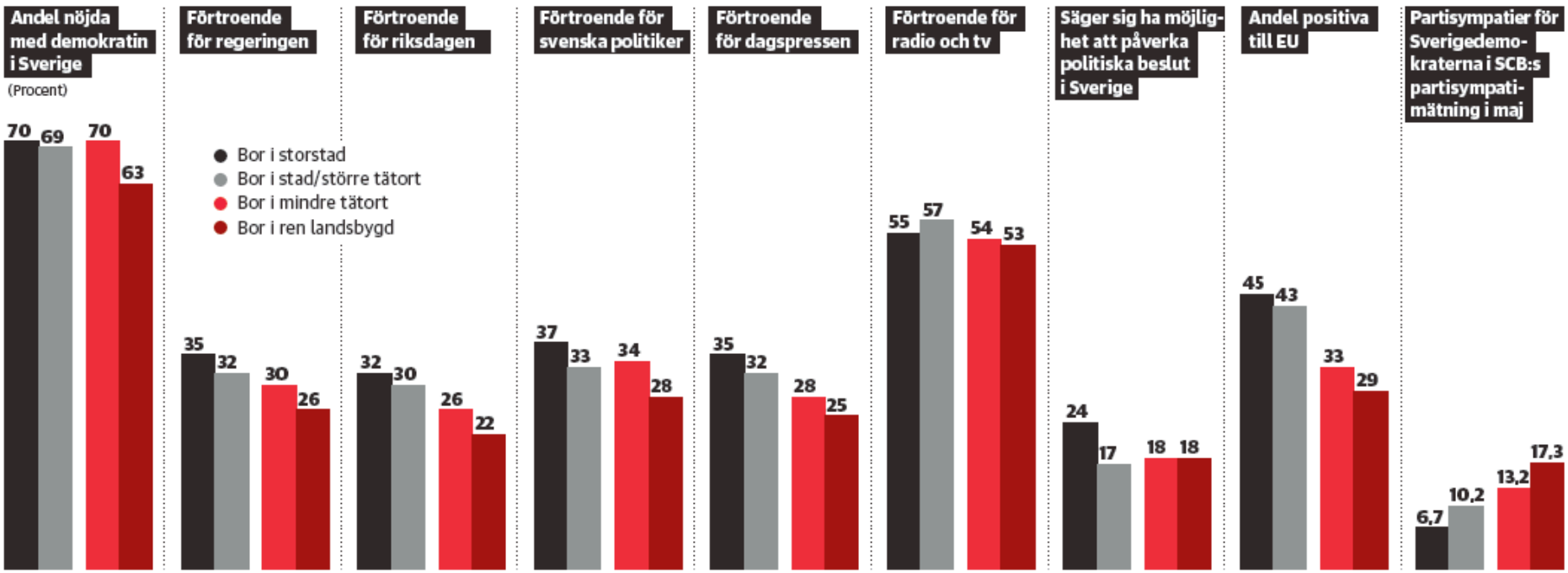

DN TORSDAG 24 NOVEMBER 2016

“Skriet från vildmarken

Donald Trump har som få andra begripit den politiska spelplanen och vunnit glesbygdsbornas röster. Po Tidholm konstaterar att också landsbygden måste få vara delaktig i det moderna projektet.

Det har pratats mycket om gränser de senaste åren; mellan rika och fattiga, mellan etniska grupper och kulturella gemenskaper och mellan dem som får komma hit och dem som får stanna i krigszonerna.

Ytterligare en sådan gräns – mindre dramatisk tycks många tro – skär mellan staden och landet. Den framträder med skrämmande tydlighet när man tittar närmare på vilka som röstat på vem i det amerikanska valet, och framför allt var de bor. Hillary Clinton och Donald Trump fördelade väljarna mellan sig med närmast kirurgisk precision. Demokraterna gick fram i städerna, Clinton vann tätbefolkade valkretsar som inte ens Obama lyckades ta under valen 2008 och 2012, men hon förlorade de mer glest befolkade till Trump.

I vårt valsystem går det utmärkt att skita i hela Norrland. Där bor nämligen bara knappt 10 procent av väljarna. Folk i Värmland, Dalsland och andra perifera landskap kan man också strunta i om man vill. Det har de flesta politiker förstått redan. Och här i Dagens Nyheter redovisades i går siffror från SOM-institutet som visar att det politiska ointresset tydligt avspeglas i opinionen. Svensk landsbygdsbefolkning har lägre förtroende för såväl demokratin som institutionerna, medierna och EU. Sverigedemokraterna har nästan tre gånger så stort stöd i landsbygd som i storstad.

Donald Trump begrep spelplanen. Det var inte de av globaliseringen och frihandeln svikna stålverksarbetarna i Ohio som bar fram Trump till seger. Inte ensamma åtminstone. De som stödjer Trump har det överraskande bra rent materiellt. Förvånande många är kvinnor. De flesta är vita förstås.

Den minsta gemensamma nämnaren är den rurala identiteten. Väljarna kan bo i mindre städer, de kan vara välbeställd medelklass, men det som förenar Trumps väljare är att de inte är urbana.

Det urbana går att förstå som en norm; ett kraftfullt värdesystem som sammanfattar vår tids gångbara värderingar. Det moderna liberala projektet – mångkultur, valfrihet, tolerans, kunskapssamhälle, miljömedvetande – är ett renodlat urbant projekt. Det har inte blivit så av en slump.

Både politiken och marknaden har under en väldigt lång tid fokuserat på de förtätade miljöerna. Marknaden vill vara i staden för att det är mer lönsamt att befinna sig där och politiken vill vara i staden för att de vill vara där marknaden och väljarna är. Och sedan rullar det på. Övriga ytor hamnar i skuggan. Landsbygden glöms bort, eller förväntas möjligen leverera pittoreska semesterupplevelser åt den urbana klassen.

Men ibland gör sig landsbygden plötsligt påmind, och den visar sig nästan alltid vara helt obegriplig. När det just varit ett val och resultatet inte stämmer med samhällets allmänna självuppfattning vill man gärna förstå hur det hänger ihop, det där med staden och landet. Forskarna är helt överens, det är verkligen stad och land -dimensionen som är den avgörande faktorn. Det är befolkningstätheten, stupid.

De som hamnat i bakvattnet, jordbrukare (3 av 4 röstade på Trump), industriarbetare och vanlig landsbygdsbefolkning tar chansen att hämnas när de erbjuds tillfälle. De tror inte längre på att liberaler och socialdemokrater ska göra tillvaron drägligare för dem. De kanske inte tror på SD, Front National eller Trump heller, men de visar ju i alla fall lite tåga. De vill någonting, även om det är oklart vad.

Övriga partier tycks – med stadens framgång som universellt mått givetvis – anse att alla gamla politiska projekt är avslutade. Välfärdsstaten är färdigbyggd, Berlinmuren riven och infrastrukturen är på plats. Vi har nått den postpolitiska eran, toppen av Maslows behovstrappa.

Det enda återstående politiska projektet i vår tid handlar om mångfald, tolerans och valfrihet. I de övermogna västerländska demokratierna har nyheter om ökad jämlikhet, mångfaldsarbete och homoäktenskap blivit det som skapar tilltro till framsteget. Det finns inte mycket att annat att glädja sig åt. Jag är inte ironisk nu.

Men om man nu inte befinner sig på Maslows högsta steg, om upplevelsen snarare är denna; att allt går en förbi, motorvägen har dragits om runt småstaden, tillverkningsindustrin har flyttat till Kina, vården sköts av överbetalda stafettläkare och luften har gått ur klasskänslan och de lokala gemenskaperna. Då är landsbygdens medellöshet giltig också i en metafysisk dimension.

Det vanligaste jobbet på den amerikanska landsbygden är lastbilschaufför. Samtidigt räknar man med att det bara dröjer tio år innan förarlösa lastbilar börja ta över transporterna. Hur man förhåller sig till en sådan nyhet avslöjar vem man är. Du kan tänka att det är bra för miljön med elektrifierade tunga fordon, och att det är toppen att tunga, monotona arbeten automatiseras. Eller också undrar du hur du ska försörja din familj. Och vilken just din roll ska vara i den nya kunskapsekonomin.

Många av de steg som betraktas som positiva för ett samhälle där det urbana är norm – täthet, delningsekonomi, automatisering, grön skatteväxling – är enorma orosmoment för landsbygdens befolkning. Oron tar sig, särskilt i USA där kapitalismen är hårdare, utbildningssystemet och välfärden mindre utjämnande och landsbygdens medier nedlagda eller politiserade, ofta väldigt otrevliga uttryck.

Nu säger populisterna att vi ska lyssna på uttrycken. Normalisera symptomen liksom. Det säger sig självt att det är en destruktiv strategi. Vi vet mycket väl vad som händer då.

Landsbygdens befolkning behöver få känna sig delaktiga i det moderna projektet, det är dit vi måste nå. Landsbygdsbefolkningen måste få ta del av framstegen, tillväxten och produktivitetsvinsterna. Och den behöver bli speglad, få se sig själv, bli förstådd och förstå sig själv. Medierna behöver vara i hela landet, hela tiden. Inte bara under några veckor efter ytterligare ett omskakande valresultat.

Po Tidholm musik@dn.se “

Regeringens förslag till regioner i Sverige.

Sidorna165-178 i
Sven Wimnell 4 april 2016: http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf :

DN 10 mars 2016:

“ Kartan ritas om – men alla är inte nöjda

Den svenska länskartan är på väg att ritas om. Enligt ett nytt förslag ska landet delas in i sex regioner i stället för dagens 21 län. – Den indelningen vi har i dag är orättvis, säger utredaren Barbro Holmberg.

Regeringens utredare har sedan i somras jobbat med att ta fram ett förslag om hur den gamla länsindelningen ska skrotas till förmån för ett antal nya storregioner. Utgångspunkten har varit att skapa jämnstarka regioner som bland annat ska ha förutsättningar att hantera hälso- och sjukvårdssystemet för regionens invånare.

Nu finns ett förslag där landets 21 län i stället blir till sex regioner. Den folkrikaste regionen blir Stockholm/Gotland med 2,3 miljoner invånare medan Norrlandsregionen omfattar knappt 900 000 invånare.

Utredarna bakom förslaget kallar än så länge indelningen för ett diskussionsunderlag. Senast den 30 juni ska ett skarpt förslag läggas fram.

Utredaren Barbro Holmberg säger att en del av landstingen i dag är så små att de har stora svårigheter att fullfölja sitt uppdrag. Därför behövs nya samverkanslösningar.

– De länsgränser vi har i dag har i väldigt stor utsträckning spelat ut sin roll. Jag skulle kalla indelningen för orättvis, säger Barbro Holm berg och pekar på att landet i dag består av tre stora regioner och 18 mindre län med skilda förutsättningar.

Civilminister Ardalan Shekarabi (S) är nöjd med förslaget och ser det som en bra utgångspunkt.

– Vi behöver jämnstarka regioner som skapar förutsättningar för likvärdighet i landet, säger han.

Men det sista ordet är knappast sagt. Halland vill helst fortsätta att vara en egen region och i Stockholm vill handelskammaren att huvudstaden ska slås samman med Uppsala.

Dessutom finns det ett politiskt motstånd. Moderaterna är skeptiska till att genomföra storskaliga förändringar av landets länsgränser. Partiet ställer sig bland annat frågande till den folkliga förankringen kring förslaget, hur den lokala demokratin kommer att påverkas och vad förändringarna innebär för invånarnas hushållsekonomi.

– Vi är skeptiska till en storskalig regionreform men avvisar inte enstaka förändringar av länsgränserna, säger Andreas Norlén (M), ordförande i riksdagens konstitutionsutskott.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“Fakta. Stora skillnader mellan länen
Sverige är indelat i 21 landsting/regioner och 21 län. Länsstyrelserna lyder direkt under regeringen och har en landshövding som chef. Den övergripande uppgiften är att se till att de mål som riksdag och regering slagit fast uppnås. Länsstyrelserna ansvarar även för exempelvis civilt försvar, räddningstjänst, livsmedelskontroll, djur- och miljöskydd.

Landstingen och regionerna är sekundärkommuner vars främsta uppgifter ligger inom hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik.

Källa: TT, NE.se och scb.se “

Från regeringens hemsida 12 mars 2016:

“ Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning

Under onsdagen den 9 mars presenteras ett första underlag från Indelningskommittén. Underlaget är att betrakta som ett diskussionsunderlag inför den fortsatta dialogprocessen mellan kommittén och landets regioner och landsting.

Pressträffen leds av Indelningskommitténs båda ledamöter; Barbro Holmberg och Kent Johansson och civilminister Ardalan Shekarabi närvarar för att ta del av diskussionsunderlaget.

Datum och tid: 9 mars kl 15:30 Plats: Hotell Hilton, Slussen

För närmare information gällande Indelningskommitténs arbete vänligen kontakta huvudsekreterare Johan Krabb.

För kontakt med civilminister Ardalan Shekarabi vänligen kontakta pressekreterare Peter Skeppström.

Johan Krabb Huvudsekreterare Telefon (växel) 08-405 10 00
Mobil 070 51 90 224 e-post till Johan Krabb
Peter Skeppström Pressekreterare hos civilminister Ardalan Shekarabi
Telefon 08-405 32 99 Mobil 072-556 06 40 e-post till Peter Skeppström, via registrator

Bakgrund
Regeringen tillsatte den 2 juli 2015 en utredning som ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Enligt direktiven till Indelningskommittén kan de lämna betänkanden i juni 2016 och augusti 2017. Det diskussionsunderlag som nu presenteras baseras på de diskussioner kommittén haft i länen, tidigare utredningar och Indelningskommitténs egna analyser. Indelningskommittén tar utifrån kartbilden dialogen vidare till nästa steg.

En ny läns- och landstingsindelning kan träda ikraft 1 januari 2019 eller 1 januari 2023. Indelningskommittén ska lämna ett förslag till regeringen som sedan i sin tur lägger ett förslag till riksdagen.

Publicerad 04 mars 2016 · Uppdaterad 04 mars 2016 .....
Den här sidan är uppmärkt med följande kategorier:
Ardalan Shekarabi
Finansdepartementet
Kommuner och landsting
Pressmeddelande “

Från civilministerns hemsida:
Genvägar
Indelningskommitténs webbplats
Indelningskommitténs presentationsbilder
Debattartikel: Ny regionreform ska göra landstingen färre från 2019

Indelningskommittén
9 mars 2016. Indelningen baseras på - Våra direktiv - Dialog med politiska företrädare för landsting, kommunförbund och kommuner - Våra utgångspunkter
Den fortsatta processen - Möten med de föreslagna länen - Förfrågan om underlag - Ytterligare möten under våren om organisation, flerkärnighet m.m. - April/maj ställningstagande om förändringar kan genomföras 2019

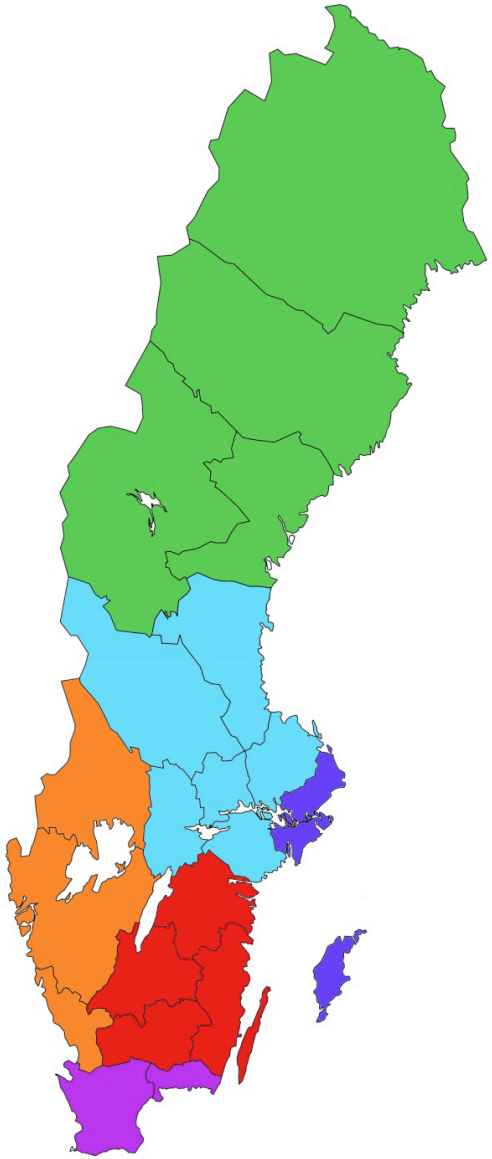

9 mars 2016 Diskussionsunderlag i form av en kartbild

Indelningskommittén presenterar idag ett diskussionsunderlag i form av en karta. I denna har vi utifrån vårt arbete gjort en ny indelning av Sverige med väsentligt färre län och landsting.

- Sammanfattning
- Diskussionsunderlag i form av en kartbild
- Karta (Stor karta)

En kommitté, bestående av en ordförande och en vice ordförande, ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Kommittén ska utgå från vilka behov medborgare och näringsliv har i olika frågor bl.a. transporter, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård, utbildning, kultur och en god miljö. Kommittén bör därför i sitt arbete utgå från kommungränser och gränserna för de s.k. arbetsmarknadsregionerna eller funktionella regionerna. Syftet är att skapa en ändamålsenlig indelning och effektiva organisationer som medför bestående fördelar bl.a. genom en bättre anpassning till demografiska, näringsgeografiska och miljömässiga förhållanden. Indelningen ska också ge stabila ekonomiska förhållanden i de nybildade landstingen, bättre överensstämmelse mellan medborgarnas behov och deras möjligheter att utöva demokratiskt inflytande samt ökade möjligheter till ansvarsutkrävande.

Kommittén ska senast den 29 februari 2016 till regeringen lämna en delredovisning som innefattar en lägesbeskrivning av dialogen med berörda parter, förslag på den fortsatta processen och en redogörelse för behovet av eventuella kompletteringar av uppdraget. Kommittén ska lämna en motsvarande delredovisning senast den 31 januari 2017. Om kommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019 ska kommittén lämna ett delbetänkande senast den 30 juni 2016.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 augusti 2017.

Promemoria 2016-03-09 Sammanfattning

Indelningskommittén presenterar idag ett diskussionsunderlag i form av en karta. I denna har vi utifrån vårt arbete gjort en ny indelning av Sverige med väsentligt färre län och landsting.

Kommitténs kommande förslag avser att åstadkomma en ändamålsenlig samhällsorganisation där en samordnad stat kan samverka med starka regionala självstyrelseorgan utifrån ett tydligt medborgarperspektiv. Grunden för vårt arbete är våra direktiv som lyfter fram ett antal perspektiv som ska påverka en ny indelning med väsentligt färre län och landsting.

Vi har träffat politiska företrädare från alla län. Diskussionerna har sett olika ut i olika län beroende på vilka som deltagit och i vilket stadium diskussionerna i länet har befunnit sig. Vår slutsats efter dessa möten är att det i de flesta, men inte alla, län finns ett stöd för att bilda större län och landsting. I flera län finns också en önskan om att en förändrad länsindelning ska kunna träda i kraft den 1 januari 2019.

Som mål att sträva efter vid en kommande indelning har vi tagit fram dessa utgångspunkter:

* Jämnstarka regioner
* Kapacitet att bygga strukturer för regional utveckling
* Förmåga att ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet, inklusive regionsjukvården.
* Utgå från befintliga samverkansmönster.

Den indelning vi nu presenterar bedömer vi samlat uppfyller de utgångspunkter vi har satt upp. Det är viktigt att utgå från människors behov av exempelvis arbete, kommunikationer, infrastruktur och hälso- och sjukvård. Medborgarperspektivet har många dimensioner men en sådan är att se till att skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet.

Processen framåt

När vi har träffat företrädare runt om i landet har många uttryckt att de gärna ser ett förslag som kan föra diskussionen framåt. Vi svarar därför nu mot detta önskemål och presenterar ett diskussionsunderlag i form av en karta. Vår förhoppning är en fortsatt diskussion där vi i samspel med berörda aktörer kommer att kunna ta fram väl avvägda förslag till våra slutliga ställningstaganden i kommande betänkanden. Kommittén kommer att bjuda in representanter från dessa län till ett första möte redan under mars. I dessa samtal anser vi det viktigt att tidigt ta upp frågan om hur nya regioner eller landsting kan organiseras. Frågan om flerkärnighet och verksamhet på flera lokaliseringsorter kommer vi också att ta upp i dessa diskussioner.

Indelningskommitténs förslag är en indelning i sex nya län:

1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län
2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län
3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län
4) Gotlands och Stockholms län
5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län
6) Blekinge och Skånelän

Promemoria 2016-03-09
Diskussionsunderlag i form av en kartbild

Indelningskommittén presenterar idag ett diskussionsunderlag i form av en karta. I denna har vi gjort en ny indelning av Sverige med väsentligt färre län och landsting.

Sveriges utveckling är beroende av hur samverkan kan ske mellan en sektoriserad stat och horisontellt organiserade regionala direktvalda organ. Den regionala indelningen av landet är av vikt för de enskilda nya länen och landstingen men även för Sverige som nation. Dagens regionala samhällsorganisation är både asymmetrisk och splittrad. Indelningskommitténs förslag avser att åstadkomma en ändamålsenlig samhällsorganisation där en samordnad stat kan samverka med starka regionala självstyrelseorgan utifrån ett tydligt medborgarperspektiv.

Grunden för vårt arbete är våra direktiv som lyfter fram ett antal perspektiv som ska påverka en ny indelning med väsentligt färre län och landsting. De nya länen ska vara ekonomiskt bärkraftiga för att kunna fullgöra sina uppdrag samt vara väl anpassade till befolkningens vardagsmönster. Kommuner och arbetsmarknadsregioner ska vara viktiga byggstenar. Den nya indelningen ska ge bestående fördelar.

Vi ska, och vill, föra en dialog med berörda parter och kontinuerligt inhämta synpunkter från självstyret i respektive län. Vi har träffat politiska företrädare från alla län. Diskussionerna har sett olika ut i olika län beroende på vilka som deltagit och i vilket stadium diskussionerna i länet har befunnit sig.

Vår slutsats efter dessa möten är att det i de flesta, men inte alla, län finns ett stöd för att bilda större län och landsting. I flera län finns också en önskan om att en förändrad länsindelning ska kunna träda i kraft den 1 januari 2019. I de allra flesta län framförs från landstingen eller regionerna att man inte vill dela sitt län utan att det finns ett värde att behålla länet intakt som en del i en större enhet. Väldigt många lyfter fram vikten av att statliga sektorsmyndigheter anpassar sin regionala indelning till de nya länen för att underlätta samverkan mellan staten och det regionala självstyret.

Utifrån tidigare gjorda utredningar, diskussioner i länen, yttranden från landsting och länsstyrelser samt egna analyser har vi tagit fram fyra utgångspunkter för en kommande indelning. Dessa utgångspunkter är att se som mål att sträva efter och är inte utformade som kriterier. Vi är ganska säkra i dessa utgångspunkter men någon formulering kan utvecklas och göras tydligare och vi utesluter inte att det visar sig att något saknas som vi behöver komplettera med i den kommande processen.

De utgångspunkter vi tagit fram är:

* Jämnstarka regioner
* Kapacitet att bygga strukturer för regional utveckling
* Förmåga att ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet, inklusive regionsjukvården
* Utgå från befintliga samverkansmönster

Avvägning mellan olika mål

Med dessa utgångspunkter och med de aspekter som tas upp i våra direktiv finns det inbyggda målkonflikter. Två av landstingens och regionernas stora verksamhetsområden, sjukvård och regional tillväxt kan i delar av landet ha olika logiker och ligga till grund för skilda samverkansmönster.

Om vi skulle göra en indelning strikt efter arbetsmarknadsregionernas nuvarande eller förväntade utsträckning skulle de befolkningsmässigt stora länen bli ännu mycket större medan en förstoring av arbetsmarknadsregionerna, så som de definieras idag, är mycket svår att uppnå i andra delar av landet. En sådan indelning skulle gå stick i stäv med utgångspunkten att skapa mer jämnstarka regioner och snarare förstärka den asymmetri som redan finns.

Enligt kommitténs direktiv ska en ny indelning skapa stabila ekonomiska förhållanden i de nya landstingen. För att ha tillräcklig ekonomisk styrka, och tillräckligt skatteunderlag, kan det i vissa delar krävas ytstora län.

Vi är i vårt arbete tvungna att göra avvägningar. Vi utgår från människors behov av exempelvis arbete, kommunikationer, infrastruktur samt hälso- och sjukvård. Samtidigt är det viktigt att skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet. En ny indelning ska på bästa möjliga sätt ge möjlighet till alla de ingående delarna att utvecklas och ta del av den gemensamma utvecklingen liksom skapa förutsättningar för likvärdig hälso- och sjukvård i hela landet.

Processen framåt

Vid möten med företrädare för landsting och regioner har många uttryckt att de gärna ser ett förslag som kan föra diskussionen framåt. Vi svarar därför nu mot detta önskemål och presenterar ett diskussionsunderlag i form av en karta. Vår förhoppning är en fortsatt diskussion där vi i samspel med berörda aktörer kommer att kunna ta fram väl avvägda förslag till våra slutliga ställningstaganden i kommande betänkanden. En presenterad kartbild kan medverka till att den kraft som spekulationer och gissningar inneburit kring ”kartan” nu kan användas för konstruktiva och fördjupade diskussioner kring innehåll och utformningen av en ny regional samhällsorgansation.

Utifrån den indelning vi nu presenterar bjuder vi in samrådsgruppsrepresentanterna i dessa län till ett första möte redan under mars.

Politiska företrädare ett antal län har framfört önskemål om att en förändrad länsindelning ska träda i kraft den 1 januari 2019. Med utgångspunkt i dessa samtal kommer vi göra en bedömning av om det finns acceptans att bilda nya län utifrån den indelning vi presenterat samt om det finns en acceptans i en eller flera nya regioner att bildas den 1 januari 2019.

Landstingen kommer därefter att tillfrågas om att ta fram underlag för den fortsatta processen. Dessa underlag blir viktiga för såväl det egna arbetet som kommitténs fortsatta arbete. I dessa samtal är det viktigt att frågan om hur nya regioner eller landsting kan organiseras. Frågan om flerkärnighet och verksamhet på flera lokaliseringsorter kommer också att tas upp i dessa diskussioner.

Kommittén har möjligheten att lägga fram förslag i två betänkanden, ett delbetänkande i juni 2016 och ett slutbetänkande i augusti 2017. Samtalen med och diskussionerna mellan landstingen är en viktig förutsättning för att de förslag vi då lägger ska vara väl underbyggda.

Indelningskommittén ska enligt direktiven identifiera vilka statliga myndigheter som bör ha samma regionala indelning som de nya landstingen. Processen framåt för den statliga organisationen kommer att fortsätta dels med den länsstyrelsegrupp som landshövdingarna utsett för att föra fördjupad dialog med kommittén, dels med de statliga sektorsmyndigheter som vi bedömer är relevanta för en gemensam indelning.

Indelningen

Den indelning som kommittén presenterar uppfyller de utgångspunkter som har satts upp. Förslaget innebär att det skapas mer jämnstarka regioner med större befolkningsunderlag. Regioner som kan bygga strukturer för regional utveckling. Regioner som har förmåga att ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet. I alla dessa finns regionsjukhus och flera universitet och högskolor. Endast i några fall föreslås en indelning som bryter arbetsmarknadsregioner.

Denna indelning utgår från att de nya regionerna ska ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet inklusive regionsjukvård och att dagens sjukvårdsregioner därmed bör avskaffas. Vår avsikt är också att de nya länen ska användas som indelning för EU:s strukturfonder under kommande programperioder.

Av kommunallagen följer huvudregeln att län och landsting ska omfatta samma geografiska områden. Vi ser också att denna nya indelning ska gälla för de statliga sektorsmyndigheter som bör ha en samordnad regional indelning.

Ett kommande förslag till ny indelning med väsentligt färre län och landsting innebär att antalet administrativa gränser inom landet minskar. Även med större län och landsting kan det finnas behov av samarbete mellan landstingen. För medborgarna är det viktigt att den individuella rörlighet som finns idag inom en rad olika områden finns kvar eller förbättras oavsett nuvarande och kommande administrativa gränser.

Nedan följer kommitténs diskussionsunderlag för varje berört län.

Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län

I dessa fyra län pågår redan ett gemensamt arbete och man har tagit fram egna underlagsmaterial att utgå ifrån i den fortsatta processen. Vi ser det som angeläget att denna process fortsätter.

Invånarantalet i detta län skulle med dagens befolkning uppgå till knappt 0,9 miljoner invånare. I de befolkningsprognoser vi har beställt beräknas folkmängden i det nya länet år 2050 uppgå till drygt 0,9 miljoner invånare. Antalet primärkommuner är 44.

För att klara hälso- sjukvårdens utmaningar och få tillräcklig kapacitet för regional utveckling krävs ett visst skatteunderlag. Eftersom den norra delen av Sverige är glest befolkad blir det här fråga om en stor yta för att få tillräcklig ekonomisk bärkraft. Det finns redan mellan dessa fyra län ett väl utvecklat samarbete inom många olika områden. Dessutom finns det bland flera av dessa län ett starkt uttalat önskemål om en fyrlänslösning.

Här finns som sagt redan idag en stor mängd samarbeten inom många olika områden. Inom hälso- och sjukvårdsverksamheten organiseras mycket av samverkan mellan de fyra norrlandstingen genom Norrlandstingens Regionförbund. Inom regional utveckling finns bland annat Europaforum Norr där samtliga fyra län ingår. När det gäller EU:s strukturfonder är de fyra länen uppdelade i två områden. Norrtåg AB ägs av de Regionala kollektivtrafikmyndigheterna i Norrbotten och Västernorrland, Länstrafikbolaget i Västerbotten och Region Jämtland Härjedalen. På kulturområdet finns bland annat Kommunalförbundet Norrlands nätverk för Musikteater och Dans, Länsbibliotek i Norrland, Konstkonsulenter och hemslöjdskonsulenter i Norrland.

Vad gäller universitet och högskolor finns Mittuniversitetet med campus i Härnösand, Sundsvall och Östersund, Umeå universitet,

Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå och Luleå tekniska universitet. Umeå universitet har regionala campus i Skellefteå och Örnsköldsvik samt läkarutbildning i Umeå, Östersund, Sundsvall och Sunderbyn.

Utmaningarna i detta län handlar framförallt om den stora ytan i relation till antalet invånare. Trots att det blir fråga om en stor geografi med stora avstånd så kommer man sett till befolkning att höra till de mindre av de nya länen. Stora avstånd ställer krav på nya lösningar när det gäller demokratifrågor, kontakter med väljarna och möjlighet för politikerna på regional nivå att kunna fullgöra sina uppdrag.

Andra tänkbara alternativ i norra Sverige skulle kunna vara att dela detta föreslagna län i två eller att Norrbotten och Västerbotten och eventuellt Västernorrland bildar ett län medan Jämtland (eventuellt tillsammans med Västernorrland) skulle läggas samman med några län söderut, exempelvis Gävleborg och Dalarna. Inget av dessa alternativ skulle dock enligt vår bedömning få lika goda förutsättningar att möta framtidens utmaningar som de fyra nordligaste länen kan göra tillsammans.

Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län

Invånarantalet i detta län skulle med dagens befolkning uppgå till drygt 1,7 miljoner invånare. I de befolkningsprognoser vi har beställt beräknas folkmängden i det nya länet år 2050 uppgå till runt 2,1 miljoner invånare. Antalet primärkommuner är 64.

Detta län har redan väl utvecklade samarbeten inom hälso- och sjukvården. När det gäller regional utveckling finns ett stort antal samarbeten inom olika delar av länet. Det blir ur ett befolknings-, skatteunderlags- och utvecklingsperspektiv starkt men skiftande län. Länsgränserna delar arbetsmarknadsregionerna för Uppsalas och Södermanlands läns del. Nästan hela Uppsala län samt flera kommuner i Södermanlands län hör till eller kommer att höra till samma arbetsmarknadsregion som Stockholm. Skulle indelningen göras endast utifrån arbetsmarknadsregioner skulle den alltså se annorlunda ut.

Storfors kommun i Värmland ingår idag i en arbetsmarknadsregion som i övrigt ligger i Örebro län. Enligt prognosticerade arbetsmarknadsregioner för 2025 kommer dock kommunen att höra till Karlstads arbetsmarknadsregion.

Inom hälso- och sjukvården finns ett väl utvecklat samarbete mellan landstingen inom detta län som idag, tillsammans med Värmlands län, utgör en sjukvårdsregion med universitetssjukhus i Uppsala och Örebro. Även Uppsala universitet har nära samarbeten med sjukhus i Dalarna, Gävleborg, Södermanland och Västmanland för den verksamhetsförlagda utbildningen på sjukvårdsområdet. I arbetet med regional utveckling finns i flera av de nuvarande länen utvecklade samarbeten med Stockholm men även en stor mängd befintliga samverkansstrukturer mellan framförallt närliggande län i området.

När det gäller EU:s strukturfonder hör Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län till programområdet Östra Mellansverige. Dalarnas och Gävleborgs län hör till programområdet Norra Mellansverige.

Med undantag för ett län har inget av dessa sex län föreslagit någon ny indelning som innefattar något annat län än länen i nuvarande sjukvårdsregion. Det finns inga förslag på sammanslagningar med län norrut eller söderut från detta område. Däremot finns det olika uppfattningar om indelning inom området. Efter att ha rest runt och

pratat med politiska företrädare för länen har vi landat i att alternativet med dessa sex län är det som har bäst förutsättningar och störst stöd.

Utmaningarna i detta län är att det blir ett till ytan stort län med olika förutsättningar i olika delar av länet. Det blir även ett stort antal primärkommuner. Den inomregionala balansen blir mycket viktig i detta län med tanke på dess storlek och skiftande förutsättningar.

Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län

Länet skulle idag ha drygt 1,2 miljoner invånare och omfatta 46 kommuner. I de befolkningsprognoser vi har beställt beräknas folkmängden i det nya länet år 2050 uppgå till drygt 1,4 miljoner.

Mellan de ingående delarna i detta nya län finns idag flera omfattande samarbeten. Tre av landstingen ingår i den sydöstra sjukvårdsregionen med ett välutvecklat samarbete, medan Kronoberg idag tillhör den södra sjukvårdsregionen. Hela Småland tillhör samma prioriterande partnerskap när det gäller EU:s strukturfonder medan Östergötland i detta avseende idag ingår i Östra Mellansverige.

I det föreslagna länet finns forskning och högre utbildning vid Linköpings universitet, Högskolan i Jönköping samt Linnéuniversitetet med verksamhet i såväl Växjö som Kalmar. Linnéuniversitetet bedöms som viktigt för samverkan mellan Kalmar och Kronobergs län. Om man tittar på arbetsmarknadsregionerna idag och prognoserna för 2025 så är det endast Älmhult-Osbys arbetsmarknadsregion som sträcker sig över länsgräns.

Att bilda ett län omfattande Småland och Östergötland skapar en stark region med ett diversifierat näringsliv och goda utvecklingsmöjligheter. Längs stråken för Södra stambanan och E4:an finns relativt goda kommunikationer som binder samman länets olika delar. Potential för detta finns även längs kust-till-kustbanan.

Tät samverkan och likartade förutsättningarna i Kronobergs och Kalmar län gör det mindre lämpligt att skilja dessa län åt, trots att det även finns band som knyter dem samman med Blekinge. Östergötlands läge ur ett tillväxtpolitiskt perspektiv gör att de har starka band mot Södermanland och Stockholm, dessa band ges nu möjlighet att även komma Småland till del.

Gotlands och Stockholms län

Länet skulle idag ha drygt 2,25 miljoner invånare. I de befolkningsprognoser vi har beställt beräknas folkmängden i det nya länet år 2050 uppgå till knappt 3,4 miljoner. Antalet primärkommuner är 27.

Gotland, som är det enda länet utan landsting, är idag det minsta länet med drygt 57 000 invånare. Om länen ska bli mer jämnstarka är Gotland för litet för att vara ett eget län. Gotland har idag ett tätt samarbete med Stockholms län framförallt när det gäller sjukvården. Den största delen av Gotlands kommunikationer går via Stockholm.

Gotlands län är idag en egen arbetsmarknadsregion. Det geografiska läget gör det svårt att någonsin ansluta till någon annan arbetsmarknadsregion. Stockholms arbetsmarknadsregion är idag betydligt större än Stockholms län. Den omfattar hela Stockholms län, nästan hela Uppsala län och delar av Södermanlands län. Enligt kommitténs direktiv ska vi i vårt arbete utgå ifrån bland annat gränserna för befintliga och framtida arbetsmarknadsregioner. Om man enbart ser till arbetsmarknadsregioner borde Stockholms län vara ännu större.

Stockholms län är redan idag det län som har störst skatteunderlag. Enligt de befolkningsprognoser vi har beställt är Stockholms är det län som kommer att växa mest fram till 2050. Dess andel av Sveriges befolkning kommer alltså att växa så att det även med denna indelning kommer det att förbli det befolkningsmässigt största länet.

När det gäller Stockholms län måste en avvägning göras mellan vikten av att inte dela en arbetsmarknadsregion och risken att det blir för stor obalans mellan de nya länen. Vår bedömning är att det finns tillräckligt starka skäl för att inte hela Stockholms arbetsmarknadsregion ingår i samma län. När det gäller den del av Stockholms arbetsmarknadsregion som inte ligger i Stockholms län finns den nu uppdelad i flera olika län. Med vårt förslag kommer Stockholms arbetsmarknadsregion framöver bara att ligga inom två län.

En utmaning för detta nya län är att det blir dagens till befolkning sett största län som går ihop med det minsta. En annan utmaning är just Gotlands öläge och vad det innebär i form av krav på goda kommunikationer och en väl utbyggd sjukvård på ön. I den nya regionala indelningen måste hänsyn tas till Gotlands särskilda förutsättningar.

Gotland har förutom det väl utvecklade samarbetet med Stockholm framförallt beträffande hälso- och sjukvården ett betydelsefullt samarbete med Uppsala universitet som har ett campus på Gotland. När det gäller strukturfondspartnerskapen ingår Gotland i programområdet Småland och Öarna tillsammans med Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.

Hallands, Värmlands och Västra Götalands län

Befolkningen uppgår idag till drygt 2,2 miljoner och prognostiseras uppgå till drygt 2,7 miljoner år 2050. I ett nytt län finns idag 71 kommuner.

Västra Götalands län och Halland är tätt sammanflätade i flera delar. Norra Halland ingår i den Västra sjukvårdsregionen medan södra Halland ingår i den Södra sjukvårdsregionen. Halland köper relativt mycket sjukvård från såväl Skåne som Västra Götaland. Mellan Västra Götaland och Värmland finns visst samarbete och en tidigare samgåendeprocess dem emellan avbröts för några år sedan.

Gällande EU:s strukturfonder så ingår Halland och Västra Götaland i samma område medan Värmland ingår i området Norra mellansverige. Många statliga myndigheter, bland annat Polisen, har regionala organisationer där Halland och Västra Götaland ingår i samma enhet medan exempelvis Trafikverket även inkluderar Värmland i en västlig region.

Arbetsmarknadsregionsambandet mellan norra Halland och Göteborg är starkt. Alla de tre nordliga Hallandskommunerna ingår i Göteborgs arbetsmarknadsregion medan Hallands tre sydliga kommuner ingår i Halmstads arbetsmarknadsregion, dessa förhållanden förväntas bestå även i prognoserna för 2025.

Även mellan Värmland och Västra Götaland finns gemensamma arbetsmarknader. Åmål ingår i Karlstads arbetsmarknadsregion, tillsammans med bl.a. grannkommunen Säffle. I prognoserna avseende 2025 har den arbetsmarknadsregionen utökats betydligt i Värmland och omfattar även fortsatt Åmåls kommun. Storfors kommun ingår idag i en arbetsmarknadsregion tillsammans med kommuner i Örebro län, men i prognoserna införlivas Storfors i Karlstads arbetsmarknadsregion.

Kommunerna längs riksgränsen mot Norge utgör statistiskt sett flera mindre arbetsmarknadsregioner. Dessa har dock sin utpendling huvudsakligen till orter i Norge och har likande förhållanden på grund av det. I prognoserna som tagits fram har därför Tillväxtanalys bedömt det relevant att definiera kommunerna från Strömstad till Eda som en region med pendlingscentrum i Norge.

Samverkansmönstren mellan länen är starka men det är tydligt att norra delen av Halland har starkare anknytning till Västra Götaland än vad den södra delen av Halland har. På samma sätt är de funktionella sambanden starkare åt sydväst i västra Värmland medan vissa kommuner i östra Värmland har ett inte obetydligt funktionellt samband österut.

Att låta Halland fortsätta som eget län och landsting uppfyller inte utgångspunkten att skapa mer jämnstarka regioner. Ett möjligt alternativ är att dela Halland mellan norr och söder, ur flera perspektiv vore det logiskt men vi har ändå valt att inte göra det då det finns andra skäl som talar emot.

I Värmlands fall finns två uppenbara alternativ, båda med sina respektive för- och nackdelar. Att lägga samman Värmland åt sydväst får viss inverkan på den befintliga sjukvårdsregionen, samtidigt kan det ha goda effekter på tillväxten och den regionala utvecklingen att utveckla de funktionella sambanden gentemot Västra Götaland.

Blekinge och Skåne län

Länets befolkning skulle idag uppgå till knappt 1,45 miljoner invånare. Enligt de prognoser vi har beställt kommer befolkningen år 2050 uppgå till knappt 1,85 miljoner invånare. Detta län beräknas ha den näst snabbaste befolkningsökningen av de nu föreslagna länen fram till 2050. Antalet kommuner i länet uppgår till 38.

Inom en rad områden finns tydliga samband mellan de båda länen. Tydligast är detta avseende sjukvården och kollektivtrafiken. Även många organisationer har organiserat sin verksamhet så att Skåne och Blekinge tillhör samma region, dock ibland även inkluderande ytterligare län. Delar av Blekinges länsöverskridande samarbete inom regional utveckling sker med smålandslänen eller inom Regionsamverkan Sydsverige. Den geografiska indelningen avseende EU:s strukturfonder omfattar Skåne och Blekinge.

Skåne har ett omfattande samarbete med Danmark och Köpenhamnsregionen avseende många tillväxtfrågor. Arbetspendlingen mellan länderna är tämligen omfattande. I nordöstra Skåne finns en tydlig arbetspendling till och från västra Blekinge. Sölvesborgs kommun ingår i Kristianstad-Hässleholms arbetsmarknadsregion och även pendlingen från andra kommuner i västra Blekinge är betydande.

Skåne är ett län med växande befolkning med stora möjligheter till en positiv regional utveckling. Stora satsningar görs inom olika områden. Likväl är såväl Skåne som Blekingen län som idag har en relativt låg skattekraft och relativt låg sysselsättningsgrad.

Det geografiska läget för såväl Skåne som Blekinge gör att ett nytt större län enbart kan utsträckas åt ett håll. Vi ser att sambanden mellan Skåne och Blekinge är starka såväl idag som historiskt varför vi förordar att hålla samman dem. Den sydsvenska regionbildning som diskuterats finner vi inget tydligt stöd för.

Fi 2015:09 Indelningskommittén
Inkomna synpunkter från landsting/regioner
Inkomna synpunkter från länsstyrelserna
Presentationer Kontakta oss
Direktiv 2015:77 Ny indelning av län och landsting
Pressmeddelande: Nu inleds arbetet med Sveriges framtida regionala indelning Delredovisning

De sex regionerna är lämpliga för regeringens planering av framtiden.

(Sedan nedanstående skrevs har det skett ändringar av statsråd *)

För varje region bör statsministern ange sina visioner.
Statsministern Stefan Löfven

Ministrarna bör för varje region redovisa nuläget för sina områden och funderingar och planer om framtiden:

Utrikesministern Margot Wallström

Europaministrarna Margot Wallström, Stefan Löfven

Justitieministern Morgan Johansson

Försvarsministern Peter Hultqvist

Klimatministern Åsa Romson *

Transportministern Anna Johansson Infrastrukturminister

Bostads-, stadsutvecklings- och ITministern Mehmet Kaplan *

Landsbygdsministern Sven-Erik Bucht

Biståndsministern Isabella Lövin Synen på kommunerna

Folkhälso- och sjukvårdsministern Gabriel Wikström

Hushållsverksamhets- och nordiskministern m m Kristina Persson *

Energiministern Ibrahim Baylan

Barn-, äldre- och jämställdhetsministern Åsa Regnér

Utbildnings- och forskningsministrarna:

Utbildningsministern Gustav Fridolin

Ministern högre utbildning och forskning Helene Hellmark Knutsson

Gymnasie- och kunskapslyftsministern Aida Hadzialic *

Kultur- och demokratiministern Alice Bah Kuhnke

Arbetsmarknadsministern Ylva Johansson

Närings- och innovationsministern Mikael Damberg

Handelsministrarna Mikael Damberg, Margot Wallström *

Migrationsministern Morgan Johansson

Inrikesministern Anders Ygeman Polisminister

Finansministern Magdalena Andersson

Finansmarknadsministern Per Bolund

Civilministern Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsministern Annika Strandhäll

Någon måste ordna med ministrarnas verksamhet med detta.

Statsministern har inte tid. Det tycks lämpligt att civilministern blir sammanhållande för regionverksamheterna. Länsstyrelserna kan i bantat skick bli underorgan till regionstyrelserna.

Det första att göra är att förteckna bostadsbrist och bostadsönskemål för hela Sverige. Sedan måste planeringsarbetet fortsätta

Uppdelningen på Stockholms region och mellansvenska regionen innebär problem eftersom Stockholms arbetsmarknad går ut över mellansvenska regionen, men det lär gå att hantera.

Från regeringens hemsida 14 mars 2016

Ardalan Shekarabi

Civilminister Finansdepartementet

"Välfärden kommer vi alla i kontakt med under livets gång. Den offentliga sektorn är ett viktigt verktyg för vars och ens frihet, för jämlikheten och hela samhällets utveckling. Med tillit till välfärdsmedarbetarnas kompetens och ett ständigt förbättringsarbete kan alla få den goda välfärd de förtjänar".

Ardalan Shekarabis områden
Kommuner och landsting
Offentlig upphandling
Spelpolitik
Statlig förvaltning

Relaterad navigering
Cv
Statssekreterare
Presskontakter
Pressbilder
E-post till registrator
Kontakt

Aktuellt från Ardalan Shekarabi.
Torsdagen den 10 mars arrangerades en nationell konferens om idéburet offentligt partnerskap (IOP) i Folkets hus i Göteborg. I en inspelad hälsning till deltagarna på konferensen pratar civilminister Ardalan Shekarabi bland annat om hur den idéburna sektorn bidrar till mångfald i välfärden och om vikten av fungerande samarbetsformer mellan civilsamhälle och offentlig sektor. Konferensen arrangerades av de regionala överenskommelserna i Västra Götalandsregionen och i Region Skåne, Sveriges Kommuner och Landsting samt Överenskommelsen inom det sociala området.

Indelningskommittén presenterade diskussionsunderlag om ny regionindelning. 09 mars 2016
Indelningskommittén presenterade ett diskussionsunderlag som ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med en ny regionindelning av Sverige. Civilminister Ardalan Shekarabi var på plats när Indelningskommitténs Barbro Holmberg och Kent Johansson presenterade det första underlaget. Nu väntar en fortsatt dialogprocess där målet är att skapa jämnstarka regioner i Sverige.
Artikel: Ardalan Shekarabi deltar när Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag om ny regionindelning

Människor, orter och hela bygder ska inte känna sig övergivna
Det avgörande skälet till varför regeringen engagerar sig i frågor om myndigheternas lokalisering, omlokalisering av myndighetsfunktioner och av hela myndigheter är att staten ska ta sitt ansvar för ett Sverige som håller ihop. Människor, orter och hela bygder ska inte känna sig övergivna, skriver Stefan Löfven och Ardalan Shekarabi på DN Debatt.
Debattartikel: Människor, orter och hela bygder ska inte känna sig övergivna

Offentlig sektor ska styras med tillit som utgångspunkt
Den offentliga förvaltningen har en central roll i utvecklingen av Sverige. En rättsäker och effektiv förvaltning stärker demokratin. En av de prioriterade frågorna för regeringen är att förbättra styrningen i den offentliga sektorn i syfte att skapa mer effektiva verksamheter samt större nytta för medborgarna.

Artikel på webbplatsen: Offentlig sektor ska styras med tillit som utgångspunkt
Pressinbjudan - Civilminister Ardalan Shekarabi presenterar regeringens Tillitsreform
Presentationsbilder från pressträffen

Nu inleder regeringen arbetet med att genomföra de Globala målen
Regeringen startar nu arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. Den 18 januari bjöds representanter för kommuner, landsting, länsstyrelser, forskare, näringsliv och det civila samhället in till en konferens för att diskutera möjligheter och utmaningar med de globala målen.
Webbsändning: Lansering av Sveriges arbete för att nå de globala målen
Globala målen och Agenda 2030

Civilministern arrangerade möte om förbättrat mottagande för nyanlända
Den 13 oktober träffade civilminister Ardalan Shekarabi representanter för kommuner och civilsamhälle för att diskutera hur man kan utveckla samarbetet vid mottagandet av nyanlända.
Artikel: Civilministern arrangerade möte om förbättrat mottagande för nyanlända

DN MÅNDAG 7 NOVEMBER 2016

"M och C: Tvinga inte in län i storregioner

Vid måndagens blocköverskridande samtal om storregioner kräver Moderaterna och Centerpartiet klara besked om hur regeringens agenda ser ut. – Är man beredd att driva igenom den nya indelningen av Sverige med en knapp majoritet i riksdagen eller vill man ha en bred överenskommelse? säger partisekreterare Tomas Tobé (M).

Den tänkta nya indelningen av Sverige i sex befolkningsmässigt lika stora regioner i stället för 21 är kontroversiell. I januari 2019 är det meningen att de första tre regionerna – Västra Götaland, Norrland och Svealand – ska var vara i full gång med sammanslagna landsting och länsstyrelser.

Förslaget väcker mycket starka känslor ute i landet, mest från allianspartierna men även från S. I Norrbotten och Jämtland har redan tiotusentals namnunderskrifter samlats in för att hålla folkomröstningar om införandet av storregionen, Norrland som skulle innefatta mer än halva Sveriges yta. Även i Västerbotten och Västernorrland kan folkomröstningar vara på gång.

Värmland och Örebro hamnar enligt det nuvarande förslaget i var sin storregion, men en grupp moderater vill att det samarbete och de nätverk som redan finns mellan grannlänen ska prioriteras. Också här har folkomröstningar nämnts i debatten.

I Halland är samtliga partier motståndare till att ingå i en storregion. Enligt en Sifoundersökning som region Halland beställt är bara en av fyra invånare positiva.

I flera fall är det moderata politiker som är drivande i kravet på folkomröstningar. På riksplanet säger partisekreterare Tomas Tobé att Socialdemokraterna måste lämna besked om hur folkopinionen ska hanteras.

– Om det finns starkt stöd för att rita om kartan från grunden har vi ingenting emot det. Det viktiga är att regionbildningen inte forceras fram.

Civilminister Ardalan Shekarabi (S) har bjudit in allianspartierna och Vänsterpartiet till blocköverskridande samtal om de nya regionerna.

På det första mötet för två veckor sedan presenterade civilministern förslaget från indelningskommittén. För att fortsättningen ska bli meningsfull krävs det enligt Tomas Tobé flera klargöranden.

– Vi måste få veta hur regeringen tänker sig den fortsatta processen. Är man beredd att genomföra regioninledningen med en knapp majoritet eller är regeringen intresserad av en bred politisk uppgörelse.

Tomas Tobé vill veta om Ardalan Shekarabi är beredd att väga in resultatet av lokala folkomröstningar.

– Det finns heller inget egenvärde med att alla regioner är lika stora. Avstånden är för stora i det förslag som ligget, säger Tomas Tobé.

Enligt Moderaternas ska inga län tvingas gå sammas mot sin vilja. Det finns heller inget behov av att sammanslagningar sker vid samma tidpunkt.

Även Centerpartiet, som har uppfattats som det mest positiva partiet i oppositionen, har krav för att de fortsatta samtalen ska bli meningsfulla.

– Det är inta bara att rita om kartan och flytta makten längre bort från människorna: Vi kräver att regeringen redovisar områden där man är beredd att decentralisera makt, säger partiets gruppledare Anders W Jonsson.

Centerpartiet vill också ha garantier för att länsreformen inte följs av en kommunreform med tvingande sammanslagningar till storkommuner.

– Ingen ska tvingas till sammanslagning, men ingen som vill ska heller hindras, säger Anders W Jonsson.

Regeringen ska komma med en proposition om de nya regionerna nästa år. För några dagar sedan backade Ardalan Shekarabi om att slå ihop länsstyrelserna redan 2018. Då hade så gott som samtliga remissinstanser sagt att tiden var för knapp.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se “

“ **Fakta.**

Tre nya storregioner, föreslås vara på plats om drygt två år, den 1 januari 2019:

Norrlands län: nuvarande Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Svealands län: bestående av nuvarande Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

Västra Götalands län: nuvarande Västra Götalandsregionen och Värmlands län.

Förslag till ny regionindelning för resten av Sverige – Halland, Skåne, Blekinge, Småland, Östergötland, Stockholm och Gotland – väntas i indelningskommitténs slutbetänkande som presenteras i augusti nästa år. “

DN TORSDAG 24 NOVEMBER 2016

“ Regeringen går C till mötes på flera punkter

Regeringen hoppas att få med sig Centerpartiet på förslaget att införa nya storregioner i Sverige. I ett färskt förhandlingsbud föreslår regeringen en rad eftergifter till C. – Det välkomnar jag. Det är förutsättningen för att vi över huvud taget ska sätta oss ned och börja titta på en karta, säger C:s vice partiledare Anders W Jonsson.

Förhandlingarna om storregioner har pågått i flera veckor och regeringen har förgäves försökt få med sig de borgerliga partierna på förslaget om att bilda tre nya regioner från 2019. Liberalerna har meddelat att partiet hoppar av förhandlingarna och i går gjorde Moderaterna detsamma. Kristdemokraterna är tveksamma till att fortsätta.

Samtidigt har Centerpartiet lämnat in en lång kravlista för att fortsätta förhandlingarna. Partiets övergripande krav är klassisk C-politik: mer makt ska flyttas från huvudstaden till regionerna. C vill till exempel att flera myndigheters uppgifter flyttas från Stockholm.

Nu går regeringen C till mötes på en rad punkter. Det handlar bland annat om att kartlägga och analysera vilka uppgifter inom arbetsmarknad, utbildning och den del av naturvården som har närmast anknytning till regional utveckling.

– Det är rimligt att vi går Centern till mötes i den här frågan, säger civilminister Ardalan Shekarabi (S).

Enligt honom måste regionförhandlingarna komma vidare de närmaste dagarna.

– Vi är nu i en avgörande fas. Antingen är det så att vi hittar en väg framåt under de kommande dygnen eller så är den här frågan borta från dagordningen, säger Ardalan Shekarabi och fortsätter:

– Vi gör bedömningen att det för vår del är värt att gå med på eftergifter och möta C i en kompromiss där vi öppnar upp för regionalisering. Den här reformen är viktig och därför måste vi vara beredda att gå Centerpartiet till mötes.

Centern välkomnar regeringens nya förhandlingsbud men vill ännu inte ta definitiv ställning i frågan. Ett svar väntas under torsdagen.

– Vad jag förstår har regeringen gjort en ansats att gå oss till mötes vad gäller kraftfulla decentraliseringar. Det välkomnar jag. Det är förutsättningen för att vi över huvud taget ska sätta oss ned och börja titta på en karta. Men om det här lever upp till våra krav eller inte kommer jag nu att titta noga på, säger Anders W Jonsson (C).

Om Centern accepterar regeringens nya förslag innebär det att två nya storregioner kan bildas från 2019. Det handlar om Svealandsregionen och Västra Götalandsregionen, som utökas med Värmland. Planerna på att även införa en Norrlandsregion har lagts på hyllan.

– Vi har anpassat den geografiska indelningen till de synpunkter som kommit upp. Det är därför som Norrlandsregionen inte längre är med. Vi anser också att landstingen måste vara för detta, säger Ardalan Shekarabi.

Om Centern säger nej kommer regeringen ändå att gå vidare med planerna på hur staten ska organisera sig regionalt. Det omfattar bland annat hur myndigheterna ska organisera sig och att fortsätta utlokalisera myndigheter från Stockholm.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN FREDAG 25 NOVEMBER 2016

“ Inga storregioner efter nej från C

Det blir inga nya storregioner. Centerpartiet säger nej till regeringens förslag. Därmed stoppas hela idén om en ny indelning av Sverige. – Det är ingen tvekan om att beskedet från de borgerliga är ett svek mot alla krafter som vill se en starkare sammanhållning i Sverige, säger civilminister Ardalan Shekarabi (S).

In i det sista hoppades regeringen att Centern skulle ställa upp på förslaget om att dela in Sverige i nya storregioner. I onsdags gick regeringen Centern till mötes på en rad punkter men C anser inte att det räcker.

– Tyvärr har regeringen nobbat våra förslag om att förändra Sverige så att makten flyttar från Stockholm närmare människorna ute i regionerna. Därmed ser inte vi några förutsättningar att fortsätta samtalen, säger C:s vice ordförande Anders W Jonsson.

Beskedet från Centern betyder att förslaget om nya storregioner är dött och begravet för tillfället. Regeringen kommer inte att driva frågan vidare.

– Vi kommer inte att lägga fram en proposition som inte har stöd i Sveriges riksdag, säger Ardalan Shekarabi.

Civilministerns besked innebär att den nuvarande indelningen av Sverige i 21 län och regioner kommer att bestå. Regeringen har drivit frågan om att i stället dela in landet i sex nya storregioner. Enligt det sista förhandlingsunderlaget skulle två nya storregioner bildas 2019:

Svealandsregionen och Västra Götalandsregionen utbyggd med Värmland.

– Det är en besvikelsens dag för dem som vill se mer likvärdighet i sjukvården i Sverige och som vill hålla ihop vårt land, säger Ardalan Shekarabi och bedömer att frågan om regionsammanslagningar nu är borta för lång tid framöver.

Liberalerna hoppade tidigt av samtalen om nya storregioner medan KD sade nej först efter torsdagens möte med civilministern. Moderaterna lämnade förhandlingarna om regionreformen redan i onsdags och välkomnar att regeringens planer nu stoppas definitivt.

– Det tycker jag är bra. Regeringen var aldrig beredd att lyssna på medborgarna eller att försöka nå en bred majoritet för en regionreform, säger Andreas Norlén (M).

Regeringen kommer nu att gå vidare med planerna på hur staten ska organisera sig regionalt. Det omfattar bland annat att fortsätta utlokalisera myndigheter från Stockholm.

– Jag utesluter inte mer omlokalisering av myndigheter, säger Ardalan Shekarabi.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“**Fakta.**
Grunden till Sveriges moderna länsindelning lades av Axel Oxenstierna i 1634 års regeringsform. Dagens län har varit mer eller mindre de samma sedan år 1910. Sverige är indelat i 21 landsting och länsstyrelser.

Länsstyrelserna lyder direkt under regeringen och har en landshövding som chef. Den övergripande uppgiften är att se till att de mål som riksdag och regering slagit fast uppnås.

Landstingen är sekundärkommuner vars främsta uppgifter ligger inom hälso- och sjukvård. I befolkningsantal råder stora skillnader mellan landstingen där exempelvis cirka två miljoner tillhör Stockholms läns landsting och 127 000 tillhör Jämtlands. “

DN LÖRDAG 26 NOVEMBER 2016

“ Blandade känslor efter att storregionsplaner skrotats

Planen på att dela in Sverige i storregioner är död och begraven. Åtminstone för lång tid framåt.

Bland de landsting och länsregioner som hoppades på ett fördjupat samarbete med sina grannar är besvikelsen stor. Reaktionerna på att Sverige inte kommer att indelas i sex nya storregioner går i både dur och moll. I de norra delarna av landet, där det redan i dag finns ett stort samarbete mellan landstingen, möts beskedet med besvikelse.

– Det är tråkigt. Det var en reform för Sverige, inte i första hand för Västernorrland, säger Erik Lövgren (S), landstingsråd i Västernorrland. **TT**

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

”Digitaliseringen av offentlig sektor ska nu snabbas på”

“ Sverige har halkat efter. Vi kommer nu att driva igenom ett digitaliseringspaket för alla Sveriges myndigheter och i samarbete med kommuner och landsting. Målet är att Sverige ska återta sin position som världsledande. Flera miljarder kan frigöras genom att vi nu växlar upp digitaliseringsarbetet, skriver Ardalan Shekarabi (S).

I offentlig sektor läggs upp emot 45 miljarder kronor på it varje år. Samtidigt visar granskning efter granskning att vi borde få ut mer av dessa investeringar. Detta bekräftas i Riksrevisionens senaste rapport om digital förvaltning i Sverige. Det finns miljarder att spara genom ökad effektivisering. Det är resurser som behövs till välfärdens verksamheter.

Sverige har en väl fungerande offentlig sektor som de flesta av oss har ett stort förtroende för – med all rätt. Sverige har väl fungerande myndigheter, kommuner och landsting. Även i digitaliseringen var vi tidigt ute, med världsunika databaser och säkra IT-system. Många myndigheter har i dag en imponerande mängd e-tjänster. Men vi har halkat efter kraftigt de senaste tio åren.

Sverige är enligt EU:s nyligen publicerade jämförande studie av digital förvaltning sämst i Norden på områden där vi är vana att vara i världsklass; när det gäller användarvänlighet, hur transparenta vi är och hur säkra e-tjänster vi har. En annan undersökning visar att bara 2 av 10 medborgare är nöjda med hur kommunerna lever upp till förväntningarna på digital service. Detta kostar både i form av frustration för medborgaren och onödiga skattepengar. Skillnaderna är dessutom stora beroende på var du bor i landet och vilken myndighet du möter. Vänder vi inte den här utvecklingen riskerar vi att inom en nära framtid stå inför en förtroendekris. Vi behöver säkra likvärdig service för alla medborgare i vårt land, oavsett om du bor i storstad eller på landsbygd.

Därför genomförs nu på kort tid en rad reformer för att öka takten i digitaliseringen av offentlig sektor. För första gången i svensk politik kommer vi att driva igenom ett digitaliseringspaket för alla Sveriges myndigheter och i samarbete med kommuner och landsting. Målsättningen är tydlig: Sverige ska återta sin position som världsledande inom digitalisering.

1 En nationell digital infrastruktur. Vi har i dagsläget en otillräcklig nationell samordning av den digitala infrastrukturen för offentlig sektor. Skattebetalarna betalar i dag för liknande it-lösningar i 347 myndigheter, 290 kommuner och 20 landsting. Det är inte ändamålsenligt att betala flera gånger för information som ägs av en annan del av förvaltningen, myndigheterna måste tala med en röst gentemot medborgare och företag. Vi ska inte ha ett system där det som en gång finansierats av skattemedel inte återanvänds. Från och med 2017 finanseras därför prioriterade nationella digitala tjänster och grunddata centralt. Ambitionen är att den digitala tjänsten ”Mina meddelanden” ska införas i alla myndigheter samt att kommuner och landsting ska ges möjlighet att ansluta sig. Målet är att myndighetsbrev per post därmed ska fasas ut. Det gör att medborgaren enklare kan hantera sin myndighetspost på ett ställe. Nästa steg är att se över hur fler nationella digitala tjänster kan utvecklas för hela den offentliga sektorn. Vi ser också att uppgifter endast ska behöva lämnas en gång. Har man som företagare en gång lämnat in en uppgift till exempelvis Skatte-

verket så ska Bolagsverket kunna hämta uppgifterna därifrån. Det ska vara enkelt att ha kontakt med det offentliga Sverige, och så långt det är möjligt, ska man som medborgare och företag inte behöva lämna samma uppgift flera gånger.

2 Ökad digital mognad. Vi köper it i staten för 15 miljarder varje år samtidigt som vi ser att it-projekten i staten drar över budget med flera hundra miljoner varje år och att det då och då sker större misslyckanden. Alla delar av det -offentliga Sverige behöver öka sin digitala mognad. Mellan 1-2 miljarder läggs uppskattningsvis i onödan på it-drift. Pengar som istället behövs i välfärdens verksamheter. Det behövs en ökad digital kompetens på alla nivåer i offentlig sektor genom ökad samordning och höjd beställarkompetens. Vi kommer därför se över behovet av en central funktion som ska vara till stöd för alla myndigheter. Regeringen har för första gången gett Ekonomistyrningsverket i uppgift att kartlägga och jämföra it-kostnader mellan olika myndigheter i syfte att få en bild över de samlade utgifter som finns inom it. Nästa steg är att se över hur vi kan samordna it-driften i staten.

3 Digital innovationsförmåga. I ett informationssamhälle är data själva kärnan i ekonomin och Sveriges offentliga sektor har en närmast unik mängd data. Våra myndigheter var tidigt ute med att skapa statistik och register, allt från folkbokföring, fastighetsregister till vägtrafikregister. Trots att vi är ett av världens mest transparenta och öppna länder är data en underutnyttjad tillgång. Det är i dag inte tillräckligt enkelt för företag eller andra organisationer att hitta eller använda offentlig data. Öppen data handlar i grunden om att ge andra aktörer möjligheten att komma med lösningar på våra gemensamma problem. Staten har ett ansvar att tillgängliggöra öppen data och ge medborgarna rätt förutsättningar att kunna använda sig av den. Regeringen har därför gett Riksarkivet i uppdrag att leda arbetet med att öka tillgängligheten av öppen data väsentligt i hela myndighetssverige.

4 Röja juridiska hinder för ökad digitalisering. Lagstiftningen behöver uppdateras så att den ger ett tillräckligt stöd för digital utveckling och samverkan inom offentlig sektor. Lagar och förordningar är grunden till ett rättssäkert samhälle, samtidigt som de måste vara förenliga med den snabba utveckling som vi nu ser inom digital förvaltning. Många myndigheter, kommuner och landsting har länge påpekat att det finns stora hinder. Därför har regeringen i veckan tillsatt en utredning som ska kartlägga och föreslå ändringar i den lagstiftning som i onödan försvårar för digitalisering av offentlig sektor.

5 En myndighet med samlat ansvar. Den svenska förvaltningsmodellen med fristående myndigheter har tjänat oss väl. Men nu måste vi sätta individen i centrum istället för organisationen. För att till exempel eleven, föräldern eller patienten ska känna sig trygg och få den service som den är berättigad till, var i landet man än bor, behöver det offentliga Sverige samverka i större utsträckning. För att driva på den digitala utvecklingen behövs ett samlat ansvar på en myndighet som håller ihop landet. Därför har regeringen beslutat utreda möjligheterna att samla ansvaret för digitaliseringsfrågorna i en myndighet. Något som redan finns i till exempel Danmark, Norge och Finland.

Flera miljarder kan frigöras i offentlig förvaltning genom att vi nu växlar upp arbetet med digitaliseringen av svensk förvaltning. En rättssäker och effektiv förvaltning stärker demokratin. En väl fungerande förvaltning är grundläggande för ett samhälle som håller samman. Ett samhälle där vi kan hindra överutnyttjande av välfärdssystemen samtidigt som vi förbättrar den offentliga servicen för företag och privatpersoner. Nu tar vi ett samlat grepp och genomför de förändringar som behövs för att Sverige ska påbörja resan mot en modern offentlig förvaltning i världsklass.

Ardalan Shekarabi (S), civilminister “

Kapitel 2.
Något om läget i världen.

Sida

37 Peter Wolodarski: Vakna Sverige, vi är mer utsatta än på länge
39 Systemet kan fasas ut efter Castros död
41 Nu hänger allt på vilken linje USA väljer
42 Kuba kan bli en första prövning förTrump
43 En del är glada – andra är riktigt ledsna
45 Putin och ryska ministrar hyllar Castro
45 Så reagerar världen
46 Debatten om diktaturerna får nytt bränsle
47 Beundrad och hatad av miljoner
52 Asien bävar för Trump
53 Civila flyr för sina liv när bombräder trappas upp
55 Krav på extra FN-möte om Aleppo
56 Spricka i säkerhetsrådet om nödhjälp till Aleppo
58 Rebeller går samman i allians mot armén
59 OECD uppmanar till stimulans
60 Priset rusar efter kartellens besked
61 Skörbjugg tillbaka i Australien
62 En riktigt torftig människosyn
64 Frihetstanken gällde inte för alla. I USA har slaveri och frihet alltid hört ihop
65 Fransk kamp ska väcka nytt liv i fredssamtalen
67 EU måste skärpa reglerna till försvar för demokratin
68 Tyranniet har tagit alla som gisslan
71 Erdogan får stanna utanför EU
72 Höj rösten för demokratin
74 Renzis framtid avgörs i laddad folkomröstning
76 Johan Schück: Fördjupad kris efter Italiens folkomröstning
78 Hollande ställer inte upp för omval
79 Därför hjälper du någon du inte har träffat tidigare
82 Malin Nordgren: Gruppen både livsnödvändig och farlig
83 Fångarnas dilemma” visar hur vi samarbetar
86 Samarbetar vi mindre när vi blir jämförda?
87 Ensam har aldrig varit stark, ensam var död”
90 Att tävla kan vara nyttigt i lagom doser
91 Tro inte att religionen minskar
96 Den kritiska massan
98 Världen som väntar Trump
100 Trump lovar att lämna affärerna
102 Näringslivets elit får gräddfil in i Vita huset
103 Krismedveten Putin vädjar till ryska folkets patriotism

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“Peter Wolodarski: Vakna Sverige, vi är mer utsatta än på länge

Regeringen Löfven har byggt sin försvarspolitiska strategi på stöd från USA och andra demokratier. Med Donald Trump som president gäller ett nytt läge.

Överbefälhavaren Håkan Syrén såg pressad ut. Journalisten Carl Hamilton hade gjort sitt jobb och läst på. Han hade gått igenom den lilla skrift, som Försvarsmakten tryckt upp i 150 000 exemplar och som ÖB marknadsfört under sina resor i Sverige. Det är drygt tio år sedan.

På en av sidorna kunde man läsa: ”Ryssland demokratiseras och vävs alltmer in i det europeiska samarbetet.”

Menar ni allvar? undrade Carl Hamilton i sitt TV8-program. Ryssland hade inlett en aggressiv upprustning, slagit hårt mot fristående medier, fört brutala krig i Tjetjenien och börjat lämna sitt demokratiexperiment bakom sig.

Hur kan ni tala om ”demokratisering”? Håkan Syrén saknade bra svar. Kanske var skrivningen om Ryssland inklippt från någon äldre omvärldsanalys från 1990-talet, då det fanns skäl att vara optimistisk. Men nu, efter alla negativa signaler?

Det dröjde ungefär ett decennium efter Carl Hamiltons ÖB-intervju innan merparten av riksdagspartierna tog utvecklingen i Ryssland på allvar. Brytpunkten blev kriget i Ukraina och annekteringen av Krim.

Men uppvaknandet kom sent. De extrapengar som anslås i försvarsbeslutet 2015 går dessutom främst till att täppa till luckorna i den ”insatsorganisation” som riksdagen beslutade om 2009 (och som skulle varit klar 2014), men som inte finansierats, bemannats, beväpnats och övats fullt ut. Det ska nu vara gjort 2020. Den konkreta upprustning som sker är stridsgruppen på Gotland. Att åter skapa ett fungerande nationellt försvar av Sverige kräver helt annan beslutskraft och andra belopp.

Mönstret från historien upprepar sig. Gång på gång är vi i otakt med förändringar i omvärlden. Efter första världskriget följde svensk nedrustning som sent omsider övergick i en kraftig upprustning. Den var genomförd först efter att Nazityskland besegrades. Och under kalla kriget stod delar av den svenska försvarsförmågan på topp när Sovjetunionen var på väg att falla sönder.

Denna höst har ytterligare en destabiliserande och oväntad faktor tillkommit. Och det är valet av Donald Trump som amerikansk president.

Hans kritiska uttalanden om Nato och europeisk säkerhet väcker frågor om vi står inför ett säkerhetspolitiskt paradigmskifte.

Även om Sverige aldrig varit med i Nato, har den svenska försvarsplaneringen sedan andra världskriget utgått från att USA:s stöd till Europa är bergfast. Om ett enskilt Natoland blir angripet tolkas det som ett angrepp på alla Natoländer, inklusive USA.

Under kalla kriget var Sverige militärt alliansfritt, men i största hemlighet samarbetade vi med Natoländer. I krig skulle amerikansk hjälp kunna landa i Sverige.

Sedan Sovjetunionens fall har den dolda alliansen upprätthållits, fast helt öppet. Under de senaste åren har samverkan med USA till och med fördjupats.

För några månader sedan var USA:s vicepresident Joe Biden i Sverige på en blixtvisit efter att ha besökt Turkiet och Lettland. Han underströk då, med hänvisning till ”herr Putin”, att Sverige var ett ”okränkbart territorium”.

Om två månader är Joe Biden och --Barack Obama borta från Vita huset.

In kommer i stället Donald Trump, som flera gånger markerat att Europa måste ta väsentligt större ekonomiskt ansvar för sina militära utmaningar. Den blivande presidenten har målat ut USA:s Natoallierade som försvarspolitiska fripassagerare, samtidigt som han ägnat sig åt att säga vänliga saker om Rysslands Vladimir Putin. Trump har till och med väckt tvivel om Natos kollektiva försvarsgaranti fortfarande gäller. I Baltikum har det stundande amerikanska maktskiftet framkallat rysningar.

Sverige underskattade länge de antidemokratiska tendenserna i Ryssland. Nu står vi inför en situation som ingen ansvarig tagit höjd för – risken att USA lämnar Europa åt sitt eget öde, eller åtminstone försvagar den transatlantiska länken.

Det är ett Europa där försvarsmakterna på många håll är svaga och splittringstendenserna mellan länderna tydliga. Vinner Marine Le Pen det franska presidentvalet 2017 riskerar hela den europeiska unionen att spricka.

Före första världskriget lutade sig Sverige växelvis mot Tyskland och Storbritannien, för att styrkemässigt minska obalansen mot den ryska grannen i öst.

Sedan andra världskriget har USA fyllt motsvarande roll. De statsministrar som levde under kriget – Erlander, Palme, Fälldin – såg dock hela tiden till att det svenska försvaret var så starkt, att man kunde tala om Sverige som en fästning. Tröskeln mot en angripare skulle vara hög.

Politikergenerationen därefter monterade inte bara ned invasionsförsvaret. Man avvecklade hela det totalförsvar – med civilförsvar, ekonomiskt och psykologiskt försvar – som skulle skydda befolkningen och bevara vår frihet och vårt demokratiska statsskick. I stället lade riksdagen sitt fokus på fredsbevarande operationer i andra delar av världen. Tanken var lika behjärtansvärd som ohistorisk.

Man behöver inte tro att krig står för dörren för att inse att Sverige snabbt måste kunna omorientera sig i ett nytt och riskfyllt säkerhetspolitiskt landskap. Ryssland har redan utökat sin militära närvaro kring Östersjön för att markera att den tidigare ordningen i Europa inte längre gäller. Man begär respekt och inflytande.

Håller fortfarande de militära av-talen med USA? Om Sverige vill bli taget på allvar i det nya Washington är första steget att lyssna på vad redan Trump sagt, hur obehaglig han än låter.

Då är slutsatsen övertydlig: vi måste betala dramatiskt mycket mer för svensk säkerhet, vilket betyder försvarsanslag som motsvarar 2 procent av BNP. Och vi behöver göra det illa kvickt.

Peter Wolodarski twitter.com/pwolodarski “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Systemet kan fasas ut efter Castros död

Inte mindre än 638 mordförsök sägs han ha överlevt, men till sist tog åldern ut sin rätt. Revolutionsledaren Fidel Castro hann bli 90 år gammal innan han avled helt odramatiskt. För Kuba kan hans död innebära en snabbare utfasning av det kommunistiska systemet.

Det var med lätt darr på rösten som Kubas president Raúl Castro meddelade nyheten om sin brors död sent på fredagskvällen.

– Klockan 22.29 på kvällen avled den kubanska revolutionens högste befälhavare, Fidel Castro Ruz, sa han på direktsänd tv, tydligt märkt av stundens allvar och iklädd en grön militärskjorta med ordnar på bröstet. Och så lade han till det kända stridsropet från 1959:

– Framåt, mot segern!

På Kuba väntar nu nio dagars landssorg. En begravningsceremoni planeras den 4 december i Santiago de Cuba. Men dessförinnan kommer Castros stoft att resa på turné -genom landet, med början på måndagen i huvudstaden Havanna.

Även efter sin död fortsätter Fidel Castro att dela såväl Kuba som omvärlden. För vissa är han hjälten som stod upp för världens fattiga, för andra den maktfullkomlige diktatorn som drev ett rikt land till ruinens brant.

Det syns inte minst i kondoleanser och kommentarer som nu strömmar till från hela världen. Från president Xi Jinpings beklagande av att Kina har ”förlorat en sann kamrat”, via vänsterpolitiker som brittiske Labourledaren Jeremy Corbyns prisande av Castros ”heroism” – till ett kärnfullt tweet från blivande USA-presidenten Donald Trump: ”Fidel Castro är död!”

I Havanna var stämningen dämpad, berättar DN:s medarbetare Tomas Ohlsson som landade på Kuba sent på kvällen svensk tid. tv och radio sände inslagen om Fidel Castros död om och om igen. Vid offentliga byggnader hängde flaggorna på halv stång.

¥Människor som jag har pratat med är tagna, de berättar att butiker och restauranger kommer att vara stängda under de kommande sju dagarnas landssorg, säger Tomas Ohlsson.

Tidigare på dagen twittrade bloggaren Yoani Sánchez:

”Tystnaden djupnar, det är gryning men fruktan känns i luften. Komplicerade dagar framför oss. Han är borta, vi har överlevt Fidel Castro.” I Miami, 35 mil norrut, -firade exilkubaner på gatorna och slog på kastruller.

Men både hyllningar och fördömanden handlar om den historiske Castro, mannen som ledde revolutionen 1959 och som i nästan 50 år – längre än någon icke-monark – ledde sitt land och stod upp mot grannen i norr medan tio amerikanska presidenter pensionerades.

Den verklige Castro var märkt av sin ålder och hade överlämnat makten till brodern Raúl redan 2006. När han då och då har dykt upp i offentligheten på senare år har den obligatoriska militärskjortan varit utbytt mot praktisk mysdress – ofta en blå Adidasoverall – och den en gång fasta stämman varit svag.

Under Raúl Castros ledarskap har den helt statsdominerade ekonomin reformerats i riktning mot mer marknad, om än i mycket försiktiga steg. Ett närmande med ärkefienden USA kulminerade den 20 juli 2015 med återupprättade diplomatiska relationer.

Vad Fidel egentligen ansåg om allt detta spekulerades det ständigt kring, både på Kuba och i USA. Den dominerande meningen tycks vara att han genom sin blotta existens har fungerat som en broms för marknadsreformerna, som brodern Raúl hade velat driva hårdare.

Men med sina 85 år kan Raúl Castro knappast ses som Kubas framtid, och han väntas avgå när hans mandatperiod tar slut 2018.

Vilken riktning landet väljer avgörs därför troligen av en grupp yngre män, mellan 50 och 60, som har fått plats i den mäktiga politbyrån under Raúls tid vid makten, bland dem 56-årige vicepresidenten - Miguel Diaz-Canel.

Mycket tyder på att de försöker följa en kinesisk modell, med kapitalism och ekonomiska friheter, men fortsatt politiskt maktmonopol för kommunistpartiet.

När det gäller grannlandet var det betecknande att Fidel Castro inte träffade Barack Obama när denne, som förste USA-president på 80 år, besökte Kuba i mars i år. Några dagar senare skrev han en kritisk kolumn i kommunistpartiets tidning Granma, där han påminde om Washingtons alla försök att störta den kubanska regimen.

Det är sant att USA genom CIA åtskilliga gånger har försökt mörda Castro, ibland med fantasifulla metoder som en exploderande cigarr eller en tbc-infekterad dykardräkt. Uppgiften om 638 mordförsök kommer från en kubansk ex-agent, men även den amerikanska senaten har dokumenterat ett tiotal försök bara fram till 1965.

Vad han till sist dog av är en kubansk statshemlighet. Men Fidel Castro kände själv vartåt det barkade och sa i april i år:

– Snart är jag som alla andra. Allas tur kommer, men revolutionens idéer består.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

“Fakta. En revolutionär ikon

Fidel Castro föddes den 13 augusti 1926. Han avled klockan 22.29 i fredags kväll (lördag morgon svensk tid) i Havanna.

Han ledde revolutionen mot diktatorn Fulgencio Batista som segrade 1959. Därefter ledde Castro Kuba med olika titlar fram till 2006, då han lämnade över till brodern Raúl Castro.

Några år efter maktövertagandet förvandlade Castro Kuba till en kommunistisk enpartistat. Landet var under många år nära allierat med Sovjetunionen, och var nära att föra världen till ett förödande kärnvapenkrig under Kubakrisen i oktober 1962.

Kritiker pekar på svåra människo-rättsbrott på Castros Kuba. Motståndare till regimen fängslades, och mer än en miljon flydde utomlands under hans regim, de flesta till USA.

Castro försökte exportera revolutionen. Kubansk militär deltog i krig i bland annat Angola och Etiopien. Många i tredje världen – och bland vänstersympatisörer i Europa – hyllade honom som en hjälte. “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“Nu hänger allt på vilken linje USA väljer

Analys. Världen blir sig inte riktigt lik utan Fidel Castro. Vad hans bortgång kan komma att betyda för Kubas inrikes utveckling och dess relationer med omvärlden återstår att se. En avgörande faktor är att USA, den viktigaste potentiella partnern och historiska fienden, inom kort byter president – och utrikespolitik.

Även om ”Comandante Fidel” var pensionerad sedan tio år låg hans gestalt som en skugga över Kuba, inte minst för att makten stannade kvar i hans familjekrets och hans yngre bror Raúl Castro hade övertagit det formella styret. Den åldrade expresidenten accepterade högst motvilligt att den polisstat han skapat – i dag Latinamerikas sista diktatur – stegvis öppnade sig för omvärlden och att relationerna med USA normaliserades.

Det var trots allt han, det gamla revolutionsgardets främsta symbol, som hade lyckats försvara det karibiska örikets självständighet under mer än 50 år av yttre hot. Han överlevde tio amerikanska presidenter, ett CIA-organiserat invasionsförsök och en mängd misslyckade mordattentat.

I vilken mån Raúl Castro, som även han närmar sig slutet av sin levnadsbana, nu får utrymme för att lätta på repressionen på Kuba – och i vilken mån han ens vill det – vet vi inte än. Det var först ganska nyligen som han ledde Kubas försiktiga steg från att vara isolerat och bojkottat av USA till normalisering.

Tövädret inleddes för ett och ett halvt år sedan, med det första officiella mötet mellan ledarna för USA och Kuba sedan de två länderna bröt de diplomatiska förbindelserna 1961.

I mars i år togs så USA:s president Barack Obama emot av sin kubanske kollega Raúl Castro i Havanna. Fångar utväxlades, liksom ambassadörer, resor mellan länderna började tillåtas. USA:s handelsembargo är ännu i kraft, eftersom bara kongressen i Washington kan häva det.

Valet av Donald Trump blev en missräkning för de kubaner som hade förväntningar på en fortsatt avspänning, som i förlängningen skulle kunna ge utrymme för en lättnad i det politiska förtrycket och mer ekonomisk frihet för det spirande företagandet.

I valkampanjen sade Trump att han vill riva upp Obamas normaliseringsprocess om inte regimen på Kuba går med på ökad religiös och politisk frihet. Vad det kan betyda i praktiken och om han tänker hålla fast vid sina uttalanden vet vi först efter den 20 januari.

Den 9 november tog Raúl Castro det säkra före det osäkra och sände ett gratulationsbudskap till den nyvalde USA-presidenten, men beordrade samtidigt en femdagars militär mobilisering.

Med skiftet i Vita huset kan spelplanen ändras radikalt, särskilt om Trump gör verklighet av sina vallöften. Paradoxalt nog kommer det i så fall att välkomnas av Havannas gamla revolutionära – eller snarare reaktionära – garde, som efter smekmånaderna med Obama åter får en tydlig fiende i USA att skrämma med, någon att skylla regimens egna tillkommakortanden på, och en förevändning för att skärpa den politiska repressionen.

Samtidigt ska man inte glömma att sedan tövädret inleddes har regimen ökat förtrycket, spärrat in fler politiska fångar och bromsat de ekonomiska reformerna – som ett slags livförsäkring mot att öppningen mot USA ska snabba på diktaturens upplösningsprocess.

Om Trump skulle välja en hård linje får de mer antiamerikanska krafterna i Kuba vatten på sin kvarn. Men Trump kanske minns en annan sak som han sade före valet: Att USA:s Kubapolitik under fem årtionden varit ett misslyckande, i varje fall om avsikten var att få bort Castro-bröderna från makten.

Det var i stället Sovjetunionens upplösning 1991 som nästan förde till regimens kollaps, när Moskva inte längre hade råd att hålla Castro om ryggen.

Några år senare beslöt Moskva att stänga sin militäranläggning på Kuba.

Nu talar Kreml om åter öppna en flottbas på Kuba, i så fall en fortsättning på den ryska militära expansionen i Ukraina och Syrien.

Med tanke på historien – under Kubakrisen 1962 stod världen det närmaste som vi har varit ett förödande tredje världskrig – och de gångna årens spända relationer mellan USA och Ryssland, skulle en rysk militärbas 15 mil från Key West i Florida uppfattas som en provokation i Washington. Det vore det definitiva slutet på tövädret mellan USA och Kuba.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Kuba kan bli en första prövning för Trump

Analys. Washington. De spända relationerna till USA präglade hela Fidel Castros liv, och han gäckade USA:s presidenter i decennier. När han nu är borta ligger de framtida relationerna mellan Kuba och USA i hög grad i händerna på Donald Trump – och vad han gör vet vi inte än.

Tio amerikanska presidenter ville på ett eller annat sätt bli kvitt Fidel Castro. En gång, i april 1959, besökte Castro Washington. Castro försäkrade då att hans avsikt var demokrati och fria val, och han träffade den dåvarande vice president Richard Nixon (medan president Dwight Eisenhower spelade golf). Nixon hoppades att Castro skulle ha låtit sig påverkas av deras möte, men var skeptisk. När Castro året därpå förstatligade jordbruk, exproprierade amerikanska tillgångar och fördjupade relationerna till Sovjetunionen infördes också snabbt exportförbud av amerikanska varor, och man började planera att mörda Castro.

Under John F Kennedy infördes fullt embargo och USA försökte genom den misslyckade invasionen i Grisbukten plocka bort Castro. Under Kubakrisen 1962 koncentrerades för några dygn hela det kalla kriget hit, mindre än 17 mil från stränderna i Floridas Key West. Efter den dramatiken tillämpade USA ekonomisk utfrysning, ända fram till för ett par år sedan.

Obamaadministrationens försök att normalisera relationerna med Kuba har bland annat inneburit direkt, kommersiell flygtrafik till Kuba, nya möjligheter för Kubaamerikaner att resa och nya ambassader. Obamas

analys var att embargot var misslyckat, men eventuella förhoppningar om reformer på Kuba har kommit på skam; antalet gripanden med politiska förtecken har ökat kraftigt. År 2013 greps enligt Cuban commission of human rights and national reconciliation 6 424 personer – och under de första tio månaderna i år 9 125.

Fidel Castros död är en jordbävning, även om det knappast är en revolution att en 90-åring slutar andas – men än större betydelse för relationerna mellan Kuba och USA har maktskiftet i Washington. I ett framåtblickande uttalande från Vita huset försäkras att ”det kubanska folket ska veta att de har en vän och partner i USA”, men Obamas linje har inte befästs med ett kongressbeslut – och den kan enkelt ändras av den nyvalde presidenten Donald Trump.

Trump har hittills gett dubbla signaler om hur han ser på avtalet om en normalisering – han har sagt att delar ”kan behållas”, men lovade i ett tal i Miami under valkampanjen att rulla tillbaka alltihop om Kuba inte inför religiös och politisk frihet och släpper sina politiska fångar. Efter en första tweet, ”Fidel Castro är död!”, kallade Trump i ett uttalande Castro för en ”brutal diktator” men hoppades att hans död nu innebär ”ett steg bort från fasorna” för kubanerna.

Amerikanska företag som redan ser sin affärsverksamhet på Kuba växa, som flygbolag och hotellnäring, har uppmanat Trump att se ekonomiskt, snarare än politiskt, på förbindelserna, men i kongressen är många republikaner negativa till alla kontakter med den kommunistiska regimen. Så länge en Castro sitter vid makten är det osannolikt att embargot lyfts.

Vilken väg Trump går är också avhängigt ett annat av hans val, nämligen det av utrikesminister. Vem det blir vet vi inte än.

Och beroende på vad som nu sker på Kuba kan relationerna med landet bli en av Trumps första prövningar som president.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

”En del är glada – andra är riktigt ledsna”

DN i Florida. Ybor City. Återhållsam glädje och hopp om något nytt. Så kunde stämningen efter beskedet om Fidel Castros död summeras bland kubaner i den gamla cigarrstaden, en stadsdel av Tampa, Florida. – En del är glada, andra riktigt ledsna. Speciellt de äldre på Kuba, säger servitrisen Yolaine Leon.

När Vicente Martinez Ybor flyttade från Kuba i slutet på 1800-talet för att starta cigarrtillverkning i Key West var det också början på Tampa som världens cigarrcentrum.

Efter fackliga bråk i Key West flyttade Ybor till Tampa där han fick ett stort markområde att exploatera. Där byggde han upp en jättelik cigarrtillverkning med skickliga hantverkare som han hämtade från Kuba.

Det gjorde stadsdelen Ybor City, som uppkallades efter honom, till världen cigarrcentrum efter andra världskriget fram till det att Fidel Castro tog makten på Kuba.

Ganska snart införde Castro exportstopp för kubansk tobak och hela cigarrtillverkningen i Tampa dog.

Numera är Ybor City centrum för restauranger, barer och tatueringsateljéer.

Men här finns också otaliga cigarraffärer. Många där man fortfarande sitter och rullar cigarrerna för hand. William Ochoa lägger sista handen vid en cigarr samtidigt som han sneglar på sin mobiltelefon där det visas fotboll.

– Real Madrid, säger han med ett leende.

Han kom till USA för nio år sedan. Pratar ingen engelska och när jag via servitrisen frågar vad som skulle krävas för att han skulle flytta tillbaka till Kuba igen, svarar han direkt:

– Ingenting. Inga förändringar skulle få mig att flytta tillbaka igen.

Hur kände du när du fick höra om Castros död?

– Lycklig och glad. Alla är glada för det.

Vad tror du kommer att hända?

– Inga större förändringar just nu i alla fall. Inte förrän Raul försvinner. Det är fortfarande samma personer som sitter vid makten.

Yolaine Leon lämnade Kuba för några år sedan. Efter ett par år på Caymanöarna i Karibien har 32-åringen nu varit i knappt ett år i Tampa. Men hela hennes släkt är kvar på Kuba.

– Jag fick sms från några andra kubaner här i går kväll. Trodde inte att det var sant först. Vi har hört det så många gånger att han skulle vara död. Han kanske har varit död i flera dagar nu, man vet aldrig, men jag hörde att de skulle kremera honom redan i dag.

Vad tror du händer nu på Kuba?

– Ingen aning. Jag tror inte någon vet. Men så länge Raul är kvar vid makten kommer det nog inte att hända mycket även om han har öppnat dörren lite och det är bra.

Hon berättar att hon älskar sitt land och längtar tillbaka ibland.

Vad skulle få dig att flytta tillbaka?

– Högre löner, svarar hon direkt.

– Mycket är bra som skolorna och sjukvården. Men lönerna är så dåliga. Det var därför jag lämnade Kuba.

Hon har varit tillbaka till Kuba och märkte förändringar.

– Senast i maj förra året var jag tillbaka i Havanna, där jag kommer ifrån. Och jag märkte en del renoveringar och då blir man stolt. Det var inga stora grejer, men det sker i små steg. Det tar tid. Att fixa hela landet, det tar långt tid. Det finns inga tricks.

Sven Gustavsson sven.gustavsson@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Putin och ryska ministrar hyllar Castro

Både Putin och ryska ministrar hyllar nu Fidel Castro, som kallas för en ”stor världsledare”. Många i Ryssland minns fortfarande när Castro besökte Sovjetunionen och hur han charmade massorna med sin karisma.

– Castro var en uppriktig och pålitlig Rysslandsvän. Han satsade enormt mycket på relationerna till Ryssland och på att utveckla dem till ett strategiskt partnerskap på alla nivåer, säger Rysslands president Vladimir Putin i ett officiellt uttalande efter beskedet om Fidel Castros död.

Också andra ryska politiker hyllar Castro. Till exempel Aleksej Pusjkov, som tidigare ledde utrikesutskottet i duman, skriver på Twitter:

– Castro var en av de stora världsledarna. Han bevisade att man kan stå emot USA i 55 år. Det slutade med att den amerikanska presidenten kom till Havanna, i stället för tvärtom.

Rysslands kulturminister Vladimir Medinskij uttalar sig närmast lyriskt om Castro, som han familjärt kallar ”Fidel”.

– För vår generation var Fidel inte bara en utländsk ledare. Han fanns alltid med oss – när vi var barn, när vi gick i skolan, när vi studerade, gifte oss, uppfostrade våra barn och arbetade. Andra ledare kom och gick men Fidel förblev på sin post, säger Medinskij i den ryska nättidningen gazeta.ru.

Anna-Lena Laurén anna-lena.lauren@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Så reagerar världen:

”Det kinesiska folket har förlorat en god och sann kamrat. Castro kommer att leva för alltid.”

Kinas president Xi Jinping hyllade Fidel Castro i en tv-sänd kommuniké.

”Jag uttrycker till er mina känslor av sorg.”

Påven Franciskus talade varmt om Castro, som var född katolik men blev en ateistisk revolutionär. Påven meddelar att han ber för det kubanska folket.

”Han förkroppsligade den kubanska revolutionen, i både dess hopp och senare krossade illusioner.”

Frankrikes president François Hollande säger att Fidel Castro var en av 1900-talets mest framträdande personer.

”Fidel Castro var en av de mest ikoniska personligheterna under 1900-talet.”

Indiens premiärminister Narendra Modi säger att hans land sörjer förlusten av en stor vän.

”Alla dödsfall är sorgliga. Men i just det här fallet tror jag att det kan föra något gott med sig.”

Danmarks utrikesminister Kristian Jensen är hoppfull när Castros ”ikoniska betydelse för Kuba nu är borta”.

"Kuba, vår vän, lyckades under hans ledarskap stå emot de tuffaste sanktionerna i vår närhistoria".

Syriens president Bashar al-Assad hyllar Fidel Castrosom en frihetsledare i ett telegram till den kubanska ledningen.

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Debatten om diktaturerna får nytt bränsle

Dödsbudet från Havanna kommer mitt i slutförberedelserna för det svenska ordförandeskapet i FN:s säkerhetsråd. Det är inte ett läge när regeringen vill ha en debatt om Sveriges relationer till diktaturer i tredje världen.

Bilderna på Kubas ledare Fidel Castro och Sveriges statsminister Olof Palme 1975 fanns överallt på svenska sajter under lördagen. Två rökande statsmän, i en annan tid.

I Palmebiografin ”När vinden vände” konstaterar historikern Kjell Östberg att Palme och Castro hade en del gemensamt: De var ungefär lika gamla och kom båda från överklassen, men hade lämnat sina borgerliga värderingar och radikaliserats successivt.

Medan Castro valde revolutionen och den hårdföra socialismen, tog Palme över ledningen för ett välfärdsland där Socialdemokraterna försökte hantera de stigande förväntningarnas missnöje med reformlöften.

Den passiva svenska neutralitetspolitiken hade varit riktmärket under Östen Undéns långa tid som utrikesminister. Så kom Olof Palme, med ett brinnande intresse för internationella relationer, och omvittnad förkärlek för skarpa formuleringar. På många håll kom han att uppfattas som en brobyggare mellan radikala regimer i nord och syd. 1975 blev han den första västledaren att besöka Fidel Castros Kuba. ”Varken terror eller det oupphörliga förtrycket kan slå ned krav på frihet, social rättvisa och nationellt oberoende”, sa han i sin hyllning till revolutionen.

Utrikesminister Margot Wallström (S) valde andra ord, när hon i går kommenterade dödsbudet med att bristen på demokrati och mänskliga rättigheter varit ”ett hinder för landets utveckling”. Regeringen vill knappast ge bränsle åt en debatt om Sveriges gamla relationer till diktaturer i tredje världen.

När Wallström tog över utrikesdepartementet 2014 var det en uttalad målsättning att Sverige skulle ha en mer aktiv utrikespolitik. Men kritikerna suckade över att den ”moraliska stormakten” återuppstått. Påminnelser om Palme polariserar.

I juni säkrade Sverige en plats i FN:s säkerhetsråd. På hemmaplan grumlades firandet av kritiken mot kampanjen. DN har avslöjat att biståndspengar används till att bjuda FN-ambassadörer. Debatten om röstfiske har fortsatt i höst.

Wallström har försökt överbrygga motsättningarna runt kampanjen genom att göra gamla fiender som diplomaten Pierre Schori och den tidigare utrikesministern Carl Bildt (M) till hedersambassadörer. I fallet Castro blottas spänningarna. ”En latinamerikansk David mot Goliat”, summerar den ene. Han ”inrättade en kommunistisk diktatur”, twittrar den andre.

Karin Eriksson “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Beundrad och hatad av miljoner

Castro misslyckades med det han utlovat – att bringa frihet och välstånd till kubanerna
○ Den siste av det kalla krigets huvudrollsinnehavare har lämnat scenen.
○ Under sextio år har Fidel Castro hyllats, förbannats och analyserats, men att summera hans gärning kommer att ta minst lika lång tid.
○ De kommande decennierna på Kuba blir en enda lång post-Castroepok, ett litet och fattigt folks väg ut ur den verklighet han skapade.

Det enda latinamerikanska land som spelat en världspolitisk roll under någon längre tid är Kuba under Fidel Castro. Inte bara så att hans legionärer skickades att slåss på en rad latinamerikanska och afrikanska slagfält: Castro placerade sin ö i brännpunkten mellan öst och väst och gjorde den till det kalla krigets, jämte Berlin, hetaste frontavsnitt. Alla de andra Moskvatrogna ledarna i det så kallade östblocket var ryska marionetter, men trots sitt extrema beroende av det sovjetiska stödet trotsade Castro ofta öppet gynnarna i Moskva, satte sig till motvärn och argumenterade. Han visste sitt värde, och han visste att ön på tröskeln till USA var en oersättlig klenod för sovjetledarna.

Om revolutionen på Kuba gått sin gilla gång och revolutionärerna efter segern i januari 1959 hållit sitt löfte om allmänna val, så hade Kuba förblivit en andrarangsnation i världspolitiken. Det hade sannolikt varit det bästa för kubanerna men, anar man, ledsamt och långtråkigt för estradören och maktmänniskan Fidel. Castro misslyckades med det han utlovat: att bringa frihet och välstånd till kubanerna. Genom alla åren under bröderna Castros styre har hundratusentals av deras undersåtar trotsat faror för hoppet om ett liv utanför Kuba.

Men Fidel lyckades med mycket annat: han skapade en stabil regim i spänningsfältet mellan supermakterna och cementerade sin diktatur samtidigt som miljoner människor världen över betraktade honom som förebild och frihetssymbol. Hans teorier, utarbetade av hans argentinske finansminister Ernesto ”Che” Guevara, inspirerade revolutionära uppror i Venezuela, Bolivia, Argentina och flera andra länder. Ledande västerländska författare, opinionsbildare och politiker – från höger och vänster – bortsåg i decennier från de verkliga förhållandena på Kuba och från den gapande klyftan mellan den officiella versionen och vardagens lott för Castros undersåtar. En av de mest hängivna tillbedjarna, den peruanske Nobelpristagaren Mario Vargas Llosa, bröt med Castro då förföljelserna av öns författare inleddes i slutet av 1960-talet, men han var ett av få lysande undantag bland de latinamerikanska författarna.

Castro började som djärv, nära nog dumdristig upprorsman, men blev efterhand en slipad realpolitiker, som utan råvaror eller ekonomiska resurser manövrerade slugt i det kalla krigets bipolära värld. Som många framgångsrika revolutionärer var Castro advokat ur den besutna medelklassen. Men till skillnad från Robespierre och Lenin var Fidel ingen skrivbordshjälte som skickade andra att dö och döda. Att han alls var vid liv nyårsdagen 1959, då revolutions-armén tågade in i Havanna, var ett mirakel, eller rättare sagt en lång rad mirakel. Det första inträffade i juli 1953. Då angrep 131 personer under hans befäl två militärbaser på östra Kuba. 52 stupade och 18 fängslades, bland dem han själv. Det var under rättegången efteråt som han yttrade de

berömda orden: La historia me absolverá! – Historien kommer att frikänna mig! Det andra underverket var att militärtribunalen inte dömde honom till döden. Det tredje var att diktatorn Batista benådade honom efter ett år och lät honom fara till Mexiko, där han satte igång att planera revolutionen. Det fjärde underverket var att han överlevde landstigningen på Kuba 1956, då 70 av de 82 revolutionärerna gick i ett bakhåll och mejades ned omgående. Ännu ett mirakel i Castros favör skedde då USA tog sin hand från diktatorn Batistas regim och därmed beseglade dess öde.

Castro föddes i byn Birán i kommunen Mayarí på östra Kuba. Hans far Angel var en av de många spanska invandrare som anlände till ön åren efter det spansk-amerikanska kriget 1898. Hans mor stammade från Kanarieöarna. Angel Castro arbetade först som daglönare för det amerikanska livsmedelsföretaget United Fruit, men satte efterhand igång flera framgångsrika egna projekt, bland annat var han känd som uppfödare av stridstuppar. Inkomsterna placerade han klokt i köp av jordbruksmark. Han kunde så småningom köpa ett eget gods och blev med tiden mycket välbärgad.

Fidel lärde sig läsa tidigt. Hans lärare urskiljde strax hans goda huvud och övertalade fadern att skicka honom till storstaden Santiago, där han gick i olika jesuitiska skolor. Den unge Castro var lär-aktig och slukade böcker i historia, men han misskötte sig och ägnade sin bästa tid åt idrott, framför allt åt ”pelota”, alltså den kubanska nationalsporten baseboll. När han var nitton inledde han sina studier på universitetet i Havanna, som vid denna tid var ett mikrokosmos av landet, med ett myller av politiska fraktioner, våldsamheter och polisingripanden mot studenterna.

Under sina studentår var Fidel radikal och antiamerikansk, men till sina övertygelser var han demokrat. Den kubanska revolution han skulle komma att leda var ju också en borgerlig, demokratisk resning mot en brutal diktatur, där motståndsmännen i städerna spelade en lika viktig roll som de skäggiga gerillaledarna i bergen. De enda marxisterna bland de sammansvurna var Castros bror Raúl, i dag landets president, och Guevara. (Det kubanska kommunistpartiet var så misstrott att det inte ens fick vara med i revolutionen.) Fidels förvandling av den demokratiska revolutionen till ett marxistiskt enpartisystem – utan att han själv var marxist – var ett pragmatiskt mästerstycke. Han inte bara krånglade sig helskinnad ur USA:s intressesfär; han fick sina beskyddare i Sovjetunionen att under trettio år tömma sin valutareserv för att hålla Kuba under armarna.

Två gånger hamnade Castro på kollisionskurs med USA. Han överlevde bägge dramerna, och flyttade båda gångerna fram sina positioner. Första gången var 1961, då exilkubaner bekostade av USA gjorde ett fiaskoartat invasionsförsök på södra Kuba. Andra gången var året därpå, då sovjetiska kärnvapen-bärare placerades ut på Kuba men strax upptäcktes av amerikanskt spaningsflyg. ”Kubakrisen” brukar skildras som ett nervkrig mellan John F Kennedy och Nikita Chrusjtjov. Men bakom kulisserna spelade Castro en avgörande roll, vilket kom i dagen först långt senare. Krisen löstes, de sovjetiska missilerna drogs tillbaka – till Castros harm – men USA tvingades lova Sovjet att aldrig attackera Kuba. Castros regim fick därmed en livförsäkring, men detta nämndes aldrig på Kuba, eftersom ledaren var mån om att hålla sina undersåtar i ett tillstånd av permanent mobilisering. Beredskapsappellerna, och de många skräckinjagande muralmålningarna som varnade för den överhängande USA-invasionen blev på Castros order ett permanent inslag i vardagen.

Personkulten i Fidel Castros Kuba gick aldrig lika långt som förgudningen av härskarna i Nord-korea, Syrien och andra enpartistater.

Bataljmålningarna på skolväggar och busstationer visar honom oftast flankerad av eminenta vapenbröder, framför allt den mest älskade av alla revolutionärerna, Camilo Cienfuegos, som försvann i en mystisk olycka strax efter revolutionen, och Che Guevara, som har ett eget mausoleum i staden Santa Clara.

Men i verklighetens värld var Castros majestät oinskränkt. Allt, från de storpolitiska kalkylerna till fördelningen av spik och murbruk, passerade hans skrivbord. I detta behov av kontroll, som i mycket annat, påminner Castro om Gustaf Vasa. Han var inte blodtörstig i snäv mening, men han ryggade inte för blod. Varje gång en tänkbar rival med egen folklig eller militär förankring visade framfötterna har det varit en tidsfråga innan han fängslats, avrättats eller drivits ur landet. Huber Matos, Mario Chanes och flera andra revolutionsledare som slagits med Castro i Sierra Maestrabergen kastades i fängelse strax efter revolutionens seger efter att de propsat på demokratiska val, och satt där i 20 eller 30 år.

Castro var en farlig person för de som var utelämnade åt hans godtycke. Bara främlingar kunde knyta band med honom på jämlik basis. Detta kommer fram i en dråplig anekdot som berättats av skulptören Anders Sandström, Sveriges ambassadör på ön i början av 1980-talet, som kom Castro mycket nära. Svensken, Castro, författaren Gabriel García Marquez och den kubanske kulturministern Armando Hart var på fisketur. Det nappade dåligt och författaren ville i land, han var hungrig. Men Castro insisterade på att de skulle luncha på fångsten, vad var de annars för sorts fiskare! Den kubanske ministern fick flera fiskar, men Castro fick ingenting och mulnade. Sandström lade då märke till hur ministern, var gång han fick napp, diskret lät fisken slippa av kroken för att inte utmana den högste med sin fiskelycka.

Kuba var långt bördigare än Östeuropas kommunistländer, men kollektiviseringen av jordbruket gav ännu sämre resultat. Castro, som vuxit upp på landet och sett storjordbruk på nära håll, utsåg sig själv till högsta auktoritet och deltog med liv och lust i omvälvningen. Flera av de felslagna initiativen kom till sedan han blivit eld och lågor över något han läst i en utländsk facktidskrift. Sådden plöjdes upp och på Castros order planerades något helt annat, oftast med magert utfall. Det mest ryktbara fiaskot var satsningen på mjölkkor, då Castro i stöddiga proklamationer svor att överträffa Nederländernas mjölkproduktion inom några år.

De astronomiska belopp de sovjetiska ledarna satsade på att föda Kubas befolkning var ett mått på öns dåtida betydelse. Moskvas hjälp växte strax till drygt 4 miljarder dollar om året, ett världsrekord i bistånd som står sig än i dag. Men i gengäld fick Castro acceptera den roll Moskva tilldelade honom i sitt ekonomiska system. Han, som till varje pris velat skaka av sig rollen som sockerexportör till USA och diversifiera ekonomin, blev nu östblockets sockerexportör.

I sin offentliga image var Castro den latinamerikanske revolutionären personifierad. Men han glömde aldrig sitt ursprung. Hans far Angel kom från byn Láncara i Galicien, och han satte sina barn i skola hos likadana spanska jesuiter som undervisat honom själv. Banden till Galicien, och till Spaniens galiciske diktator Francisco Franco, var starka. Förutom sitt galiciska förflutna förenades herrarna av sin bottenlösa misstro mot USA. Franco hade som barn upplevt Spaniens nesliga nederlag i kriget mot USA 1898, då Kuba gick förlorat. ”När jag stod emot USA och slog tillbaka dess invasion 1961 återupprättade jag något av den spanska äran i Francos ögon”, menade Castro.

När Franco avled i november 1975 proklamerade Castro tre dagars landssorg på Kuba; när Mao Zedong gick bort ett år senare gjorde han

det inte. Che Guevara besökte flera gånger Francos Spanien på uppdrag av Castro, och efter Francos död tog dennes kulturminister, den spanska högerns ledare Manuel Fraga, över relationerna. Fragas och Castros fäder var bägge unga galicier som dragit till Kuba för att söka lyckan; den ene blev kvar, den andre for hem, och de många mötena Castro–Fraga, på Kuba och i Galicien, blev alltid känslosamma, nästan sentimentala medie-evenemang.

När Sovjetunionen upplöstes och Boris Jeltsin 1991 sade upp det ryktbara sockeravtalet, hamnade landet över en natt på bar backe. Det kopiösa biståndet upphörde och Kuba störtades i akut nöd. Under det som regimen kallade ”den speciella perioden” svalt städernas befolkning. Personer som inte råkats på länge gick förbi varandra på gatorna utan att känna igen varandra, så avmagrade var de.

Hungerkravaller bröt ut i Havanna och regimen var i gungning. Då blev de galiciska och spanska banden det halmstrå som räddade Castro. Spaniens räddningsaktion, med krediter från socialistregeringen och massiva investeringar i turistsektorn, blev sedan modellen för andra länders investeringar på ön, med ett kompanjonskap 50–50 mellan staten och de främmande intressena. Totalförbudet mot inhemska privata initiativ luckrades upp en aning – det var det enda sättet att i en hast skaffa fram matställen till turisterna. Turistsektorn har sedan dess alstrat en ny ”dollariserad” överklass, som ställt den gamla parti- och militäreliten i skuggan och skapat spänningar. Briljanta matematiker och naturvetare överger gladeligen sina karriärer och blir taxichaufförer om de får en chans – tillgången till dollar är numera nyckeln till ett värdigt liv.

Castros Kuba hade långt större svängrum i umgänget med Moskva än de andra östblocksstaterna, och han underhöll förbindelser med både Israel och Kina trots sovjetiskt missnöje. Men efter Sovjets fall blev Castro långt mer beroende av goda relationer till västeuropeiska och latinamerikanska länder, och det begränsade hans handlingsfrihet gentemot regimkritiker. I dag kan turister besöka oppositionsfolk i deras hem, något otänkbart på 1970-talet. Men den politiska och ideologiska kontrollen har inte slaknat, och i varje trappuppgång, varje kvarter och varje by fungerar ett välorganiserat system av angivare. 2012 omkom den mest prominente oppositionsmannen, Oswaldo Payá, i en outredd och mycket suspekt bilolycka.

Castros beundrare i väst har ofta varit personer som sympatiserat med sexuella och etniska minoriteters frigörelse. Men på Kuba har dessa grupper behandlats hårdhänt av regimen. Homosexuella har förföljts och regimmotståndare av afrikansk härkomst har straffats hårdare än andra. Huber Matos, en av 1959 års revolutionsledare, sade för några år sedan till DN, efter att ett par hundra svarta ungdomar fängslats för lösdriveri:

– Kubaner av afrikanskt ursprung lider dubbelt på Kuba. De stackars afrokubanerna förväntas alltid applådera regimen och spela med i charaden om Fidel som de svartas befriare. Därför är toleransen mot dem ännu mindre. Man tål inte ett knyst från dem. Du har vita människorättspersoner i Havanna som regimen inte törs spärra in, men de svarta får alltid hårdare bandage! Se på García Perez.

Jorge Luís García Perez är den mest kände av de afrokubanska demokratiaktivisterna. Han satt fängslad 1990–2007 och behandlades med stor brutalitet i fängelset eftersom han, i egenskap av politisk fånge, vägrade bära fånguniform.

Under den venezolanske presidenten Hugo Chávez regim, 1999–2013, fick Kuba på nytt en frikostig donator. Chávez betraktade Castro som sin ideologiska ledstjärna, och gav uttryck för sin beundran med

krediter och olja. Tusentals kubaner skickades till Venezuela för att kollektivisera jordbruket, organisera om underrättelsetjänsterna och tjänstgöra som läkare i avlägsna byar. Under sin långa sjukdom vårdades Chávez på Kuba, där han också avled. Men under oljeprisernas fall på senare år, och Venezuelas ekonomiska kollaps, har biståndet inte kunnat upprätthållas. Kuba, liksom Venezuela, är nu i hög grad beroende av kinesiska lån.

Fidel valde inte kommunismen av övertygelse, utan därför att den var den enda upptänkliga ursäkten för att trolla bort den demokrati revolutionärerna kämpat för. Ett år innan han avgick chockade han vänner och fiender då han i en intervju med den amerikanska tidskriften Atlantic Monthly medgav att ”kommunismen fungerar inte, inte ens på Kuba”. 2011 lämnade han officiellt över till brodern Raúl. Baktanken med manövern var att stöka undan tronföljden i god tid före sin död, så att ingen ovisshet skulle utbryta efter hans sorti. Den uträkningen har lyckats, och regimens stabilitet tycks grundmurad.

Fidel förblev i flera år en dominerande kraft bakom kulisserna, och bedömarna hade svårt att utröna om han fortfarande hade sista ordet eller inte. Men under de senaste par åren har hans mentala tillstånd försämrats hastigt, och besökare har rapporterat att han endast med möda kunnat följa med i ett samtal.

Arvet efter Fidel kommer att prägla kubansk politik under lång tid framöver. Ekonomin är i trasor, trots ideliga proklamationer om storslagna reformer. De nominella ministrarna har ofta ingen egen makt, medan ett stort men svårbedömt inflytande ligger i händerna på klanen Castros yngre medlemmar. Normaliseringen Kuba–USA, som i år blivit officiell, påbörjades med Fidels goda minne och kommer naturligtvis att spela en stor roll för fortsättningen.

Men Kuba kan inte normaliseras utan att en uppgörelse nås med de drygt två miljonerna kubaner i USA. Dessa kommer aldrig att kunna återvända till sina konfiskerade hem, där andra personer levat i decennier. Allt fler unga USA-kubaner vill se en uppgörelse i godo, och tar avstånd från den konfrontationspolitik som besjälar det republikanska partiets mäktiga kubanska lobby. De krafterna kommer nu att kräva av Donald Trump att avtalet mellan Barack Obama och Raúl Castro rivs upp, med allt vad det skulle innebära.

Efter snart 60 år av revolution – officiellt pågår revolutionen oavbrutet – är Kubas näringsliv många decennier efter de andra latinamerikanska länderna. Glädjen, generositeten och vänligheten hos kubaner har mirakulöst nog överlevt de långa åren av brist och ofrihet. Men Kuba är också ett skadat samhälle, där fatalism, hopplöshet och cynism blivit en del av själva livet, och där ingen utanför de privilegierades krets ser någon framtid annat än i andra länder. Castro är borta, men arvet efter honom vilar tungt på kubanernas axlar. De är dem de är i dag tack vare honom, tack vare den ekonomi och det samhälle han kommenderade fram, men vars bistra villkor han aldrig tvingades dela. Det är tveksamt om framtiden verkligen kommer att bekräfta förutsägelsen som blev hans motto: ”Historien kommer att frikänna mig!”

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Asien bävar för Trump

Valet i USA riskerar att få dystra följder för dess östasiatiska allierade. Det gör en redan lättantändlig region ännu farligare.

President Barack Obama hade en plan. Kinas växande styrka gjorde det lämpligt att flytta USA:s säkerhetspolitiska fokus till Asien. Frihandelsavtalet TPP var den ekonomiska grenen, som dels skulle binda allierade närmare, dels skriva en regelbok som även Peking måste hålla sig till. Mellanöstern kom i vägen, och TPP blev inte klart i tid, men det fanns en logik.

Efterträdaren Donald Trumps världsbild har två huvudkomponenter med samma bas: USA blir rånat. Dels smiter bundsförvanter från notan för sitt försvar, dels förstör internationell handel den amerikanska ekonomin.

Hur Trump faktiskt kommer att agera kan vi bara gissa. Han har uppenbarligen varken kunskaper eller intresse för fakta och komplexa processer. Men en sak är väl känd. Han avskyr frihandel och tror att den snor jobben från USA. Det stämmer inte, men han har varit övertygad om det sedan 1980-talet.

Implikationerna för Nato och Europa är oklara. När det gäller Asien har dock Trump redan sagt att TPP åker i papperskorgen första dagen i Vita huset. Kinas enpartistat tackar och tar emot. Utrymme uppstår för dess egen variant RCEP och ett kommande frihandelsområde för ett 20-tal länder i Asien och vid Stilla havet. Ambitionen är inte lika hög utan koncentreras på sänkta tullar. Men nog skulle det stärka Kina på USA:s bekostnad.

Under valkampanjen hotade Trump dessutom med drakoniska tullar på kinesiska importvaror. Det skulle inte hämta hem några industrijobb till Mellanvästern, utan snarare flytta dem till andra låglöneländer. Handelskrig är dock en verklig risk. Kina skulle lida av att få sälja mindre till USA och har moteld att sätta in. Det går att köpa Airbus i stället för Boeing. Apple kan bli tillsagt att hitta någon annanstans att skruva ihop sina Iphone. Och amerikanska företag behöver fortfarande fordonsdelar, halvledare och jordartsmetaller.

Världshandeln, motorn i den internationella ekonomin, har redan bromsat in. Sedan en tid tillbaka ökar den mindre än global BNP. Det är delvis en konjunkturfråga och ett resultat av att Kinas höga tillväxttakt krupit nedåt. Men det handlar också om protektionistiska strömningar som valet av Trump är ett uttryck för. Detta bådar illa för västvärlden och alla förhoppningar om att välstånd ska spridas jämnare över klotet.

Frihandelsavtal är inte allt. De brukar inte ha TPP:s geopolitiska avsikter, och en del experter undrar om dessa inte är överdrivna. Men TPP kraschar i skuggan av Kina. Dessutom har Trump ifrågasatt USA:s försvarsförpliktelser mot Japan och Sydkorea, som har varit livsnödvändiga för stabiliteten i Östasien och en tygel på Kina och Nordkorea.

Kina betraktar både Öst- och Sydkinesiska havet som i stort sett sina domäner, och trakasserar mindre länder som säger emot. De tydde sig därför alltmer till USA, ända tills Filippinernas nyckfulle ledare Rodrigo Duterte bröt trenden. En ointresserad Trump kan få fler att dra slutsatsen att det är bäst att hålla sig väl med Peking. Men Kina kräver ett pris.

Pekings strategiska syfte är att pressa undan USA från vad som betraktas som den egna sfären. Och den som likt Trump fnyser åt Natogarantierna för Baltikum kanske inte är så intresserad av Taiwan heller. Eller Filippinerna. Eller Japan.

Det vore ett bakslag för den fria världen. Östasien mår sämre under ett kommunistiskt paraply än under det amerikanska.

DN 28/11 2016 “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Civila flyr för sina liv när bombräder trappas upp

Under flygattacker som är de mest intensiva hittills under Syrien-kriget håller regerings-sidan på att ta kontroll över hela Aleppo. Civilbefolkningen gömmer sig eller flyr i panik.

Bakri Aboud gråter i telefonen när han talar med DN.

– De sista fyra dagarna har varit de värsta i hela mitt liv, säger Aboud, som är frivillig räddningsarbetare på heltid för civilförsvarsorganisationen Vita hjälmarna i Aleppo.

Den 29-årige småbarnspappan beskriver en situation där ingen mat längre finns att köpa och inget skydd finns att få. Folk får klara sig på de varor de har hemma. Samtidigt faller bomberna obönhörligt.

När vi får tag på Bakri Aboud sent på måndagseftermiddagen har han räknat till över 40 bombattacker under dagen, detta inom hörhåll från Salah al-Din, den stadsdel i centrala Aleppo där han gömmer sig med sin fru Ayah och parets son.

För att gömma sig är vad som återstår för civilbefolkningen i de icke regimkontrollerade delarna i Aleppo. De förskansar sig i förråd och källare undan flygbomber och artillerield. Samtidigt som den syriska regeringsarmén och deras hjälptrupper från Iran och Hizbollah rycker fram kvarter för kvarter.

Bakri Aboud berättar att sjukvården är utslagen.

– Den enda fungerade sjukklinken i östra Aleppo bombades tidigare i dag. För mig har det varit meningsfullt att rädda liv. Men vart ska vi föra de skadade nu? Det finns inte skydd för någon, någonstans.

De civila i östra Aleppo har i viss utsträckning fått möjlighet att bli evakuerade till de regimkontrollerade områdena. Bakri Aboud säger att han känner till sex sju familjer som lämnat östra Aleppo de senaste dagarna, i de gröna skolbussar som regimen tillhandahåller.

– Vi har inte hört något från dem sedan dess. Det går rykten om att alla blivit gripna.

Andra familjer flyr i panik till den närbelägna kurddominerade stadsdelen Sheikh Maqsoud, som inte angrips av regimen. Enligt Salih Muslim, ledare för syrienkurdernas största parti PYD, har närmare 10 000 civila tagit sin tillflykt till Sheikh Maqsoud.

Men hundratusentals, kanske så många som 250 000, rapporteras vara kvar i östra Aleppo. Jan Egeland, FN:s samordnare för nödhjälp till Syrien, skriver på Twitter: ”Aleppo är ett svart kapitel i internationell politik”.

Aleppo har ett stort symboliskt och strategiskt värde. Och för president Bashar al-Assad är det naturligtvis en framgång att hans armé och de utländska stödtrupperna är nära att lägga under sig hela staden.

Samtidigt är det en seger utan sötma. Större delen av staden ligger i ruiner. En generation barn har bara sporadisk skolgång. Majoriteten av invånarna har flytt, utomlands eller till andra ställen i Syrien.

När president al-Assad tar makten över hela Aleppo har han kontroll över Syriens fem största städer: förutom Aleppo är det Damaskus, Homs, Hama och Latakia.

Från Aleppo är det nära till Idlib-provinsen, det enda större landområde som regimmotståndarna fortfarande kontrollerar. Även Idlib angrips mycket intensivt från luften av ryskt och syriskt attackflyg.

I och med den skoningslösa offensiven mot Aleppo tycks president Bahsar al-Assad ha vänt ryggen till en politisk lösning av Syrienkriget. Men han betalar ett högt pris för sin militära triumf.

Presidenten ställs nu inför problemet hur han ska kunna bygga tillit hos invånare som han i nästan fem års tid bombat så gott som dagligen. Skolor, sjukhus, bostadsområden har angripits med klusterbomber, med bensinfat proppfulla av skrot och trotyl, och med missiler.

Ingen, knappast ens presidenten själv, tror att Syrien någonsin ska kunna återskapas till den starkt centraliserade stat landet en gång var.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se

Abed Al-qaisi abed.al-qaisi@dn.se “

“Fakta. Kriget år för år

2011: Fredliga demonstrationer mot president Bashar al-Assad, inspirerade av den arabiska våren. Protesterna slås ned med våld.

2012: Oppositionen tar till vapen och organiserar sig i Fria syriska armén. Rebellerna tar kontroll över delar av Syrien.

2013: Ökat inflytande av jihdad-ister inom oppositionen, som splittras alltmer. Nervgasattack mot civila – regimen får skulden men nekar.

2014: Terrororganisationen Islamiska staten (IS) utropar ett ”kalifat” i östra Syrien, med Raqqa som huvudstad.

2015: Över fyra miljoner syrier har flytt kriget. Europa drabbas av flyktingkris. Ryssland intervenerar på president al-Assads sida.

2016: FN försöker få till stånd fredssamtal. I stället intensifieras regimens bombningar. Offensiv mot de rebellhållna delarna av Aleppo.

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Krav på extra FN-möte om Aleppo

Massflykten undan de omfattande flygattackerna mot östra Aleppo fortsatte under tisdagen. Samtidigt börjar omvärlden reagera mot övervåldet och Frankrike kräver ett extra säkerhetsrådsmöte.

Närmare 20 000 civila har nu lämnat de delar av Aleppo som kontrolleras av regimmotståndarna, ”rebellerna”. De syriska regeringsstyrkorna har de tre senaste dygnen tagit över hälften av de rebellkontrollerade delarna av storstaden, som beräknas hysa upp till 250 000 civila. I östra Aleppo är maten i princip slut och sjukvården helt utslagen. Räddningsstyrkornas ambulanser och andra fordon har stor brist på bränsle.

Ibrahim Abu al-Leith, en av talesmännen för räddningsstyrkan Vita hjälmarna, säger till nyhetsbyrån AFP att människorna i östra Aleppo varken har vatten eller mat och att ”moralen är på bottennivå”.

Den humanitära situationen fick Frankrikes utrikesminister Jean-Marc Ayrault att kräva ett extrainsatt möte i FN:s säkerhetsråd.

– Fientligheterna måste upphöra och det måste ges möjlighet att föra in humanitär hjälp i östra Aleppo, sade Ayrault på tisdagen.

Den franske utrikesministern väntades också diskutera läget i Aleppo med Rysslands utrikes-minister Sergej Lavrov i Minsk, där de båda deltar i ett möte om östra Ukraina.

Men FN förefaller sidsteppat i Aleppo för tillfället, både vad det gäller att lindra nöden för de civila och vad det gäller att förhandla fram en fredlig lösning.

Strax innan de senaste dagarnas offensiv avvisade den syriska utrikesministern ett medlingsförslag från FN:s fredsmäklare Staffan de Mistura. Dennes tanke var att den lokala administrationen i östra Aleppo skulle fortsätta att vara i oppositionens kontroll, efter att de militanta jihadisterna dragit sig tillbaka. Men Syriens försvarsminister Walid al-Muallem sade att idén går ”stick i stäv mot nationellt självbestämmande”.

I stället planerar den syriska regimen att dela in östra Aleppo i säkerhetszoner, rapporterar den regeringsvänliga tidningen al-Watan.

Företrädare för den syriska regimen och deras ryska allierade har inte nämnt den humanitära situationen utan koncentrerat sig på militärens landvinningar.

Över huvud taget har offensiven mot östra Aleppo beskrivits som ett slag mot jihadistiska extremister och terrorister. De civila finns inte med i denna berättelse.

– Hälften av de områden i Aleppo som ockuperats av rebeller är nu helt och hållet befriade, tack vare noggrant planerade aktioner av syrisk militär, sade generalmajor Igor Konasjenkov, talesman för Rysslands försvarsministerium, på tisdagen.

En rysk flottenhet som bland annat består av hangarfartyget ”Amiral Kuznetsov” finns strax utanför Syriens kust. Stridsplanen ombord på ”Amiral Kuznetsov” har i huvudsak satts in i attackerna mot Aleppos grannprovins Idlib, enligt det ryska försvarsministeriet.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Spricka i säkerhetsrådet om nödhjälp till Aleppo

FN:s säkerhetsråd har hittills varit djupt oenigt om hur den humanitära katastrofen i Syriens största stad Aleppo ska hanteras. Extramötet på onsdagen i New York väntades inte förändra det diplomatiska dödläget.

På onsdagen samlades FN:s säker-hetsråd till ett extrainkallat möte för att diskutera situationen i östra Aleppo.

Mötet, som inte var avslutat när denna artikel skrevs, tillkom på initiativ från Frankrike och Storbritannien. Säkerhetsrådet väntades diskutera möjligheterna att få in humanitär hjälp i de icke regimkontrollerade delarna av Aleppo och behovet att evakuera skadade.

Sjukvården i östra Aleppo har så gott som slagits ut under den pågående ryskstödda regeringsoffensiven mot den väpnade oppositionen, ”rebellerna”. Livsmedel och bränsle börjar också ta helt slut.

De senaste dagarna har uppskattningsvis 50 000 civila lämnat det belägrade Aleppo. Cirka 200 000 människor beräknas vara kvar. Flygblad som regimen sprider över de hårt flygattackerade stadsdelarna uppmanar de kvarvarande att snarast fly sina hem, ”annars blir ni utplånade”.

Men många av de civila är rädda att bli gripna och arresterade om de överlämnar sig. Enligt tidningen The Guardian har omkring 500 män från stadsdelen Hanano som i söndags överlämnade sig till regeringssidan inte hörts av sedan dess.

Oenigheten om effekterna av offensiven mot Aleppo är mycket stor bland de fem ständiga medlemmarna i FN:s säkerhetsråd: Ryssland, USA, Storbritannien, Kina och Frankrike.

Frankrike och Storbritannien, som har en historia av att ha stött de syriska regimmotståndarna, talar om terrorbombningar mot civila, om total förstörelse av sjukvårdsinrättningar och om en annalkande humanitär katastrof.

Ryssland, den syriske presidenten Bashar al-Assads starkaste uppbackare, talar i stället om hur civila som ”varit gisslan hos alla sorters terrorister” nu ”befrias av den syriska regeringsarmén”. Citaten kommer från det ryska försvarsministeriets talesman, generalmajor Igor Konasjenkov, intervjuad av den Kremlägda nyhetskanalen RT.com.

Rysslands försvarsministerium deklarerade på onsdagen att de är beredda att eskortera internationella hjälporganisationer till de delar av östra Aleppo som nu tagits över av de syriska regeringsstyrkorna.

– Men vi har hittills inte fått någon förfrågan från FN, säger ryska generalstabens talesman, generallöjtnant Sergej Rudskoj, till RT.com.

Uttalandet tyder inte på att Ryssland söker en gemensam väg via FN:s säkerhetsråd för att hjälpa civila i Aleppo.

Rudskojs vapenbroder Igor Konasjeknov sade i sitt samtal med RT.com att Ryssland inte tror på att skicka humanitär hjälp till områden som fortfarande kontrolleras av oppositionen mot al-Assad.

– Detta humanitära bistånd hamnar hos rebellerna, bland dem al-Nusra-terrorister (en grupp lierad med al-Qaida, reds anm.), som använder hjälpen för sina egna syften, sade Konasjenkov till RT.com.

Ett FN som inte kan enas om humanitär hjälp till de bombdrabbade områdena i Syrien har naturligtvis ännu svårare att nå en samsyn för hur en politisk lösning skulle se ut.

Den fredsplan som FN:s Syriensändebud Staffan de Mistura sjösatte för knappt ett år sedan – och som fick godkännande av ett enigt säkerhetsråd – ligger i spillror.

FN-planen byggde på ett samarbete mellan Ryssland och USA. Men under hösten har Washington och Moskva blivit alltmer oeniga i Syrienfrågan.

Valresultatet i USA har ytterligare försvårat chansen till en fredlig lösning i Syrien. Donald Trump har visserligen uttryckt sig diffust om den amerikanska inblandningen i Syrien. Men inget tyder på att han skulle fortsätta den inslagna vägen med diplomatiskt och delvis militärt stöd till oppositionen.

Därför satsar Ryssland i stället på en seger på slagfältet för al-Assads trupper och dess allierade.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

“Fakta. FN och Syrienkriget

Den förre FN-chefen Kofi Annan var FN-sändebud i Syrien mellan februari och augusti 2012. Annan hoppade av eftersom han inte ansåg sig få stöd av FN:s säkerhetsråd.

Annan efterträddes av Lakhdar Brahimi som stannade till maj 2014. Brahimi fick till fredssamtal i Genève, men kriget trappades i stället upp.

Den 10 juli 2014 tillträdde den svenskitalienske diplomaten Staffan de Mistura som FN:s Syriensändebud. de Mistura fick parterna till förhandlingsbordet. Dialogen avbröts innan den ens hann börja.

Ryssland och Kina, två av de ständiga medlemmarna i FN:s säkerhetsråd (övriga är USA, Storbritannien och Frankrike) har tre gånger använt vetorätten för att stoppa Syrienresolutioner. I december förra året enades säkerhetsrådet om en fredsplan för Syrien, men kriget har bara fortsatt.

Källa: DN “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Rebeller går samman i allians mot armén

Den väpnade oppositionen i östra Aleppo försöker ena sig. Samtidigt kommer uppgifter om att ”rebellerna” börjat förhandla med Ryssland om någon form av uppgörelse.

De syriska regeringstrupperna, uppbackade av enheter från Iran och libanesiska Hizbollah, fortsatte på torsdagen offensiven mot östra Aleppo.

Regimmotståndarna, en samling väpnade grupper med sinsemellan skilda mål och agendor, deklarerade på torsdagen att de går ihop i en enad front, kallad Aleppos Armé.

Vilken slagkraft den nya alliansen kommer att få återstår att se. Det är inte första gången som rivaliserande oppositionsgrupper i Syrien sagt sig vara eniga – för att i nästa stund åter vända vapnen mot varandra.

”Rebellerna” är allt från västtillvända grupper inom Fria syriska armén (FSA) till utpräglade jihadister med band till terrorgrupper som al-Qaida.

Den nya ”armén” tycks bestå av ett tiotal grupper där de tongivande är Jabhat al-Shamiya som stämplas som moderata islamister, och Ahrar al-Sham, som brukar karaktäriseras som salafister, bokstavstroende islamister.

Jabhat Fatah al-Sham (JFS), grupperingen som har band till terrornätverket al-Qaida, står utanför.

Det är svårt att exakt ange hur många väpnade oppositionella det finns i östra Aleppo. Arabisten och professorn Fabrice Balanche, expert på det syriska regimmotståndet, uppskattar att det finns 10 000 motståndsmän kvar varav upp till 2 000 tillhör JFS.

FN:s Syriensändebud Staffan de Mistura uppgav för en tid sedan att det finns cirka 800 JFS-krigare i östra Aleppo. Han erbjöd sig att personligen eskortera dem ut ur östra Aleppo, för att beröva Syrien och Ryssland sitt motiv att terrorbomba civilbefolkningen. Den syriska regimen har ju sagt sig endast attackera ”al-Qaida- och IS-terroristerna” i östra Aleppo. JFS köpte dock inte på de Misturas förslag.

Brittiska Financial Times uppgav på torsdagen att ledande oppositionsgrupper i norra Syrien inlett hemliga samtal med Ryssland i Turkiets huvudstad Ankara.

Syftet med dialogen skulle vara att nå en vapenvila och så småningom en överenskommelse om fred. Varken USA eller FN finns med som part i dessa samtal.

– Det är naturligt att samtalen förs med Ryssland. President al-Assad har inget att säga till om, säger Ali Shejkh Omar, som sitter i östra Aleppos lokala råd, till tidningen.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

“ **Bakgrund. Offensiven**

Syriens regim och dess allierade inledde en offensiv mot östra Aleppo den 15 november. Syftet är att återta kontrollen över hela staden, som varit delad mellan regimen och oppositionen sedan 2012.

Regeringsstyrkorna har hittills tagit kontroll över en tredjedel av regimmotståndarnas territorium.

Källa: DN “

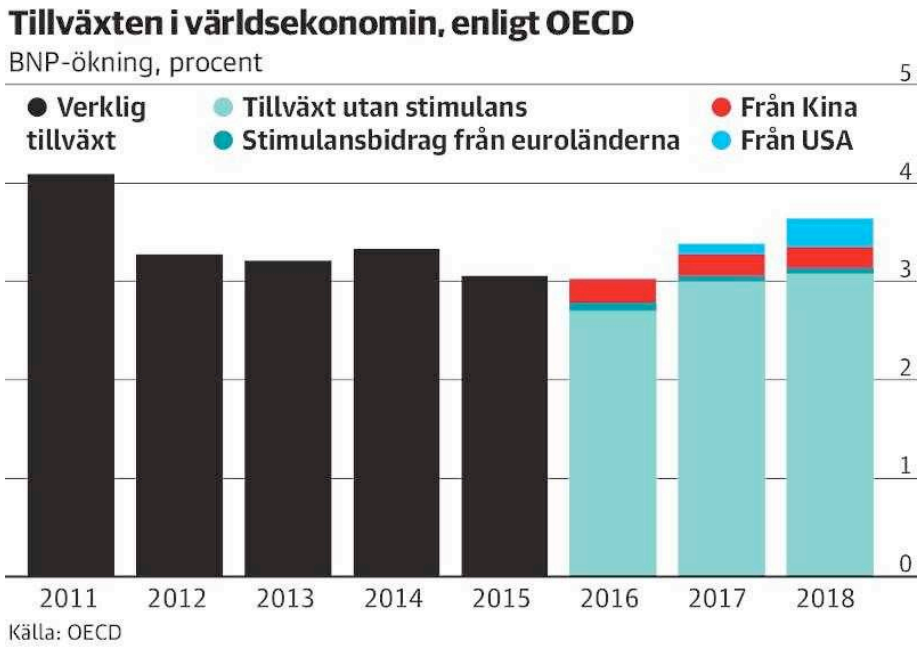

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“OECD uppmanar till stimulans

Världsekonomin har fastnat i en lågtillväxtfälla. För att få i gång aktiviteten behövs en mer aktiv finanspolitik där man accepterar offentliga underskott, hävdar OECD i en ny prognos.

OECD spår en långsam återhämtning i världsekonomin, där den globala BNP-ökningen blir 2,9 procent i år och 3,3 procent under nästa år samt 3,6 procent under 2018.

Världshandeln utvecklas för närvarande svagt, men stiger efter hand litet snabbare.

I OECD-länderna väntas dock en långsammare ekonomisk tillväxt på endast 1,7 procent under 2016, 2,0 procent under 2017 och 2,3 procent under 2018.

Främst USA drar uppåt, delvis beroende på den finanspolitiska stimulans som väntas genom de skattesänkningar och infrastruktursatsningar som Donald Trump har ut-lovat som ny president. Osäkerheten är dock än så länge mycket stor.

Euroländerna bedöms däremot ligga fast med BNP-ökningar på 1,6–1,7 procent under de närmaste åren. I Spanien, som har gått starkt under senaste åren, väntas en lugnare utveckling. I Tyskland fortsätter tillväxten i jämn takt, medan Frankrike och Italien får viss återhämtning.

Storbritannien går in en svagare utveckling, mycket beroende på det väntade utträdet ur EU, och tillväxten går ner mot en procent.

För att komma ur denna lågtillväxtfälla behöver många av OECD--länderna övergå till mer av stimulanspolitik, argumenterar OECD. Möjligheten till lägre räntor är -redan i det närmaste fullt utnyttjad. Vad som återstår är att regeringarna blir beredda att släppa fram större offentliga underskott, alltså att driva en mer aktiv finanspolitik.

Sverige klarar sig dock relativt väl, enligt OECD, och behöver inte ytterligare stimulera ekonomin. Det räcker med att flyktingkostnaderna får täckas genom upplåning.

Den svenska BNP-ökningen spås bli 3,3 procent i år, 2,7 procent nästa år och 2,2 procent under 2018.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

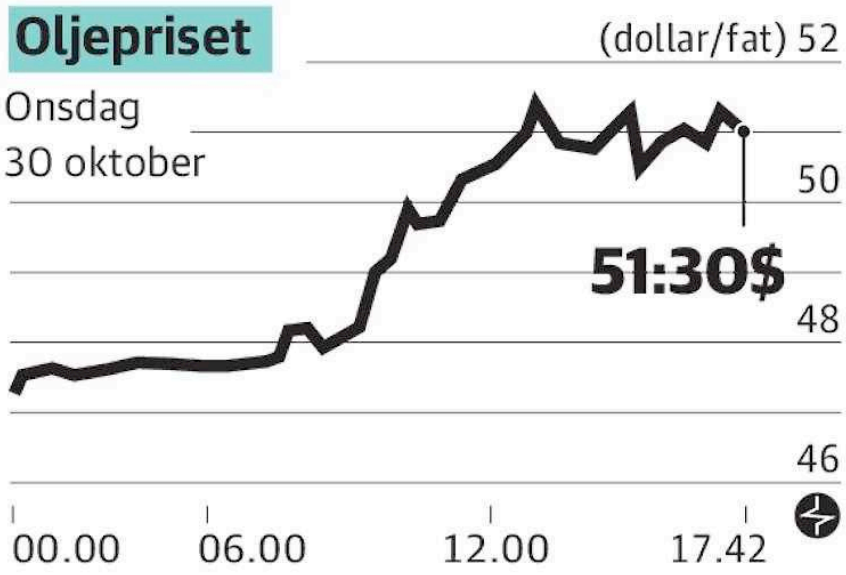

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Priset rusar efter kartellens besked

Oljekartellen Opec har för första gången på åtta år kommit överens om att minska produktionen. Beskedet fick priset på olja att rusa till över 50 dollar per fat.

Opec kommer att minska oljeproduktionen med 1,2 miljoner fat per dag, enligt en uppgörelse som bekräftades på onsdagseftermiddagen. Det är första gången sedan 2008 som Opec:s 14 medlemsländer enas om att skruva åt kranarna.

Uppgifterna fick oljepriset att stiga kraftigt. Redan innan uppgörelsen bekräftats var priset uppe på över 50 dollar per fat, ett lyft med drygt 3 dollar jämfört med dagen innan.

Ett högre oljepris är vad Opec hoppas på genom att dra ner på produktionen. Det låga priset har inneburit en ekonomisk katastrof för de stora oljeproducenterna. Djupa hål har grävts i Saudiarabiens budget, landet har tvingats dra ner på sina generösa subventioner till medborgarna och investeringar i nya projekt har lagts på is. Venezuelas ekonomi, som är extremt beroende av oljan, har brakat ihop totalt: valutan har rasat, inflationen galopperar och det råder matbrist.

Den stora frågan inför onsdagens möte var hur Saudiarabien, som är den största oljeproducenten inom Opec, skulle komma överens med rivalen Iran. Iran hade innan mötet sagt att de inte kan gå med på att minska sin produktion eftersom den just kommit i gång efter att sanktionerna mot landet lättats. I den nya uppgörelsen ska Iran få klartecken för att öka oljeproduktionen till en nivå som gällde innan sanktionerna mot landet. Därefter måste Iran skruva åt kranarna. Även Libyen och Nigeria undantas enligt uppgift från produktionsminskningarna. Oroshärdar i deras länder gör att de inte kommer upp i normal produktion.

Nu är frågan om Opec-länderna, som kontrollerar 40 procent av världens oljeproduktion, håller det de har lovat. Efter tidigare Opec-uppgörelser har ett problem varit att länder har frångått sina åtaganden och börjat producera mer än sin kvot.

Om det blir en hållbar prisuppgång hänger också på hur USA:s oljeindustri reagerar. Utvinningen av skifferolja har avtagit i takt med att oljepriset sjunkit, men bolagen står redo att snabbt öka den igen så snart de ser att möjligheterna till lönsamhet ökar. Det bidrar i sådana fall till ett tryck nedåt på priset.

Överenskommelsen ledde till uppgång på börsen för oljebolag.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se 2

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Skörbjugg tillbaka i Australien

Australiens invånare verkar äta allt sämre. Nu har forskare upptäckt flera fall av den gamla sjömansplågan skörbjugg.

De flesta förknippar nog skörbjugg med gamla tiders sjöfarare, men nu larmar forskare i Australien om att den numera ovanliga sjukdomen kan vara på väg tillbaka, rapporterar AFP.

Upptäckten gjordes när diabetes- och överviktforskaren Jenny Gunton stötte på ett dussintal patienter med sår som inte ville läka. Patienterna var inte undernärda i övrigt, och kom dessutom från flera olika samhällsklasser.

– När jag frågade visade sig att en person åt lite eller inga färska frukter eller grönsaker alls. Resten åt ganska mycket grönsaker, men de kokade dem helt enkelt för länge, vilket förstör C-vitaminerna, säger hon till AFP.

Blodtester bekräftade diagnosen och alla patienter kunde senare botas genom en vitaminkur.

– Jag kunde inte tro det. Jag tänkte att skörbjugg inte har funnits på flera hundra år, säger Penelope Jackson, en av de drabbade, till Sydney Morning Herald.

Jenny Gunton fruktar att problemet är större än så. Enligt en studie som nyligen gjordes vid universitetet i Sydney äter bara sju procent av Australiens befolkning den rekommenderade mängden grönsaker om dagen.

I Sverige är skörbjugg mycket ovanligt och Lena Hulthén, professor i klinisk nutrition vid Göteborgs universitet, blir förvånad när hon får höra om fallen i Australien. Hon säger att måste man leva på extremt dålig kost i flera månader för att drabbas.

Även om risken att drabbas av just skörbjugg är rätt liten gäller det att äta frukt och grönt för att må bra, säger Lena Hulthén. Och det ska vara färska grönsaker.

Att till exempel snabbmat innehåller grönsaker betyder inte nödvändigtvis att den innehåller vitaminer.

TT “

“**Fakta. Sjukdomen kan leda till döden utan behandling**

Skörbjugg är en bristsjukdom som uppstår av för lågt intag av vitamin C (askorbinsyra).

De vanligaste symtomen är blödningar i huden och tandköttet och på sikt kan sjukdomen leda till försvagat skelett och tandlossning.

Obehandlad är sjukdomen dödlig.

Sjukdomen blev ett påtagligt problem under de stora upptäcktsresorna från slutet av 1400-talet och drabbade sjömän under långseglingar.

Sambandet uppdagades 1753 av den skotske marinläkaren James Lind, som visade att skörbjugg kunde undvikas genom att besättningarna fick citron- eller limejuice, något som gav dem smeknamnet ”limeys”.

Källa: Nationalencyklopedin “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ En riktigt torftig människosyn

Opinionsmätningarna får oss att tro att människor är endimensionella. Kvinnor röstar som kvinnor, minoriteter efter sin grupptillhörighet. Verkligheten är mycket mer komplex och oförutsägbar.

De senaste dagarna har vi sett vad som händer när man tillskriver någon en viss identitet. Opinionsmätarna utgick från att de flesta latinos skulle rösta enbart som latinos och alltså mot Donald Trump. Men överraskande många röstade på honom.

Opinionsmätarna utgick från att kvinnor i första hand skulle rösta som kvinnor och välja Hillary Clinton. Men överraskande många röstade mot henne. De utgick från att afroamerikaner skulle rösta enligt strikta demokratiska partilinjer, men överraskande många lämnade den rad på valsedeln som avsåg presidentkandidaten tom.

Opinionsmätarna reducerade komplexa individer till en enda identitet, och nu står de där och skäms.

Men opinionsmätare är inte de enda som gör sig skyldiga till sådan reduktionism. Det tänkesättet är ett av dagens största problem i USA.

Trump ägnade hela kampanjen åt att reducera människor till en enda identitet och sedan generalisera. Muslimer är en enda sak och de är farliga. Mexikaner är en enda sak, främlingar. När Trump talade om afroamerikaner handlade det alltid om fattigdom inne i storstäderna, som om det var hela den svarta verkligheten.

Fördomsfulla personer förvandlar multidimensionella människor till endimensionella varelser. Antisemiterna definierar judiskheten på ett enkelspårigt, förminskande sätt. Rasisterna definierar svarthet och vithet på exakt samma sätt. Populisterna avhumaniserar komplexa personer och buntar tanklöst ihop dem som ”folket” och ”eliten”.

Men det är inte bara rasister som reducerar människor till en enda identitet. Nu för tiden gör antirasisterna likadant. För att samla in pengar och mobilisera folk betonar man etniska kategorier i orimlig grad.

Till stor del består populärkulturen – och praktiskt taget all ståuppkomik – av att människor reduceras till någon identitet och sedan skämtas det utifrån denna generalisering.

Vi ser rentav en våg av frivillig reduktionism. Folk känner sig belägrade, eller också är de intellektuellt lata, och reducerar sig till en enda kategori. Ordet evangelisk förknippades förr med människor som bekände sig till en viss form av tro. Nu innebär det en simplistisk stamidentitet knuten till Republikanerna.

Om man reducerar komplexa individer till en enda sak går man genom livet utan att ha en aning om världen runt omkring. Nu dikteras ens världsåskådning av hur man är klassificerad.

Som filosofen Amartya Sen skriver gör detta världen mer lättantändlig. Grova skiljelinjer efter stam skapar ofrånkomligen en offermentalitet. Människor känner sig hotade och utgår från att relationerna mellan olika grupper är fientliga. Denna hållning ger tolerans mot ohederlig-

het, kvinnoförakt och terrorism som förekommer på den egna sidan eftersom all moral viker sig för stammens imperativ.

Den enda utvägen ur denna sörja är att ständigt hålla i minnet att varje människa är ett konglomerat av identiteter: etniska, yrkesanknutna, geografiska, religiösa och så vidare. Dessa är i sin tur inte heller enhetliga utan utgörs av traditioner av debatt om innebörden av respektive identitet. Människors värdighet återfinns inte i den etniska kategori som var och en har ärvt utan i de moraliska engagemang som vi har valt och utövar.

Man måste också inse att samhällsvetenskaperna har sina gränser. Väljarnas omdömen fångas bättre i journalistiken och den historiska analysen än i de förgrovande samband som kan ses i stora datamängder.

För att binda ihop nationen igen behövs gemensamma identiteter, inte bara kontrasterande. Om vi vill förbättra relationerna mellan människor med olika hudfärg räcker det inte att samtala om hudfärg. Vi måste också framhäva identiteter som delas tvärs över färggränsen. Om man kan föra samman olika människor i deras egenskap av marinsoldater eller lärare har man byggt en empatisk relation, och alla kan på ett naturligt sätt lära sig om varandras erfarenheter av hur livet påverkas av hudfärg.

Slutligen måste vi återuppväcka den amerikanska identiteten. På 1900-talet rådde i stort sett samförstånd om den amerikanska idén. Historikerna samlades kring ett gemensamt narrativ. Man fäste stort avseende vid medborgerliga ritualer som eden till fanan. Men det samförståndet ligger nu i trasor, uttänjt av globaliseringen, och ökar mångfalden likaväl som misslyckandena i uppfostran till medborgare.

Många känner inte längre igen varandra eller sitt land. ”Det här är inte mitt Amerika”, var de ord jag hörde mest på valnatten. Vi måste konstruera en ny nationell idé som binder samman och omfattar alla våra olika identiteter.

En ljuspunkt är i alla fall att något massvåld inte bröt ut efter presidentvalet. Det kunde ha hänt i en kollision så hätsk och känsloladdad som denna. Det är ett tecken på att det fortfarande finns en ömsesidig bindning mellan oss, något att bygga på, trots all fruktan och vrede som har rått och alltjämt råder.

Men det får bli slut på ensidigt identitetstänkande och vi får alla ta till oss det faktum att var och en av oss är ett hus med många rum.

David Brooks amerikansk journalist och författare.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Frihetstanken gällde inte för alla. I USA har slaveri och frihet alltid hört ihop

”Man kan inte döma ut 25 procent av USA:s befolkning som rasister”. Av olika förklaringar till varför Donald Trump valdes till USA:s 45:e president har just den här meningen stannat kvar.

Det låter rimligt. USA:s själva idé bygger på frihet. Självständighetsdeklarationen är både vacker och glasklar.

Nu vet vi dock att frihetstanken inte riktigt gällde alla. Inte kvinnor, till exempel, men heller inte svarta slavar, vars underordning till och med skrevs in i konstitutionen. I femte artikeln slog den fast att man inte fick förbjuda import av slavar. Ingenting i de liberala tankar som grundlagsfäderna lutade sig mot kan rättfärdiga detta. Den kognitiva dissonansen skär genom hjärnan.

I dagarna kommer det ut en samlingsvolym på svenska med den amerikanska politiska teoretikern Judith Shklar. Hon är okänd i Sverige, men förhoppningsvis kan det ändras nu. (Jag har skrivit förordet, för att inte dölja något). En anledning till att just hon borde läsas är de klarsynta texterna om slaveriet och hur det för evigt är knutet till den amerikanska staten.

Konflikten är tydlig redan i själva nationalsången. Läs den amerikanska nationalsångens tredje vers, som av naturliga skäl aldrig sjungs längre:

No refuge could save the hireling and slave
From the terror of flight or the gloom of the grave,
And the star-spangled banner in triumph doth wave
O’er the land of the free and the home of the brave.

Slavarna som omnämns är de slavar som befriades av engelska styrkor, och erbjöds frihet i utbyte mot att de slogs för engelsmännen mot sina forna slavägare. I den nyfödda nationen fröjdas man över deras död och ser sin flagga i triumf fladdra över deras gravar.

Shklar skriver om hur den negativa friheten alltid satts högt i USA. Rätten att lämnas i fred, att inte bli bestämd över, att få söka sin egen lycka, är på många sätt ursprungligt amerikansk. Den tidiga amerikanska demokratin fastslog att ”det bästa styret är det som styr minst”, och utgick från en folklig rädsla för eliternas övermakt.

Mindre stat innebar mindre risk för korruption, mindre möjlighet för de rika att sko sig, minskad risk för religiöst förtryck och allt annat som man en gång hade flytt Europa för att komma undan. Det märks än i dag bland fattiga högerlutande väljare som vill minska staten eftersom de helt enkelt inte litar på att staten kommer göra något bra med sin makt.

Självklarheten i den negativa friheten var stark också i det slavägande södern, både bland slavägare och vita arbetare. De såg själva varje dag vad frånvaron av frihet innebar. Ingen talade oftare om rättigheter än slavägare vid den här tiden, om det så gällde beskattning, tullar eller den naturliga rätten att äga andra människor. Också den tidiga fackföreningsrörelsen såg skillnaden mellan vita arbetare och svarta slavar

som helt essentiell att upprätthålla. Att åtminstone inte vara slav var en viktig del av den vite arbetarens värdighet.

Därför var det inte genom folkmajoriteter som slaveriet och senare segregationen upphörde. Först krävdes ett krig, och när man efter inbördeskriget förbjöd slaveriet var det bara en minoritet av republikaner från nordstaterna som röstade för förbudet. Det fick tvingas igenom i sydstaterna.

På 1950-talet var det därefter domstolar som tog de avgörande stegen i att upplösa segregationen, först med Brown vs Board of Education 1954, som olagligförklarade skolsegregation, och senare exempelvis med Loving vs Virginia, som ogiltigförklarade lagar mot rasblandade äktenskap 1967. Fram till dess, bara nio år innan jag själv föddes, var det alltså olagligt i många sydstater för vita och svarta att gifta sig.

Det finns mängder av saker som man kan lyfta fram för att förstå Trumps valseger, men att kallt anta att hans väljare inte skulle kunna vara rasister är helt enkelt fel. Den amerikanska statens grunder går inte att skilja från slaveriet och slaveriet går inte att skilja från rasismen. Detta är det amerikanska ödet. Frihet och förtryck sitter historiskt ihop.

Isobel Hadley-Kamptz “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Fransk kamp ska väcka nytt liv i fredssamtalen

Frankrike har inte gett upp planerna på en internationell konferens om Israel-Palestina konflikten. Går allt i lås kommer evenemanget att äga rum kring jul. Det säger en fransk diplomat som är inblandad i förberedelserna till DN.

I förra veckan spådde palestinska regeringskällor att det amerikanska valresultatet spolierat utsikterna till en framgångsrik konferens. Men i Paris är man av annan mening:

– Nu, medan den amerikanska Palestinapolitiken ligger i stöpsleven, är det extra angeläget att Europa och de andra stormakterna understryker att tvåstatslösningen är och förblir det enda hoppet om en stabil uppgörelse, sade den franske diplomaten under ett blixtbesök i Stockholm häromdagen.

I snart ett år har det franska initiativet berett UD i Jerusalem svår huvudvärk. Den israeliska nationalistregeringen har vetat att palestinierna hoppats att konferensen skulle bli ett led i en process som utmynnade i en resolution mot bosättningarna i FN:s säkerhetsråd.

En sådan resolution skulle enligt de arabiska planerna ha lagts fram av Egypten, regionens representant i säkerhetsrådet. Drömmen – i Ramallah – och mardrömmen – i Jerusalem – var att Barack Obama efter en demokratisk valseger skulle känna sig fri att ta ett historiskt

steg: Att inte använda USA:s veto och därmed förvandla motståndet mot ockupationen till konsensus-politik för hela världen. Israels premiärminister Benjamin Netanyahu medgav strax före USA-valet att ett sådant scenario oroar honom.

De amerikanska väljarna satte krokben för de uträkningarna. Att driva igenom en dramatisk policyförändring, som näste president genast skulle ta avstånd från, vore slöseri med diplomatisk energi, menar de flesta, och skulle mötas av svåra republikanska protester. Men det är uppenbart att Obama grubblar över hur han ska gå till väga de sista veckorna i Vita huset. Har hans många misslyckade försök att få till stånd meningsfulla fredssamtal kylt av hans passion att göra något åt den segslitna konflikten, eller är han redo att agera på nytt, en allra sista gång?

Ett alternativ som dryftats, mindre radikalt än en öppen fördömelse av Israel, vore en resolution i säkerhetsrådet som slår fast att en tvåstatslösning är den enda tänkbara vägen mot fred. Detta vore ett budskap till det israeliska regeringspartiet Judarnas hem, som omedelbart efter Donald Trumps seger förkunnade att tvåstatslösningen därmed förpassats till historiens papperskorg.

Det franska initiativet nämner inte FN:s säkerhetsråd och de många hemliga sonderingarna kring det diplomatiska spelet där. Det koncentrerar sig enbart på att väcka liv i de israelisk-palestinska samtal som avbröts i april 2014. Ambassadör Ulrika Sundberg, som är Sveriges särskilda sändebud till den franska konferensen, säger till DN:

– Syftet med konferensen är att skapa incitament hos israeler och palestinier att återuppta förhandlingar om en tvåstatslösning, som ju EU betraktar som den enda realistiska lösningen på konflikten.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

“ Fakta. Flera försök

Namnet ”fredsprocess” kom i svang på 1970-talet och har använts om en rad olika diplomatiska initiativ, också de som som inte fört parterna en hårsmån närmare fred.

Många svenskar, från Folke Bernadotte och Gunnar Jarring till Göran Persson har varit inblandade i olika förhandlingsprojekt. Men den enda palestinsk-israeliska fredsprocess som lett någonvart var Oslo-avtalet 1993, som skapade det första palestinska självstyret och som 1999 skulle ha utmynnat i en tvåstatslösning. Israel ockuperar i dag helt eller delvis 83 procent av Västbanken.

2014 bröt de senaste USA-ledda förhandlingarna samman sedan parterna, enligt Washington, ”visat sig extremt ohjälpsamma”. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

”EU måste skärpa reglerna till försvar för demokratin”

“ EU-samarbetet gungar och unionen behöver skarpare regler för att försvara demokratin och rättsstatens principer i EU, anser Ann Linde. Men i den aktuella och ytterst känsliga frågan om Polen ska straffas tvekar Sveriges EU-minister.

Högerpopulistiska partier går starkt framåt i flera EU-länder och Sveriges EU-minister Ann Linde är orolig för vad som kan hända med demokratin och respekten för mänskliga rättigheter i EU.

– Ja, den frågan har blivit brännande aktuell. Det går inte längre att ta för givet att EU:s medlemsländer respekterar grundläggande rättigheter, anser Ann Linde.

Hon tar emot DN i det pampiga arbetsrummet i Arvfurstens palats, där utrikesdepartements ledning huserar. En enorm kristallkrona sprider visst ljus över EU-ministerns kontor.

– Det ska inte finnas något som helst tvivel om att EU är en organisation där demokrati respekteras. Nu finns ett sådant tvivel och det är ganska obehagligt, tycker Ann Linde.

Under det senaste mötet i Bryssel med medlemsländernas EU-ministrar blev det livliga diskussioner om detta.

– Argument från en annan tid fördes fram. Det hette att demokrati enbart är en inre angelägenhet, att det handlar om nationellt självbestämmande som EU inte har med att göra.

Frågan om hur EU ska agera om ett medlemsland urholkar demokratin är förvisso inte ny.

Övriga EU reagerade med bestörtning när Österrikes konservativa förbundskansler för drygt sexton år sedan, i januari 2000, bjöd in högerextrema FPÖ i en koalitionsregering. EU som organisation kunde inte göra något, men övriga EU-länder inledde en bojkott mot Österrike.

Efter ett halvår blåstes aktionen av. Och i dag, när Österrike på söndag kan vara på väg att välja FPÖ:s kandidat Norbert Hofer till landets president, är det tyst i EU.

– Utvecklingen har tyvärr gått i den riktningen. Den typen av åsikter finns redan i flera regeringar i EU, konstaterar Ann Linde.

Bojkotten mot Österrike blev ändå en liten väckarklocka. Artikel sju i det som har blivit EU:s Lissabonfördrag (se faktarutan) skärptes något. Sedan ett par år tillbaka har också både EU-kommissionen och rådet, medlemsregeringarna, nya regler som syftar till att stärka respekten för demokratin och rättsstatens principer i EU-länderna.

Sverige och tretton andra EU-länder – bland dem Frankrike, Nederländerna, Belgien, Italien och Tyskland – tycker att rådets nya regler är för svaga. Polen, Ungern och flera länder i östra EU håller inte alls med. Det var därför diskussionen under det senaste rådsmötet i Bryssel blev så livlig.

Ett avgörande närmar sig också när det gäller EU-kommissionens nya regelverk, som tillämpas för allra första gången i en procedur som inleddes mot Polen i början av 2016. EU-kommissionen anser att Polen bryter mot rättsstatens principer och har uppmanat den polska

regeringen att respektera beslut från landets konstitutionsdomstol, men Warszawa vägrar.

Nästa – och sista – steget i processen kan innebära att kommissionen vill aktivera artikel sju i Lissabonfördraget, men Bryssel tvekar. Ann Linde har inte heller något besked.

– Vi måste se hur den polska regeringen faktiskt agerar. Det bästa vore om Polen trots retoriken från Warszawa följer kommissionens rekommendationer.

Om det inte händer? Borde kommissionen föreslå att Polens rösträtt dras in?

– Det skulle få enorma konsekvenser. Vi måste avvakta, anser Ann Linde.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

“ **Fakta. EU:s ”atombomb”**

Artikel sju i EU:s Lissabonfördrag kallas ”atombomben”, eftersom den ska fungera avskräckande och bara användas i allra sista hand.

Enligt artikel sju kan ett medlemsland i EU som ”allvarligt åsidosätter” demokratins principer straffas genom att rösträtten dras in, vilket i praktiken innebär att landet sparkas ut ur EU.

Förslag att ett EU-land ska förlora rösträtten får lämnas av EU-kommissionen eller en tredjedel av medlemsstaterna. Beslut fattas av EU-toppmötet, men måste vara enhälligt. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Tyranniet har tagit alla som gisslan

Vad Erdogan än kallas förändras inte det faktum att Turkiets främsta intellektuella nu antingen sitter fängslade eller lever under hot. Publicisten Cengiz Çandar ser mörkret tätna över landet han själv har tvingats lämna.

Den ansedda turkiska dagstidningen Radikal lades ner i mars 2016. Orsaken var skenbart ekonomisk, den var inte lönsam nog, sades det. Men det är en offentlig hemlighet i Turkiet att den stängdes för att behaga president Recep Tayyip Erdogan. Radikal var ett av de få medier som stod i opposition till den ordning Erdogan önskat upprätta under namnet ”Nya Turkiet”.

Jag var själv krönikör i Radikal, men har under långa perioder de senaste två åren av personliga skäl uppehållit mig i Berlin. Och i det jag skrev under tidningens sista tid fann jag allt oftare anledning att dra paralleller mellan utvecklingen i dagens Turkiet och fascismens tidiga yttringar i 1930-talets Tyskland.

”Turkiets Kristallnatt” var rubriken på min krönika den 10 september 2015. Jag skrev den efter en rad attentat som då just ägt rum i Turkiet, bland annat mot det kontorshus som inrymde Turkiets största mediegrupp och där även min tidnings redaktion låg, men också mot det kurdiska partiet HDP:s högkvarter och 129 filialkontor.

Jag avslutade med följande bistra prognos:

”Framtidens historiker kommer sannolikt att peka ut dagarna mellan den 6 och den 8 september som förspelet till de katastrofer av betydligt större magnitud som snart skulle följa. De kommer då att se stora likheter mellan behandlingen av kurder i Turkiet 2015 och judarna i Tyskland på 1930-talet, och tala om ’turkisk fascism’.”

Ett år tidigare, den 24 juli 2014, skrev jag en krönika om den pågående maktkampen i Turkiet. Den fick rubriken ”De långa knivarnas natt” efter den ödesdigra natt 1934 då SS-trupper och arméns högsta ledning gjorde sig av med Ernst Röhms ”brunskjortor”, det paramilitära SA, i syfte att befästa Adolf Hitlers makt.

I dag är den här sortens analogier ganska vanliga bland både turkar och icke-turkar, men jag tar gärna åt mig äran av att ha hört till de första som gjort dem. Många har till exempel karaktäriserat militärkuppen den 15 juli i år som Turkiets ”riksdagsbrand” med hänvisning till vändpunkten i Tysklands historia den 28 februari 1933, en månad efter att Hitler utsetts till rikskansler.

Efter branden tvingades många tyskar i landsflykt. En av dem var Ernst Reuter, som 1947 blev Västberlins första borgmästare. Han tog sig till Turkiet 1935 och hans son Edzard Reuter, senare vd för Daimler, växte upp i Turkiet.

Min kollega Can Dündar, väl bekant i Sverige och för Dagens Nyheters läsare, inledde nyligen en exil-tillvaro i Berlin. Fram till dess var han chefredaktör för den ansedda och inflytelserika dagstidningen Cumhuriyet. Han har suttit tre månader i fängelse för att ha publicerat dokument som avslöjade att den turkiska underrättelsetjänsten sänt vapen till oppositionella syriska jihadistgrupper, enligt åtalet hade han ”avslöjat statshemligheter” och ”spionerat” och i regeringspropagandan framställs han som förrädare. Han har tvingats lämna sin plats på Cumhuriyet men fortsätter att skriva från utlandet.

I en krönika den 6 november i år, med rubriken ”Som början av nazisttiden”, återgav han ett samtal med Edzard Reuter. Dündar och Reuter hade träffats i slutet av oktober i Stuttgart efter den senares besök, med Can Dündars ord, ”i sin barndoms drömland”. Dündar fortsätter:

”Han (Reuter) var förfärad över vad han sett. ’Det som händer i Turkiet i dag påminner mig om inledningen av nazisttiden’, viskade han i mitt öra. Vi var omgivna av en grupp turkiska akademiker som flytt undan regimen. Den gången förde tågen hans far till Ankara, och som en upprepning av historien 80 år senare har de nu vänt i motsatt riktning.”

Under 2016 har Can Dündar som symbolen för en journalistik i yttrandefrihetens tjänst fått ta emot det ena priset efter det andra. I maj fick han Svenska PEN:s pris och för ett par veckor sedan utnämndes han till hedersmedborgare i Paris. Han var också nominerad till Sacharov-priset.

Förmodligen är han inte medveten om att hans eget fall bär på ännu en slående likhet mellan dagens Tur-kiet och 1930-talets Tyskland. Chefredaktör för den vänster-liberala tyska veckotidningen Die Weltbühne under det sena 20- och tidiga 30-talet var Carl von Ossietzky. Liksom Can Dündar var von Ossietzky pacifist och anklagades för högförräderi och spioneri efter att ha avslöjat den hemliga tyska återupprustningen som innebar ett brott mot Versaillesavtalet. 1935 fick han Nobels fredspris för sitt arbete.

Ossietzkys vän och företrädare på Die Weltbühne, Berlinbon Kurt Tucholsky (1890–1935), är ett annat bra exempel. Inte utan beundran har han beskrivits som en person som ”ville förhindra en katastrof med skrivmaskin”. Åratal innan Hitler kom till makten pekade han ut den

hotande faran. ”De förbereder ett Tredje rike”, skrev han. Tucholsky lämnade Tyskland 1929 och valde Sverige som hem fram till sin död.

I Berlin måste jag nästan varje dag gå genom Tucholsky Strasse. Det blir ett slags påminnelse om vad han förutspådde och vad han stod för, och tvingar mig att skärpa blicken för likheten mellan Tyskland före Hitler och Turkiet före Erdogans nya ordning.

Till de värdefulla insikter jag fått hör upptäckten att även tillslagen och utrensningarna inom den turkiska universitetsvärlden 2016 haft direkta förebilder i Tyskland. Det hopplösa i att återfinna en normalitet i Turkiet i dag när allt står och faller med infallen hos ”den ende ledaren” förklaras faktiskt bäst av vad Max Planck sade till Werner Heisenberg sommaren 1933. Planck, en av de främsta i vetenskapens historia, kvantteorins upphovsman och Nobelpristagare i fysik, berättade för Werner Heisenberg, ett annat geni som fick Nobelpriset 1932, om sin syn på Tysklands framtid och på Hitler, som han då träffat:

”Jag lyckades inte göra mig förstådd – eller, värre ändå, inför en sådan man finns inget språk man kan göra sig förstådd på. Han har förlorat all verklighetskontakt. (…) Man har hela tiden det djupt bedrövliga intrycket att han faktiskt tror på allt nonsens som rinner ur honom, och han göder sina egna vanföreställningar genom att bortse från allt som kunde påverka honom utifrån. Han är så besatt av sina så kallade idéer att han är oemottaglig för argument. En man som han kan bara leda Tyskland mot katastrof. (…)

Man kan inte hejda ett jordskred när det väl börjat. Hur många människors tillvaro det kommer att förstöra, hur många liv det kommer att kräva, är enbart en fråga om naturlagar även om vi inte kan förutse exakt vilken riktning det kommer att ta. Inte ens Hitler själv kan längre avgöra händelsernas fortsatta gång, han sitter inte i förarsätet utan drivs bara av sina fixa idéer. Han kan inte veta om de krafter han släppt lösa kommer att upphöja eller krossa honom.”

I just dessa rader finns ingen bestämning av vem ”han” är. Om jag inte läst dem i en bok med titeln ”Hitler’s gift. The true story of the scientists expelled by the Nazi regime”, hade jag kunnat förväxla dem med sådant jag allt som oftast hör turkiska intellektuella säga om Erdogan.

Oftare än någonsin förr har jag den senaste tiden fått höra att mitt älskade Turkiet är på väg mot en katastrof om det följer den nu utstakade vägen. Och likheter i vad olika samhällen får uppleva under skilda historiska epoker härrör förmodligen ur gemensamma ideologiska grunddrag.

”De (fascisterna) trodde att nationen – ofta definierad i religiösa eller rasistiska termer – var den viktigaste identiteten för alla verkliga medborgare. Därför utlovade de en revolution som skulle ersätta den liberala demokratin med en ny sorts politisk ordning som skulle odla fram en enad och renad nation under en kraftfull ledare.”

Dessa rader, hämtade ur Foreign Affairs online den 10 november, beskriver mycket exakt tillståndet i dagens Turkiet. Artikeln bar rubriken ”Populism är inte fascism” och syftade till att skilja de två begreppen åt för att man bättre ska förstå den nya värld som frambringat ledare från Putin till Trump.

Men för oss turkar år 2016 är frågan om ifall vår ”ledare” ska ses som ”populist” eller ”fascist” inte särskilt viktig. Vad han än kallas förändras inte det faktum att våra främs-ta intellektuella nu antingen sitter bakom lås och bom eller lever under fängelsehot på svaga åtalsgrunder. Alla är gisslan i tyranniets händer.

För dem som kastats utanför hemlandets gränser kan Stefan Zweig vara en god ciceron. I förordet till sin sista, storslagna bok, ”Världen av igår”, beskriver han känslan hos var och en av oss som med stor smärta tvingas se sitt land på långt avstånd:

”Min dag i dag är så olik alla mina gårdagar; jag har stigit och fallit så ofta att jag ibland känner det som om jag levt inte bara ett utan flera helt olika liv… Jag är inte längre organiskt bunden till landet där jag är född och jag har aldrig riktigt passat in i något annat.

(…) jag har ingenting kvar av mitt förflutna (…) Just nu är allting antingen förlorat eller utom räckhåll för mig. Men min generation har lärt sig den ädla konsten att inte sörja det som gått förlorat…”

Stefan Zweig förblev sin generations insikter trogen. Han sörjde inte det som gått förlorat. Han skrev. Ännu i sitt sista verk gjorde han det på ett lysande sätt, och strax innan han avreste till evigheten överlämnade han ”Världen av igår” för publicering. I dag är den min följeslagare på min resa genom framtidens okända terräng.

Många goda kvinnor och män av min generation sitter nu i fängelse. Robert Koptas, en ung turkisk--armenisk intellektuell tweetade från Istanbul den 5 november: ”Så länge de sitter inlåsta är ingen av oss fri.”

Det är vi inte.

Så vad återstår för mig här i friheten i Stockholm, i den mentala fängel-secell som jag delar med dem i min generation som sitter inspärrade på riktigt i mitt älskade Istanbul?

Att skriva. Det är min uppgift.

Cengiz Çandar “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Erdogan får stanna utanför EU

Antalet turkiska medborgare som söker asyl i Sverige har fördubblats under 2016 jämfört med förra året, rapporterar Ekot. Trenden är densamma i hela EU. Migrationsverket har fryst alla asylutredningar med anknytning till kuppförsöket i Turkiet i somras. En del har säkert kopplingar till Gülen-rörelsen, som president Recep Tayyip Erdogan pekar ut som skyldig. Men de flesta som flyr landet tycks vara kurder.

Regimen tog den misslyckade kuppen som ursäkt för en klappjakt på all opposition. I princip samtliga fria medier har stängts eller tagits över av staten. Över 125 000 människor har fått sparken, varav nästan 40 000 har kastats i fängelse. Hela bunten är minsann terrorister.

I den jättelika komplotten påstås gülenister, IS och kurdgerillan PKK samarbeta. I sydöstra Turkiet pågår det blodiga kriget mot PKK parallellt med trakasserier mot lokalbefolkningen. Därtill har tiotalet parlamentsledamöter för kurdiska HDP gripits, och partiet är sannolikt på väg att förbjudas.

Det ser märkligt ut att EU officiellt fortfarande för medlemskapsförhandlingar med ett Turkiet som förföljer kurder och spärrar in sina medborgare av politiska skäl. EU-parlamentet kräver i bred enighet att samtalen avbryts, men länderna bestämmer. Tysklands förbundskansler Angela Merkel säger bara att inga nya förhandlingskapitel ska öppnas.

Erdogan kommer nästan dagligen med koleriska utfall mot EU. Han hotar att skrota uppgörelsen från i mars, och öppna gränserna för

flyktingar igen, om inte den ”utlovade” visumfriheten för turkar raskt införs. Men den vilar på 72 kriterier, och Erdogan tänker inte uppfylla det viktigaste: att de godtyckliga terrorlagarna förändras så att de anstår en rättsstat. Därmed kan det heller inte bli några visum.

Samtidigt håller regeringspartiet AKP på att göra upp med turknationalister om att skriva om författningen och skapa ett allsmäktigt presidentämbete. Förslag går till parlamentet inom två veckor. Erdogan, som har drivit Turkiet i auktoritär riktning under lång tid, skulle få behålla jobbet till 2029.

Sant är att många i Europa alltid har tyckt att Turkiet inte passar i EU: för stort, för fattigt och för muslimskt. Men vad som nu bör konstateras är att Erdogans variant av Turkiet aldrig kan bli medlem av unionen. Inte ett enda tecken tyder på att presidenten skulle vilja backa in på ett demokratiskt spår.

EU kan fortsätta låtsas. Verkligheten är som den är.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se Ledarskribent “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Höj rösten för demokratin

På torsdag morgon har Stefan Löfven stämt träff med Polens president Andrzej Duda utanför entrén till Rosenbad. Högst på dagordningen står säkerheten kring Östersjön. Ett väl så brännande ärende. Men det ämne som kastar mörka skuggor över besöket rör något lika skört: demokratin och rättsstaten i det nya Polen.

Andrzej Duda vann förra årets presidentval som det ärkekonservativa och populistiska Lag och rättvisas, PIS, kandidat. Till saken hör att hans parti även vann en jordskredsseger i parlamentsvalet senare samma år. En ny premiärminister, Beata Szydlo, bildade på senhösten regering.

Sedan dess råder konstitutionell kris. Duon Duda–Szydlo står i centrum, men den egentliga makthavaren är patriarken Jaroslaw Kaczynski. Landets nya regering hann knappt tillträda innan den lanserade en offensiv mot högsta domstolen. Partilojala domare skulle ta plats i bänken. En ny lag rafsades ihop som gjorde det möjligt för PIS att rumstera om.

Hela manövern – som snabbt förklarades olaglig av en rad instanser – krävde vid flera tillfällen handpåläggning av president Duda. Det han anklagas för, av både polska jurister och ledare i omvärlden, är brott mot konstitutionen och domstolstrots i ett särskilt känsligt ärende.

Även på andra områden har PIS-styret uppträtt som om Polen var en bananrepublik. Regeringen har sagt sig vilja ”rädda” landet från de

illvilliga medierna. Politruker har samtidigt tagit plats i myndigheter, kulturinstitutioner och statliga bolag.

Fördömanden har haglat. EU-kommissionen har dragit i gång en process. Medlemmar i den europeiska gemenskapen får faktiskt inte lägga sig till med vilka vanor som helst. Men för Bryssels del har historien fastnat i en återvändsgränd. Regeringen i Warszawa har visat minimal kompromissvilja. Snarare har den surfat på årets våg av EU-fientlighet.

Brexit gav säkert råg i ryggen. Far åt skogen, löd det slutgiltiga beskedet som EU-kommissionen nyligen fick när den tryckte på för en lösning i grundlagsfrågan. Nästa steg är att straffa den polska regeringen och dra in landets rösträtt. Bryssel tvekar dock inför att försöka testa denna atombomb. Ungerns regering lovar dessutom att lägga in sitt veto.

Presidentvalet i USA blev också en faktor. Barack Obama och den amerikanska ambassaden har gjort sitt bästa för att få den polska regeringen att besinna sig. PIS glädje över Donald Trump är nu inte odelad, fäblessen för Putin och frågetecknen kring Nato är en huvudvärk. Men i nästa amerikanska president ser Szydlo ändå en själsfrände som kommer att lämna hennes regering i fred. Trump delar vår idé om suveränitet, sa en polsk regeringsföreträdare nyligen till tidningen Financial Times.

Det är just pudelns kärna. Infantila idéer om länders självständighet och styre sprids nu som vinterkräksjukan i Europa och USA. Sverigedemokraternas riksdagsledamot Björn Söder gav sin syn under en debatt om Polen i onsdagens ”P1-morgon”: ”Vi utgår från demokratibegreppet som det är i sin egentliga betydelse, det vill säga att folket styr.” Allt annat är enligt Söder ”politiska värderingar”.

Sanningen är att det aldrig har funnits en demokrati som stämmer överens med Söders definition. Utan grundlagar, medborgerliga rättigheter, självständiga domstolar och andra institutioner som håller den folkvalda majoriteten i styr är demokratin ett tyranni. I SD:s och andra populisters berättelse sägs det att Bryssel uppfann dumheterna. Men sådant som rättsstat och maktdelning har från början hört till konceptet demokrati.

Vem ska försvara den? USA under Trump kommer inte att lägga två strån i kors för den polska demokratins framtid.

För Bryssel är frågan inte alldeles enkel. EU-kommissionen går en balansgång. Den har en skyldighet att försvara unionens kärnvärden, och nu när en process har inletts mot Warszawa kan den inte gärna låta saken bero. Samtidigt är ett gräl precis det PIS vill ha. Faran är också att ett i grunden EU-entusiastiskt folk vänder sig mot unionen.

Frans Timmermans, EU-kommissionären som har den polska frågan på sitt bord, har vädjat om hjälp från europeiska ledare. Han kan inte lösa problemet själv. Polens vänner måste sjunga ut. Så, statsminister Löfven, säg som det är: Demokrati är mer än folkstyre. Den polska regeringen måste respektera rättsstaten.

DN 1/12 2016 “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Renzis framtid avgörs i laddad folkomröstning

Efter Brexit och Donald Trumps valseger finns risken att även Italiens folkomröstning om en ny författning leder till politisk turbulens. Det handlar om ett personval där italienarna ska säga ja eller nej till premiärminister Matteo Renzi. Valet kan få stora politiska och ekonomiska konsekvenser.

Rom. Sedan 1983 har Italien försökt få till stånd en modernisering av sin författning. Kommissionerna har avlöst varandra med en oändlig pappersexercis, utan att komma fram till något. Matteo Renzi har gjort detta till en personlig politisk prestigefråga. Efter fyra omröstningar har förslaget om den nya författningen klubbats av såväl senaten som deputeradekammaren. På söndag ska italienarna säga sitt.

Reformen innebär att premiärministern bara ska vara underställd en kammare. Inga mer förtroendeomröstningar i senaten krävs för att en regering ska bli legitim, vilket skulle stärka premiärministerns makt. Inne på Roms nya kongresscenter ”Molnet” håller Renzi valmöte; en ”one-man-show” som pågår i 70 minuter, utan att han har en rad skriven.

– Det här är inte chans som kommer tillbaka snart. Det kommer att dröja 20 år. Det är precis som med Halleys komet, säger han.

Renzi dominerar totalt inför en publik på flera tusen personer, flera av Demokraternas toppolitiker är på plats. Premiärministern säger mycket tydligt att han inte tänker sitta kvar som måltavla för oppositionens pilar. Det vill säga: Renzi är beredd att avgå om han förlorar folkomröstningen.

– Söndagens väljare röstar inte om en författning, utan ytterst handlar det om att säga ja eller nej till Matteo Renzi som premiärminister och partiledare, säger statsvetaren Giovanni Orsina på Roms LUISS-universitet.

Orsina förklarar att han aldrig tidigare sett ett liknande internationellt intresse för ett italienskt val.

Det prestigefyllda ekonomiska veckomagasinet Economist förklarar i en artikel varför italienarna bör rösta nej. ”Kommuner och regioner har landets mest korrupta styre”, skriver tidningen som fruktar att ”senaten kan komma att fungera som en magnet för Italiens sjaskigaste politiker”.

Även Financial Times uppehåller sig kring omröstningen och påpekar de stora ekonomiska riskerna om nejsidan vinner.

Den största anledningen till det stora intresset är förstås den serie av val, där populistiska utmanare vunnit över ett tidigare dominerande politiskt etablissemang. Femstjärnornas ledare, komikern Beppe Grillo, står nu i de parlamentariska korridorerna och stampar och vill ta makten.

Bilden kompliceras också av att Italien fick en ny vallag, Italicum, som trädde i kraft i fjol, sedan den förra underkänts av författningsdomstolen.

Italicum ska göra Italien lättare att regera. Om inget parti eller koalition får 40 procent av rösterna blir det en andra valomgång mellan de två partier som fått flest. I dagens läge är det föga troligt att Demokraterna skulle vinna direkt i ett val. I en andra omgång finns möjligheten att Femstjärnorna vinner, eftersom högerväljare från Lega Nord och Berlusconis Forza Italia inte röstar på Renzis parti Demokraterna.

Detta framkallar kalla kårar inom det Demokratiska partiet och bland EU:s finansexperter. Något som också väl kan förklara varför EU:s mest tongivande finansminister, Tysklands Wolfgang Schäuble, offentligt sagt att italienarna bör rösta ja i denna folkomröstning.

– Om nejsidan vinner skulle det vara en seger över det politiska etablissemanget och direkt emot Renzi och delvis mot Europa, säger Giovanni Orsina:

– Men bilden är mer komplicerad än så. Även om nejsidan skulle vinna innebär det inte att Italien automatiskt kommer närmare ett utträde ur EU eller är redo att lämna euron.

Beppe Grillo har ju sagt flera gånger att han vill ha en folkomröstning om att lämna euron?

– Först måste han vinna ett parlamentsval, säger Orsina.

Författningsreformen skulle stärka premiärministerns makt. Den blir mer central och Matteo Renzi, eller vem som eventuellt tar hans plats, kommer bara att vara underställd en kammare.

Flera av Femstjärnans parlamentariker har höjt rösten. Senator Paola Taverna menar att ”Renzi vill vara en diktator”. Den 80-årige Silvio Berlusconi drömmer om politisk comeback. Han har möjlighet att agera ledare eftersom hans parti Forza Italia i parlamentsvalet 2013 fick nära en tredjedel av rösterna.

– Reformen lägger alltför mycket makt i en mans hand, säger Berlusconi om Renzi och hans reform.

Lärljungen har nått mästarens nivå, åtminstone på denna punkt.

Peter Loewe loewe@tin.it “

“Bakgrund. Antalet senatorer föreslås minska kraftigt

Italien är det enda av EU:s 28 medlemsländer som har kvar ett parlamentariskt system med två kamrar. Det är inte ett över- och ett underhus. Båda arbetar parallellt, vilket betyder att alla lagförslag måste dras och klubbas igenom två gånger. Att ha hela 950 parlamentariker är också extremt kostsamt.

När Matteo Renzi tillträdde 2014 lovade han att avskaffa senaten. För detta fanns förstås inte majoritet i senaten. Enligt förslaget reduceras den nu från 315 till 100 medlemmar, där bara ett fåtal väljs. Resten kommer att bestå av borgmästare och medlemmar från Italiens 20 regioner. Senatorerna kommer inte att få någon extra lön för att delta i senaten.

Reformen sparar pengar – kanske blygsamma en miljard kronor om året. Regeringens stora förhoppning är inte själva besparingen, utan att en snabbare och effektivare beslutsprocess skapas.

I den senast publicerade valundersökningen leder nejsidan med sju procent-enheter; en väljare av fyra hade då ännu inte bestämt sig.

Matteo Renzi företräder jasidan, medan Femstjärnornas populistiske ledare Beppe Grillo är nejsidans starkaste företrädare.

Källa: DN

DN frågar.
Varför röstar du ja?
Elisiana Fratocchi, 27, litteraturvetare, Rom:
– Det var inget lätt beslut att acceptera att vi måste göra förändringar i författningen. Jag läste och jämförde noga innan jag beslöt mig för ja. Jag tror att Italien i dag behöver en snabbare beslutsprocess och ett mindre parlament. Alla dessa demokratiska garantier och dubbla omröstningar kom till efter kriget och Mussolini.
– Jag tror helt enkelt inte att de behövs i dag 70 år senare. Samtidigt tror jag att vi måste ändra den nya vallagen. I annat fall är inte mycket vunnet.

Varför röstar du nej?
Marco Jappelli, 31, ägare till en musiklokal, Neapel:
– Renzi manipulerar utlandsrösterna på ett oacceptabelt sätt genom att skicka ut informationsmaterial endast för jasidan. Oacceptabelt. I dag har vi starka politiska krafter som trampar på våra rättigheter. De vill ändra författningen på ett sätt som knappast är till fördel eller en väg till en bättre framtid. Bättre då att behålla den gamla och satsa på åtgärder som hjälper de unga att hitta ett jobb. Jag tror inte heller reformen medför besparingar. Man eliminerar en del kostnader, samtidigt ökar man andra. “

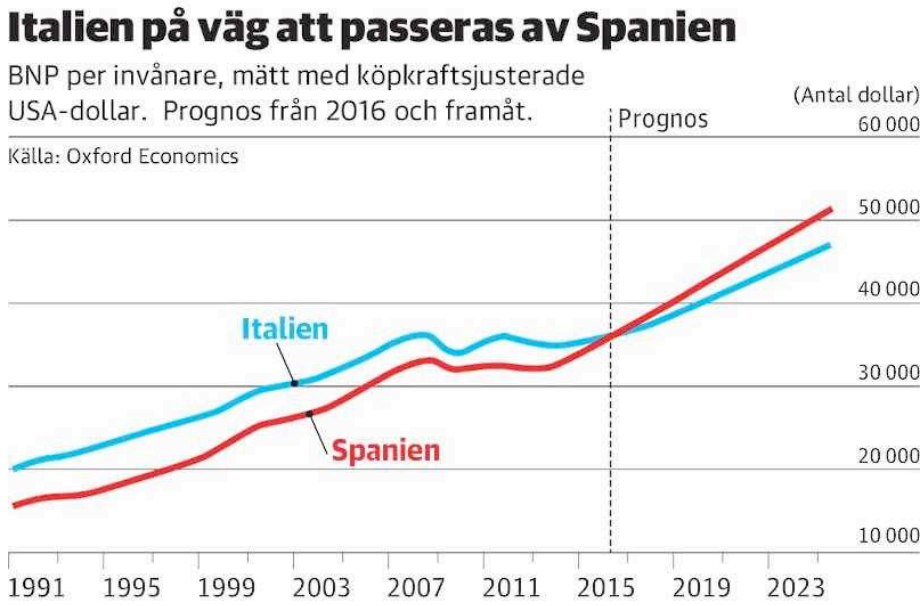

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“Johan Schück: Fördjupad kris efter Italiens folkomröstning

Italiens kris kan snart vara hela Europas. På söndag går italienarna till folkomröstning om landets grundlag. Men följden hotar att bli en förvärrad bankkris, med risk för spridning till fler länder.

-Krisen i Italien har pågått länge, när det gäller både politiken och ekonomin. Under de 70 år som gått sedan andra världs-krigets slut har landet haft 65 olika regeringar.

Ekonomin klarade sig länge bra ändå. Men efter finanskrisen 2008–2009 har återhämtningen varit svag, jämfört med exempelvis Spanien (se grafiken).

BNP-tillväxten är lägre än 1 procent per år och produktions-nivån är fortfarande betydligt lägre än före krisen. Arbetslösheten har bitit sig fast kring 12 procent, vilket är dubbelt mot för tio år sedan.

Banksystemet befinner sig alltjämt i djup kris. I höst har stora ansträngningar satts in för att rädda landets tredje bank Monte dei Paschi di Siena från att gå omkull.

Faran är inte över, utan banken söker fortfarande nya ägare som är beredda att gå in med kapital. Bland dem som riskerar att förlora pengar finns många italienska småsparare som har förmåtts att köpa bankernas aktier och obligationer.

För åtta italienska banker är läget mycket känsligt, eftersom de behöver nya ägare och finansiärer. Staten är förhindrad att gå in, eftersom detta skulle strida mot EU-regler och kräver särskilt tillstånd från Europeiska centralbanken.

Italienska staten kan dock inte göra mycket, eftersom den offentliga skulden redan motsvarar cirka 130 procent av BNP. Pengarna måste komma från privata sektorn, däribland utländska investerare.

Politiken spelar ändå en viktig roll. Sedan några år har Italien för första gången på länge en relativt stabil och reforminriktad regering.

Premiärminister Matteo Renzi har börjat bygga upp ett förtroende, vilket även gynnar ekonomin.

Nu står dock mycket på spel, -vilket till stor del beror på premiärministern. Han har föreslagit författningsändringar som ska inskränka rollen för senaten (en av parlamentets två kammare).

För att understryka frågans vikt har premiärministern hotat att avgå om han förlorar folkomröstningen om detta nu på söndag.

Dessutom har valsystemet ändrats så att största partiet – för närvarande Matteo Renzis demokrater – ges en kraftig överrepresentation.

Många italienare misstror dock den maktkoncentration som Matteo Renzi vill uppnå. Opinionsmätningarna pekar mot en nej-seger, vilket kan leda till regeringskris – och kanske även till maktskifte.

I nästa steg väntar en förvärrad bankkris, där det är osäkert om de utsatta bankerna kan räddas.

En krasch för någon eller några av dem blir ganska sannolik, vilket i så fall drar ner Italiens ekonomi – euroområdets tredje i storlek.

Detta skapar spridningsrisker till hela Europa, både genom handelsutbytet och de finansiella kopplingarna mellan banker i olika länder.

Hur stort bakslaget behöver bli är dock för tidigt att säga.

Sverige, som står utanför euron, tillhör nog inte de allra mest drabbade. Men finanssmittan kan spridas vidare, samtidigt som Italien är en viktig handelspartner. Det gör följderna kännbara även här.

Fler politiska händelser i Europa påverkar ekonomin under det närmaste året.

På söndag håller Österrike ett nytt presidentval, med höger-populisten Norbert Hofer som -favorit. En seger för honom får viktig symbolbetydelse, även om dess konkreta inverkan inte blir så stor. Stämningsläget i Europa påverkas dock, vilket kan få större betydelse längre fram.

Nederländerna går till parlamentsval i mars nästa år, med Geert Wilders populistparti som utmanare. Invandringen och EU:s framtid kommer att stå i fokus.

Frankrikes presidentval i slutet av april och början av maj kretsar också kring dessa frågor. Men innebörden blir mycket mer omskakande om Marine Le Pen vinner valet. Det skulle förmodligen betyda slutet för både EU och euron.

Storbritannien väntas dessutom lämna in sin utträdesansökan ur EU nästa vår, såvida den inte fördröjs av parlamentet.

Tyskland har val till förbundsdagen i september. Angela Merkel vill fortsätta som förbundskansler, men hennes ställning är försvagad.

Detta är avgöranden av största vikt, även för ekonomin. Om Europa saknar ledarskap, vågar inte företag och hushåll satsa på fram-tiden. I så fall väntar sämre tider.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“Hollande ställer inte upp för omval

President François Hollande ställer inte upp till omval i nästa års presidentval. – Jag vill inte se en splittrad vänster. Så jag har bestämt mig för att inte kandidera, sade Hollande i ett tv-sänt tal.

Paris. Det var efter en intensiv vecka av spekulationer i fransk press som president Hollande tog bladet från munnen på torsdagskvällen.

– Mitt främsta intresse är landets intresse, sade en sammanhållen Hollande, som sedan meddelade att han väljer att stiga åt sidan för att släppa fram en annan kandidat från Socialistpartiet.

Det är första gången på ett halvsekel i Frankrike som en president inte ställer upp till omval för en andra mandatperiod.

Hollande är en av de minst populära presidenterna i Frankrikes efterkrigshistoria. Mindre än 5 procent ger honom godkänt i opinionsmätningar, och inför nästa års presidentval ligger han mellan 15 och 20 procentenheter efter den traditionella högerns François Fillon och extremhögerns Marine Le Pen.

I sitt tal framhöll Hollande att han under sina år som president trots allt bedrivit en ekonomisk politik som ”börjat ge frukt”, om än ”allt för sent”. Hollande betonade också att han lett Frankrike under en svår tid med flera terrorattentat, utan att göra allvarliga inskränkningar i medborgerliga rättigheter.

Vem det blir som axlar Hollandes mantel som Socialistpartiets kandidat avgörs i ett öppet primärval i januari nästa år. Bland de som hittills tillkännagett sina kandidaturer finns förre ekonomiministern Arnaud Montebourg och förre utbildningsministern Benoît Hamon. Men även premiärminister Manuel Valls har uttryckt intresse.

Erik de la Reguera “

“Fakta. I april väljs ny president
Frankrikes presidentval hålls den 23 april nästa år. Om ingen av kandidaterna får 50 procent eller mer av rösterna hålls en andra omgång mellan ettan och tvåan den 7 maj.

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Därför hjälper du någon du inte har träffat tidigare

Varför lämnar vi in en upphittad plånbok till hittegodsavdelningen, trots att vi inte känner ägaren? Och varför riskera livet genom bli soldat? Zoologen och forskaren Patrik Lindenfors förklarar att det troligen handlar om både gener och kultur.

Vi och dom
Del 1
En artikelserie om varför vi samarbetar – även när vi inte tjänar på det.

Du äter en smörgås med ost och tomat till frukost. Så dricker du ett glas juice och vill avsluta med en kopp starkt kaffe. Tallriken och koppen du använder är numera tillverkade på andra sidan jordklotet.

Bakom denna enkla frukost ligger arbete som är utfört av många människor runt om i världen. Nutida mänskliga samhällen är ytterst komplexa. Hur kan de fungera? Och varför samarbetar vi med personer vi aldrig träffat och aldrig kommer att träffa?

Jag beger mig till Stockholms universitet för att träffa biologen och zoologen Patrik Lindenfors. Ända sedan sina tidiga universitetsstudier har han funderat över mänskligt samarbete – och då särskilt det osjälviska samarbetet.

– Bara i dag kommer du att samverka med flera personer som du inte är släkt med eller inte ens känner. För en del kan det tyckas svårförklarligt, men det är ändå sådant som de flesta av oss gör hela tiden.

Patrik Lindenfors är docent i zoologisk ekologi och knuten till Centrum för evolutionär kulturforskning. Där försöker han och andra forskare förstå samhällets och kulturens utveckling som en evolutionär process.

Varje morgon, före eller efter frukosten, tittar de flesta av oss i spegeln. De flesta får då syn på en enda individ. Men en lika sann beskrivning är att vi alla är en kringvandrande mosaik av celler som samverkar i ett stort mänskligt pussel.

Vi är alla uppbyggda av celler, gener, organ och neuroner – av delar som samarbetar. Våra samhällen består på samma sätt av samverkande människor. Bygger allt detta samarbete egentligen på samma processer?

Ja, så är det, säger Patrik Lindenfors. Han förklarar att i allt ifrån människans minsta beståndsdelar på molekylnivå till våra komplicerade samhällen verkar samarbete vara en grundprincip. För några år sedan skrev han boken ”Samarbete – människans väg till framgång” (Fri tanke förlag).

Patrik Lindenfors konstaterar att det är lätt att förstå hur samarbete som alla tjänar på kan uppstå. Men med evolutionsteorin som utgångspunkt går det också att förklara hur samarbete uppstår i vissa situationer där någon förlorar på det.

Som när vuxna afrikanska vattenbufflar ställer sig i en ring för att skydda flockens kalvar. De som hamnar längst ut i ringen löper större risk att bli skadade eller till och med dödade av ett attackerande rovdjur.

– För den som vill överleva borde det vara tryggare att placera sig längre in i ringen. Men den evolutionära förklaringen till att en del bufflar riskerar sina liv är att de på så sätt skyddar sina egna gener – fast dessa finns hos andra individer i familjen eller släkten.

Den brittiske biologen Richard Dawkins skrev på 1970-talet boken ”Den självviska genen” där han förklarar hur gener agerar för att maximera sin egen förekomst i kommande generationer. Detta sker bland annat genom att de programmerar sin bärare att uppträda osjälviskt, altruistiskt, mot bärare av samma gener.

En viss gen kan ju öka i frekvens även efter en bärares död, genom bättre överlevnad hos till exempel syskonen eller nära släktingar. Som med de afrikanska vattenbufflarna. Altruism kan alltså förekomma bland individer – men inte på gennivå, enligt Dawkins.

En del missförstod det här med den ”självviska genen” och kopplade begreppet till egoism. I själva verket är det kanske bättre att tala om ”den odödliga genen”, något förläggaren tyckte skulle vara titeln på Dawkins bok – ett råd Dawkins i efterhand önskat att han följt.

För några år sedan hjälpte Patrik Lindenfors sin gamla pappa att lägga ett nytt stallgolv fast han i stället hade velat fortsätta att ägna sig åt sina böcker.

– Det går att se en sådan inter-aktion ur många olika perspektiv. Jag ville bara hjälpa till, men en del kanske skulle beskriva mina motiv som egoistiska. Kanske hjälpte jag pappa för att försäkra mig om det kommande arvet, eller så gjorde jag det för mina barns skull.

– I så fall kan man se det som en ”investering” i mina genetiska intressen, mitt biologiska arv.

Men kanske var hans hjälpsamhet bara ett uttryck för kulturella omständigheter, fortsätter Patrik Lindenfors. En känsla av att vi *naturligtvis* måste hjälpa våra åldrande föräldrar.

– Och vad skulle andra tycka om jag inte ställde upp för pappa? Skulle de vägra att hjälpa mig om jag en dag behövde deras stöd? Det som ser ut som samarbete kan ju vara något annat. Som utryck för skuldkänslor, parasitism, egoism, straff, tvång, ondska eller kulturell tradition. Vi måste därför också förstå våra motiv.

Patrik Lindenfors menar att en central fråga för att förklara mänskligt samarbete är denna: Hur ska vi förstå situationer där en individ gör någonting hen inte vill göra, eller har något som helst intresse i, för att en annan individ ska gynnas? Under vilka förhållanden tar vi en individuell ”kostnad” för någon annans fördel eller vinst?

– En del ger ju pengar till en tiggare eller till ett hjälpprojekt och nästan alla lämnar in en tappad plånbok till hittegodsavdelningen. Ännu mer svårförklarat: Varför riskera liv och lem som polis, brandman och soldat för människor man inte känner? Och varför riskera livet för något så abstrakt som fosterlandet, rättvisa, Gud eller frihet?

I mänsklighetens gryning levde vi i små grupper och samlade in maten själva. Alla i gruppen var antingen släktingar eller någon man kände, därför uppstod heller inte någon ”kostnad” för dem som samarbetade mycket.

När jordbruket senare utvecklades behövde vi odla personliga kontakter med smeden, mjölnaren, bagaren, slaktaren, handlaren, snickaren och så vidare. Det här samarbetet är inte heller svårt att förstå: alla tjänar på det.

Men dagens samhällen är ytterst komplexa, egentligen bortom rimlighetens gräns. I ett sådant system finns ett ganska stort utrymme för att agera självviskt på andras bekostnad. Ändå bryter samhällen inte ihop så ofta.

Kanske är vår ”överdrivna” samarbetsvilja en rest från tidigare anpassningar under vår evolution. ”Tror” vi fortfarande att alla är släkt och vänner? En del forskare föreslår den lösningen.

Under vår mänskliga utveckling kan grupper med samarbetande individer ha haft evolutionära fördelar jämfört med grupper med mer själviska individer.

Patrik Lindenfors vill också lyfta fram att vi människor har en kultur eller egenskaper som överförs mellan generationer på ett annat sätt än bara genom genetiskt arv. Vi lär av andra.

– Genetiska förändringar och kulturell utveckling kan ha samverkat under evolutionens gång. Genetiska förändringar har lett till kulturella förändringar som lett till genetiska förändringar och så vidare i en lång kedja. Eller så har det bara handlat om kulturell utveckling.

Samarbete behöver inte alltid vara något positivt, fortsätter Patrik Lindefors. Vi behöver bara tänka på alla krig genom historien, och på folkmordet på judar under andra världskriget som krävde en enorm organisation.

– En del har en något romantisk syn på samarbetet i människans tidiga historia. När vi vandrade omkring i små grupper där alla var släkt var tillvaron kanske präglad av samarbete. Men i takt med att vi blev fler och senare bofasta ökade konkurrensen och våldet mellan människor.

Patrik Lindenfors säger att om ett samhälle byggt på samarbete ska fungera måste det finnas sätt att kontrollera och till och med straffa den som inte samarbetar – annars skulle hela gruppsamverkan bryta ihop. Det kan handla om allt från social kontroll till rättsskipning.

– Forskarna har kommit en bit på väg för att förstå människans unika förmåga och vilja till samarbete. Men mycket återstår, säger Patrik Lindenfors.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“Fakta. Evolution

I mitten av 1800-talet konstaterade biologen Charles Darwin att individer som är bäst anpassade till en viss livsmiljö överlever och får större möjlighet att fortplanta sig än andra. Deras egenskaper förs vidare till avkomman och blir allt vanligare inom arten.

Evolutionsteorin förklarar hur olika arter av växter och djur har förändrats och utvecklats sedan livet började på jorden. “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Malin Nordgren: Gruppen både livsnödvändig och farlig

Livet blev betydligt farligare för människans förfäder när de lämnade trädtopparna och började leva på marken. De blev mer utsatta för rovdjur, de måste se upp hela tiden och fick svårt att hinna skaffa mat. Lösningen var att slå sig samman i grupper. Större grupper kan avskräcka fiender, och man kan hjälpas åt att skaffa föda, hålla vakt och försvara varandra.

Ungefär så kan bakgrunden till människans förmåga att samarbeta se ut, kraftigt förenklat. Vägen från de första människoaporna till människan var över 30 miljoner år lång. Människans villkor i dagens samhällen skiljer sig väldigt mycket från de villkor som de första människorna levde under. Men människan har inte förändrats alls lika mycket, och spåren från evolutionen före homo sapiens uppkomst för mer än 150 000 år sedan finns också kvar.

Att slå sig ihop och samarbeta har varit en viktig överlevnadsstrategi för människan och hennes förfäder. Men gemenskapen i en grupp är inte alltid lätt. Där uppstår ofta hierarkier, och i stora grupper är det vanligt med mobbning och utfrysning. Det behövs en hel del social förmåga för att klara av grupplivet. Kanske är det framför allt därför människan har så stor hjärna jämfört med andra däggdjur, tror den brittiske antropologen och psykologiprofessorn Robin Dunbar.

Urvalstrycket under evolutionen kan ha gynnat större hjärnor på grund av behovet att svetsa samman stora grupper. De evolutionsmässigt

nyaste delarna av människans hjärna är de som förknippas med saker som tanke- och slutledningsförmåga, planering och kontroll av känslor. Sådant behöver vi för att kunna fixa grupplivets krav.

Så det är ju bra. Men det finns en baksida av vår drift att höra till en grupp. Psykologiprofessorn och språkvetaren Steven Pinker har pekat på vår starka benägenhet att skilja mellan ”vi” och ”dom” som en av mänsklighetens tragedier. Vi håller på vårt lag och buar ut de andra. Och ibland värre än så.

Utan sociala band och samarbete skulle vi inte ha kunnat överleva. Samtidigt har ett av de största hoten mot människan alltid varit andra människor.

Malin Nordgren malin.nordgren@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

”Fångarnas dilemma” visar hur vi samarbetar

Vi möter en beteendeekonom som fördjupar sig i samarbetets mystik och älskar ”fångarnas dilemma”. Anna Dreber Almenberg är den första kvinnliga professorn i nationalekonomi vid Handels högskolan i Stockholm.

Vi och dom
Del 2
En artikelserie om varför vi samarbetar – även när vi inte tjänar på det.
Är problemet ”fångarnas dilemma” välbekant? Så här ser det ut:

Två personer, Maria och Peter, har blivit arresterade och sitter nu i varsin cell utan möjlighet att tala med varandra. Åklagaren ger dem några olika valmöjligheter.

Tjalla på den andra som är tyst så slipper du att sitta i fängelse som en belöning.

Håll tyst och riskera att få ett tioårigt straff – om den andra tjallar.

Om båda två tjallar får ni sitta två år i fängelse.

Om båda är tysta blir straffet bara ett år.

Maria och Peter måste göra ett val, men de vet alltså inte vad den andra kommer att välja. Hur ska de göra?

Jo, det bästa valet måste vara att tjalla, för då kan de i värsta fall hamna två år i fängelse -om den andra också tjallar. I annat fall friges man

ju helt. Om någon av de arresterade väljer att vara tyst riskerar han eller hon i värsta fall att få sitta inlåsta i hela tio år.

– Fångarnas dilemma är en klassiker inom mycket av den nationalekonomiska forskningen om mikroekonomi. Det här spelet har studerats teoretiskt och även experimentellt där man försöker se när människor väljer att samarbeta eller inte, förklarar Anna Dreber Almenberg.

I höstas blev hon den första kvinnliga professorn i nationalekonomi vid anrika Handelshögskolan i Stockholm. Vi möter henne i arbetsrummet där ett bord fyllt med legobitar är det första blicken fastnar på.

– Min snart fyraårige son brukar få komma hit och leka då och då. Lillebror är ännu så liten att han bara skulle stoppa in legobitarna i munnen, säger Anna.

Hon har länge varit intresserad av varför vissa människor är mer riskbenägna, självuppoffrande, samarbetsinriktade eller tävlingsinriktade än andra. I dag försöker hon med hjälp av biologer, moralpsykologer, filosofer och andra ekonomer förstå mer om vårt beteende.

Under arbetet med sin doktorsavhandling vid Handelshögskolan tillbringade hon tre år vid Harvarduniversitetet i Boston. Där var hon med och genomförde en rad experiment som byggde på just ”fångarnas dilemma”. Bland annat visade det sig att möjligheten att ge både straff och belöningar underlättar samarbete, men att ett system med straff blir kostsammare för alla inblandade.

– I dessa experiment satt studenter framför datorer och spelade fångarnas dilemma. Beroende på vad de skulle göra kunde de få olika mängd poäng. Ju fler poäng de samlade ihop, desto mer pengar erhöll de. När man valde att samarbeta betalade man själv en kostnad i poäng för att den andra parten skulle få fler poäng. Om båda spelarna gjorde så lönade det sig för båda parterna – de blev belönade.

En del kanske tänker att experiment med studenter bara har intresse för forskare och akademiker. Men sådana här försök kan öka förståelsen för hur människor – och även andra arter – fungerar i det verkliga livet.

Redan 1968 visade den amerikanske ekologen Garrett Hardin på likheter mellan fångarnas dilemma och överexploateringen av naturresurser. Han menade att det är rationellt för till exempel en fiskare att ta ut så stora fångster som möjligt trots vetskapen om att beståndet snart tar slut – annars gör någon annan det.

Den amerikanska statsvetaren Elinor Ostrom, som fick Nobelpriset i ekonomi 2009, har studerat hur kollektiva nyttigheter kan delas under lång tid i ett fruktbart samarbete. Hon fann hur alpvägar i Schweiz förvaltades och användes gemensamt, hur turkiska fiskare organiserade verksamheten på ett hållbart sätt och hur spanska bönder tillsammans skötte sina bevattningskanaler.

Gemensamt i de här fallen är att det krävs total öppenhet och genomskinlighet. Det går att göra en jämförelse med fångarnas dilemma – med den viktiga skillnaden att alla inblandade ser vad de andra gör och bestämmer sig för.

– I de här och liknande fall kan man tillsammans hitta det bästa alternativet som ju ger den största gemensamma nyttan, säger Anna Dreber Almenberg.

Hon ägnar sig också åt det nya forskningsfältet ”neuroeconomics” där det ännu saknas en etablerad svensk term. Men neuroekonomi säger kanske vad det handlar om, det vill säga vad i hjärnan som styr vårt ekonomiska beteende.

– Varför människor beter sig på ett visst sätt har nationalekonomer intresserat sig för väldigt länge. För att gå in djupare in i detta forskningsfält krävs det ett tvärvetenskapligt samarbete mellan nationalekonomer och forskare inom biologi, genetik, medicin och psykologi. Tillsammans med Karolinska Institutet studerar vi exempelvis hur användandet av p-piller är kopplat till ekonomiskt beslutsfattande.

Nationalekonomer är ofta intresserade av att förstå samarbete mellan företag, i form av karteller och liknande – och hur ett sådant samarbete kan förhindras.

– Det har varit häftigt att se att de verktyg vi använder i nationalekonomi för att förstå detta är i princip likadana som de teoretiska verktyg biologerna använder för att förstå hur samarbete uppstår på cellnivå. Eller motsatsen, hur cancer delvis är ett slags nedbrytande av samarbete där -cellerna självviskt replikerar sig själva, förklarar Anna Dreber Almenberg.

Många av de biologer hon jobbar med hävdar att samarbete är en grundpelare i evolutionen och i all mänsklig utveckling, påpekar hon.

När Anna och andra forskare vill studera samarbete använder de nästan alltid modeller som bygger på ”fångarnas dilemma”. Försökspersonerna får välja mellan att samarbeta eller inte göra det.

– Den version som jag tycker är intressantast nu är när misstag vävs in i försöket och när deltagarna har ofullständig information om den andra spelarens avsikter.

Fångarnas dilemma i verkliga livet:

Vi tänker oss en auktionssajt på internet. En person vill sälja en vara till en annan person för pengar. Då kan de hamna i ett fångarnas dilemma och om de handlar rationellt blir det inget köp. Säljaren kan ju inte lita på att köparen kommer att betala, och köparen är inte säker på att säljaren verkligen kommer att skicka varan hen betalat för.

Om inte någon av säljaren och köparen med säkerhet kan identifieras, eftersom de har särskilda användarnamn på sajten, är risken stor att affären inte blir av. Men om tidigare bytespartner rapporterar om hur användarna har agerat vid tidigare transaktioner förändras situationen.

Då får båda parter ökad kunskap och blir måna om att framstå i en positiv dager. Särskilt gäller det om de i framtiden avser att handla med andra på sajten. Ryktet om hur någon beter sig sprids snabbt, och om de vill bevara sitt anseende kommer säljaren och köparen därför att samarbeta.

Hur är det då med tävlande kontra samarbete? Enligt Anna Dreber Almenberg behöver inte tävling och konkurrens alltid stå i motsatsställning till samarbete.

– Jag är intresserad av varför vissa individer söker sig till miljöer där de jämförs med andra och varför andra undviker sådana miljöer – trots att de skulle prestera bra i dem.

– Och varför finns det ofta könsskillnader i denna slags tävlingsinriktan, där kvinnor i snitt väljer att tävla mindre än män trots lika förmåga?

Om man tittar på individuellt beteende ser man oftast ingen relation alls mellan samarbetsvilja och tävlingsinstinkt, säger Anna Dreber Almenberg.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Samarbetar vi mindre när vi blir jämförda?

I en studie tillsammans med schweiziske forskaren Thomas Buser delade Anna Dreber Almenberg in försökspersoner i fyra grupper. Först fick deltagarna lösa några enkla uppgifter.

Grupp 1. I denna kontrollgrupp fick deltagarna betalt på ackord. Ju fler uppgifter de löste, desto mer pengar erhöll de.

Grupp 2. Den i varje subgrupp på fyra personer som presterade bäst fick fyra gånger mer pengar än de i grupp 1. De andra blev utan.

Grupp 3. I denna grupp avgjorde slumpen vem i varje subgrupp som skulle få fyra gånger mer pengar än i grupp 1.

Grupp 4. Här tävlade deltagarna mot varandra och till skillnad mot dem i grupp två och tre fick de veta om de vunnit eller inte.

Efter denna inledning fick deltagarna delta i ett nytt spel: ett fångarnas dilemma för fyra spelare. Det visade sig att i grupperna två, tre och fyra förekom det mindre samarbete än i grupp ett, berättar Anna Dreber Almenberg.

– Om man generaliserar resultaten tyder de på att organisationer där medarbetarna utvärderas genom att jämföras med varandra har mindre samarbete än organisationer där det är den enskilda prestationen som utvärderas.

Men man ska vara försiktig med att dra slutsatser från en enda studie, påpekar Anna Dreber Almenberg. Det är först när forskningsresultat kan upprepas i nya studier som man kan säga att de är trovärdiga.

Anna Dreber Almenberg är specialiserad på beteendeekonomi, en ganska ny vetenskap som studerar hur individer fattar ekonomiska beslut i praktiken.

En beteendeekonom prövar olika ekonomiska teoriers giltighet med hjälp av psykologiska experiment. Ofta tittar de på om personers val och uppfattningar är rationella. Många av de klassiska ekonomiska teorierna bygger nämligen på förutsättningen att aktörerna i ekonomin är rationella.

Området fick större uppmärksamhet när psykologen Daniel Kahneman fick Nobelpriset i ekonomi 2002 för forskning han utförde på 1990-talet tillsammans med Amos Tversky. Eftersom området har praktisk användning i marknads-föring, försäljning och investeringar har populärvetenskapliga böcker nått relativt höga försäljningstal för att vara fackböcker.

Lästips: ”Tänka, snabbt och långsamt” av Daniel Kahneman, svensk upplaga 2012 (förlaget Volante, översättare Pär Svensson).

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

”Ensam har aldrig varit stark, ensam var död”

Författaren Lasse Berg hyllar samarbete – och hävdar att människan inte är skapad för konkurrens. Eva Lotta Hultén, som skrivit en bok i ämnet, menar att ”konkurrismen” skadar både individer och hela samhället.

Vi och dom
Del 3
En artikelserie om varför vi samarbetar – även när vi inte tjänar på det. Tidigare artiklar var publicerade 29/11 och 30/11.

Under de olympiska spelen i Rio de Janeiro tidigare i år hände något som nästan fick större uppmärksamhet än alla guldmedaljörer.

I damernas försökslopp på 5.000 meter föll två av deltagarna.

En av dem, Nikki Hamblin, var snabbt uppe på benen. Men så vände hon tillbaka för att hjälpa den skadade konkurrenten Abbey D’Agostino – och för en stund sprang hon sedan bredvid sin svårt haltande konkurrent.

Efteråt konstaterade Nikki Hamblin att hon var stolt över det hon och D’Agostino gjorde – och påpekade att det samtidigt går att vara snäll och att konkurrera.

Många hävdade att det som hände den där dagen på löparbanan, den osjälviska hjälpsamma gest som kostade en bra placering, var det finaste som skedde under hela OS.

I flera år har författaren och reportern Lasse Berg med glödande engagemang drivit tesen att människan i grunden är god. En radio-intervju med antropologen Richard Leakey fick honom omvärdera synen på konkurrens och samarbete.

Tidigare var nämligen Lasse Berg övertygad om att urtidsmänni-skan hade en naturlig aggressivitet och hackordning. Nu började han undra om inte samarbete snarare än kamp och krig mellan hanar var det grundläggande i människans evolutionära utveckling.

– I årmiljoner har evolutionen skapat våra förfäder till primater utan skarpa hörntänder eller grova klor att slåss med. Dessutom gjordes vi tvåbenta och därmed mycket långsammare än alla de hungriga rovdjur som fyllde vår afrikanska födelsekontinent.

– Detta gällde redan årmiljoner innan vi kunde tillverka vapen som stenyxor eller pilbågar. Vi klarade oss bara i en grupp som höll ihop och kunde samarbeta. Ensam har aldrig varit stark, ensam var död.

Enligt Lasse Berg har vår kropp, med hjärna och hormonsystem under evolutionens gång specialdesignats för detta gruppsamarbete.

– Vi har en sex miljoner år gammal ångest för att bli utstötta, mobbade, illa omtyckta, ensamma. I begynnelsen var gruppen.

I de tre böckerna ”Gryning över Kalahari”, ”Skymningssång i Kalahari” och ”Ut ur Kalahari” (Ordfront förlag) utvecklar Lasse Berg sina tankar om samarbetets förtjänster och om att vi inte alls är skapta för att konkurrera.

Varför skrev du dessa böcker?
– Jag rapporterade i böcker och tv-dokumentärer från Asien under 60- och 70-talen om allt ont människor orsakar varandra. De följande årtiondena fortsatte jag med liknande skildringar av krig, svält och folkmord från Afrika.

– Jag ställde mig frågan var all denna egoism och omänsklighet kommer ifrån. Så bestämde jag mig för att försöka ta reda på vad man kan säga om detta rent naturvetenskapligt.

Femton års utforskande överraskade Lasse Berg. Han fann att människan är den mest samarbetande och sociala varelse som skapats – men att vi också är ofattbart anpassningsbara.

– Allt som är gott i en människa kan vändas till sin motsats. Ut ur ett samarbetande *vi* kan vi under olyckliga historiska omständigheter finna ett *dom* som vi motarbetar, för krig mot eller försöker utrota.

Eva Lotta Hultén är frilansjournalist och har i många år funderat över om konkurrens verkligen alltid utvecklar samhället och stärker oss som individer. I somras kom hennes bok ”Klara färdiga gå!” (Karneval) ut.

I boken myntar hon begreppet konkurrism och skriver om hur hennes medmänniskor allt oftare förvandlas till rivaler i stället för samarbetspartner. Nyligen utvecklade hon sina tankar i en debattartikel på Dagens Nyheters kultursidor.

– Jag gillar spel som Trivial Pursuit och har inga problem med att förlora. Fast vad händer när det inte längre handlar om en spelomgång som kanske varar ett par timmar, utan om att hela livet blir en enda stor tävling? Den är en fråga vi alla borde ställa oss, tycker Eva Lotta Hultén.

Hon anser att konkurrens i själva verket bara gynnar ett fåtal, men lämnar efter sig många människor som lider av stor ensamhet och känner sig värdelösa. Det är framgångsmytens baksida, enligt henne.

– Konkurrens kan skada oss på alla plan och är i huvudsak något dåligt både för individen och för samhället i stort. I stället borde fokus ligga på samarbete som den viktigaste faktorn för positiv utveckling och välmående.

Tio deltagare skulle på bästa sändningstid i SVT tävla i att beskära äppel-träd, ympa kaktusar och plantera växter så skickligt som möjligt. När Eva Lotta Hultén första gången hörde talas om programserien skakade hon på huvudet. Räckte det inte med ”Idol”, ”Let’s dance”. ”Hela Sverige bakar”, ”Big brother” och alla andra tävlingsprogram?

Eva Lotta tyckte att hela idén verkade ganska fånig, men bestämde sig för att titta på ett avsnitt. Framför teven märkte hon att deltagarna i ”Trädgårdskampen” inte alls verkade inriktade på att tävla. I stället

samarbetade de till en början, och verkade obekväma med att betrakta de övriga som ”konkurrenter”.

I första avsnittet av gällde det att så fort som möjligt hitta en bricka med sitt eget namn i en höstack. Den som var snabbast skulle först få välja en odlingslott.

– Jag såg att när deltagarna hittade en bricka med någon annans namn på lämnade de direkt över den till sin rätta innehavare – trots att de själva då förlorade en tävlingsfördel, berättar Eva-Lotta Hultén.

Under de följande avsnitten tyckte hon att tävlingshetsen allt mer tog över. Den naturliga mänskliga impulsen till samarbete ersattes av konkurrens, säger hon.

– Tv-tablåerna fylls av allt fler tävlingsprogram, skolor tävlar för att locka till sig de bästa eleverna och små barn drillas på idrotts-arenorna.

I sin bok ägnar Eva Lotta Hultén ett par kapitel åt att granska hur det ser ut inom idrottens värld. När tränare och ledare tonar ned tävlingsmomenten bland barn möts de ofta av kritik från föräldrar. Tron på att tidig konkurrens och specialisering leder till framgång är fast rotad hos många, men saknar vetenskaplig grund, menar hon.

– Jag tror att vi föds med olika disposition för att utveckla tävlingslust, och hur inriktade vi blir på att tävla beror på hur omgivningen agerar. Vi borde tänka mer på tävlandets biverkningar.

Det finns studier som tyder på att tävlingsinriktade barn är mindre empatiska än andra, och på att ju längre barn idrottar desto mindre hjälpsamma och desto mer fuskbenägna blir de, enligt Eva-Lotta Hultén.

– Och att bli vald sist i gymnastiken … hur påverkar det oss som vuxna?

Kanske är det samarbete som gjort vår art så framgångsrik – inte konkurrens, fortsätter Eva Lotta Hultén. Kanske är det samarbete som små barn uppvisar ett tecken på att människor tidigt i vår evolutionära utveckling samarbetade när vi jagade och samlade mat tillsammans.

Vilka reaktioner har då Eva Lotta Hulténs bok och hennes tankar om ”konkurrismen” fått? Hon säger att många berättar om hur illa de farit av att tävla i skolan eller på jobbet – och hur bra det känts när ett - givande samarbete gett resultat.

– Min bok är ett försök att visa att konkurrens har blivit en idé som - genomsyrar så många delar av vår tillvaro, och har blivit en ideologi som är destruktiv för oss. Mot det vill jag ställa samarbete som en annan väg.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

”Att tävla kan vara nyttigt i lagom doser”

Att tävla är roligt, tycker många. Och tävlingsinstinkt kan vara en positiv drivkraft, säger psykologen Ingrid Gråberg.

De flesta har en mer eller mindre utpräglad tävlingsinstinkt, och det är en egenskap som tar sig olika uttryck, säger psykologen Ingrid Gråberg.

– Min erfarenhet är att tävlings-instinkten både kan vara till nytta och till skada för oss, säger hon. I lagom dos kan det vara en drivkraft för en positiv utveckling, något som får oss att prestera bättre.

Ingrid Gråberg jämför med snällhet. Visst är det bra att vara snäll, men det går också att vara för snäll så att det går ut över ens eget välbefinnande.

En baksida är att en alltför stark tävlingsinstinkt kan leda till prestationsångest, och att man bara riktar in sig på att undvika misslyckanden.

– Vi lever i en individualistisk tid med en ökad konkurrens där jag ibland tänker att vi tävlar om att ha mest likes och flest vänner på sociala- medier. Det kan leda snett.

Människan har tävlat långt tillbaka i tiden, mätt vem som är starkast och så vidare. Ingrid Gråberg arbetar mycket med barn och unga som privatpraktiserande psykolog. Hon säger att vardagslivet ibland blir enklare om det finns utrymme för små tävlingsmoment.

– Som när en förälder försöker få barnet att klä på sig lite fortare på morgonen och säger att ”vi ser vem som blir färdig först”. Det kan finnas en glädje i att tävla, både som barn och som vuxen.

Men som så ofta i livet gäller det att hitta en balans. ”Tävla lagom” kanske är ett bra motto?

– Om barn tävlar på just en lagom nivå kan det även föra med sig nyttiga saker som att lära sig att hantera nederlag och motgångar, något de förr eller senare kommer att råka ut för i det ”riktiga” livet.

Ingrid Gråberg har märkt att barn som spelar fotboll tidigt är medvetna om vem som är bäst att dribbla eller att göra mål.

– Tanken att plocka bort serie-tabeller för att minska tävlingshetsen är bra, men ännu bättre vore det om man plockade bort övertända föräldrar som hetsar barnen och skäller på domaren.

– För barn ska fokus ligga på att ha roligt. Då och då kan man tävla, men resultat och placeringar bör inte tillmätas alltför stor betydelse. Ingrid Gråberg säger att det självklart går att tävla och vara empatisk, att tävla och samarbeta, tävla och vara reko.

– Jag tänker på tennisspelaren Björn Borg som när domaren gjorde en felbedömning påtalade detta och till och med slog ut nästa boll för att det skulle vara ”fair play”.

– Han var ju känd för att ha en otrolig tävlingsinstinkt.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

Forskning och Framsteg nr 7, 2016

Tro inte att religionen minskar

Ungefär en halv miljard människor i världen är buddister. Islam beräknas vara den snabbast växande av alla religioner. I dag finns det drygt 1,5 miljarder muslimer i världen. Det finns mer än en miljard hinduer i världen, och gruppen växer. Omtecknet är ett viktigt kännetecken för religionen – en symbol för varats helhet. Dagens drygt 2 miljarder kristna beräknas öka till nästan 3 miljarder år 2050, främst på grund av den snabba folkökningen i Afrika. Judendomen är den minsta världsreligionen. I dag finns det omkring 14 miljoner judar.

Antalet pilgrimsresor ökar, det byggs nya tempel i många länder och bara några enstaka procent av världens befolkning är uttalade ateister. Däremot tror hela 59 procent på helvetet. Det verkar som om religiositeten gör comeback.

Författare: Henrik Höjer Publicerad: 2016-06-20
STATSVETENSKAP

Det är lätt att hitta förutsägelser om att världen skulle sekulariseras och bli mindre religiös i takt med moderniseringen. Inflytelserika filosofer och samhällsvetare som Voltaire, Auguste Comte, Émile Durkheim, Sigmund Freud och Karl Marx menade alla under 1700-, 1800- och 1900-talen att religionerna tillhörde historien och att världen blev mer sekulär i bemärkelsen att människor blev allt mindre religiösa.

De hade fel. Det menar den amerikanske statsvetaren Rodney Stark, som är professor vid Baylor university i Texas, USA (och hedersdoktor vid Lunds universitet). Han är också författare till ett trettiotal fackböcker, flera prisbelönta. Han har nu lusläst massor av globala undersökningar om religion, religiösa vanor och värderingar. Det handlar främst om siffror från Gallup world poll, World values surveyoch Pew research center, som alla innehåller stora mängder data från enkäter i merparten av världens länder. Han summerar denna stora mängd data i boken *The triumph of faith* (2015), där han menar att det finns starka belägg för en pågående religiös renässans i världen.

– De data jag har gått igenom visar att världen är mer religiös än många tror, säger Rodney Stark.

Den stora majoriteten av jordens befolkning är djupt religiös – trots att världen moderniseras snabbt och allt fler utbildar sig. Detta i stark kontrast till teorierna om att en modernisering av världen skulle medföra minskad religiositet. I nuläget tillhör 81 procent av världens befolkning någon religiös organisation och 74 procent menar att religion är viktigt i vardagen. Halva jordens befolkning har den senaste veckan deltagit i någon form av gudstjänst och 56 procent menar att en gud är aktivt inblandad i vad som sker på jorden. Det finns förstås stora lokala variationer: i Sverige tror 14 procent att Gud är aktivt inblandad i vad som sker på jorden – i Somalia 98 procent.

I merparten av världens länder är de uttalade ateisterna bara några enstaka procent: i Västeuropa i genomsnitt färre än 7 procent, i Mellanöstern och Afrika omkring 1 procent. Detta enligt Rodney Starks siffror som han fått från Gallup world poll, som bygger på över tusen svarande per land i över 160 länder, med sammanlagt 97 procent av världens befolkning.

– Om man ser sig om i världen så är religionen inte alls på tillbakagång, utan verkar av allt att döma vara i god form, säger Rodney Stark.

Han nämner exempelvis Ryssland, där färre än 7 procent definierade sig som ateister i början av 1990-talet – trots att befolkningen då nyligen upplevt nästan ett sekel av officiell ateism.

På den konkreta enkätfrågan om man tror på helvetet, har andelen som svarar ja ökat kraftigt sedan kommunismens fall i länder som Ryssland och Vitryssland (se grafik på sidan 28). Globalt tror 59 procent av världens befolkning på helvetet. På samma sätt uppger allt fler att de tror på Gud i dessa postkommunistiska länder, uppåt 80 procent. Tidigare var det omkring 30 procent, en rätt kraftig ökning på bara 25 år.

– I Afrika söder om Sahara går människor i kyrkan flera gånger i veckan. Och i Kina har vi många miljoner kristna, framför allt bland de välutbildade, säger Rodney Stark.

– Det är snarast Västeuropa som är undantaget i detta sammanhang.

Rodney Stark menar att en orsak till ökad religiositet kan vara att religioner konkurrerar med varandra och att de då förstärks av detta.

– Men mer generellt tror jag att det handlar om att människor vill att livet ska ha en mening, säger han. Vi behöver en förklaring till att världen finns. Och religionen levererar den enklaste och bästa förklaringen för många.

– Nja, våra data spretar och går åt olika håll, säger Bi Puranen, som är docent i ekonomisk historia och generalsekreterare för World values survey samt knuten till Institutet för framtidsstudier.

Hon är inte lika övertygad som Rodney Stark om att religionen är på så stark tillväxt. Men hon håller med om att World values survey visar att merparten av världens människor är långt mer religiösa än svenskarna.

– Visst finns det en stark religiositet i världen, säger hon. Men den riktning vi ser tydligast i våra data är de växande frihetliga och individualistiska värderingarna.

World values survey har genomfört regelbundna enkätstudier i ett stort antal länder sedan 1980-talet. Enligt den senaste frågeomgången från 2010–14 säger halva jordens befolkning (49 procent) att det är ”mycket viktigt” med religion i livet och ytterligare drygt 22 procent att det är ”ganska viktigt”. På frågan om hur viktig Gud är i deras liv får respondenterna svara på en tiogradig skala från 1 (oviktig) till 10 (mycket viktig), och där hamnar nästan 48 procent av världens befolkning på 10. Så ser det ut i den senaste mätningen, som ger en statisk bild av världen.

World values survey ställer en mängd frågor i sina undersökningar för att fånga det undflyende begreppet tro, eller religion. Frågorna handlar om allt från hur ofta man ber och hur ofta man besöker församlingslokaler till om man ser sig som en religiös människa eller tror på helvetet. I World values survey är det däremot svårare att uttala sig om riktningen, eftersom man inte har längre mätserier i så många länder. Men i de fall man har det så kan man i västvärlden ana en viss minskning av religiositeten – i Sverige har gruppen uttalade ateister ökat från 6 procent på 1980- och 90-talen till drygt 15 procent på 2000-talet – och i länder som Australien, Spanien och Tyskland ser man en sakta minskning i andelen som definierar sig som ”en religiös person”.

– I exempelvis Australien ser man en sådan trend mot minskad religiositet, säger Bi Puranen, och det finns många stora länder där religion inte spelar någon stor roll.

Men i mycket folkrika länder som exempelvis Kina (1,4 miljarder), Indien (1,3 miljarder), Pakistan (199 miljoner), Nigeria (180 miljoner) och Turkiet (77 miljoner) ser man att allt fler människor under de senaste 10–20 åren definierar sig som religiösa och att andelen ateister eller icke-troende minskar.

Inom den muslimska världen är religiositeten stor, och har länge varit så enligt data från flera studier. Ett tänkbart mått på en ökad religiositet kan vara den kraftiga ökningen av pilgrimsresorna till Mekka, som rimligtvis inte enbart kan förklaras av bättre ekonomi. I mitten av 1900-talet handlade det om omkring 100 000 pilgrimer om året. Vid millennieskiftet var siffran 2 miljoner och år 2012 reste 3 miljoner till Mekka, enligt Rodney Stark.

För Turkiet har man längre dataserier i World values survey som visar en utveckling från 1989 till 2014, där allt fler betonar religionens roll. Flera lokala studier har visat att universitetsstudenter i Mellanöstern i allt högre grad har orienterat sig mot islam sedan ett par decennier tillbaka. Och de senaste siffrorna från World values survey visar att de muslimska länderna är djupt troende. I mätningarna från 2010–14 svarade över 90 procent av befolkningen i länderna Qatar, Jordanien, Pakistan, Egypten, Tunisien, Algeriet med flera att om religion och vetenskap hamnar i konflikt, så har religionen rätt.

– För 50 år sedan gick man inte alls lika mycket i moskéer som man gör nu i den muslimska världen, säger Rodney Stark, som även betonar att de mest frekventa moskébesökarna i de flesta länder är de högutbildade – det handlar alltså inte om att religionen är något som hänger kvar hos de fattiga och lågutbildade.

Stödet för sharia är genomgående högt – över 90 procent i de flesta muslimska länderna förespråkar sharia som grund för lagstiftningen i det egna landet, enligt Gallup world poll.

– I den muslimska världen är siffrorna så höga att de knappt kan öka, säger Bi Puranen, och hänvisar till flera mätningar där 100 procent i Algeriet och Pakistan uppger att de tror på Gud.

Om man betraktar Afrika söder om Sahara så finns där den mest troende och aktiva delen av de kristna i världen. Över 70 procent går i kyrkan varje vecka. Sedan 1960 har antalet prästseminarier ökat över tio gånger, från drygt 2 000 till över 27 000, enligt Rodney Stark. Samtidigt finns här en större tro på häxeri och vidskepelse än i någon annan del av världen.

I Kina har de senaste decennierna tiotusentals nya tempel byggts eller återuppbyggts efter förödelsen som rödgardisterna åsamkade under andra halvan av 1900-talet. Dessutom har miljontals, främst högutbildade, kineser övergått till kristendomen. Det öppnas nya kyrkor varje vecka – i ett land där ateism för inte så länge sedan var den officiella normen. I de enkätstudier som gjorts i Kina syns fortfarande den ateistiska normen. Merparten säger sig vara icke-religiösa, men de svarar samtidigt att de vördar anhörigas andar vid deras gravar eller att de tror på vissa gudar. Under slutet av 1900-talet minskade andelen kineser som inte såg Gud som viktig från över 70 procent till 27 procent. Samma World values survey-data visar att allt fler kineser definierar sig som religiösa nu jämfört med slutet av 1900-talet.

Även hinduismen är på frammarsch. I Indien uppger 85 procent att religion är viktig i deras vardag. Ateisterna är få, 2,5 procent. Hinduismens uppgång är även mätbar i pilgrimsresor. För trettio år sedan, år 1986, besökte 1,3 miljoner pilgrimer Vaishno Devi-templet i Kashmir. År 2000 var antalet 5 miljoner och år 2012 10 miljoner. Liknande statistik gäller flera andra heliga platser. Samtidigt byggs fler och fler tempel även i Indien. Enligt en studie från 2007 uppgav cirka 33 procent av indierna att de hade blivit mer religiösa de senaste fem åren, medan bara 5 procent uppgav att de blivit mindre religiösa. Även i Indien är det i regel högutbildade som har blivit mer religiösa på senare år – även det på tvärs mot sekulariseringsteorin, enligt vilken de högutbildade skulle lämna religionen först.

– I Indien kan man se en ökning av religiositeten i våra siffror, säger Bi Puranen. Även i USA kan man se en sådan utveckling på senare tid.

Den finns nu även snabbt växande grupper av protestanter i Latinamerika, samtidigt som områdets katoliker är mer religiösa än på länge, enligt Rodney Stark. I mitten av 1900-talet beräknas att 10–20 procent av befolkningen regelbundet gick i mässan. På 2000-talet uppgav i flertalet länder i Latinamerika över hälften av befolkningen att de hade bevistat mässan de senaste sju dagarna.

– Delvis är detta en respons på den växande protestantismen i regionen, säger Rodney Stark. När protestantismen är framgångsrik i regionen, så verkar även katolicismen öka.

– Jag menar att man inte enbart kan mäta religiositet utifrån tillhörighet till kyrkor eller organisationer. I till exempel Kina och Japan får vi låga siffror, men vi vet att det finns en utbredd andlighet, säger Bi Puranen. Många har en tro på ett högre väsen. Och i den bemärkelsen tror jag att vi ser en växande andlighet i världen. Men den rent organiserade religiositeten är det svårare att säga någonting om – många föds in i religioner.

Och det är förstås svårt att ge ett entydigt svar på frågan om hur religiösa världens över sju miljarder människor är, och ännu svårare att säga något entydigt om riktingen på utvecklingen, eftersom vi inte har bra data från så långt tillbaka. Däremot kommer vi att i framtiden ha både bättre och längre dataserier från allt fler länder.

Under alla omständigheter verkar dock ryktet om religionens nära förestående död vara överdrivet.

– Jag tror inte att religionen kommer att försvinna, säger Rodney Stark. Många har hävdat det ända sedan 1700-talet, men det finns inget som tyder på att det kommer att hända.

Bi Puranen är inne på samma linje.

– Nej, vi kommer nog inte att se en värld utan religion. Jag tror på en växande andlighet. Och jag tror att vi kommer att se mer av religiöst samarbete, där olika samfund samverkar med varandra. Det handlar om att hitta det gemensamma – för människokärleken finns i alla religioner.

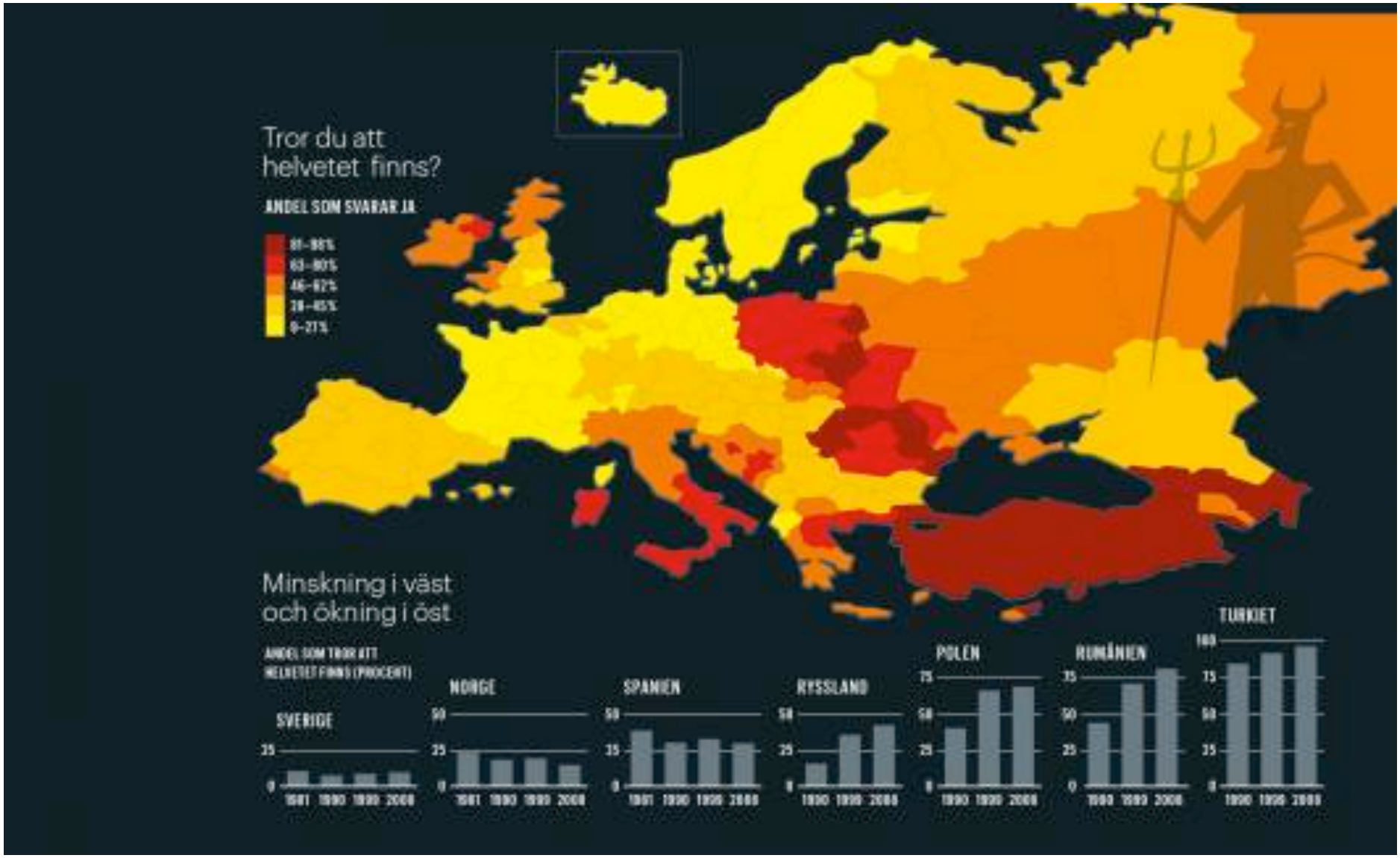

Tror du att helvetet finns? Minskning i väst och ökning i öst. Bild: Johan Jarnestad

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Den kritiska massan

Donald Trumps väljare är varken så entydigt arbetarklass eller vita som den allmänna föreställningen gör gällande. Sven-Eric Liedman finner en historisk parallell i folkets vurmande för Napoleon III.

Donald Trump vann det amerikanska presidentvalet tack vare vita arbetarklassröster.

Det är den analys som gjorts av nästan alla publicister, alltifrån New York Times till Dagens ETC och från Dagens Nyheter till Internationalen. Men är det hela sanningen?

Den hittills tillgängliga statistiken säger att Trump fick flest röster bland vita, bland män, bland äldre, bland lågutbildade. Okej, det är data som delvis pekar på vita arbetare liksom på bönder. Men statistiken säger också att Trumps väljare i genomsnitt hade högre inkomster än Clintons. Bland dem som stödde honom fanns inte de fattigaste: de svarta och latinos. Men de bäst avlönade, de verkligt förmögna röstade också på Trump.

Deras val är fullt rationellt. En miljardär som lovar att sänka skatterna för de rikaste kan man lita på. Börsen har också reagerat helt logiskt på Trumps seger: efter en lätt förvirring har den varit stillsamt positiv. Vi kan inte säga vad som händer framöver. En ny ekonomisk kris kan vänta runt hörnet. Men vi vet att den första samlade reaktionen var välkomnande.

Trump har lovat göra USA:s -ekonomi dubbelt så stor. En väg till denna rikedom är att åter öppna nedlagda kolgruvor. Hälsovådliga, illa avlönade jobb ska återskapas. Rikedom ska sippra ner (”trickle down”) till människor långt ner i klasshierarkin. Det är Reagans -politik som Trump vill fortsätta.

Noggrannare undersökningar får i framtiden visa i hur hög omfattning som Trumps väljare var vita arbetare. Tills vidare finns det skäl att ifrågasätta den grundläggande föreställning som präglar kommentarerna: att det var av rädsla att förlora jobben, alternativt i ursinne över redan förlorade jobb som arbetare röstade på Trump. Det är en alltför enkel psykologi som ligger bakom den slutsatsen.

Tillgängliga analyser säger i stället att Trumps väljare framför allt värjde sig mot mångfald och därmed immigration. Det var inte växande ekonomiska klyftor som bekymrade dem, det var den etniska diversifieringen och kraven på hänsyn till de avvikande.

I valkampen påstod Trump ständigt att han representerade folket gentemot eliterna. Eliterna var politikerna i Washington, medierna och forskarna, vilka sågs som representanter bland annat för de förhatliga idealen om mångfald. Det hände att Wall Street fick en släng av sleven, men i huvudsak var det tyst om den ekonomiska makten. Orimligt vore det annars. Trump skröt om sin egen enorma rikedom. Den var större än vad experter uppskattat den till.

Dessa utfall mot vissa utvalda eliter är typiska för den radikala högern världen runt.

Historien är alltid ny, men vissa mönster, vissa känsloreaktioner kan dyka upp åter och åter.

Napoleon III, kejsare av Frankrike mellan 1852 och 1870, var också en skrytsam, fåfäng och lögnaktig figur. Innan han grep makten ansågs han bland de tongivande lika skrattretande som Trump. Väl där samlades maktdyrkarna runt honom, som nu runt Trump.

Karl Marx skrev en liten bok om Napoleons väg till makten, ”Ludvig Bonapartes adertonde brumaire” (1852). Det är verkligen samtidshistoria, på samma sätt som Trump är det för oss. Verket börjar med ett citat som ofta återges: historien upprepar sig men först som tragedi och sedan som fars. Napoleon III är från början till slut en fars.

Men hur kom Napoleon III till makten? Efter den förste, den store Napoleons fall fanns det en väldig nostalgi efter den förlorade glansen. Den nye Napoleon skulle göra Frankrike stort igen.

Marx gör en klassanalys. Proletärerna har gjort seriösa försök att gripa makten men också förvirrats av ”utopiska griller” som Marx motståndare Pierre-Joseph -Proudhon och hans likar ingjutit i dem med sina idéer om antikapitalistiska banker och liknande. Det var bourgeoisien, borgarklassen, som tycktes ta hem spelet. Men så dök den nye Napoleon upp och vann stöd från en växande byråkrati liksom från armén. I val och folkomröstningar var han oslagbar därför att han på sin sida hade den stora majoritet som var bönder.

Bönderna utgör inte någon verklig klass, säger Marx. Deras villkor är visserligen likartade. Men de lever oberoende av varandra och utgör bara en ”oerhörd massa”. Det är denna massa av röster som Napoleon kan räkna med.

Är det inte så att Trumps väljare också utgör en ”oerhörd massa”? En stor del av dem lever under likartade förhållanden men utan and-ra band till varandra än en rad fördomar. De är *mot* något, men inte *för* något. De kan gripas av en tillfällig entusiasm för Trump därför att han ger luft åt deras missnöje. Hans totalt intetsägande slogan ”Make America great again” tycks lova dem en bit av en växande kaka, samtidigt som afroamerikaner, latinos och muslimer inte får vara med på festen och kvinnorna förvisas till köket.

Kanske är lastbilsföraren, ensam i sitt väldiga ekipage, den idealtypiske Trumpväljaren. Åtminstone var entusiasmen för Trump enorm bland ”truckers”.

Det viktigaste med de analyser där man utpekar arbetarklassen som Trumps viktigaste väljarstöd är dock att begreppet ”klass” åter - kommer till heders. Så många av dessa analytiker har tidigare vägrat att tala om klassamhälle. I bästa fall har de hävdat att den stora majoriteten tillhör en diffus medelklass.

Men inför en så sällsam företeelse som Trump och hans valseger blir klasserna åter ett nödvändigt redskap för samhällsanalysen. Det återstår ett stort arbete för att få detta redskap så skarpt att man med dess hjälp kan förstå det amerikanska samhället – liksom för övrigt det svenska, det tyska, det brittiska… En närsynt nyklassisk ekonomisk teori har alltför länge dominerat synen på samhället. Enligt den är vi ingenting annat än individer som väljer och åter väljer men som aldrig har något grundläggande gemensamt ens med våra likar. En avart av

detta tänkesätt säger att vi alla har chansen att bli rika – det beror ytterst på oss själva – men att diverse eliter kapar åt sig alla fördelar och därmed står i vägen för vår framgångssaga.

Det återstår att utveckla och sprida insikten att samhället är en arena för konflikter mellan grupper som lever under likartade ekonomiska, sociala och kulturella villkor. Så länge den övertygelsen inte blir allmän kommer ett land som USA att slitas sönder av ständigt vidgade klassklyftor där de drabbade ser orsaken till sina problem i en mängd irrationella förhållanden och inte i de reella omständigheterna.

Trump är en farsfigur värre än Napoleon III. Men han är också ännu farligare än sin franske föregångare. Napoleon skapade mycket elände i sitt land. Genom att kriga skulle han skaffa sig en storartad ära, men hans sista krig som skulle bli ”promenaden till Berlin” slutade med ett totalt nederlag mot Preussen (som efter segern blev Tyska riket med en egen kejsare i toppen). Napoleon tvingades fly till Storbritannien.

Hur den oberäknelige Trump kommer att hantera sin makt som är så mycket större än han själv kan inte förutses. Det vi kan veta är att han kommer att göra de flesta av sina väljare grymt besvikna. Han kommer att skapa sin egen bisarra elit av rasister, fromlare, abortmotståndare och dödsstraffsivrare. Han kommer inte bara att skada USA utan hela världen.

Sven-Eric Liedman “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Världen som väntar Trump

Inte sedan kalla kriget har en amerikansk president mött en så farlig och komplex värld som den Donald Trump nu ställs inför.

Om mindre än två månader kommer USA:s politiska omställning att vara genomförd. Landets 45:e president installerar sig i Ovala rummet. Den blivande presidenten Donald Trump blir president Trump, och Barack Obama intar sin plats vid sidan av Jimmy Carter, George H W Bush, Bill Clinton och George W Bush i skaran av ännu levande före detta presidenter.

Det spekuleras vilt om vilken utrikes- och inrikespolitik Trump kommer att föra, men mer än spekulationer är det inte. Att driva valkampanj och regera är två helt olika verksamheter, och det finns ingen anledning att tro att Trumps sätt att utöva det förra visar hur han närmar sig det senare. Än så länge vet vi inte heller vilka alla hans närmaste rådgivare blir och hur (och hur bra) de kommer att samarbeta.

Mitt i denna osäkerhet finns det ändå en del saker vi vet, först och främst att Trump kommer att mötas av en inkorg som svämmar över av svåra internationella- frågor. Visserligen kan inget enda problem jämföras med kalla kriget då det var som kallast, men blotta antalet ärenden och deras svårighetsgrad saknar motsvarighet i modern tid.

Högst upp på listan står Mellan-östern, en region som snabbt går mot upplösning. Syrien, Irak, Jemen och Libyen befinner sig i en blandning av inbördeskrig och krig genom ombud. Irans kärnteknikavtal hanterar i bästa fall en aspekt av landets makt men endast under en begränsad period. IS kan komma att förlora sin territoriella dimension men liksom andra grupper fortsätter den att hota med terror i åratal framåt.

De miljontals flyktingarna utgör inte bara en humanitär tragedi utan också en ekonomisk och strategisk börda för länderna i regionen och i Europa.

Och Europa tyngs redan av många stora svårigheter, som Rysslands aggression mot Ukraina, Brexit, populismens och nationalismens framgångar och låg ekonomisk tillväxt. Turkiet utgör ett speciellt problem med sin tilltagande ofrihet hemma och sitt nyckfulla uppträdande utåt. Att Syriens kurder har visat sig vara USA:s bästa partner i kampen mot IS är ännu en komplicerande faktor i de utrikespolitiska ställningstaganden som väntar.

Östasiens stabilitet äventyras av Kinas allt starkare ställning och strategiska ambitioner. Även Nordkoreas framsteg i nukleär teknik och produktion av ballistiska missiler, liksom en mängd tvister om gränser till havs och lands, bidrar till osäkerheten.

I Sydasien stiger spänningen på nytt mellan Indien och Pakistan, två rivaler med kärnvapen och en konfliktfylld historia. Afghanistans framtid är lika oviss. Där har mer än tio års internationellt engagemang och bistånd misslyckats med att få fram en kompetent regering eller slå ut talibaner och andra väpnade oppositionsgrupper.

Det oljerika Venezuela har många av den icke fungerande statens kännetecken. I Afrika förlamas många länder av svag politisk och administrativ ledning, låg tillväxt, terrorism och inbördeskrig. Och på den globala nivån ser vi få, om ens några, regler eller straff för hänsynslöst beteende på viktiga områden, av vilka cyberrymden är det främsta.

Trumps valkampanj har bidragit till de svårigheter han har framför sig. Genom att hamra in mottot ”Amerika först” har han väckt frågor bland våra allierade om hur klokt det är att lita till oss i fortsättningen. Trans-Pacific Partnership (TPP) blir tydligen inte av och det har skapat oro i Asien och Sydamerika om hur tillförlitligt USA är och om landet kommer att fortsätta att stå för global frihandel eller inta en mer protektionistisk hållning. För Mexiko, som Trump särskilt pekade ut under kampanjen, hopar sig frågorna om handel och utvandring.

Trump och hans medhjälpare hamnar omedelbart under press att ta itu med alla dessa ärenden men gör klokt i att ta tid på sig. Det viktigaste nu och i flera månader framåt blir att bemanna den nya administrationen. Omkring 4 000 poster måste fyllas med nytt folk.

Den nya administrationen måste dessutom lära sig att samarbeta och noga granska befintliga åtgärder och politiska beslut innan den kan besluta om nya. Allas blickar kommer att riktas mot administrationens 100 första dagar och förväntningarna på dem byggs upp. Men det finns inget magiskt kring de 100 första dagarna av en ämbetsperiod på 1 460 dagar. Det är bättre att fatta rätt beslut än att ha klubbat igenom dem på tisdag.

Andra regeringar gör klokt i att inte bara sitta och vänta på att den nya administrationen tar form. De allierade måste överväga vad de kan göra i övrigt när det gäller det gemensamma försvaret. De kan utveckla och sinsemellan resonera om sina idéer för hur de bäst ska hantera Ryssland, Kina, IS, Nord-korea och Iran.

De kan också börja fundera på hur de ska värna om och främja världshandeln i avsaknad av nya USA-ledda överenskommelser. I denna nya epok bestäms jämvikten mellan global ordning och oordning inte enbart av USA:s åtgärder utan också och i ökande utsträckning av vad andra som står på samma sida som USA är beredda att göra.

Richard Haass amerikansk diplomat och ordförande i tankesmedjan Council on Foreign Relations.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Trump lovar att lämna affärerna

Donald Trump tänker helt frigöra sig från sin affärsverksamhet. Det meddelade USA:s blivande president på Twitter på onsdagen. Det kan ses som ett svar till de kritiker som varnat för korruption och som ser en risk att landets trovärdighet skadas genom Trumps potentiella intressekonflikter.

Donald Trump twittrar att han ska: ”helt fokusera på att sköta landet och Make America Great Again! Även om jag inte enligt lag måste göra detta, känner jag att det är visuellt viktigt att, som president, på intet sätt ha intressekonflikter med mina affärer”.

Detaljerna ska presenteras på en presskonferens den 15 december, den första Trump håller sedan i juli.

En president får enligt amerikansk lag inte ta emot pengar från ”någon kung, prins eller främmande stat”, men är i övrigt i princip undantagen från amerikanska lagar om intressekonflikter. Det hindrar inte att presidenter i decennier har skapat en rågång mellan sig själva och sina egna tillgångar under tiden i Vita huset, och för att undvika misstankar om att de inte sätter landet främst.

Men Donald Trump meddelade tidigt att han avsåg att lämna över ansvaret för företagen till sina barn, inte till en oberoende förvaltare. De potentiella motsättningarna mellan affärsmannen och presidenten Trump har därför väckt uppmärksamhet – för även om Trump inte är den rikaste politikern i USA, har ingen tidigare president haft en så spridd affärsverksamhet som han.

Exemplen här intill har uppkommit sedan valet för mindre än en månad sedan, och även om de inte måste betyda att något gått oriktigt till, väcks frågor om sammanblandningen mellan Trumps roller och motiv.

Norman Eisen, tidigare etisk rådgivare till Obama och i dag verksam vid tankesmedjan Brookings institution, säger till The Guardian:

– Det är katastrofalt, eftersom du har en man som tar över presidentskapet med ett brett nätverk av affärsintressen – inhemska och internationella – som kommer att stå mot och hamna på kollisionskurs med hans plikter att driva det allmännas intressen.

Utöver de bolag som Donald Trump själv kontrollerar licensieras hans varumärke ut till lokala företag, och prylar och byggnader över hela världen bär namnet ”TRUMP”. Exakt hur hans affärs-intressen ser ut är dock inte klarlagt, eftersom Donald Trump har vägrat att visa upp såväl sin deklaration som en förteckning över långivare, bland dem stora statsägda och kommersiella banker.

I en intervju med The New York Times säger Trump att han skulle kunna sköta både sitt land och sitt bolag ”perfekt”, men han försäkrar att hans business är oviktig i jämförelse med det nya uppdrag han har valts till, ”för jag behöver inga pengar. Jag behöver ingenting. Det enda som betyder något för mig är att sköta vårt land.”

Vi vet ännu inte exakt hur Trump tänker sig att lösa intressekonflikterna, men även om Trump inte längre skulle bry sig om affärerna, är hans barn inte skilda från politiken och har under sin fars snabba politiska karriär varit aktiva, också efter valsegern. Dottern Ivanka har deltagit i Trumps samtal med ledarna för Japan, Turkiet och Argentina. Barnen Trump har också nyligen haft ett möte med Jose Antonio, Filippinernas utsände, i New York.

Med flera av de länder där Trump Organization är verksamt har USA känsliga relationer. I Turkiet, en nyckelspelare i kampen mot terrororganisationen IS, har både landets samarbete med Ryssland och förhållandena i landet efter kuppförsöket i somras komplicerat relationerna. Den turkiska premiär-ministern Recep Tayyip Erdogan har slutat uppmana Trump att ta bort skyltarna över de två Trumptorn som finns i Istanbul, ett krav han ställde efter Trumps uttalanden mot muslimer för ett år sedan. Trump har efter kuppförsöket uttryckt sitt stöd för Erdogan.

De många tänkbara intressekonflikterna för Trump har väckt reaktioner också från konservativt håll. Den konservativa författaren och kolumnisten och Ronald Reagans tidigare talskrivare Peggy Noonan undrar i The Wall Street Journal om han inser problemet: ”Förstår han helt och fullt att en president inte kan använda sin position, dess makt och inflytande, för egen ekonomisk vinning? Att han inte, oavsett hur obesvärat det sker, kan hantera både affärer och presidentskap?”

David Frum, skribent och tidigare medarbetare till George W Bush, hoppas att kongressen tidigt ställer krav på transparens för att undvika att administrationen snabbt dras in i skandaler:

Att utländska makthavare kan komma att särbehandla Trumps affärsintressen på ett vis som familjen Trump inte styr över innebär stora trovärdighetsproblem, menar The New York Times-reportern Eric Lipton, som har granskat Trumps företagssfär. Därutöver kan USA:s mångåriga antikorruptionsarbete framför allt i utvecklingsländer undermineras.

Till detta läggs en säkerhets-aspekt, där byggnader med Trump-skyltar i neon riskerar att bli mål för terrorister. Om ansvaret för säkerheten runt dem bör ligga på amerikanska skattebetalare, på Trumps företag eller på lokala myndigheter är inte klart.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“Fakta. Gör affärer i minst 20 länder
Enligt uppskattningar gjorda av The Economist har Trumps företag ett totalt värde på ca 4,3 miljarder dollar, med årliga intäkter om cirka 490 miljoner dollar. Trump Organization hamnar på plats 833 i storlek av amerikanska bolag.

Ungefär 80 procent av värdet finns i fast egendom ägd av Trump Organization; hälften i endast fem fastigheter i New York och San Francisco, bland -annat Trump Tower i New York.

Mindre än 10 procent av verksamheten finns utanför USA, men Trump har affärsintressen i minst 20 länder, bland annat Indien, Förenade Arabemiraten, Kanada, Kina, -Indonesien, Skottland, Israel och Brasilien.
Källor: The Economist, The Washington Post, The New York Times.

Fyra exempel där Trumps oberoende kan ifrågasättas
1 De skotska golfbanorna
Under sitt möte med den brittiska partiledaren Nigel Farage uppmanade Donald Trump honom att göra vad han kan för att stoppa de vindkraftverk som Trump tycker stör utsikten från en av hans golfbanor i Skottland.

2 Ett indiskt hotellprojekt
Några dagar efter valet i USA poserade Trump tillsammans med indiska affärsmän, som han driver hotellprojekt med i Indien. Bilden som togs i New York publicerades på Twitter men har tagits bort.

3 Ett argentinskt Trump Tower
Tre dagar efter det att den argentinska presidenten Mauricio Macri över telefon hade gratulerat Donald Trump till hans valseger, meddelade det byggbolag som under lång tid väntat på tillstånd för att uppföra Trump Tower i Buenos Aires att spaden snart kan sättas i jorden.

4 Ett filippinskt Trump Tower
Filippinernas president Rodrigo Duterte utsåg i oktober Jose Antonio till diplomat med ansvar för handel och investeringar i USA.
Antonio är en välkänd affärsman, som också råkar vara Donald Trumps partner i Filippinerna. I Manilla driver de bygget av ett 57 våningar högt Trump Tower ihop, ett projekt i 150-miljonerdollarklassen. Innan han fick sin nya titel var Antonio särskilt sändebud, och han känner väl till Obamaadministrationens skarpa kritik mot de tusentals avrättningar som Duterte har låtit utföra sedan han tillträdde i juni. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Näringslivets elit får gräddfil in i Vita huset

Analys. Donald Trump ägnade sin presidentkampanj åt löften om att störta det politiska etablissemanget och bli en röst för den hårt arbetande medelklassen. Nu fyller han Vita huset med miljardärer och näringslivstoppar från Wall Street och veteraner från Washington.

Under presidentkampanjen lovade Trump att ”tömma träsket” i Washington DC. USA:s huvudstad, som bokstavligen är byggd ovanpå träskmark, skulle under Trumps regi tömmas på trött etablissemang och korrupta lobbyister, för att i stället fyllas med vanligt folk som brydde sig om den hårt kämpande arbetarklassen ute i landet.

Trump gick till grova angrepp på Wall Street och finansföretag som Goldman Sachs. I en reklamfilm som Trump släppte i valets slutspurt fick vi se en bild på Lloyd Blankfein, VD för finansjätten Goldman Sachs, medan texten ”de har rånat vår arbetarklass” flimrade förbi i rutan. Trump fyllde sportarenor med lågutbildade män som oroade sig för den amerikanska ekonomins framtid. Han lovade dem: ”Jag är er röst”.

Men nu fyller Trump i stället sin administration med veteraner från just det näringsliv och politiska etablissemang som han demoniserade i presidentkampanjen.

I veckan blev det klart att Trump utser Steve Mnuchin, en tidigare delägare i Goldman Sachs, till finansminister.

Det är svårt att föreställa sig en person som står längre bort från den ekonomiska populism som Trump förespråkat. Mnuchin fick jobb på Goldman Sachs som 22-åring, då hans pappa var del-ägare i företaget. Han gjorde sig en förmögenhet på de kontroversiella bostadslån till låginkomsttagare som var en av de främsta orsakerna till finanskraschen 2008.

Mnuchin är en av dussintals nya tillsättningar till Trumps administration som har bakgrund i näringslivets elit. Trumps utbildningsminister Betsy Davos är en miljardär som vill privatisera i princip hela USA:s skolsystem. Som transportminister har han tillsatt Elaine Chao, en veteran från näringslivet och Washingtons lobbyverksamhet, som även råkar vara gift med republikanernas ledare i senaten, den inflytelserike Mitch McConnell.

Andra miljardärer som förväntas få ministerposter är investeraren Wilbur Ross, oljemagnaten Harold Hamm och Rolls Royce VD Marion Blakey. Det tyder knappast på att Trump tänker förändra det traditionella samspelet mellan näringslivseliten och det politiska etablissemanget.

Det här är lite snopet för de som utmålat Trump som en kämpe för den vita arbetarklassen. Hans kärnväljare lär knappast jubla över dessa tillsättningar. Under presidentkampanjen såg vi etablissemangskritiska organisationer som Wikileaks stödja Trumps kampanj, medan de utmålade Hillary Clinton som en marionettdocka för Wall Street. Nu får de i stället en president vars ekonomisk agenda bokstavligen styrs av en Goldman Sachs-veteran och en administration där svängdörrarna med näringslivet skulle få Vladimir Putin att rodna.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Krismedveten Putin vädjar till ryska folkets patriotism

Analys. Budskapen var två när Vladimir Putin höll sitt årliga tal om nationens tillstånd. Till väst: Vi är inte intresserade av att behaga er. Till ryska folket: Ni har fått det sämre – men tänk på fosterlandet.

Moskva. Vi letar inte efter fiender i motsats till vissa som ser oss som fiender. Vi letar efter vänner. Men vi förbehåller oss rätten att självständigt välja vår väg och vårt öde, sade Putin på torsdagen i sitt årliga tal till ryska parlamentet.

Det här talet håller Putin varje år i den praktfulla S:t Georgssalen i Kreml, med hela den ryska politiska och ekonomiska eliten samlad. Udden i den utrikespolitiska delen var tydligt riktad mot väst.

– Alla vet att vi har utsatts för press de senaste åren. Det sprids myter om rysk aggression och rysk propaganda, sade Putin.

Han sade sig vara beredd att jobba med USA:s nästa president, men sade att det måste vara på jämställd fot: ”Allas intressen ska tillgodoses.”

Det är en devis som Putin har upprepat gång på gång. Den betyder i praktiken att Ryssland inte kommer att backa på någon punkt när det gäller till exempel kränkningarna av Ukrainas integritet.

Någon större optimism andades inte Putin, trots att USA, Bulgarien och Moldavien nyligen har valt presidenter som anses vara proryska. I stället signalerade han att Ryssland nu väljer att fokusera på Asien.

– I dag är Kina en av världens största ekonomier. Indien är en viktig partner för oss. Vi arbetar på att stärka relationerna till Japan. Vi har Euroasiatiska unionen, som vi jobbar hårt på att utveckla.

Putin har ofta talat om satsningar på Asien. Då undviker han konsekvent att nämna att större delen av den ryska handeln fortfarande sker med EU-länder och att Ryssland och Japan har en olöst konflikt när det gäller ögruppen Kurilerna.

I övrigt handlade talet mest om ekonomi och välfärd. Putin aviserade ett nytt skattesystem som ska införas nästa år och stora satsningar inom hälsovården. Bland annat ska alla ryska sjukhus få internet. Vetenskapsmän som har flyttat utomlands har lockats tillbaka.

Att ekonomiminister Aleksej Uljukajev nyligen greps, anklagad för att ha tagit mutor, valde Putin att kommentera indirekt. Enligt honom är den ”absoluta majoriteten av tjänstemännen ärliga”. Det är en uppfattning som han är tämligen ensam om bland ryssarna.

Han poängterade också att kampen mot korruptionen inte är en show. Också det är motstridigt, med tanke på att det är de Kremlstyrda medierna som brukar slå upp dessa gripanden så dramatiskt som möjligt för att ge intrycket av att staten kämpar skoningslöst mot korruptionen.

Den här typen av motstridigheter är typiska för Putin. Å ena sidan är han lojal med systemet som han själv är en del av, å andra sidan vill han signalera till medborgarna att han står ovanför det.

På många sätt andades talet en påfallande stark krismedvetenhet. Flera gånger under talets gång upprepade Putin att han är medveten om att det ryska folket inte har det lätt just nu. Den ekonomiska krisen i Ryssland har pågått i flera år vid det här laget och medelklassen har fått se sina inkomster rasa.

Detta kontrar Putin med budskapet: Jag förstår att ni har det svårt – men kom ihåg att det är för en god sak.

– Medborgarna är samlade kring patriotiska värderingar. Inte för att de är nöjda med allt, det finns svårigheter och problem. Utan för att de förstår att vi klarar detta tillsammans. När ett folk känner att det har rätt viker man inte från den väg man valt.

Det är ett budskap som Putin sannolikt kommer att upprepa flera gånger. Det är nämligen inte mycket som tyder på att nedgången i den ryska ekonomin kommer att stoppas inom den närmaste framtiden.

Anna-Lena Laurén anna-lena.lauren@dn.se “

Kapitel 3.
Mänskliga verksamheter som styr världen.

Sida

106 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

108 Ämnet om samhällsplaneringens problem

109 Utvecklingens krafter

110 Systemet för mänskliga verksamheter

113 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

116 Den fundamentala påverkanskedjan

118 Politiska och opolitiska planeringar

119 Påverkans- och förändringsproblem

120 Sveriges regeringar under 100 år

122 Makthavare i världen efter andra världskriget

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 15 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

I början är dokumenten uppdelade på olika kategorier, men från och med 8 april 2011 (sidan 164) förtecknas de i kronologisk ordning, varvid den senaste läggs underst.

De senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. De förtecknas i början av hemsidan i kronologisk ordning med den senaste allra överst. Adressen till hemsidan är http://wimnell.com

Utredningen den 1 oktober 2015 innehåller mycket omfattande och aktuella uppgifter om högskolor, forskning, klassifikationssystemet för verksamheter m m.
Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Utredningen den 5 februari 2016 innehåller en sorts sammanfattning av arbetet med samhällsplaneringens problem t o m 4 februari 2016.
Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf

Utredningen den 1 april innehåller en repetition av förslag och något om politik efter 4 februari 2016 till slutet av mars 2016.
Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016. http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf

Utredningen den 2 april innehåller tidningsartiklar efter 4 februari 2016.
Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Utredningen den 4 april 2016 innehåller regeringens prioriteringar och förslag om regionplaneringar i Sverige.
Sven Wimnell 4 april 2016: Utvecklingens krafter. Levnadsförhållanden. Regeringens verksamheter och prioriteringar enligt hemsidan på internet 2 april 2016. Vad gör Kristina Persson ? Planering av Sverige. Utbildning och kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf

Utredningen den 29 april 2016:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf
Även om skatter o d.

Till statsminister Stefan Löfven
den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016:
Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Sven Wimnell 9 november 2016:
Verksamheter och kunskaper som alla i en demokrati bör känna till och vad regeringen gör och borde göra. Och tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzy.pdf

Ämnet om samhällsplaneringens problem

Ämnet om samhällsplaneringens problem har utretts i samband med forskarutbildningen i samhällsplanering vid Nordiska Institutet för Samhällsplanering, Nordplan. Intitutet bildades 1968 av de nordiska länderna med plats i Stockholm. Av någon anledning lades det ner efter ett par decennier.

Innan nedläggningen publicerade intitutet dock en rapport, Nordplan meddelande 1986:5 "Sven Wimnell : Samhällsplaneringens problem: ett klassifikationssystem som hjälpmedel."

Systemet ordnar samhällsplaneringens problem på ett systematiskt sätt. Enligt Libris finns rapporten på bibliotek :

Umeå universitetsbibliotek,
Kungl. biblioteket,
Nordregio, Biblioteket,
Riksdagsbiblioteket,
Stockholms universitetsbibliotek, Geobiblioteket,
Lunds universitets bibliotek, Universitetsbiblioteket,
Malmö stadsbibliotek, Informations- och lånecentralen och
Sveriges lantbruksuniversitets bibliotek, Alnarpsbiblioteket.
Handelshögskolan i Stockholm

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och
sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Man kan klicka på alla länkar och kommer vidare om man är uppkopplad till nätet.

Man kan också söka på
Söktjänsten google: http://www.google.com

Den fundamentala påverkanskedjan

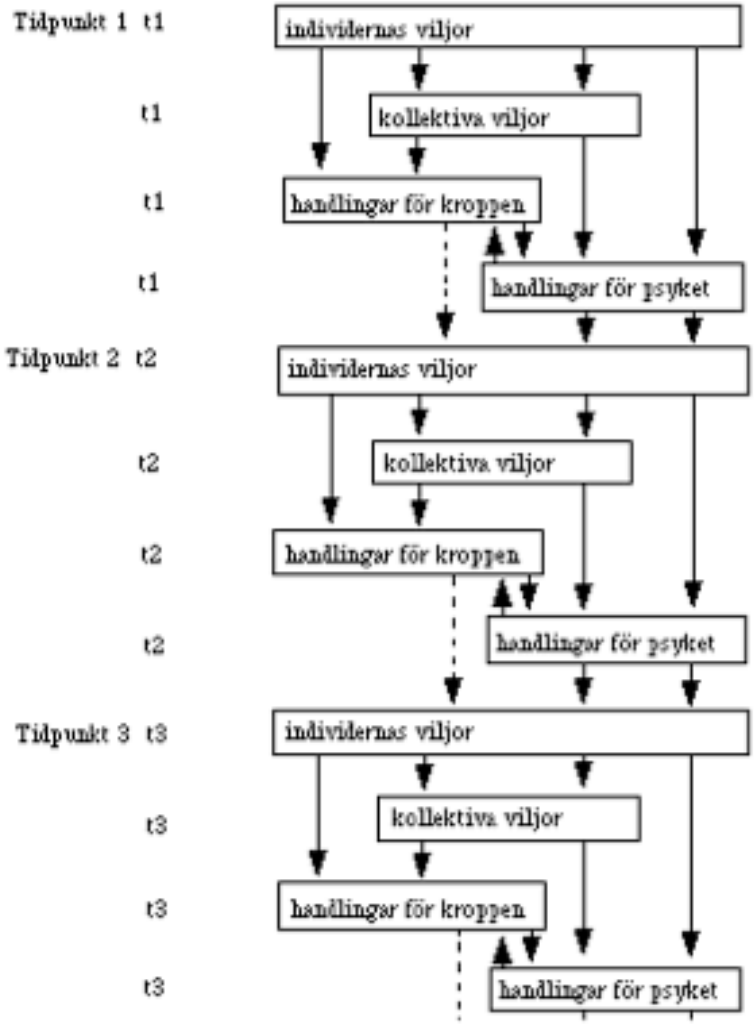

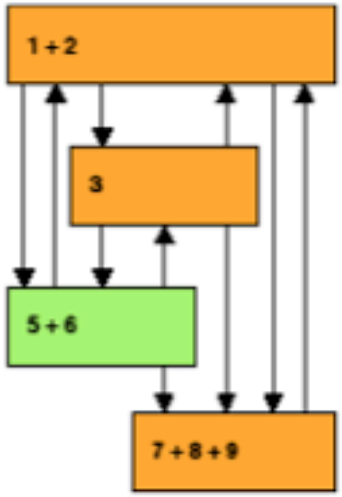

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration.

På område 4 i hemsidan http://wimnell.com har sambanden behandlats (första versionen 1999, justering 070208 och 100406 samt en hastig översyn 140410). Observera att område 4 på hemsidan är daterad 100410 och att det finns mycket som har tillkommit sedan dess. Se början på hemsidan.

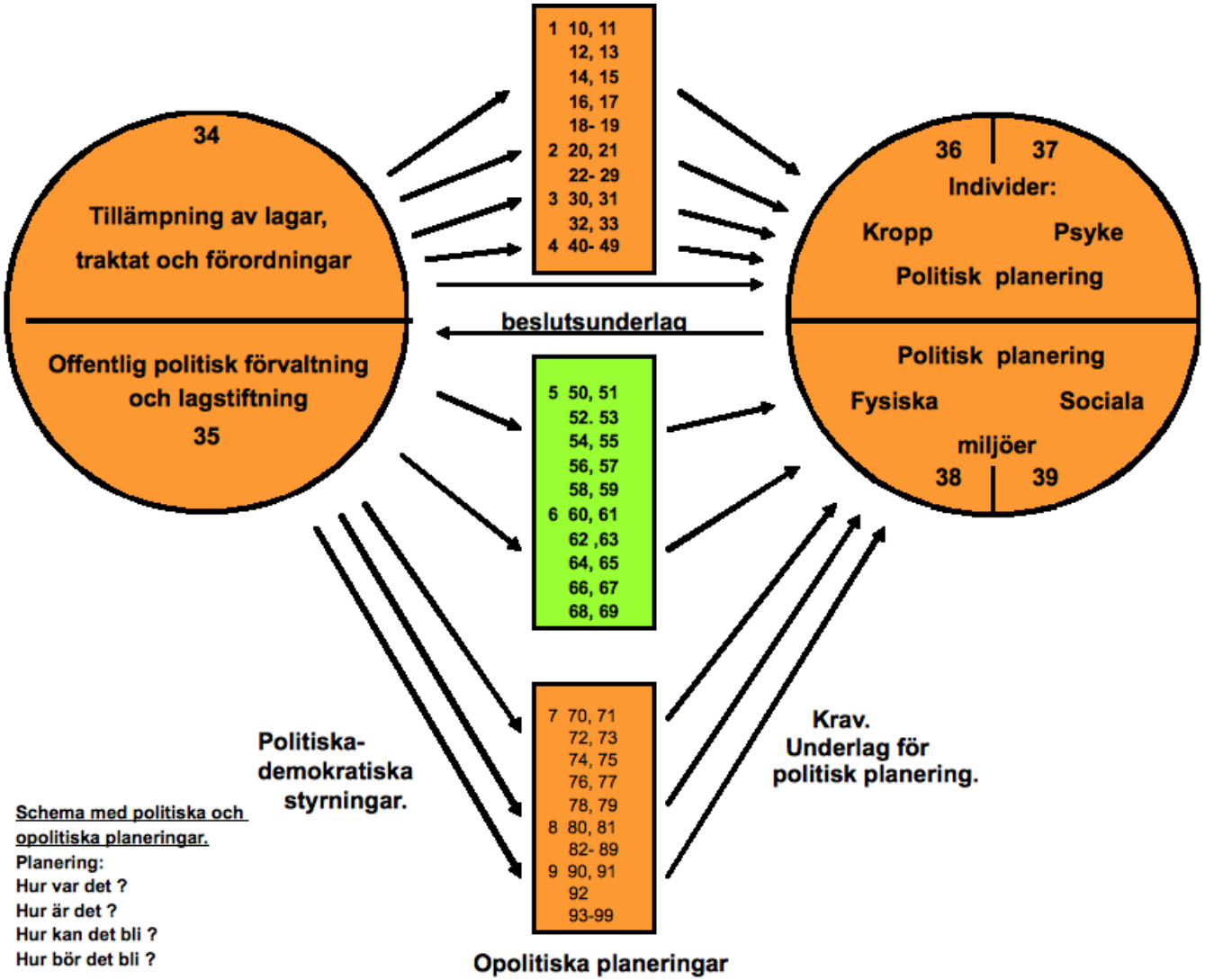

Schema med politiska och opolitiska planeringar.

Planering:
Hur var det ?
Hur är det ?
Hur kan det bli ?
Hur bör det bli ?

Schema över påverkans- och förändringsproblem.

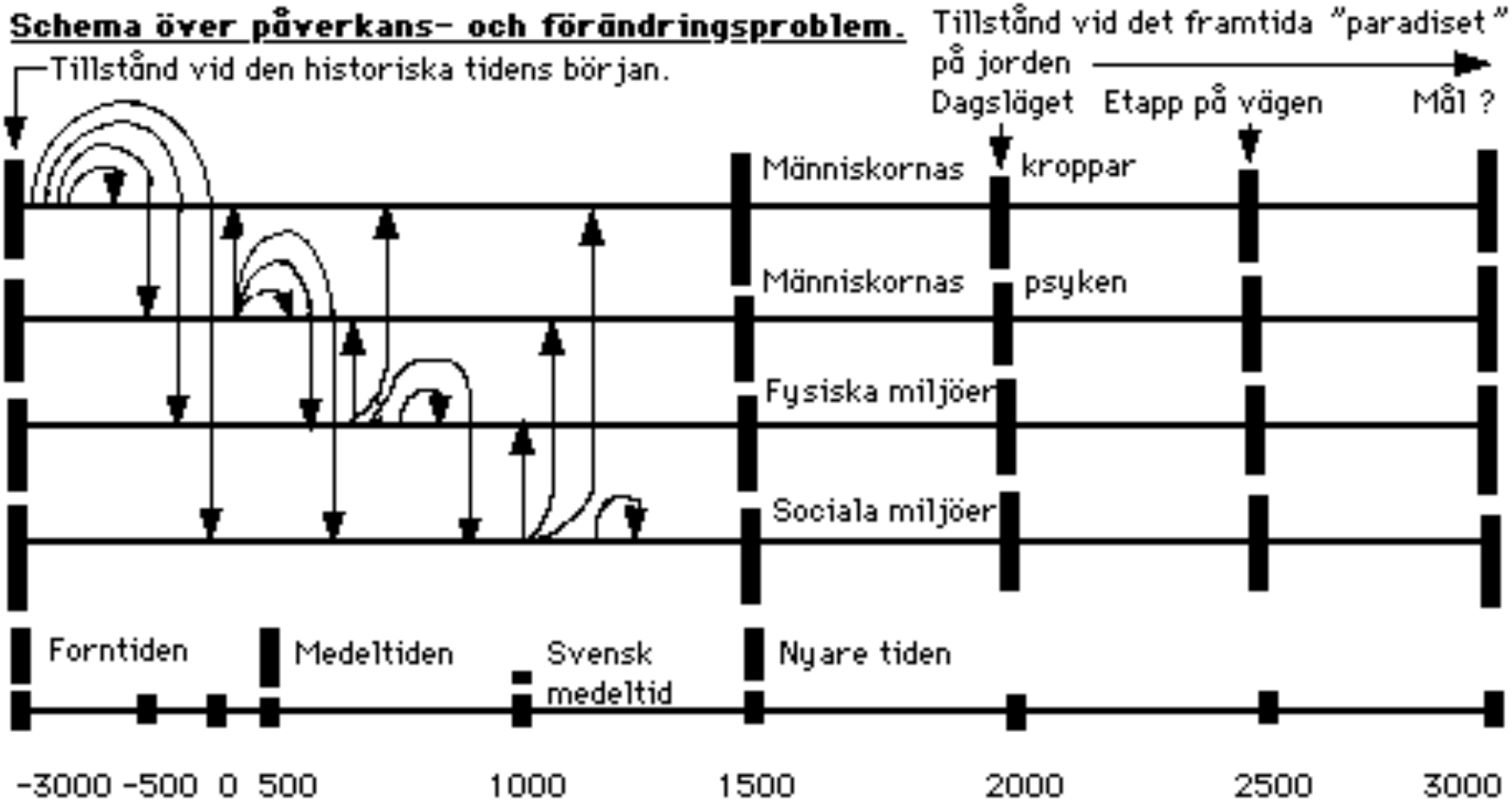

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.
Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen,

Sveriges regeringar under 100 år

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

I september 2014 förlorade de borgerliga valet och en regering Stefan Löfven med socialdemokrater och miljöpartister trädde till.
Den svenska regeringen är beroende av världen utanför.

Makthavare i världen efter andra världskriget.

(010604. Datum och stavning är troligen rätt, men det kan finnas fel i stavningen av namnen.)

Sovjetunionen.
Upphörde 1991.Unionen ersattes av OSS, Oberoende Staters Samvälde, men Ryssland framstår som främste makthavaren.

1917-24 Vladimir Iljitj Lenin. Död i ämbetet.

24-53 Josef Stalin .Död i ämbetet.
53-55 Georgij Malenkov (regeringschef) utmanövrerad 1955+Nikita Chrustjev (förste sekr. i kommunistpartiet).
55-58 Chrusjtjev (k-partiet) + Nikolaj Bulganin (regeringsch, utstött 1958. Död 1975.
58-64 Chrusjtjev (k-sekr.+regch.) Avsatt. Död 1971.
64-77 Alexej Kosygin (reg-ch). Död1980+ Leonid Bresjnev (sekr k-partiet)
77-82 Bresjnev (k-sekr+president).Död i ämbetet
82-84 Jurij Andropov (k-sekr+president) Död i ämbetet
84-85 Konstantin Tjernenko (k-sekr+ president . Död i ämbetet.
85-91 Mikhail Gorbatjov (president mm)

53-56 Utrikesminister V Molotov.
57-85 Utrikesminister Andrej Gromyko
85-91 Utrikesminister Edvard Sjevardnase
91-91 Utrikikesm. Alex Bessmertnych + Boris Pankin + Sjevardnase

Ryssland.
1992-99 Boris Jeltsin
2000-2008 Vladimir Putin
2008-2012 Dmitrij Medvedev
2012- Vladimir Putin

Amerikas förenta stater. USA.Presidenter.
1933-45 Franklin D Roosovelt (D=demokrat= amerikansk vänster). Död i ämbetet.
45-53 Harry S Truman. (Demokrat)
53-61 Dwight D Eisenhower (R= republikan= amerikansk höger)
61-63 John F Kennedy (Dem, mördad)
63-69 Lyndon B Johnson (Dem)
69-74 Richard M Nixon (Rep,Avsatt)
74-77 Gerald R Ford (Rep)
77-81 Jimmy Carter (Dem)
81-89 Ronald Reagan (Rep)
89-93 George Bush (Rep)
93-00 Bill Clinton (Dem)
2001-08 George W Bush (Rep)
2009- Barack Obama (Dem)

Storbritannien/England. Premiärministrar.
1940-45 Winston Churchill (konservativ med samlingsregering)
45-51 Clement Attlee (Labour =vänster)
51-55 Churchill (konservativ= höger)
55-57 Anthony Eden (k)
57-63 Harold Macmillan (k)
64-70 Harold Wilson (lab)
70-74 Edward Heath (k)
74-76 Wilson (lab)

76-79 James Callaghan (lab)
79-90 Margaret Thatcher (k)
90-97John Major (k)
97- 07 Tony Blair (lab)
07-10 Gordon Brown (lab)
10- David Cameron (k)

Frankrike. Makthavare och Presidenter.
1944-46 Provisoriska regeringar, chef till jan 1946 Charles de Gaulle, motståndsledare under kriget, därefter Gouin, Bidault, Blum.
47-59 "Fjärde republiken", relativt svag presidentmakt med många regeringar med svårigheter. Presidenter: 1947-54 Vincent Auriol, 54-59 René Coty. De Gaulle regeringschef fr o m juli 1958.
59- "Femte republiken", med stark presidentmakt, skapad av de Gaulle.

Härefter presidenter:
59-69 Charles de Gaulle (höger)
69-74 Georges Pompidou (höger)
74-81 Valery Giscard d 'Estaing (höger)
81-95 Francois Mitterand (socialist=v)
95-07 Jacques Chirac (höger)
07-12 Nicolas Sarkozy (höger UMP)
12- François Hollande (vänster)

Tyskland. Förbundskansler.
(tom hösten 1990 enbart Västtyskland)
1949-63 Konrad Adenauer (CDU= högerparti)
63-66 Ludwig Erhard (CDU)
66-69 Kurt Georg Kiesinger (samlingsreg)
69-74 Willy Brandt (SPD= socialdem=v)
74-83 Helmut Schmidt (SPD)
83-98 Helmut Kohl (CDU)
98- 2005 Gerhard Schröder (SPD)
2005- Angela Merkel (CDU)

Förbundsrepubliken Kina
1949-76 Mau Tse-tung (Zedong)
1977-97 Deng Xiaoping . Död 1997.....
president Hu Jintao
2013 mars president Xi Jinping
premiärminister mars Li Keqiang

FNs generalsekreterare
1946-53 Trygve Lie
53-61 Dag Hammarskjöld
61-71 U Thant
71-81 Kurt Waldheim
82-92 Javier Péres de Cuellar
92-96 Boutros Boutros Ghali
97-2006 Kofi Annan
2007- Ban Ki Moon

Kapitel 4. Regeringens politik och brist på politik.

Sida

125 Vi och MP vill fortsätta vårt samhällsbygge”
136 Ombuden vill slå vakt om svenska välfärden
137 Det man bör göra i dagens politik är en följd av mänsklighetens historia och t o m universums historia
138 Regeringens politik
139 Regeringens politik för miljön
140 Vill man veta något om regeringens politik om samhällsplanering kan man gå till polikområdet “kommuner och landsting”
140 Kommuner och landsting
140 Indelningskommitténs förslag på Sveriges framtida regionala indelning
140 Hur påverkar statens styrning kommunerna och landstingen?
141 Mål för kommuner och landsting
141 Seminarieserie om kommunernas utmaningar
142 Något om presentationerna: Medborgarna och det politiska styret av stadsregioner
144 Det är ingen bra ordning i regeringens politik.
144 Det som civilministern har ansvar för gäller statens politik för kommuner och landsting
145 Migrationen är ett stort problem
145 Hushållsverksamheterna är ett stort pro
145 Skolutbildningen är inte bara en fråga om yrkesutbildning utan också en fråga omallmänbildning och bildning för demokrati
145 Regionalpolitik
145 De politiska partierna
146 22 politikområden för politiken
147 Det vore bra om statsråden kunde berätta något om vad de gör
149 Statsminister Stefan Löfven har två uppgifter
150 Det finns fysiska och sociala miljöer.
151 Socialförsäkrings- och hushållspolitik. Socialförsäkrings- och hushållsminister. Socialdepartementet
152 Något om välfärd. 26 maj 2016

DN TORSDAG 29 SEPTEMBER 2016

”Vi och MP vill fortsätta vårt samhällsbygge”

Socialdemokraterna vill fortsätta regera med Miljöpartiet efter valet 2018. Det beskedet ger statsminister Stefan Löfven i en DN-intervju. Han tycker att de gröna har visat en ”otrolig regeringsduglighet”. Nu ökar statsministern pressen på moderatledaren Anna Kinberg Batra att lämna klara besked i regeringsfrågan och om relationen till SD. ”Vi måste vara tydliga med vilket parti Sverigedemokraterna är. Det får aldrig någonsin i historien stå att det där visste vi inte riktigt, vilka de var”, säger Stefan Löfven.

Det är bara halvtid i mandatperioden men i svensk politik riktas blickarna redan mot nästa val. Rollerna är ombytta jämfört med tiden före valet 2014. Då var det dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt som anklagade oppositionen för att tiga om Sverigedemokraterna och ge luddiga besked om hur de ville styra landet.

Nu är det statsminister Stefan Löfven som uppmanar moderatledaren Anna Kinberg Batra att tala klarspråk om regeringsfrågan och om relationen till SD.

– Det måste tydliggöras. Är hon beredd att göra sig beroende? Den frågan är egentligen ganska enkel. Hur ser vi till att vi får en majoritet i Sveriges riksdag? Vi kommer aldrig att göra oss beroende av Sverigedemokraterna. Aldrig någonsin. Och gör man inte det måste man vara beredd att jobba över blockgränserna. Det är mitt val. Men där hör jag inte tydligt från Moderaterna och Anna Kinberg Batra att de aldrig kommer att göra sig beroende av Sverigedemokraterna.

Stefan Löfven använder ofta liknelser om en utsträckt hand. Men i sitt kroppsspråk har han större fallenhet för att peka bestämt. Under intervjun med DN, på bottenplanet i regeringskansliet Rosenbad, händer det ofta att han knackar i bordet för att understryka olika ståndpunkter.

Både tonläget och gesterna blir skarpa när statsministern får se en bild på Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson.

– Den här mannen. Han gick in i Sverigedemokraterna när de fortfarande hade hakkorsflaggor på sina möten. Det valet gjorde han. Jag skulle aldrig någonsin ha kunnat göra det. Det är i grunden ett rasistiskt parti, med nazistiska rötter också. Det är bara så, säger Stefan Löfven.

– Vi måste vara tydliga med vilket parti Sverigedemokraterna är. Det får aldrig någonsin i historien stå att de där visste vi inte riktigt, vilka de var.

På måndag är det exakt två år sedan Stefan Löfven som nyvald statsminister presenterade den första koalitionsregeringen mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet. De båda rödgröna partierna har sagt att de kommer att gå till val som enskilda partier 2018. Men Stefan Löfven svarar klart ja på frågan om han vill regera med Miljöpartiet - under nästa mandatperiod.

– Vi har påbörjat ett samhällsbygge som vi vill fortsätta. Att vi går till val som två partier, det tycker jag är högst naturligt. Men det är klart att vi vill göra det, säger han.

Inför valet 2014 ville ledningarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte säga rent ut att de skulle bilda en koalition.

– Men nu sitter vi i en regering tillsammans. Däremot är båda våra två partier samarbetsinriktade. Vi vill hitta olika typer av samarbeten.

Miljöpartisterna har varit värdefulla för Socialdemokraterna?
– Titta på den resa som vi har gjort. Arbetslösheten sjunker, sysselsättningen går upp, vi har en bra tillväxt, många länder är avundsjuka på vår tillväxt. Vi exporterar bra. Vi ser att resurserna till skolan stärks. Nästa år är prognosen att bostadsbyggandet har ökat med över 50 procent på tre år. Så när vi tittar på fakta och på vad som är gjort här så kan vi två partier säga att ja, vi är absolut inte nöjda, mycket återstår att göra, men vi har påbörjat en riktningsförändring.

Om du tittar på Miljöpartiet under de här två åren, vart har partiet tagit vägen?
– En otrolig regeringsduglighet. Det är inte lätt att komma in första gången i regeringen. Det här är ett parti som har visat sig vara moget att fatta väldigt, väldigt svåra beslut. Därför de vet också vad alternativet är, att det är etter värre. De har haft en tuff resa under våren, inget snack om det, men de står upp. De tänker fortsätta samhällsbygget.

Flyktingkrisen 2015 blev en hård prövning för det rödgröna samarbetet. Det dåvarande gröna språkröret Åsa Romson var nära tårarna när hon och Stefan Löfven i slutet av november förra året meddelade att regeringen skulle anpassa asylreglerna till EU:s miniminivå.

Sammantaget sökte sig 163 000 asylsökande till Sverige under 2015, merparten under årets fyra sista månader.

– Det är klart att det var en enorm anspänning på vårt samhälle. Vi kan inte komma tillbaka till en sådan situation. Det är därför som vi lägger så mycket resurser på att få till en överenskommelse i EU. Ska vi hjälpa många människor på riktigt, ja, då måste hela EU ta ett ansvar, säger Stefan Löfven.

Med perspektiv – kunde Sverige ha varit bättre förberett på krisen?
– När vi kom ur sommaren hade Migrationsverket sagt att det minskar nog något, och vi gör våra bedömningar utifrån myndighetens prognoser. Men däremot var det ju så att den förra regeringen hade ju inte byggt upp något system för mottagande över huvud taget, och inte för etablering heller. Det fanns ingenting. Där fick vi börja från scratch.

– Vi har gjort det. Jag tror att det var en enda natt som några fick sova ute i Malmö. Så det är en enorm framgång för Sverige.

Det fanns ett ansvar som den förra regeringen inte tog när det gällde kapaciteten?
– De hade ju infört så kallade etableringslotsar. Arbetsförmedlingen fick säga – jag tror att det var våren 2015 – att ”nänä, det här måste vi sluta med” för att det hade lett inte minst till brottslig verksamhet. Det

fanns till och med misstanke om att man värvade IS-anhängare via etableringslotsar. Det var deras helt misslyckade system.

”Mitt Europa bygger inte murar”, sa du på Medborgarplatsen i september förra året. Nu ligger Sveriges asylregler på EU:s miniminivå. De som då tycker att Sverige är med och bygger Europas murar, vad vill du säga till dem?

– Min poäng var precis det som jag sa, mitt Europa bygger inte -murar. Då får EU se till att ta ett gemensamt ansvar. Det har EU misslyckats med. Men det kan inte vi ikläda oss ansvaret för. Sverige har gjort en fantastisk insats. Att många andra länder inte gör det och inte tar sitt ansvar, det kan inte vi anklagas för.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson har sagt att tillfälliga uppehållstillstånd riskerar att försvåra etableringen – är det en bedömning som du delar?

– Det är många som gör den bedömningen. Men det spelar ingen roll. I just det här skedet måste vi se till att ha samma regler som alla andra. Det är vi överens om. Man kan jobba med etablering i en sådan - situation.

Hon har också sagt att ”de här asylreglerna som Sverige har nu, det måste vara en tillfällig lagstiftning”. Håller du med?

– Vi har infört dem tillfälligt, ja. Vi ska ha en översyn efter två år. Så ska vi se om det krävs att de gäller i tre år. Och efter tre år ska det vara något annat, ja.

En annan socialdemokrat, LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson, har sagt att han inte ser någon väg tillbaka till mer generösa asylregler.- Ser han rätt eller fel?

– De är tillfälliga. De har införts som tillfälliga. Då kan de inte vara något annat. Men sedan är det så också att det pågår en politisk - process i EU och en på global nivå där UNHCR har ett mandat att se över den globala policyn och reglerna för flyktingpolitik. De europeiska diskussionerna och de globala diskussionerna kommer att ha betydelse också för svensk lagstiftning.

Men den svenska regeringen måste ju ha en linje och är linjen att vi ska ha permanenta uppehållstillstånd eller tillfälliga uppehållstillstånd på sikt?

– Linjen är vi ska stå upp för asylrätten och ha en ordnad, reglerad migration. Människor som får sin asyl beviljad ska ha en så snabb etablering som möjligt. Men jag vill inte gå in i detalj på hur lagstiftningen ska se ut eftersom det pågår diskussioner både i EU och globalt.

Kan vi ha mer generösa regler än EU?

– Jag vill inte gå in på vad vi kommer att landa i. Lagen som vi har nu är tillfällig. Sedan måste vi se resultaten av diskussionen i EU och FN.

Rimligen kommer det här att komma upp på er partikongress nästa år. Vad kommer partiledningen att ha för linje då?

– Vi håller på med kongressförberedelserna och vi har inte ens sett motionerna. Men i den riktningen att vi ska stå upp för asylrätten. Men det här är inte bara frågan om hur många Sverige kan hjälpa. Det måste också finnas ett ansvar på EU-nivå.

I augusti i år besökte Stefan Löfven flyktinglägret Zaatari i Jordanien. Tillfälligt hem för 80 000 flyktingar från Syrien.

– När de började komma dit fanns ingenting där. Så kommer 40 bussar varje natt och så bygger man upp det här samhället. Det är en tuff situation för människor att vara på flykt, men det fungerar hyggligt, man har någonstans att bo, tak över huvudet, vatten, mat. Nu är nästa steg att se till att de kan arbeta och att barnen kan gå i skolan, säger han.

En slutsats från resan är att det internationella samfundet måste göra mer för att stödja länderna i närområdet.

– Jordanien, Turkiet, Libanon. De måste få ett mycket bättre internationellt stöd, säger Stefan Löfven.

Har vi haft för lite fokus på närområdet?
– Nej, även där är ju Sverige en förebild. Vi är ett av få länder som lever upp till FN:s mål om biståndet. Jimmie Åkesson pratar om att vi måste hjälpa till i närområdet. Herregud, det har vi gjort i decennier. Frågan är bara: Hur kan vi göra mer? Och inte bara Sverige, utan här ligger också ett internationellt ansvar.

Oavsett vad som händer med migrationspolitiken väntar stora utmaningar. För det första med att avvisa eller utvisa dem som fått avslag på sina ansökningar. För det andra att ordna etableringen för dem som får stanna.

– Jag har svårt att se det här när några beskriver dem som kommer hit som en enda grå massa, säger Stefan Löfven.

– Här har vi stor del människor som kommer med hög utbildning. De är läkare, de är ingenjörer, de är sjuksköterskor, de är dataexperter. Det är klart att de kan etablera sig snabbare. Sedan har du några med yrkeskunskaper. Det kan vara svetsare, det kan vara bilmekaniker. Det kan också gå hyggligt snabbt. Sedan har du några stycken som har väldigt låg utbildning, kanske ingen alls. De behöver en längre väg.

Nu säger du ”några stycken”. Men är inte sanningen att ganska många är lågutbildade?
– Titta på dem som inte har gymnasieutbildning och är över 39 år, som exempel. De beräknas i år och tre år framåt vara 25 000. Det kan man tycka är väldigt mycket, men det utgör ungefär en halv procent av arbetskraften. De behöver mer stöd och mer utbildningsmöjligheter och praktikplatser. Men när vi nu säger till våra statliga företag att de får lov skaka fram motsvarande 5 000 praktikplatser, ja, då får det privata näringslivet också titta. 25 000 är inte omöjligt. Sedan får vi se de andra som en mycket snabb tillgång.

Ni har också ett mycket tufft jobbmål (EU:s lägsta arbetslöshet år 2020). Hur påverkas möjligheten att nå det av migrationskrisen?
– Det blir svårare. Men titta på hur arbetslösheten faktiskt gått ned från 8 procent. Nu är vi på strax under 7 procent, ungefär 6,8 procent. Prognosen för nästa år är 6,3 procent. Det är inte omöjligt.

Men prognosen för 2020 är ju 6,2 procent. Det kommer inte att vara EU:s lägsta arbetslöshet.
– Det är prognosen med de åtgärder som är vidtagna nu, ja. Men om vi kommer till 6,3 procent 2017 så kan vi mycket väl komma under 6 procent 2018. Jag är fullt införstådd med att det kan hända saker i vår omvärld och vår egen ekonomi som gör det svårare. Men det går inte

från början att säga att det här är omöjligt. Här är det vår egen politik som avgör.

Och då ska man inte fastna i finansdepartementets prognoser?
– Nej, det är många prognoser man inte ska fastna i, utan man får titta på verkligheten. Mitt uppdrag till regeringen, inklusive finansministern, är att se att vi fortsätter den här vägen nedåt. Det är ett gnetande. Det är bara att gneta på.

Sammanhållningen i Sverige. Hur påverkas den av migrationskrisen?
– Den påverkas inte automatiskt utan det avgörs av hur vi sköter det här nu. Om vi sköter det så som vi brukar göra, enligt den svenska modellen, då gäller att alla som kan ska bidra och arbeta. Det innebär att vi måste etablera människor så snabbt som möjligt. Och vi måste starta insatserna så tidigt som möjligt. Språkutbildning. Samhällsinformation. Kompetenskartläggning. Validering. Utbildning. Och så vidare. Vi har skyldigheten att bidra för alla, men också rättigheter till alla.

– Men om vi skulle, som några borgerliga föreslår, ha vissa löner för att man kommer någon annanstans ifrån och att man inte ska ha tillgång till generell välfärd som vi andra har, då splittrar vi samhället, då klyver vi samhället. Det ska vi inte göra. Den generella välfärden och den svenska modellen har genom historien visat sig vara väldigt effektiva och framgångsrika och därför ska vi fortsätta med dem.

De här förslagen om lägstalöner kommer ju från partier som du säger att du gärna vill samarbeta med. Varför ska du göra det om de hotar den svenska modellen?

– Men så har det ju alltid sett ut, att politiska partier har olika förslag. Genom åren och genom decennier. Man hittar kompromisser till slut. Vi har ju faktiskt slutit 15 blocköverskridande överenskommelser i den här regeringen tillsammans med borgerliga partier i lite olika konstellationer. Det är klart att man börjar i olika ändar när man diskuterar.

Man hör ofta i borgerligheten, och det har du hört massor av gånger, att ”han skäller på dem som han vill samarbeta med”.
– Och de skäller aldrig på mig? De är alltid snälla? De är alltid fina?

Men de vill ju inte samarbeta med dig.

– Jo, men vi har ju gjort 15 överenskommelser. Och det är inga små överenskommelser. Det är energin, det är försvaret, det är för Sverige jätteviktiga överenskommelser, där vi tillsammans har tagit ett ansvar. Det är ju inget nytt att vi har en -politisk debatt där argumenten -möter varandra. Men sedan innebär inte det att man sätter sig i var sitt hörn och bara surar. Vi har ett ansvar, vi som är folkvalda, för människorna och medborgarna i vårt land, i att landet ska ta sig framåt.

Det är värt att notera att regeringen och alliansen inte är helt överens om summan av kompromisserna. Moderaterna hävdar att det finns sex uppgörelser som går utanför det vardagliga parlamentariska arbetet, medan regeringen räknar in till exempel överenskommelser om presstödet och insatserna i Mali och Irak.

Ingen räknar med decemberöverenskommelsen om minoritetsstyre. Den sprack med besked i oktober förra året. Då föll även Socialdemo-

kraternas löfte om att låta största block i riksdagen regera efter nästa val. Nyligen berättade Stefan Löfven i SvD att han kan sitta kvar även om alliansen blir större än de rödgröna.

– Om de fyra borgerliga säger att ”vi vill tillsammans med Sverigedemokraterna styra landet och vi har en majoritet”, då är det klart att jag inte sitter kvar. Men i ett oklart läge ser jag ingen anledning att man ska börja med att avgå. Då får man hantera det i riksdagen, så som det är tänkt, med en omröstning. Där jag precis som hösten 2014 kommer att sträcka ut en hand. Det behöver inte alltid innebära att man sitter i regering tillsammans, man kan hitta andra samarbetsformer också, säger han till DN.

Var det rätt av Fredrik Reinfeldt att avgå på valnatten 2014?

– Alla får göra sitt val. Det blir naturligtvis ett vakuum om partiordföranden och statsministern säger att ”nu går jag”. Men jag känner inte till hans bevekelsegrunder.

Den kritik som kommit mot ditt besked är ju att du inte skulle ta hänsyn till valresultatet.

– Jo, det är klart att jag gör. Om det visar sig att det finns en annan majoritet i parlamentet så är det klart att jag följer demokratin. Men mitt svar var om jag avgår automatiskt på valnatten om det är så att det är ett oklart parlamentariskt läge. Nej, det finns ingen anledning.

Gäller det fortfarande att Liberalerna och Centerpartiet är de partier som du i första hand vill samarbeta med på andra sidan blockgränsen?

– Som det nu håller på att utveckla sig med Sverigedemokraterna så tror jag ju det, ja. Det innebär inte att vi utesluter samarbete med de två andra. Vi har bevisligen också gjort överenskommelser tillsammans med dem. Men när nu Moderaterna och KD svajar i sin syn på Sverigedemokraterna och hur de ser möjligheter att göra sig beroende av Sverigedemokraterna, då blir det ju så. Då har jag så svårt att se att Liberalernas väljare eller Centerpartiets väljare skulle acceptera att man bildar regering och gör sig beroende av Sverigedemokraterna.

Uppfattar du att Centerpartiet och Liberalerna är mindre höger i ekonomisk politik än Moderaterna?

– Jag konstaterar att Annie Lööf själv säger att hon noterar högervridningen hos Moderaterna. Det är väl ett bevis om något om man inom alliansen konstaterar att det är så.

I flera länder har man löst detta med att Socialdemokraterna och motsvarigheten till Moderaterna samarbetar. Vad säger du om det?

– Samarbeta, ja, och det har vi bevisligen gjort. Däremot att sitta i samma regering … Jag har sagt så här tidigare, att man aldrig ska utesluta det. Sverige kan hamna i en situation där vi behöver det också. Men å andra sidan får man säga att vi hoppas att Sverige -inte hamnar i en så svår situation.

Du har ju sträckt ut handen till Liberalerna många gånger. Vad talar för att Jan Björklund fattar den?

– Det finns en stark socialliberal kraft i Liberalerna. Och Jan Björklund är en skicklig politiker.

Det är ju nästan alltid Liberalerna som hoppar av förhandlingar.

– Han har hoppat av ett antal gånger, ja. Det är klart att inom -alliansen finns det också naturligtvis ett spel. Vem ska växa? Nu ligger Liberalerna på förhållandevis låga nivåer. Det kan ju hända att det har att göra med det.

Börjar det bli dags att ge upp hoppet?

– Nej, nej. Man ska aldrig ge upp hoppet.

Till någon som kanske ger dig mer hopp – Annie Lööf.

– En väldigt stark partiledare som utan tvekan har en stark position i sitt parti och är stark som person. Jag är uppvuxen på landet och uppe i Norrland. Där är Socialdemokratin och Centerpartiet rätt lika. Det finns en folkrörelsebakgrund som tilltalar mig.

Nu säger hon att de ska gå mot mitten.

– Det är bra, det behövs ju. Det stärker den politiken i stället för ytterligheterna.

Är Centerpartiet er bästa chans bland de borgerliga?

– Vi vill fortsätta samhällsbygget som vi har påbörjat med Miljöpartiet. Det är klart att vi går till val som enskilda partier. Det kommer nog de andra också att göra, fast det inte blir lika stora rubriker när man konstaterar det. Men efter -valet, och även fram till valet, så vill vi söka samarbete i olika frågor.

Hur ser du på risken att du tvingar allianspartierna att förhandla med Sverigedemokraterna?

– Nej, nej, nej. Det är ingen som tvingar. Det är deras eget val.

Hur tolkar du det höga stödet för Sverigedemokraterna?

– Jag har åkt land och rike runt i många år. Som IF Metalls ordförande. Som partiordförande. Det är klart att jag har märkt av den oro som folk känner. När klyftorna växer. När du känner att du inte får rätt utbildning för att komma vidare. Du blir kvar i långtidsarbetslöshet. Du har en bostadssegregation som är allvarlig. Du blir orolig för barnens skolgång. När den oron blir för stor är det lätt att attraheras av någon som kommer med det enkla svaret. Det är bara att titta i USA nu med presidentvalskampanjen. Någon kommer in och säger ”jag har ett enkelt svar”. Det är bara snabba repliker som på något vis rider på rädslan och osäkerheten och splittringen.

Är nationalism nödvändigtvis något ont?

– Nej, det behöver det inte vara. Jag tror att det var Olof Palme som sa att för att vara en bra internationalist så behöver du också ha rätt känsla för ditt eget land. Det är något annat än att isolera sig och tro att det är som förr. Du måste ta in och förstå omvärlden. Och inte tro att du är förmer, att vi är några -högre stående individer än andra.

Men det finns en nationell stolthet som ...

– Absolut! Jag är alltid lika stolt när jag är ute runt om i världen och man börjar med att spela ”Du gamla, du fria”.

Vad är det som du är stolt över?

– Vad Sverige kännetecknas av. Jag har mött så många statschefer och regeringschefer runtom i världen som tycker att ”ja, Sverige, ni har något att vara stolta över”. Inte minst den generella välfärden. Här är

människor relativt jämlika. Vi har också för stor ojämlikhet, vi har också våra brister, men relativt andra länder har vi kommit rätt långt.

Stefan Löfven har aldrig dolt att han ser ett värde på hemmaplan i att lyfta Sverige som internationell förebild. Nyligen besökte han New York för att bland annat lansera initiativet Global Deal, ett handslag för bättre villkor på globala arbetsmarknader. Han var också med-arrangör till ett flyktingtoppmöte med bland andra USA:s president Barack Obama.

Vid årsskiftet tar Sverige plats i FN:s säkerhetsråd. Mitt i storpolitiken, i en turbulent tid.

– I Syrien ser vi nu ett fruktansvärt mördande av civila människor där den egna regimen och al-Assad naturligtvis är ytterst ansvariga. Man undrar vilket land han tänker sig att regera, vad som blir kvar. Döda människor, ruiner, säger Stefan Löfven.

På andra sidan Atlanten kämpar republikanen Donald Trump mot demokraten Hillary Clinton om presidentposten. Stefan Löfven följer de nattliga tv-duellerna.

– Hittills så är det ju en man som spelar på motsättningar. Hat, vill jag nästan påstå. Underblåser klyftor och spänningar. Jag är lite förvånad över att det har gått så långt, det måste jag säga.

Vad händer om han blir president?
– Vi måste alltid försöka att ha så professionella och goda relationer till USA som möjligt. Men för hela världen blir det en annan miljö med Trump, om han skulle vinna. Men nu tror jag att Clinton vinner.
I två år har Stefan Löfven styrt Sverige. Om han ska nämna en enda dag som stannat i minnet, blir det en brådstörtad inrikesresa i oktober förra året.

– Att åka till Trollhättan. Precis efter attacken på barn och vuxna, där också ett barn dog. Barn i skolan ska kunna känna trygghet och lust och glädje. Och så kommer en sådan där attack. Jag åkte till skolan och då var det en brottsplats och avstängt, men vi stod utanför. Där stod massor av människor som undrade vad som hänt, naturligtvis i chock, men de sökte också en trygghet och gemenskap hos varandra. Det var en väldigt stark upp-levelse.

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se “

“**Artikeln i tre punkter.**

Regeringsfrågan: Stefan Löfven skärper tonen om SD och kräver tydligt besked i regeringsfrågan från Moderaterna. Han ger besked att Socialdemokraterna vill fortsätta regera med Miljöpartiet och berömmer också Centerpartiets ambitioner att gå mot mitten.

Flyktingkrisen: Statsministern riktar skarp kritik mot alliansregeringen för hur migrationspolitiken hanterades under förra regeringen. Sam-tidigt vägrar han ge besked om Sverige kan gå tillbaka till mer gene-rösa asylregler, med hänvisning till diskussionerna i EU och FN.

Jobbmålet: Stefan Löfven vägrar ge upp visionen om EU:s lägsta arbetslöshet år 2020, trots att finansdepartementets bedömning visar att

det blir svårt. ”Det är många prognoser man inte ska fastna i, utan man får titta på verkligheten”, säger han.

Tid för intervju: Kl 08.00 den 26 september.
Plats: Strömsalen i regeringskansliet Rosenbad.

Detta har hänt.

2014

2 okt. Riksdagen utser Stefan Löfven till ny statsminister.

3 okt. Stefan Löfven presenterar sin nya regering – den första S-MP-koalitionen.

30 okt. Sverige erkänner Palestina.

3 dec. Budgeten faller. -Regeringskrisen är ett faktum. Löfven meddelar att han tänker utlysa extraval.

18 dec. Bygget av Förbifart Stockholm återupptas.

27 dec. Sex partier presenterar decemberöverenskommelsen om former för minoritetsstyre. Extravalet är avblåst.

2015

11 feb. Regeringen och alliansen gör upp om betygen.

5 mars. Regeringen tillsätter en utredning om vinster i välfärden.

9 mars. Margot Wallström förbjuds tala inför Arabförbundet. Det formella motivet är hennes kritik mot Saudiarabien. Kort därpå säger Sverige upp det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien. En diplomatisk kris bryter ut.

27 mars. Löfven reser till Kina och träffar president Xi Jinping.

28 mars. Besked att Saudiarabiens ambassadör återvänder till Stockholm.

15 april. Finansminister Magdalena Andersson presenterar vårbudgeten med höjd a-kassa, mer pengar till äldreomsorg och skolsatsningar.

17 april. Regeringen gör upp med M, C och KD om pengar till försvaret.

29 maj. S-kongress i Västerås.

16 jun. Vårbudgeten klubbas. Två moderata ledamöter trotsar öppet decemberöverenskommelsen.

5 sep. Blocköverskridande uppgörelse om amorteringskrav.

9 okt. Decemberöverenskommelsen spricker på Kristdemokraternas riksting.

22 okt. Grundskolan Kronan i Trollhättan utsätts för en rasistattack. En elevassistent avlider på plats, en elev och en lärare avlider på sjukhus av sina skador. Mördaren Anton Lundin Pettersson skjuts till döds av polisen.

23 okt. Regeringen gör upp med allianspartierna om migrationen. Tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel. Alla kommuner blir skyldiga att ta emot flyktingar.

11 nov. Sverige inför gränskontroller.

13 nov. Paris skakas av en serie terrorattentat.

24 nov. Regeringen meddelar att Sverige ska lägga asylreglerna på EU:s miniminivå med bland annat begränsningar i rätten till anhörig-invandring. Dessutom utökas id-kontrollerna.

10 december. Regeringen och alliansen gör upp om åtgärder mot terrorism.

2016

18 april. MP:s svarta dag. Bostadsminister Mehmet Kaplan avgår. Vattenfall meddelar att den tyska brunkolsverksamheten säljs.

25 maj. Regeringsombildning. MP:s nya språkrör Isabella Lövin blir vice statsminister, Karolina Skog (MP) miljöminister och Peter Eriksson (MP) bostadsminister. Ann Linde (S) blir EU-minister. Energiminister Ibrahim Baylan (S) blir även samordningsminister. Framtidsminister Kristina Persson (S) lämnar regeringen.

10 juni. S, MP, M, KD och C gör upp om energin.

21 juni. Riksdagen klubbar de nya asylreglerna, med stöd av S, MP, M och SD. Fyra från MP trotsar partilinjen och röstar nej tillsammans med C, V och en L-ledamot. Övriga i L samt KD lägger ned rösterna.

23 juni. Storbritannien röstar för Brexit, att begära utträde ur EU.

28 juni. Sverige väljs in i FN:s säkerhetsråd för åren 2017–2018.

30 juni. Regeringen enas med V och allianspartierna om ett nytt finanspolitiskt ramverk.

15 aug. Gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic (S) avgår efter att ha fastnat i en poliskontroll med alkohol i blodet. Hon efter-träds av Anna Ekström.

20 sep. Regeringen presenterar budgeten för 2017: skattehöjningar och extrapengar till kommunerna, flyktingmottagandet, järnvägarna och klimatfrågan.

Viktiga datum. Hållpunkter för politikhösten

3 oktober. Två år sedan S-MP-regeringen tillträdde.

5 oktober. Allmänna motionstiden går ut. Sista dagen för oppositionen att lägga sina budgetförslag.

12 oktober. Partiledardebatt i riksdagen.

13 oktober. Debatt om det säkerhetspolitiska läget.

Statsministerns frågestund.

29–30 oktober. Sverigedemokraternas kommun- och landstingsdagar i Västerås.

12–13 november. Miljöpartiets kommundagar i -Sundsvall.

17 november. Statsministerns frågestund.

Fakta. Uppgörelser över blockgränsen

Föräldraförsäkringen

Avskaffa vårdnadsbidraget

Betygen

Försvaret

Elcertifikaten

Presstödet

Vapenexporten

Amorteringskraven

Irak-insatserna

Mali-insatserna

Migrationsöverenskommelsen

Terrorismbekämpning

Klimatpolitiskt ramverk

Energiöverenskommelsen

Överskottsmålet...

Fotnot: Detta är regeringens lista. M räknar med sex överenskommelser: Betyg, försvar, migration, energi, överskottsmål och terror. Övriga uppgörelser betraktas som normalt riksdagsarbete i utskotten.

Fakta. Stefan Löfven

Född: 21 juli 1957 i Stockholm. -Uppvuxen i fosterhem i Sollefteå.

Familj: Hustrun Ulla, bonusbarn och bonusbarnbarn.

Bor: Sagerska palatset i Stockholm. Sommarställe i Örnsköldsvik.

Karriär: Hoppade av socialhögskolan och blev svetsare på Hägglunds i Örnsköldsvik 1979.

Ombudsman på IF Metall 1995.

Förbundsordförande för IF Metall från 2006.

Socialdemokratisk partiledare från januari 2012.

Statsminister sedan oktober 2014. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Ombuden vill slå vakt om svenska välfärden

Nästan 2 000 motioner kommer att behandlas på den Socialdemokratiska kongressen nästa år. Klassiska S-frågor som jobb, tillväxt och välfärd dominerar men det ställs också krav på en återgång till generösare flyktingpolitik.

När Socialdemokraterna håller kongress i Göteborg i början av april 2017 är det drygt ett år kvar till nästa riksdagsval. För S-ombuden blir kongressen ett tillfälle att tydligt peka ut för partiledningen vilka frågor som bör dominera valrörelsen och vilken inriktning politiken bör ha.

För ett par veckor sedan gick motionstiden till kongressen ut och partikansliet har sammanlagt tagit emot 1 974 motioner. Det är något fler än till den förra partikongressen 2013.

Partiledningen vill ännu inte offentliggöra motionerna, men har gjort en grov indelning för att sortera upp dem ämnesvis.

– Det finns en tydlig inriktning på att vi ska fortsätta att bygga Sverige starkt och att vi ska fortsätta stärka den svenska modellen. De frågor som vi Socialdemokrater är starka på: jobb, tillväxt och en stark gemensam välfärd är också det som väldigt tydligt dominerar motionerna, säger partisekreterare Lena Rådström Baastad.

Det ser alltså ut som om det blir klassiska S-frågor som kommer att vara huvudtema på kongressen. Men den senaste tidens debatt om migration och integration avspeglas också i motionsfloden.

– Ska vi klara att bygga Sverige starkt måste vi klara en snabb och bra etablering. När vi pratar om jobb, utbildning och bostäder så är det frågor som går in i etableringsfrågorna, säger Lena Rådström Baastad.

Ungefär 4 procent av de inkomna motionerna behandlar migrationspolitiken. De flesta vill se en mer liberal migrationspolitik och en återgång till de regler som gällde före förra höstens stora flyktingvåg.

– De motionerna som kommit in är en reaktion på den tillfälliga lagstiftningen och det är bra att vi får ta den diskussionen i partiet. Men min uppfattning är att det finns ett brett stöd i partiet för det ansvar som regeringen har tagit och att vi behöver hitta nya lösningar för en framtida migrationspolitik, säger Lena Rådström Baastad.

Frågan om vinster i välfärden var en av de hetaste under senaste S-kongressen och det är ett ämne som fortsätter att väcka känslor i partiet.

– Vinster i välfärden är en fråga som engagerar våra ledamöter. Utgångspunkten är att om vi ska bygga ett starkt skolsystem med bättre lokaler, fler lärare och bättre läromedel så är vinstfrågan avgörande.

Det har även kommit in många motioner om den ekonomiska politiken.

– Finansieringen av framtidens välfärd kommer att diskuteras mycket under kongressen. Det kommer att behöva tillföras mer resurser till välfärden, men jag skulle inte säga att det är jättestort tryck på att vi ska höja skatterna, säger Lena Rådström Baastad.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“Fakta. S-kongressen

Socialdemokraterna håller partikongress i Göteborg mellan den 8 och 12 april 2017.

Sammanlag har 1 974 motioner inkommit inför kongressen. Motioner-na innehåller totalt 4 224 förslag, så kallade attsatser.

Senast den 25 februari ska partiledningen skicka ut sina svar på de inkomna motionerna. “

Det man bör göra i dagens politik är en följd av mänsklighetens historia och t o m universums historia.

I dokumenten finns beskrivningar om universum och mänskligheten. Vårt universum anses nu vara 13,7 - 13,8 miljarder år gammalt , vårt solsystem och jorden cirka 4,6 miljarder år. Liv uppstod såsmåning-om.

För 65 miljoner år sedan hade jorden dominerats av dinosaurier i cirka 160 miljoner år. Då krockade jorden med ett främmande föremål och dinosarierna dog ut. En liten mus levde kvar och utvecklades till större djur och bl a människor som kom till i Afrika. Männniskorna spred sig över jorden och organiserade sig i grupper som blev till stater.

Som historisk tid räknas som mest de senaste cirka 5000 åren då människor hade skriftspråk som kunde berätta om hur det var. Värl-dens forntid räknas till cirka år 500 efter Kristus, i Sverige cirka år 1000, Medeltiden räknas till cirka år 1500 då Nya tiden träder in.

Världen styrdes godtyckligt av mäktiga män. För omkring 100 år se-dan började styrningen ske enligt en demokratisk princip med rösträtt för alla, som till en början fungerade i stater. Vi är nu på väg in i en ny period då styrningen mer grundas på global demokeati.

Nästan alla världens stater ingår i “Förenta Nationerna” och FN har ställt upp regler för hur världen bör styras. Motståndet mot reglerna är stort och styrningen sker ännu mest stat för stat.

Varje stat har sina egna traditioner och egna ekonomiska och kulturella förhållanden, vilket försvårar för en global demokrati.

Traditioner och sätt att styra i välden varierar. Man kan nämna USA, övriga Amerika, Europa, Ryssland, Kina Indien, Pakistan, Japan, Korea , Mellanöstern , Afrika . Australien och Oceanien.

Sverige behöver en svensk världsplanering och planeringar för Sverige enligt
Utredningen den 29 april 2016:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Religionerna i världen är problem för framtiden. Islam blandar ihop religion och den civila styrningen av samhällena. och menar att religionen bestämmer att kvinnor ska vara underordnade männen, vilket strider mot FNs krav om jämlikhet och mänskliga rättigheter.

De kristna religioner har acepterat att mänskliga rättigheter går före den islamska synen om kvinnornas ställning. Katolska kyrkan har dock kvar regler om abort som inskränker kvinnornas rättigheter.

I Sverige fick kvinnnorna rösträtt 1921, men kvinnorna har fortfarande i praktiken inte blivit likställda med männen. Kvinnornas ställning är ett problem i hela världen, liksom även problem med homosexuella m m. Det är mycket som behöver förbättras.

Sveriges regering ombildades den 25 maj 2016, Enligt
Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Regeringen har dock problem med politiken. För en del problem har regeringen ingen politik. För en del problem är det oklart vem som svarar för dem.

Från regeringen.se 24 oktober 2016:

Regeringens politik

Regeringen investerar i det som bygger Sverige starkt. Fler ska jobba, skolresultaten ska vändas och klimatutsläppen ska minska.

Regeringens prioriteringar

Relaterad navigering

- Regeringsförklaringen
- Utrikesdeklarationen
- Statens budget

Områden

- Arbetsmarknad
- Arbetsrätt och arbetsmiljö
- Areella näringar, landsbygd och livsmedel
- Barn- och ungdomsutbildning
- Boende och byggande
- Bolag med statligt ägande
- Civila samhället
- Demokrati och mänskliga rättigheter
  - Barnets rättigheter
  - Folkrätt
  - Funktionshinder
  - Grundlagar och integritet
  - Nationella minoriteter
  - Politiken mot diskriminering och rasism
  - Samepolitik
- Ekonomisk politik
- Energi
- Familjerätt
- Finansmarknad
- Folkbildning
- Folkhälsa och sjukvård
- Försvar
  - Civilt försvar
  - Militärt försvar
- Handel och investeringsfrämjande
- Högskola och forskning
- Idrott
- Innovation
- Internationellt utvecklingssamarbete
- It-politik
- Jämställdhet
- Kommuner och landsting
- Konsumentpolitik
- Krisberedskap
- Kultur
- Medier
- Migration
  - Asyl
- Miljö
- Nyanländas etablering
- Näringspolitik
- Offentlig upphandling
- Regional tillväxt
- Rättsväsendet
  - Bekämpning av terrorism
  - Brottsbekämpande och brottsförebyggande
  - Rättssäkerhet och rättstrygghet
- Skatt och tull
- Social omsorg
- Socialförsäkringar
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning
- Transporter och infrastruktur
- Ungdomspolitik
- Utrikes- och säkerhetspolitik
- Vuxenutbildning

Regeringens politik för miljön

Vid regeringsombildningen den 25 maj avskedades Åsa Romson som hade gjort miljöproblemen till klimatproblem. Klimatfrågorna skulle flyttas till biståndsministern och ministerns område skulle få nytt namn med hänsyn till det. Miljödepartementet skulle bli ett departement för fysiska och sociala miljöer. Men så har det inte blivit. Miljödepartementet sysslar med skatt på bensin o d.

Bostadsfrågorna skulle hanteras av en bostadsminister. När man nu på regeringens hemsida ser på bostadsministerns arbete finner man där:

"Mål för boende och byggande

Det övergripande målet för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas.

Regeringens målsättning är att det fram till år 2020 ska byggas minst 250 000 nya bostäder.

Bostadsmarknad
Delmålet för bostadspolitiken är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Byggande
Delmålet för byggandet är:

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.
- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Lantmäteriet
Delmålet för Lantmäteriet är:

- En effektiv och rättssäker förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning.
- Informationsförsörjningen ska vara av god kvalitet, rikstäckande, långsiktig, stabil och säker. Användningen av den grundläggande informationen ska öka och komma till nytta hos fler användare och inom fler användningsområden.
- En effektiv och rättssäker inskrivningsverksamhet som bidrar till en väl fungerande fastighetsmarknad.

Samhällsplanering
Delmålet för samhällsplaneringen är:

- En tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgerligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Men det finns inget ansvarigt statsråd.

I varje fall ingen politik

Vill man veta något om regeringens politik om samhällsplanering kan man gå till polikområdet “kommuner och landsting”

Från regeringens hemsida på internet 21 oktober 2016

Kommuner och landsting

Den kommunala självstyrelsen är inskriven i grundlagen och innebär en självständig och fri bestämmanderätt för kommuner och landsting. Staten reglerar delvis dessa ramar genom lagstiftning samt genom sitt övergripande ansvar för att den kommunala verksamheten utvecklas på ett sätt som är förenligt med en samhällsekonomisk balans.

Relaterad navigering

- Kommuner och landsting i statens budget
- Mål för kommuner och landsting
- Rättsdokument
- Kontakt

Ansvariga för kommuner och landsting

Ansvarigt statsråd Ardalan Shekarabi Civilminister
Ansvarigt departement Finans-departementet

Indelningskommitténs förslag på Sveriges framtida regionala indelning 29 juni 2016

I Indelningskommitténs delbetänkande lämnades förslag på nya län och landsting. Kommittéens ledamöter Barbro Holmberg och Kent Johansson presenterade kommitténs förslag och resonemangen bakom dessa vid en pressträff i juni.
SOU 2016:48 Regional indelning – tre nya län

Pressinbjudan: Indelningskommittén överlämnar delbetänkande med förslag på Sveriges framtida regionala indelning

Hur påverkar statens styrning kommunerna och landstingen? 18 maj 2016

Den 8 juni hölls det tredje seminariet i serien om kommunernas utmaningar. Diskussionerna handlade om hur statens styrning av kommuner och landsting fungerar i dag och hur den kan utvecklas.
Läs mer: Seminarieserie om kommunernas utmaningar
Ansvarig: Finansdepartementet
Ladda ner: Regional indelning – tre nya län, SOU 2016:48 (pdf 2 MB)

Indelningskommittén har i dag överlämnat sitt delbetänkande till regeringen. Kommittén har haft i uppdrag att föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Syftet är att skapa en ändamålsenlig indelning och effektiva organisationer som medför bestående fördelar. I uppdraget ingår även att föreslå en enhetlig beteckning för kommuner på regional nivå och hur landsting ska tilldelas det regionala utvecklingsansvaret.

Enligt uppdraget ska kommittén lämna förslag på en ny indelning som kan träda i kraft den 1 januari 2023. Om kommittén finner att det är möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019 ska kommittén lämna ett delbetänkande senast den 30 juni 2016.

I detta delbetänkande lämnas sådana förslag som, för landstingens del, kan träda i kraft den 1 januari 2019.

Utredningens pressmeddelande: Förslag på tre nya län
Lista över remissinstanser
Pressmeddelande: Indelningskommitténs delbetänkande går ut på remiss
Den här sidan är uppmärkt med följande kategorier
Finansdepartementet
Kommuner och landsting
Rättsdokument

Mål för kommuner och landsting

Regeringen vill skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting och därmed bidra till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Att det kommunala självstyret är en viktig del av det demokratiska systemet i Sverige framgår redan av regeringsformen, som är en av grundlagarna. Enligt regeringsformen har kommuner och landsting rätt att ta ut skatt. I lag anges även vad kommuner och landsting får göra (frivilliga verksamhet) respektive vad de ska göra (obligatoriska verksamheter). Ramarna för de kommunala verksamheterna sätts av riksdagen och regeringen i form av lagar och förordningar. Även de föreskrifter som statliga myndigheter beslutar om kan påverka verksamheten.

Kommuner och landsting har sedan länge haft till uppgift att säkra den lokala gemensamma välfärden och gemensamma intressen. Landstingen har fått de uppgifter som kräver ett större befolkningsunderlag än de flesta kommuner har, främst hälso- och sjukvård. Mellan 65 och 70 procent av verksamhetskostnaderna finansieras med den kommunalskatt och landstingsskatt som tas ut på våra beskattningsbara inkomster. Staten bidrar därutöver med olika statsbidrag, som utgör mellan 15 och 20 procent av intäkterna. Över hälften av statsbidragen är allmänna eller generella statsbidrag, som till skillnad från riktade statsbidrag används på det sätt kommunerna och landstingen själva bestämmer.

Genom systemet med kommunalekonomisk utjämning utjämnas skillnader i skattekraft mellan kommunerna respektive landstingen. Dessutom utjämnas de skillnader i kostnader som kommuner och landsting har till följd av skillnader i ålderstruktur, geografiska förhållanden och socio-ekonomiska faktorer. Därigenom skapas goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting och därmed bidra till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Publicerad 25 september 2014 ·Uppdaterad 26 mars 2015

Seminarieserie om kommunernas utmaningar

Under 2015 inledde civilminister Ardalan Shekarabi en seminarieserie för att diskutera de utmaningar som Sveriges kommuner står inför. Seminarierna kommer bland annat att utgöra underlag till den utredning om kommunernas utmaningar som regeringen avser att tillsätta i slutet av året. På denna sida kan du se seminarierna i efterhand och ta del av presentationsmaterial.

Seminarium 11 oktober 2016

Temat på det femte seminarie var växande storstadskommuners utmaningar och det regionala ansvaret. Seminariet hölls i Göteborg och bland deltagarna fanns företrädare för kommuner, mynidgheter och akademin.

Presentationer vid seminariet den 11 oktober (pdf)

Anders Lidström, Umeå universitet
Göran Persson, Boverket
Stig Montin, Göteborgs universitet

Seminarium 17 augusti 2016

Den 17 augusti hölls det fjärde seminariet i serien om kommunernas utmaningar inom ramen för KOMMEK. Diskussionerna handlande om hur tillitsfull styrning kan främja utveckling och innovation i kommunernas verksamhet.

Seminarium 8 juni 2016

Den 8 juni hölls det tredje seminariet i serien om kommunernas utmaningar. Diskussionerna handlade om hur statens styrning av kommuner och landsting fungerar i dag och hur den kan utvecklas. Seminariet anordnades tillsammans med Statskontoret.

Seminarium 16 maj 2016
Den 16 maj arrangerades det andra seminariet. Temat för dagen var kommunernas utmaningar och näringslivets roll i dess lösningar. På seminariet deltog bland annat Svensk Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), akademin samt kommunrepresentanter.

Presentationer vid seminariet den 16 maj (pdf) se pdf
Brita Hermelin, professor vid Centrum för Kommunstrategiska Studier, Linköpings universitet
Christer Östlund, ansvarig lokalt företagsklimat, Svenskt Näringsliv
Jan Torége, utredare på Sveriges Kommuner och Landsting
Ola Mattisson, universitetslektor vid Ekonomihögskolan, Lunds universitet

Presentationer vid seminariet den 9 december (pdf) se pdf
Sverker Lindblads presentation av Långtidsutredningens underlagsrapport
Josefina Syssner om Långtidsutredningens underlagsrapport
Siv Sandberg om Långtidsutredningens underlagsrapport

Publicerad 08 december 2015 · Uppdaterad 09 december 2015

Något om presentationerna: Medborgarna och det politiska styret av stadsregioner Anders Lidström Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet Se pdf

DEMOKRATISK MISSTRO SOM PROBLEM OCH MÖJLIGHET

STIG MONTIN, FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN Se pdf

Regionala utmaningar och regional planering - storstäderna i det regionala perspektivet Göran Persson Boverket

Perspektiv på regional planering
Samhällsförändringar innebär alltid behov av ny planering
Byggnadsstadgan 1947 – generalplan och regionplan
Kommunblocksplanering 1960-talet Fysisk riksplanering 1970-talet, kommunreform – kommunöversikter Plan- och bygglagen PBL 1987 – översiktsplan och regionplan
Vår tids utmaningar kräver också ny planering – storstädernas tillväxt, regionförstoring, bostadsförsörjning, befolkningsutveckling...
Regional och mellankommunal planering – funktionella och formella regioner.
2016 en regionplan enligt PBL (RUFS) men översiktsplanering över kommungränser i flera funktionella regioner

Varför regional fysisk planering?
Dagens administrativa enheter har allt fler utmaningar som inte kan lösas enskilt.
Allt fler frågor måste hanteras kommunövergripande
- Bostadsförsörjning
- Infrastruktur
- Näringsliv
- Utbildning
- Sjukvård
- Kultur
- Service
- Idrott/rekreation
- Klimat/vatten
- Tekniska försörjningssystem
- Internationella och nationella intressen

Regionala utmaningar – från intervjustudie med regionerna 2016
- Flera sakfrågor och intressen behöver hanteras utifrån större funktionella och geografiska sammanhang.
- Komplementaritet istället för konkurrens.
- Behov av gemensamma målbilder, strategier, omvärldsanalyser och andra planeringsunderlag med ställningstaganden och avvägningar.
- Flera kommuner behöver kompetens- och resursstöd, ökad tyngd i olika förhandlingssituationer och hjälp med samfinansiering.
- Regionerna har idag svagt mandat, bristande resurser och verktyg
- Brist på en bredare nationell planering och nationell målstyrning.

Regional planering och regional utveckling
Regionplanering enligt PBL

- I Stockholms län och Göteborgsregionen
- Regionplan för Stockholms län
- Anger grunddragen för användningen av mark- och vattenområden och riktlinjer för lokaliseringen av bebyggelse. Regional utvecklingsplanering • Regional tillväxt och utveckling
- RUP och RUS
- Samordning med kommunernas översiktsplaner
- Regioner, samverkansorgan eller länsstyrelser
  Framtidens regionala planering? Planeringsnivåer och samband dem emellan? Sammanhållen fysisk planering?

RUFS plankarta och Strukturbild ÖMS. två bilder
Strukturbild för Göteborgsregionen. fyra bilder
Strategier för det flerkärniga Skåne. en bild +text

Hur har strukturbildsarbetet påverkat kommunal planering?
- Översiktsplanen får ökad betydelse för regional dialog och ökad översiktsplaneaktivitet.
- ”Livskraftiga orter” - Sex inlandskommuner. Var är vår roll i det regionala sammanhanget?
- Konkretisering i delregioner – egna strukturplaner; Malmö-Lund, Skåne nordväst.
- Grund för att utveckla kollektivtrafiken med koppling till nya pågatågsstationer.
- Trelleborg – regional kärna.
- ”Skånebilden” – Sverigeförhandlingen.

Bilder forum för samhällsplanering.

Boverket och regional planering

- Utveckla en sammanhållen fysisk planering som kopplar ihop det regionala utvecklingsarbetet med den kommunala planerings- och genomförandeprocessen.
- Plattform för hållbar stadsutveckling – Boverket tillsammans med Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Tillväxtverket och Trafikverket. Tvärsektoriell arena för hållbar utveckling.
- Integrera bostads-, infrastruktur- och näringslivsutvecklingsfrågorna genom aktiv samverkan med andra myndigheter
- Ge stöd för att hantera fysiska funktionella samband och avvägningen av allmänna intressen på regional nivå
- Ge stöd för att nationella och regionala mål och strategier ska kunna konkretiseras i den kommunala planeringen och därmed bidra till ett ökat genomförande

Kommunernas utmaningar och näringslivets roll i dess lösningar

Brita Hermelin Centrum för kommunstrategiska studier se pdf

Kommunernas utmaningar – Näringslivets roll. Om företagsklimat se pdf

Övriga presentationer se pdf

Det är ingen bra ordning i regeringens politik.

Det som civilministern har ansvar för gäller statens politik för kommuner och landsting.

Den politiken rymmer bl a näringspolitik och arbetsmarknadspolitik. Civilministern behöver en miljöpolitk som underlag, en miljöpolitik som bör ligga i miljödepartementet.

Klimatpolitiken som nu ligger i miljödepartementet bör flyttas till “Ministern för internationellt utvecklingssamarbete och klimat “

Miljöpartementet bör bli ett departement för fysiska och sociala miljöer i Sverige och de svenska regionerna. Och bilda underlag för näringspolitik, arbetsmarknadspolitik transportpolitik o s v i Sverige och regionerna så att man kan bedriva jämlikhetspolitik för hela Sverige.

Bostadsproblemen är så stora att bostadsministern inte bör belastas med den miljöpolitik miljöministern bör bedriva. Den nya miljöministern har ju sysslat med miljöer i Malmö, vilket framfördes som merit för jobbet spm miljöminister.

Miljöministern bör sköta regeringens politik för kommuner och landsting och civilminitern sköta statens finansieringshjälp till kommunerna och landstingen.

Ansvaret för Samhällsplanering ligger i näringsdepartementet, men samhällsplaneringen är inte bara en fråga om näringar utan gäller i hög grad välfärd, kultur och fritid.

Migrationen är ett stort problem.

Den måste skötas av migrationsministern i samarbete med bostadsministern, arbetsmarknadsministern, intgration- och etableringsministern. m m.

Hushållsverksamheterna är ett stort problem

som regeringen inte hanterar. De borde kunna läggas på Socialförsäkringsministern som måste ha välgrundade underlag om hushållsverksamheterna för att kunna besluta om socialförsäkringar.

Skolutbildningen är inte bara en fråga om yrkesutbildning utan också en fråga om allmänbildning och bildning för demokrati

I grundskolan och på gymnasiet bör Religionsämnet göras om till ett ämne "Religion och levnadskunskap". Samhällskunskapsämnet bör förbättras. Detta är viktigt bl a för nyanlända.

Regionalpolitik Läs:

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

De politiska partierna.

De borgerliga partierna gynnar de välbeställda. Sverigedemokraterna är ett parti som ogillar invandrare, kan ses som rasistiskt. Socialdemokraterna bör föra en bättre politik så att de som röstar på sverigedemokraterna går över till socialdemokraterna.

Vänsterledaren har många bra förslag men är alldeles galen då han föreslår ny fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och ändrade ränteavdrag. De förslagen bör inte införas.

Det går inte att göra en rättvis uppskattning av förmögenheter och värden på fastigheter.

Vänsterpartiet borde föreslå borttagande av kapitalregler vid bostadsbidrag och bostadstillägg och föreslå bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över åldrar som ger ungdomsbostadsbidrag.

Vänsterpartiet har kvar det gamla tänkandet om att de som har förmögenheter och fastigheter är förhatliga kapitalister.

Verklig avkastning på förmögenheter och fastigheter bör beskattas med 30% och skulder ges avdrag med 30%.

TV-avgiften för privatpersoner bör ersättas med en kollektivavgift som betalas av riksdagen. Finansieringen kan ske genom att minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för inkomster under ett visst lågt värde. Se förslag.

22 politikområden för politiken 26 maj 2016

Under årens lopp har innehållet i dominerande politikområden skiftat. Utredningar har visat att dagens politiska problem kan inordnas i 22 politikområden som hvudsakligen stämmer överens med regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

* **Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
* **Allmänt om regeringens politik.** Samordningsminister m m

* **Utrikespolitik.**
  Politik för en utrikesminister.

* **Europapolitik.**
  Politik för en EU-minister.

* **Politik för juridik.**
  Politik för en justitieminister.

* **Försvar.**
  Politik för en försvarsminister.

* **Miljö**
  Politik för miljöminister för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner.

* **Transporter.**
  Politik för en infrastrukturminister.

* **Bostadsproduktion.**
  Politik för en bostadsminister som ser till att det produceras.

* **Landsbygdspolitik.**
  Politik för en landsbygdsminister.

* **Politik för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.**
  Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.

* **Sjuk- och hälsovård o d.**
  Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

* **Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
  Politik för en socialförsäkringsminister med ansvar för hushållsverksamheter.

* **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
  Politik för en barn- och äldreminister m m med välfärd och socialtjänst o d

* **Utbildning. Forskning.**
  Politik för utbildningsministrar.

* **Information, konst, kultur o d.**
  Politik för en kultursminister. Med demokrati.

* **Jobb.**
  Politik för en arbetsmarknads- och etableringsminister.

* **Näringar.**
  Politik för en näringsminister.

* **Handel.**
  Politik för handelsminiser.

* **Migration.**
  Politik för en migrationsminister.

* **Polisen. Brott. Kriminalvård.**
  Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

* **Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
  Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Från sidorna 45-46 i http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Det vore bra om statsråden kunde berätta något om vad de gör.

Ibrahim Baylan
Samordnings- och energiminister
Hur är energiförsörjningen i Sverige. totalt och i olika delar av landet. vilka är problemen och vad görs åt dem?
Vilka är samordningsproblemen och vad görs?

Ylva Johansson
Arbetsmarknads- och etableringsminister
Hur är det med arbetsmarknaden och etableringen totalt och i olika delar av landet ? Problem, vad görs?

Magdalena Andersson
Finansminister
Hur är det totalt och i olika delar av landet ? Problem, vad görs?
Det är ett stort ämne och svaret kan inskränkas till delar som kan ge en uppfattning om skillnader i olika delar i landet. Det gäller nu att få ett underlag för jämlikhetspolitiken för Sverige.

Per Bolund
Finansmarknads- och konsumentminister, biträdande finansminister.
Hur är det totalt och hur är det med hänsyn till jämlikheten i Sverige?

Ardalan Shekarabi
Civilminister Hur går det med regiopolitiken?

Peter Hultqvist
Försvarsminister
Finns det något i försvarspolitiken som som ger skillnader för olika delar av landet och påverkar jämlikheten?

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister
Migrationsproblem totalt och i olika dela av landet? Justiteministerns problem totalt och för olika dela av landet?

Anders Ygeman
Inrikesminister
Hur är din verksamhet för hela Sverige och hur är det för olika delar av landet. Ingår brottsförebyggande åtgärder och resonemang om brottens orsaker? Hur är det med orsakerna i olika delar av landet? Vilka är de?

Alice Bah Kuhnke
Kultur- och demokratiminister
Jag har inte fått klarhet i dina ansvarsområden, vilka är de ?
Hur är det med kulturen i Sverige, totalt och i olika delar av landet?
Vilka är kulturens delar och vilka är förutsättningarna för delarna, hur är det med jämlikheten ? Med vilka andra statsråd samarbeter du mest?
Och vad gäller samarbetet? Det gäller både kultur och demokrati.
Hur ska man få demokratin att fungera bättre? Vad görs för det?
Kultur- och demokratiministerns verksamheter är bland de viktigaste i regeringen och det behövs goda förklaringar om vilka de är .
Kulturen är en del av demokratin och demokratin är en del av kulturen.
Vad bör göras för att det ska bli bra? Totalt och i olika delar av landet?

Karolina Skog
Miljöminister
Jag tycker att någon i regeringen ska ha hand om fysiska och sociala miljöer och jag tycker att miljöministern är den rätta för det. Hur som helst vill jag veta vad miljöministern gör för Sverige och för olika delar av landet med hänsyn till jämlikheten.

Mikael Damberg
Närings- och innovationsminister
Hur är det med näringar och innovationer i Sverige totalt och i olika dear av landet? Hur är det med jämlikheten i Sverige? Problem ? Vad bör göras? Det är naturligtvis mycket viktigt att näringarna blir bra.

Anna Johansson
Infrastrukturminister
Hur är det med infrastrukturen i Sverige, totalt och i olika delar av landet. Problem? Vad görs?

Sven-Erik Bucht
Landsbygdsminister
Hur är det i ansvasområdena i Sverige, totalt och i olika delar av landet. Problem? Vad görs?

Peter Eriksson
Bostads- och digitaliseringsminister
Jag tycker att någon i regeringen ska ha hand om fysiska och sociala miljöer och jag tycker att miljöministern är den rätta för det. Hur som helst vill jag veta vad bostadsministern gör för Sverige och för olika delar av landet med hänsyn till jämlikheten.

Annika Strandhäll
Socialförsäkringsminister
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Åsa Regnér
Barn-, äldre- och jämställdhetsminister
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Gabriel Wikström
Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Gustav Fridolin
Utbildningsminister
Hur är det med ansvarsområdena (grundskolan) och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Helene Hellmark Knutsson
Minister för högre utbildning och forskning
Och ansvarig också för den avgångna gymnasieministern.
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Margot Wallström
Utrikesminister
Finns det något i ansvarsområdena som har betydelse för jämlikheten i Sverige ? Problem? Vad görs?

Ann Linde
EU- och handelsminister
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Isabella Lövin
Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister
Hur är det med ansvarsområdena och vad görs för att förbättra jämlikheten, totalt i Sverige och i olika delar av landet. Problem?

Statsminister Stefan Löfven har två uppgifter.

Att sköta regeringens politik och att sköta det Socialdemokratiska partiets politik.

Carin Jämtin blev partisekreterare samtidigt med att Stefan Löfven blev partiledare. Partisekreteraren sköter partiets hemsida på Internet, men Jämtin har gjort det dåligt alla år. Det är inte att förundra sig över att förtroendet för partiet har minskat.

Nu har hon tröttnat på att vara partisekreterare och slutat och blivit chef för Sida. En ny partisekreterare har kommit, som säger att hon vill vinna valet. Men det viktigaste är att partiet har en bra politik som gör det möjligt att vinna valet. Hur hon sköter hemsidan ska inte behandlas här nu. Det är risk att hemsidan inte blir bättre och att förtroendet för partiet förblir för lågt. Partiledaren måste se till att hemsidan blir bra.

Att sköta regeringen är inte lätt med miljöpartiet, men måste göras. Det gäller bl a att ta väljare från Sverigedemokraterna. Det är nog så att besvikna socialdemokrater gått över till Sverigedemokraterna. Detta måste Stefan Löfven fundera på. Det kan bero på att S inte bra sköter socialförsäkringar och skatter för låga inkomster. Och inte har någon miljöpolitik. Och har dålig skolpolitik m m.

I regeringsombildningen i maj gjordes ändringar, som dock inte blivit helt genomförda. Klimatfrågorna skulle flyttas över till biståndsministern vars ministerium ombildades till att omfatta även internationellt samarbete och inte bara bistånd. Det är tveksamt om Jämtin kan bli bra som Sidachef, men ministern kan kanske styra henne.

Den internationella samarbetsministern bör kunna starta en svensk världsplanering som klargör hur vi vill ha världen.

Miljöministern har inte blivit som det var tänkt, hur bostadsministern sköter sig är okart.

Socialföräkringsministern borde förbättra sitt revir med hushållsverksamheterna.

I det följande upprepas något om milöproblemen och hushållsverksamheterna .

Det finns fysiska och sociala miljöer.

De fysiska är de som handlar om det som finns på marken, bebyggd och obebyggd. De social miljöerna är de som bildas av människorna och deras beteenden.

I systemet för mänskliga verksamheter finns
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

På områdena 71 och 72 är det om fysiska miljöer som bör ingå i ministerområdet miljö. Kommunerna har monopol på att bestämma hur de fysiska milöerna ska göras och det finns lagar om hur det ska gå till. Det är främst plan- och bygglagen som gäller.

De sociala miljöerna bildas av verksamheterna i område 79. För verksamheterna där finns många olika lagar och bestämmelser. Området 7955 är underindelat så att sociala miljöer där motsvar byggnader i området 72. Så t ex har sociala miljöer i fängelser beteckningar som svarar mot beteckningar för fängelser i området 72. Undervisning i område 7957 innebär en social verksamhet mellan lärare och elever som ingår i skolor. som formges i område 72.

De fysiska milöerna bör formas efter de sociala miljöernas behov. De som utformar de fysiska miljöerna bör alltså ha kunskaper om de social verksamheter som ska försiggå i de fysiska miljöerna de åstadkommer. Därför måste i ministerområdet för miljö också ingå problem om de sociala miljöerna och verksamheterna.

Vägar måste formges med hänsyn till dem som ska använda vägarna. I området 71 lägger förslagsställarna fram sina förslag på olika sätt och vanligen med hjälp av kartor med beskrivningar. Kartorna visar olika geografiska områden efter de problem det gäller. Gäller det utformningen av ett kvarter blir det en karta över kvarteret. Gäller det en stadsdel blir et en karta över stadsdelen och så vidare. För det mesta räcker det inte med kartor, de kan kompletteras med tredimensionella modeller, bilder i två dimensioner rörliga bilder i filmer m m.

De sociala verksamheterna ändrar sig med tiden och byggnaderna och stadsdelarna passar inte till de nya sociala verksameterna. Då får man bygga om och ändra i stadsdelarna. Det är en ständig process med ändringar av fysiska miljöer efter de ändrade sociala verksamheterna. Vid nybyggnad bör man observera detta och göra det nya med hänsyn till framtida behov.

Miljöministern har mycket att tänka på och det kommer varefter hela tiden nya problem som måste lösas. Klimatet är en liten del i arbetet med miljöerna. Det är kommunerna som har monopol på att utforma de fysiska miljöerna, men det finns alltid problem som kräver ingripanden från staten och en statlig miljöminister. Den nya miljömistern har varit kommunalråd i Malmö sägs det, och det är en merit för ministern. Men ministerjobbet kräver mer än jobbet i Malmö.

Regeringen har under årens lopp inte haft någon politik för miljöerna och för det skyllt ifrån sig på kommunernas ansvar. Det har bl a lett till den katastrofala bostadsbristen nu. Kommunerna har inte skött bostadsproduktionen och nu måste regeringen ha en bostadsminister som får igång bostadsbyggandet. För att det ska bli bra måste regeringen ha en minister för miljöerna eftersom bostadsministern inte kan hinna med det också.

Stefan Löfvens regering har inte haft någon miljöpolitik. Nu kan man hoppas att det blir en. Kraven på välfärd har ökat med tiden och kräver nu bättre planering. Socialdemokraterna har enligt hemsidan ingen miljöpolitik. Miljöpartiet har ett par korta sidor på sin hemsida och på partiets kongress nyligen fanns en proposition som på några sidor beskriver hur partiets ledning ser på saken.

Först ska nu visas vad boverket, naturvårdsverket, socialstyrelsen, folkälsomyndigheten och Sveriges kommuner och landsting har på sina hemsidor. Sedan visas miljöpartiets beskrivning på sin hemsida och partiledningens proposition.

(Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf** sid 73-74)

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf sid 160

Socialförsäkrings- och hushållspolitik.

Socialförsäkrings- och hushållsminister.

Socialdepartementet.

Socialförsäkringsminister med utökad verksamhet om politik för hushållsverksamheter

Annika Strandhäll

Socialförsäkringsminister

Socialdepartementet

Departementet ansvarar för frågor om social omsorg, folkhälsa och sjukvård, socialförsäkring, jämställdhet och idrott.

Konsumentpolitiken bör flyttas hit från finansmarknadsministern.

Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor År 2014.

1 Kommun. 2 Landsting. 3 Statlig förvaltning och affärsverk

4 Näringslivet. 5 Övriga organisationer och offentliga institutioner.

Riket Sverige	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Riket	806 959	250 500	245 117	3 166 478	178 260
Män	171 669	53 229	119 642	1 998 991	73 435
Kvinnor	635 290	197 271	125 475	1 167 487	104 825

Något om välfärd. 26 maj 2016.

Välfärden i Sverige beror i första hand på hur hushållen har det.

Antal hushåll 2013

Med 1 person	37,7 % av alla hushåll
2 personer	31,3 %
3	12,4 %
4	12,3 %
5	4,3 %
6	1,2 %
7+	0,8 %

Utrymmesnormerna från boverket. Norm 3 1974
Målsättning
Ingen ska behöva sova i kök eller vardagsrun. Eget sovum till varje hushållsmedlem med undantag av gifta/sambor.

Definition av trångboddhet.
Fler än en boende per rum, kök och ett rum oräknade samt enpersons-hushåll i ett rum och kök eller mindre Finns samboende i hushållet. redueras rumskravet med ett rum.

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd enligt norm 3

Enboende		2 rum
2 personer		3
Ensamförälder och Samboende med	1 barn	3
	2 barn	4
	3 barn	5
	4 barn	6

26 maj 2016:
Sverige bör ha en minister för hushållen och hushållsverksamheterna, som redovisar hur det var, är, kan bli och bör bli, och som ser till att de blir bra och att det blir jämn fördelning av välfärden.

*** Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d.**
Politik för en socialförsäkringsminister med ansvar för hushålls-verksamheter.
Socialförsäkringsministern bör kunna få sina uppgifter utökade och bli minister också för hushållsverksamheter

Hushållsverksamheter i korthet:
64 Hushållsarbeten. På 64 uppgifter om tillgång till service o d utanför hemmet. i stort sett verksamheter i alla andra politikom-råden. Personer som har det ovanligt besvärligt kan få hjälp av socialtjänspolitiken.
641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d, sopor.
645 Användning av inventarier o d
646 Personlig hygien od, umgänge, fester.
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .
(Numren från SW klassifikationssystem)

Hushållen behöver inkomster som räcker till hushållsutgifterna. Inkomsterna kommer från förvärvsverksamheter, kapialavkastningar och socialförsäkringar m m.

Och hushållen behöver stöd och hjälp av olika slag.

Runt hushållen grupperar sig politikområden:

För förhållandet till utlandet och för förhållandena där:

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.

*** Europapolitik.**
Politik för en EU-minister.

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.

*** Politik för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.

Politik för Sveriges regioner och kommuner:

*** Miljö**
Politik för miljöminister för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner.

*** Transporter.**
Politik för en infrastrukturminister.

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknads-och etableringsminister.

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.

*** Handel.**
Politik för en handelsminister.

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.

Politik för verksamheter om förhållandet mellan människor o d:

*** Juridik.**
Politik för en justitieminister.

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

*** Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
Politik för en barn- och äldreminister m med välfärd och socialtjänst o d

*** Utbildning. Forskning.**
Politik för utbildningsministrar.

*** Kultur, konst od .**
Politik för en kultursminister. Med demokrati.

*** Migration. Integration o d.**
Politik för en migrationsminister

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminiser för brott och polis o d

För penningverksamheter:

.*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Mer om hushållsverksamheterna finns i
Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Region-planering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

I det följande återges sidorna 6-7, 13-20 och 101-106 med fyra förslag och sedan hela innehållsförteckningen. Därefter sid 156-166.

Sist innehållsförteckningen till
Sven Wimnell 3 april 2015 +rev sid 27: Svenska folket och dess boende, nya lägenhetstyper, hushålls- och bostadsstatistik. Hushållskostnader, samhällsplaneringens problem och regeringens verksamheter och ansvar. http://wimnell.com/omr36-39zzy.pdf

Kapitel 5. Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen?

Sida

155 Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter
157 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
158 Konsumentverkets beräkningar 2016
163 Månadskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
163 Årskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
164 Pensionärer 2016
164 Årskostnader år 2016, pensionärer
165 Något om skatte- och bidragshistoria
168 Mer om skatter och bidrag
174 Tillägg om skatter.
176 Fyra förslag
176 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
176 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
177 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer
177 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll
179 Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.
182 Om boende, 17 januari 2016. Det måste byggas mycket mer bostäder än vad som var i förslag i början av 2015.
184 Tätorter 2015 Befolkning och arealer

Sidorna 6-7 i http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter,

Sven Wimnells hemsida, "Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter", wimnell.com , lades in på Internet den 29 april 1998. Ursprunget till den är bostadsbristen efter krget.

Sverige var på 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Världen hade styrts av krigiska furstar och religiösa fördomar i tusentals år. I senare hälfen av 1800-talet kom Darwin med sin bok om arternas uppkomst och slog hål på religionerna.

I slutet av 1800-talet ersattes ståndsriksdagens adel, präster, borgare och bönder med en tvåkammarriksdag, Den var konstruerad med regler om inkomster och förmögenheter så att arbetare o d hade svårt att komma in i politiken. Socialdemokratiska partiet bildades 1889 för att åstadkomma bättre rösträtt och åtta timmars arbetsdag.

Sverige styrdes av kungen och hans godtycke med hjälp av riksdagen, men på 1910-talet tog riksdagen makten. Kvinnor fick rösträtt 1921 och fick rösta första gången 1924. Vid den tiden fick också flickor rätt att komma in på de statliga läroverken som de inte haft tidigare. Den formella demokratin grundad på rösträtt är i Sverige bara cirka 90 år. Socialdemokraterna kunde inta regeringsmakten 1932 och behöll den i 44 år til1976.

Sveriges radio tillkom 1925, då fanns det stumfilm, ljudfilm kom omkring 1930. Små civila flygmaskiner. började komma. Mjölken kostade 21 öre litern och ett halvt kilo köttfärs kunde man få för 89 öre. en arbetares årslön låg kring 4000 kr,

Kvinnor hade små möjligheter att få arbete, de skulle bli gifta och bli hemmafruar och stå vid spisen och föda barn, de kunde bli butiksbiträden, gå in vid telegrafen, skriva maskin, diska, städa och skura golv, bli pigor hos förmögna. Så kom kriget, männen blev inkallade och kvinnorna måste ta deras jobb.

Efter kriget fick man inte bygga bostäder utan tillstånd från AMS, arbetsmarknadsmyndigheten. regeringen ansåg det viktigare att bygga vägar och industrier o d än att bygga bostäder.

Samtidigt ökade inflyttningen till städerns från landet där man börjat med maskiner så att folk blev arbetslösa. De måste flytta till städerna och försöka få arbete där. Det blev bostadsbrist och en del, särskilt ensamma, hade nästan inte rätt att få bostad. Det kunde man få om man hade barn, men barn borde man inte ha om man var ogift.

Ogifta kvinnor födde barn i alla fall och smög undan med det. De annonserade i tidningarna som "obemärkta" som ville ha svar och ville komma ut på landet i hemlighet och föda barn. Alla visste vad det handlade om.

Länge gällde gamla regler om att man måste lämna prästbetyg med intyg om att man var döpt och konfirmerad när man ville ha arbete hos offentliga myndigheter eller ville in på högskola.

Hur som helst ökade bostadsbrisen i städerna och myndigheterna ville till en början inte tala om den. När TV kom på 50-talet intervjuade ”de tre O-na” statsminister Tage Erlander om råd han ville ge de bostadslösa. Han svarade att de skulle ställa sig i bostadskön, vilket var ett meningslöst råd. Han har senare ångrat den dåligs bostsdpolitiken. Han tog intryck, ordnade “miljonprogrammet”, att bygga en miljon bostäder på tio år från 1965.

Det genomfördes men när det var klart gick luften ur bostadspolitikerna och man började bygga bostadsrätter som kräver stora kapital av de boende. Bostadsbristen har fortsatt.

Under efterkrigstiden gällde sambeskattning, men när kvinnor blev mer självständiga genom arbete utom hemmet växte kravet om en ombildning till särbeskattning. Finansminister Gunnar Sträng lyckades genomföra en halvdan särbeskattning 1970, som sedan förbättrades 1982 och 1990.

På 1960-talet började projektet om samhällsplaneringens problem som en följd av konflikten att man hade skyldiget att arbeta och betala skatt men för små möjligheter att få bostad.

Skattesystemet nu innebär att de med de lägsta inkomsterna måste betala så höga skatter att de inte kan hålla den levnadsstandard politikerna ser som minsta lämpliga.

De borgerliga partierna har styrt Sverige åtta år och har gynnat dem med höga inkomster och missgynnat dem med de lägsta inkomsterna så att det blivit sämre för dem. De borgliga har sagt att de vill fortsätta den politiken och strävar efter att med hjälp av sverigedemokraterna avsätta den rödgröna regeringen,

De rödgröna, socialdemokraterna plus miljöpartiet, samt vänsterpartiet behöver hjälp med att förbättra politiken så att välfärdsfördelningen blir mer acceptabel.

Det behövs förbättringar på många områden, men en viktig del gäller att man har pengar till sina levnadskostnader.

För förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn gäller 2016 följande:

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Hushållsbudgeten för de minsta rimliga levnadskostnaderna är
för ensam 149 000 kr
för makar/sambor 232 000 kr
I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor.

Vid höga inkomster blir det överskott i hushållsbudgetarna sedan de lägsta rimliga levnadskostnaderna och skatten betalats.

Vid de lägsta inkomsterna blir det underskott i hushållsbudgetarna sedan de lägsta rimliga levnadskostnaderna och skatten betalats.

Det framgår av följande tabeller för åren 2006-2016.

I den sista tabellen visas för ensam utan barn, mellan 2006 och 2014 :

underskottet vid inkomst 6 000 kr per månad har ökat med drygt 16 000 kr för året (1348 kr per månad).

överskottet vid inkomst 60 000 kr per månad har ökat med drygt 32 000 kr för året (2678 kr per månad).

Sidan 13 i **http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf**
http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf sid 34:

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

För inkomståren 2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014 har undersökts hur stora underskotten och överskotten blir i hushålls-butdgetarna för förvärvsarbetande med inkomster mellan 6000 och 60 000 kr per månad, för ensamma och makar med líka stora inkomster.

Underskott och överskott avser det som återstår av inkomsten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnads-kostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kost-naderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Skillnader mellan 2006 och 2014 redovisas i tabellen till höger.

Den borgerliga alliansen har menat att jobbskatteavdragen mest tillfallit låg- och medelinkomsttagare, men tabellen visar att
*** underskotten har ökat för inkomster 13000 och lägre,**
*** att överskotten har minskat för inkomster 14000-25000 och**
*** att överskotten har ökat för inkomster 26000 och högre och med cirka 23000-32000 kr per år för inkomser 35000 och högre.**

Den nya regeringen vill minska jobbskatteavdragen för inkomster 50000 kr och högre och sänka inkomsgränsen för statlig skatt till 35000 kr. Det tycks finnas överskott att ta av.

Försämringarna för inkomster 25000 och lägre borde åtgärdas.

2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	2006 Över-skott/år	2014	Skillnad	
6001	-64356	**-80536**	**-16180**	**Underskottet har ökat**
7001	-55524	**-71200**	**-15676**	**Underskottet har ökat**
8001	-46692	**-61864**	**-15172**	**Underskottet har ökat**
9001	-37920	**-52528**	**-14608**	**Underskottet har ökat**
10001	-29880	**-43192**	**-13312**	**Underskottet har ökat**
11001	-22176	**-34072**	**-11896**	**Underskottet har ökat**
12001	-14532	**-25612**	**-11080**	**Underskottet har ökat**
13001	-6888	**-17524**	**-10636**	**Underskottet har ökat**
14001	756	**-8716**	**-9472**	**Överskottet har minskat**
15001	8400	**-268**	**-8668**	**Överskottet har minskat**
16001	16044	**8180**	**-7864**	**Överskottet har minskat**
17001	23688	**16280**	**-7408**	**Överskottet har minskat**
18001	31332	**25076**	**-6256**	**Överskottet har minskat**
19001	38976	**33524**	**-5452**	**Överskottet har minskat**
20001	46200	**41624**	**-4576**	**Överskottet har minskat**
21001	53844	**50072**	**-3772**	**Överskottet har minskat**
22001	61488	**58520**	**-2968**	**Överskottet har minskat**
23001	69132	**66968**	**-2164**	**Överskottet har minskat**
24001	76776	**75416**	**-1360**	**Överskottet har minskat**
25001	84420	**83864**	**-556**	**Överskottet har minskat**
26001	92124	**92324**	**200**	**Överskottet har ökat**
27001	98424	**100772**	**2348**	**Överskottet har ökat**
29001	109704	**117668**	**7964**	**Överskottet har ökat**
30001	115344	**126008**	**10664**	**Överskottet har ökat**
35001	143544	**166208**	**22664**	**Överskottet har ökat**
40001	171240	**196712**	**25472**	**Överskottet har ökat**
45001	196440	**224912**	**28472**	**Överskottet har ökat**
50001	221640	**253112**	**31472**	**Överskottet har ökat**
55001	246840	**278972**	**32132**	**Överskottet har ökat**
60001	272040	**304172**	**32132**	**Överskottet har ökat**

Från http://www.konsumentverket.se/ 15 februari 2016

“ Konsumentverkets beräkningar 2016

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer.

Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte ingår är till exempel resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, tobak och spel.

Läs mer

Vill du läsa mer om Konsumentverkets beräkningar kan du läsa i rapport 2013:1 och 2013:4 som finns att ladda ner från www.konsumentverket.se

Använd beräkningarna

Skriv in dina egna kostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 3.
Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Detta innehåller kostnadsposterna

All mat lagas hemma: Barn och vuxna äter alla måltider hemma, baserat på Konsumentverkets matsedel som finns på Konsumentverkets webbplats. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två till tre mellanmål.

All mat utom lunch vardagar lagas hemma: Matkostnad där lunch fem dagar per vecka är borträknad, du får själv lägga till kostnad för lunch på restaurang. Barnen äter i skolan.

Övriga matkostnader som du har för exempelvis festmåltider och extra fika (hemma eller på uteställe) ingår inte i beräkningen. Du måste själv lägga till den kostnad du har för detta.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för telefon med kontantkort.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Försäkringen omfattar även sjukdom och olycksfall under fritid.

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengörings- medel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort.
Storstad: över 200 000 invånare.
Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.
Mindre tätort: under 50 000 invånare. “

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	100	130
Hemutrustning	370	450
Medier	920	950
Hemförsäkring		
storstad	140	150
mellanstor stad	100	110
mindre tätort	90	100
Summa gemensamma kostnader		
storstad	1530	1680
mellanstor stad	1490	1640
mindre tätort	1480	1630

Individuella kostnader per månad

KVINNOR	18-30år	31-60år	61-74år	75-år
Alla måltider i hemmet	1870	1840	1690	1640
Alla måltider i hemmet utom lunch	1430	1400	1290	1250

	18-30år	31-49år	50-60år	61-år
Personlig hygien inkl. tandvård	530*	530	510	510
Kläder och skor	610	610	610	610
Fritid och lek	640	640	640	640
Mobiltelefon	250	240	230	210
Summa kostnader, exklusive livsmedel	2030	2020	1990	1970

MÄN	18-30år	31-60år	61-74år	75-år
Alla måltider i hemmet	2460	2350	2110	1910
Alla måltider i hemmet utom lunch	1880	1780	1620	1460

	18-30år	31-49år	50-60år	61-år
Personlig hygien inkl. tandvård	400*	400	400	400
Kläder och skor	600	600	600	600
Fritid och lek	640	640	640	640
Mobiltelefon	250	240	230	210
Summa kostnader, exklusive livsmedel	1890	1880	1870	1850

* För 18- och 19-åringar minskas summan med cirka 55 kr/månad p.g.a. fri tandvård.

Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år

Hemförsäkring i storstad. Kostnader för alkohol, tobak, tips och spel ingår inte i någon av posterna. Inga kostnader för semester ingår.

Mat:

Alla måltider i hemmet. Matkostnad för alla måltider i Konsumentverkets matsedel. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två till tre mellanmål. Inklusive matlåda till jobbet.

Kvinna 18-30 år 1870 kr per mån. 31-60 år 1840 kr. 61-74 år 1690 kr. 75- år 16400 kr.

Kvinna 18-65år:
13x1870+30x1840+5x1690= 24310+ 55200+ 8450= 87960=48x1832
Säg kvinna 18-65 år1830 kr per mån.

Kvinna 66-80 år:
66-74år: 9x1690+ 6x1640= 15210+9840=25050=15x1670
Säg kvinna 66-80 år 1670 kr per mån
.
Man 18-30 år 2460. kr. 31-60 år 2350 kr. 61-74 år 2110 kr. 75- år 1910 kr

Man 18-65 år:
13x2460+30x2350+5x2110=31980+70500+10550=113030=48x2355
Säg man 18-65 år2360 kr per mån.

Man 66-80 år:
66-74år:9x2110+6x1910=18990+11460=30450=15x2030.
Säg man 66-80 år 2030 kr per mån

Personlig hygien inkl. tandvård: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning m.m. samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kvinna 18-30 år 530 kr per mån. 31-49år 530kr.
50-60år 510kr. 61-65år 510kr.

Kvinna 18-65år:
13x530+ 19x530+16x510=6890+10070+8160=25120=48x523
Säg kvinna 18-65 år 520kr per månad.

Kvinna 66-80år: 510 kr per månad.

Man 18-65 år 400kr per månad.
Man 66-80år 400kr per månad

Man 66-80år: 380kr per månad

Kläder, skor: Ett basbehov av vanliga kläder och skor som används till vardags, på fritiden och för något festligare tillfälle. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.
Kvinnor 610 kr per mån, män 600 kr.

Fritid, lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift m.m.
Kvinnor och män 640 kr/mån.

Mobiltelefon: Kostnaden för telefon med kontantkort.
Säg kvinnor och män 18-65 år 240 kr per månad,
66-80 år 210 kr per månad

Gemensamma kostnader per månad:

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper m.m. **1 person 100 kr per mån. 2 pers 130 kr.**

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator m.m. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.. **1 pers 370 kr per mån, 2 pers 450 kr.**

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning m.m. **1 pers 920 kr per mån, 2 pers 950 kr.**

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort. Storstad: över 200 000 invånare. Mellanstor stad: 50 000– 200 000 invånare. Mindre tätort: under 50 000 invånare.
I person storstad 140 kr per mån. 2 pers 150 kr. (Mellanstad 89/100. Mindre tätort 80/90.)

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh.
Fortum - ELLEVIO 2016 El i Stockholm, treårskontrakt: fast avgift ca 86 kr per mån. KWh-pris ca 1,33 kr. Gör:
1 person 326 kr per mån. 2 pers 405 kr.
Säg 1 person 330 kr. 2 personer 410 kr.

Övrigt:

Kollektivresor och fackavgifter (inkl a-kassa):
Konsumentverket visar kostnader för en 20- åring, som har egen inkomst och bor i en mellanstor stad. Den egna bostaden är på två rum och kök:
Kollektiva lokalresor 540 kr per månad och fackavgifter (inkl a-kassa) 450 kr per månad. Summa 990x12= 11880 per år.

I Stockholm kostar busskort 790 kr per mån (pensionär 490 kr)
Säg för åldrar 18-65 år:790+450 =1240kr per mån =14880 kr per år.
För arbetsresor får i skatten dras av delar över 10 000 kr per år, 790 kr per månad ligger under gränsen.

Bostadskostnader:
Ny månadshyra per lägenhet året efter undersökningsåret, kr efter region, nybyggår/värdeår, lägenhetstyp och år. 2015:
2 rok: 5 230 kr per månad = 62 760 kr per år
3 rok: 6 385 kr per månad = 76 620

Genomsnittlig ny månadshyra för 3 rum och kök 2015 efter region, med felmarginal.

	Ny månadshyra 2015, kronor
Stor-Stockholm	7 054 ± 121
Stor-Göteborg	6 498 ± 101
Övriga större kommuner	6 495 ± 96
Övriga mindre kommuner	5 842 ± 81
Riket	6 385 ± 52

Regional hyresförändring i procent mellan 2014-2015

Stor-Stockholm	1,3%
Stor-Göteborg	1,2%
Övriga större kommuner	1,5%
Övriga mindre kommuner	1,3%

Gränsen mellan större och mindre kommuner går vid 75 000 invånare.

Billigare att bo i mindre kommuner
Den genomsnittliga månadshyran för en lägenhet på tre rum och kök år 2015 är 6 385 kronor. Storstäderna har en högre hyresnivå än de mindre kommunerna. Ett hushåll i en kommun med färre än 75 000 invånare får betala drygt 1 200 kronor mindre i hyra per månad för en trea än ett hushåll i Stor-Stockholm.

Lägsta hyreshöjningen på åtta år
Hyrorna ökade med i genomsnitt 1,3 procent mellan 2014 och 2015. Det är den lägsta hyreshöjningen sedan 2007. En lägenhet på tre rum och kök har i genomsnitt en hyra på 6 385 kronor i månaden på riksnivå. Hyresnivån varierar mellan storstäderna och mindre kommuner. Under de senaste åtta åren har hyreshöjningen varierat från 1,3 procent (i år) till 3,3 procent mellan år 2008 och 2009. Sedan 2012 har hyreshöjningarna blivit lägre varje år.

Hyresförändring under de senaste åtta åren, hela riket

År	**Hyresförändring, procent**
2014/2015	1,3%
2013/2014	1,7%
2012/2013	2,2%
2011/2012	2,8%
2010/2011	2,4%
2009/2010	1,6%
2008/2009	3,3%
2007/2008	2,7%

Ökningen av hyran under 2000-talet och i slutet av 1990-talet var generellt mycket lägre än under 1970-, 80- och början av 90-talet (i löpande priser). Den största ökningen skedde under åren 1990 till 1992 som resultat av skatte- och subventionsförändringar. 1991 var höjningen nästan 30 procent.

Mellan 1969 och 2014 har genomsnittlig hyra per kvadratmeter blivit ungefär 16 gånger högre. Samtidigt har den allmänna prisnivån blivit drygt 8 gånger högre. Omräknat till fasta priser har hyrorna alltså fördubblats under denna tidsperiod.

Om hyrorna 2015/2016 ökar 1,3 % blir hyrona 2016:
2 rok: 5230 x 1.013 = 5298 kr/mån = 63 576 kr/år, säg **63 600 kr/år**
3 rok: 6385 x 1,013 = 6468 kr/mån = 77 616 kr/år, **säg 77 600 kr/år**

Utrymmesstandard :
Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person
- 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77),
65 - år cirka 2,0 rok (2,08).
Hushåll med makar, 2 personer
- 64 år cirka 2,8 rok (2,72),
65 - år cirka 3,0 rok (2,98).
(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 1,95 rok,
65- år 2,46.
Makar - 64 år 2,92 rok,
65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 4,17 rok,
65 - år 4,19.
Makar - 64 år 4,72,
65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffor är det rimligt att räkna med
2rok för ensam och
3rok för makar. (Utan barn).

Boverkets principer för bostadsytor innebär att 2 rok för ensam och 3 rok för makar ger likvärdig bostandard.

Månadskostnader år 2016, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2360	1830	2360+1830
Hygien (personlig)	400	520	400+520
Kläder och skor	590	600	590+600
Lek och fritid	640	640	640+640
Mobiltelefon	240	240	240+240
Förbrukningsvaror	100	100	130
Hemutrustning (inklusive dator)	370	370	450
Media (Fast telefon, Internet mm)	920	920	950
Hemförsäkring	140	140	150
Hushålls-el	330	330	410
Summa per månad 2016	**6090**	**5690**	**10420**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån		**5890**	

Årskostnader år 2016, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2016 enligt månadsedovisningen.	**6090**	**5690**	**10420**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5890**		
2016 per år:	**70680**		**125040**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5300	63600		
Makar 3rok, 12x 6450			77400
Summa per år 2016, bostad + övrigt	134280		202440
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	14880		29760
Summa per år 2016: bostad + övrigt	**149160**		**232200**
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat	**149000**		**232000**

Makar 156 % av ensam.

Ensam man	151400	
Ensam kvinna	146600	skillnad 4800 kr

Pensionärer 2016

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma	2030	1670	2030+1670
Hygien (personlig)	400	510	400+510
Kläder och skor	600	610	600+610
Lek och fritid	640	640	640+640
Mobiltelefon	210	210	210+210
Förbrukningsvaror	100	100	130
Hemutrustning (inklusive dator)	370	370	450
Media (Fast telefon, Internet mm)	920	920	950
Hemförsäkring	140	140	150
Hushålls-el	330	330	410
Summa per månad 2016	**5740**	**5500**	**9610**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5620**		

Kollektiva lokalresor säg 240 kr per månad per person, medger 2 tur- och returresor resor i veckan i en zon i Stockholm = 2880 kr per år.
Vårdkostnad 1100 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2200 kr per år (gräns i försäkringen)
Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Summa för dessa kostnader 2880+1100+2200 = 6180 kr per person.
samt med hemjänst:
Ensam 7380 kr per år
Makar/sambor 14160 kr per år

Årskostnader år 2016, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2016 enligt månadsedovisningen.	**5740**	**5500**	**9610**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5620**		
2016 per år:	**67440**		**115320**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5300	63600		
Makar 3rok, 12x 6450			77400
Summa per år 2016, bostad + övrigt	131040		192720
Lokalresor m m säg	7380		13200
Vård, läkemedel			
Hemtjänst.			
Summa per år 2016: bostad + övrigt	**138420**		**205920**
Säg för enkelhets skull, avrundat	**139000**		**206000**

Makar 148 % av ensam.

Ensam man	140440	
Ensam kvinna	137560	skillnad 2880 kr

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf (sid 63-73)

Något om skatte- och bidragshistoria.

Sid 27-29 i 36-39zz.pdf (20 maj 2013) Kompletterad 3 april 2015.

"Jag har noga följt riksdagens fördelningspolitik sedan 1964 och nästan varje år lämnat kommentarer och förslag. De nuvarande statsråden var 1964 i genomsnitt 13 år gamla.

Fram till den 20 april 1989 skrev jag 4920 sidor om skatte-och bidragssystem o d. Den 20 april 1989, som var SAPs hundraårsdag, började jag en ny serie som då började med sidan 1. Mina utredningar har vanligen gått till statsråd, i första hand statsministrar, finans- och skatte-, social-, och bostadsministrar, till ledarna för alla eller de största partierna inom eller utom regeringen, samt ibland till riksdagsutskott. Sedan jag börjat lägga in skatteutredningarna på min hemsida, http://wimnell.com , har den gamla sidnumreringen upphört. Sista sidnumret var 3557 den 8 april 2004.

Under mellankrigstiden och tiden närmast efter andra världskriget var en väsentlig del i hushållsstrukturen att av makar var den ene, vanligen mannen, förvärvsarbetande med inkomster till hushållet, och den andre, vanligen frun - hemmafrun, var hemma och skötte hemmet. Skattesystemet byggde på det och innehöll sambeskattning av makarna. Kvinnorna skulle bli gifta och försörjda. Ogifta kvinnor fick försörja sig själva. Sedan började fruarna ta arbete och systemet med sambeskattning började te sig alltför ålderdomligt.

Bl a med uppgiften att avskaffa sambeskattningen arbetade Allmän-na Skatteberedningen i början av 60-talet. Utredningens förslag var dåliga, det enda som kom ut av utredningen var momsen. Finansminister Gunnar Sträng (s) tillsatte Familjeskatteberedningen, som lämnade förslag som kan betecknas som svagsinta.

Gunnar Sträng utfomade på egen hand, med sina närmaste medhjälpare, 1970 års skattereform. I reformen avskaffades, huvudsakligen, sambeskattningen, men Sträng lyckades inte göra en reform som tillgodosåg kravet på skatt efter förmåga vilket hade varit möjligt. Ett led i reformen var en hemmamakeskattereduktion (april 2015: som jag föreslog Sträng), som till en del fyllde några krav om skatt efter förmåga. Denna skattereduktion smälte sedan bort med inflationen och togs såsmåningom bort helt. När den togs bort hade hushållsstrukturen förändrats så att det inte fanns många hemmafruar kvar.

Det har hela efterkrigstiden funnits sådana som klagat över höga marginalskatter. I skattepropositionen 1970 tog Sträng bort allt om marginalskatter, han menade, att det viktiga var skatterna och inte marginalskatterna. Efter reformen var visserligen skatteskalan vid höga inkomster böjd uppåt, men det fanns en komponent som gjorde, att kurvan blev nästan rak. De gamla marginalskattekverulanterna fortsatte dock att tala om att marginalskatterna ökade med stigande inkomst, trots att så inte var fallet.

Under 50-och 60-talen var bostadsbristen ett stort politiskt kapitel. (april 2015: Jag påpekade det för Erlander och han har sedan sagt att han ångrat den tidens bostadspolitik) Det s k miljonprogrammet under 60-talet och början av 70-talet gav en miljon nya bostäder, en fantastisk satsning. Efteråt har många klankat på bostäderna från programmet, men lägenheterna håller god standard. Brådskan att bygga bort bostadsbristen gjorde att det blev många stora flerbostadshus, som sedan ogillades av somliga. De som fick bostäder fick ändå någonstans att bo, vilket är en fördel. På senare tid har kommit propåer om att

stadslandskapen är för litet stadslika och att det behövs mer tät bebyggelse. När miljonprogrammet var utfört gick musten ur och det har sedan knappast funnits någon bostadspolitik med prisvärt engagemang. Efter miljonprogrammet följde småhusbyggande. Ingvar Carlsson var den förste bostadsministern (som inrättades på 70-talet. (april 2015: som sedan togs bort, men finns nu igen) och avskaffade paritetslånen som betalades av de boende och ersatte dem med räntebidrag som betalades av staten. Senare har gjorts försök att förbättra bostadsfinansieringssystemet.

I 1970 års skatterform fanns kvar den kapitalinkomstbeskattning som gjorde att det gick att tjäna stora pengar på ränteavdrag, eftersom skattelättnad av ränteavdrag följde förvärvsinkomstens marginalskatt. (april 2015: jag gav förslag om att ge kapitalinkomsskatten skattesats oberoenda av inkomstens storlek). 1982 års skatterform ändrades dessa avdragseffekter något. I 1990 års skattereform skildes kapitalinkomstskatten från skatt på andra inkomster, varigenom effekterna av ränteavdragen fick en bättre form.

Det har hänt mycket i skattesystemet sedan 1970. En tid minskades inkomstskatterna och i stället ökades arbetsgivaravgifterna. Senare har det gått i andra riktningen: arbetsgivaravgifter har minskats och istället har införts egenavgifter på inkomstsidan, och nu håller man på och reducerar egenavgifterna genom avdragsrätter.

Bostadsbidragen har ändrats många gånger sedan 1970 och sällan med goda resultat. Många av dem som i regeringarna sysslat med bostadsbidrag har blivit landshövdingar. Långa tider levde riksdagsmännen i tron att barnen i Sverige bara bestod av tvillingar, man buntade ihop barnen två och två och gav bostadsbidrag per par. För avtrappning av bostadsbidrag fanns länge två procensatser, den högsta 23 %, nu är det en på 20%. I mitten på 70-talet förlorade socialdemokraterna regeringsmakten till de borgerliga, som införde flerbarnstillägg. 1982 återtog socialdemokraterna makten.

I skattesystemet fanns mellan 1970 och 1990 mycket höga marginalskatter vid höga inkomster. Bostadsbidrag kunde utgå vid mycket höga inkomster i fall med många barn, och vid höga inkomster kunde summan av avtrappning och marginalskatt ligga nära 100 %. Hans Gustafsson var den bäste bostadsministern och på mitt förslag överförde han en del av bostadsbidragen till ej avtrappade flerbarnstillägg, vilket i några fall minskade de annars otrevliga höga summamarginaleffekterna.

Hans Gustafsson införde också, efter påpekanden från mig, bostadsbidrag för barnlösa med låga inkomster, dels ett s k ungdomsbostadsbidrag, dels ett bidrag för äldre icke-pensionärer med låga inkomster. Det senare bidraget har i ovist nit tagits bort i samband med nedragningarna under 90-talet, men bör återinföras enligt mina förslag.

I 1990 års skattereform sänktes marginalskatten mycket avsevärt för de högsta inkomsterna, reformatorerna räknade med “dynamiska effekter” som skulle göra så att staten ändå skulle få in tillräckligt med pengar för den förlust staten gjorde med de sänkta marginalskatterna. De dynamiska effekterna som verkligen uppstod skulle redovisas när de hade uppstått. Redovisningar har förekommit, men har smygits undan, det har nog inte uppstått så mycket dynamiska effekter man hoppats på, men det är inte heller lätt att räkna ut. Nu är det glömt att marginalskatterna sänktes rejält för höga inkomster och höginkomsttagare fortsätter med att kräva sänkta marginalskatter.

I samband med 1990 års skattereform ändrades bostadsbidragen för barnfamiljerna. Ändringarna av skatterna medförde behov av ändrade bobidrag, och barnfamiljerna kompenserades i bostadsbidragen, noga räknat kompenserades två gånger, men det var det nog inte många som förstod. En förändring var att tidigare fem kategorier barnantal minskades till tre: ett, två och tre+. Det finns numera inte många familjer med fyra eller fler barn.

En epokgörande och storartad förändring har inträtt med det nya systemet med maxtaxa på dagis. Det minskar marginaleffekten för berörda med ca 5%enheter. Märkligt är, att partier som vanligen brukar kräva sänkta marginalskatter, ogillat maxtaxan.

I 1970 års skattereform var skatteskalan inte indexreglerad och folkpartiledaren Bertil Ohlin, som vid den tiden var oppositionsledare, krävde många år enträget en indexreglering. Utan indexreglering och med inflation och högre löner fick staten in mer och mer i skatter, vilket Gunnar Sträng gillade. I ett TV-program kommenterade Ohlin detta och sa, att om han varit finansminister skulle han nog också gillat en skatteskala utan indexreglering. Nu är skalan indexreglerad genom koppling till basbelopp.

I de sista skälvande minuterna innan 1990 års skattereformproposition lades fast krävde LO och fick en förändring av grundavdraget på så sätt, att grundavdraget vid en viss låg inkomst ökades på med 25% (2004 20%) av ökande inkomst och sedan vid en viss inkomst litet över 100 000 sedan minskas med 10% av ökande inkomst. Detta gör, att en skatt längst ned på 32% minskades till 24% (2004 25,6%) i ett intervall och därefter ökas till 35,2% för att vid vissa höga inkomster gå ned till 32%, och över den s k brytpunkten öka till 52% och längst upp till 57%. Detta lär vara föga känt av den stora allmänheten. I de hjälpredor de skattskyldiga får från myndigheterna inför deklarationen finns inte detta nämnt, däremot finns tabeller med grundavdrag för olika inkomster, men det lär inte vara många som med ledning av tabellerna räknar ut vilka marginalskatterna är i olika inkomstlägen.

Jag har aldrig vågat föreslå politikerna att studera systemet med höjningar och sänkningar av grundavdraget, därför att jag fruktar att om de okunniga politikerna ger sig på det, och börjar ändra, blir det bara sämre.

Skatteskalan före 1970 och i 1970 års skattereform bestod av många skikt med allt högre skattesatser. Det stora antalet skattesatser gjorde skattesystemet onödigt otrevligt och komplicerat. Många år föreslog jag förenklingar av skalan till tre skikt. Mina förslag har burit frukt. I 1990 års skattereform var det i princip två skikt (bortsett från det buckliga grundavdraget), som åstadkoms av den procentuella kommunalskatten och av den kommunala plus den statliga procentuella skatten över den s k brytpunkten, ett begrepp jag införde för länge sedan. I slutet på 90-talet har det blivit ett skikt till allra överst där den statliga skatten ökar till 25%. Den gamla skalan med många skikt är nu bortglömd.

Ett stort fel med det nuvarande skattesystemet är att det inte fördelar efter bärkraft. Enligt min mening har man ingen kraft att betala skatt förrän man har inkomster över det som behövs för att leva med en rimlig lägsta levnadsstandard. År 2004 var de lägsta rimliga levnadskostnaderna för vuxna icke-pensionärer avrundat 108 000 kr per år för ensam och 162 000 kr per år för två makar/sambor. (2006 120 000 respektive 180 000) Makar/ sambor 150% av ensam. (2009 130/195) (2010 134/201) (2011 134/201 (2012 142/216) (2013 145/220)

Levnadsstandard beror av många förhållanden, men en viktig komponent är tillgången till pengar för det nödvändigaste. Det är dessa pengar som är av intresse när man ska konstruera ett skattesystem som fördelar efter bärkraft. Det ska redan nu sägas, att det idag, på grund av politiskt motstånd, torde vara nästan omöjligt att konstruera ett system som fördelar efter bärkraft, men man kan göra förbättringar i den riktningen.

Jag har mycket ägnat mig åt dem med låga inkomster eftersom politikerna intresserar sig så litet för dem. När det gäller icke-pensionärerna är barnlösa med låga inkomster missgynnade, för dem bör införas bostadsbidrag enligt mina förslag, som jag lämnat under många år.

Bostadsbidragen för barnfamiljerna har jag lämnat förslag om. TV-licensen är en dryg post för dem med låga inkomster, den är orättvis och missgynnar ensamstående. Licensen (avgiften) bör för hushållen ersättas med en kollektivlicens betald av staten. Jag har lämnat förslag om finansiering. “

Från omr 36-39zz sid 32 m m

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra. I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska “utanförskapet”. Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Levnadskostnaderna för en ensam förvärvsarbetande icke-pensionär är 2013 145 000 kr per år. Den som tjänar 15 000 kr per månad har efter skatt så att det går ungefär jämnt upp, d vs inget överskott i budgeten. Ensam som tjänar 60 000 kr per månad har sedan dessa levnadskostnader betalats ett överskott i hushållsudgeten på 324 000 kr, som kan användas till bilar, resor, dyrare bostad, lyxartiklar mm.

Motsvarande kostnader för makar/sambor är 2013 220 000 kr Om makarna har lika stora inkomster behöver de bara tjäna cirka 11 000 kr var per månad för att få ihop till kostnaderna. Tjänar de 60 000 kr var per månad har de 717 000 kr överskott sedan hushållskostnaderna betalats.

Ensam som tjänar 12 000 kr per månad skulle kunna betala levnadskostnaderna, men måste betala skatt så att det blir ett underskott i hushållsbudgeten på cirka 24 000 kr, och borde begära socialbidrag till skatten, vilket naturligtvis inte går för sig. Han eller hon tjänar alltså till sin försörjning men måste sänka sin levnadsstandard cirka 17 % på grund av skatten.

Krav om att avskaffa värnskatten visar på synnerligen olämplig oförmåga. Ingen i riksdagen har de senaste 40 åren visat intresse för att på lämpligt sätt avväga skatterna efter levnadskostnaderna.

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendefor-

mer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.

Enligt detta blir de lägsta rimliga levnadskostnaderna 2013 för förvärvsarbetande icke-pensionärer: ensam 145 000 kr och för makar/sambor 220 000. Makarnas belopp blir nära precis 150% av beloppet för ensam, och så har det varit sedan 1970. För pensionärer blir det något annorlunda.

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.
Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i

Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.
I detta sammanhang är det lämpligt påpeka TV-avgiftens inverkan. Den är orättvis och missgynnar ensamma. Den bör avskaffas för hushållen och ersättas med en kollektivavgift för hushållen som betalas av riksdagen och som kan bindas till folkmängdens utveckling om riksdagen inte förmår fortsätta att avgöra hur mycket som ska läggas på TV. Avgiften är nu drygt 2000 kr per år och är en stor belastning vid låga inkomster. TV har haft en löjlig patrull som åkt omkring och sjungit för sådana som betalar avgiften samtidigt som man påstår att SVT är fri television. Avskaffa snarast TV-avgiften som är att se som en skatt. De pengar som behövs för det kan tas från Jobbskatteavdragen enligt förslag.

Pensionärer med låga inkomster: Det nya systemt med garantipensioner ger det omöjligt att kontrollera om pensionerna som utbetalas är riktiga. Reglerna för bostadstilläggen är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Erik Åsbrink föreslår " kraftigt höja grundavdrag så att även låginkomsttagarna skulle få en skattesänkning." Det är ett okunnigt förslag. Höjer man grundavdragen sänker man visserligen skatten för låginkomster, men också för dem med höga inkomster, och då försämrar

man skattefördelningen. Om man höjer grundavdragen för att låginkomster ska få lägre skatt måste man höja marginalskatten för låginkomster så att de högre inkomsterna inte får sänkt skatt.

Problemet med låginkomsterna löses bäst med bostadsbidrag.
Erik Åsbrink skriver också: " Enligt en samstämmig uppfattning bland ekonomer är fastighetsskatten en av de bästa (eller minst skadliga) skatterna. " Ja, enligt ekonomerna kanske, men ekonomena har vanligen dåliga uppfattningar, eller inga alls, om fördelningsproblem.

Hela världens finanssystem är förstörda av ekonomerna....

I den nyss nämnda utredningen om barnfattigdomen har diskuterats förändringar av jobbskatteavdragen, men något förslag har inte lämnats. Att förvärvsarbetande har extrakostnader kan man gå med på,men inte så stora som motiverar nuvarande jobbskatteavdrag och framför allt inte avdrag som stiger med inkomsten.

Det lär knappast finnas någon som direkt kan förstå jobbskatteavdragens konsekvenser vid läsandet av skatteverkets beskrivningar

Konsekvenserna kan man enklast få uppfattningar om genom att se på skatteverkets tabeller för preliminärskatter, där skatteverket säkert räknat rätt. De tabellerna har använts för att beräkna hushållens över- och underskott i hushållsbudgetarna.

Över- och underskott finns redovisade för 2006 och för flera av de senaste åren. Jämför man år 2006 och 2013 finner man att låginkomster fått mycket betydande försämringar och höginkomster mycket betydande förbättringar, något som borde få socialdemokraterna upprörda.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Se mer om detta på sidorna 312-369 i
Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikationssystem för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Observera sidan 349:
"Pensionärerna med låga pensioner. Göran Persson genomförde svåra försämringar för pensionärer. Han gjorde inget för att ta bort försämringarna. Mona Sahlin gjorde heller ingenting i förbättrande syfte. De förlorade också valen.
Om dessa pensionärer finns mycket skrivet och ett sammandrag finns på sidorna 95-105 i Sven Wimnell 16 maj 2012: Politik i maj 2012 och socialdemokra-ternas möjligheter att vinna valet 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf " Sid 105: " Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna. "

Tillägg om skatter.

Alliansregeringspartiernas rötter finns i den dominerande överklassen före första världskriget 1914-1918, del i den överklass nere i Europa som skapade kriget och skickade ut miljontals unga män att dö meningslöst när de ville ha en annan framtid.

Vad jag förstått byggdes det socialdemokratiska partiet först upp mest av arbetare som hade arbetsinkomster. Bland dem fanns ett hat mot sådana som inte kunde försörja sig - "inte göra rätt för sig". I sina berömda tal om solidaritet vände sig Per-Albin Hansson mest mot överklassen, men också mot sina egna.

Solidariteten mot de sämst ställda växte till sig. Andra världskrigets konekvenser för Sverige hjäpte nog till med det. Efter det kriget kom bl a barnbidrag, studiestöd, allmän sjukförsäkring m m.

Ekomiska skribenter som vill se världen i stort menar nu ofta att 1980 var en vändpunkt. Då började girigheten gripa kring sig och alla skulle tänka på sig själva och klara sig själva. Världen skulle bygga på konkurrens och marknadsprinciper, allt skulle privatiseras.

Folkparttiledaren menar nu att de som har låga inkomster är ansvarslösa. De som inte har arbetsinkomster men sjukersättningar ska hjälpas att få inkomster genom att man tar bort sjukersättningarna. Arbetslösa ska hjälpas till arbete genom att man tar bort arbetslöshetsersättningar. Den här synen bör brytas

De förslag till riksdagsbeslut som lämnats i det föregående behöver inte utredas i långa utredningar, de kan sättas igång direkt. Det som satsas på låginkomster går troligen direkt till konsumtion som leder till arbete för arbetslösa, som i sin tur konsumerar och betalar skatt så att pengarna kommer tillbaka till de offentliga kassorna.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske

för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Nyligen har det tagit fart i det gamla förslaget om skatt på finansiella transaktioner. Det finns troligen ingen som kan konstruera och administrera en sådan skatt. De stora finansiärerna kommer att motarbeta och gå runt en sådan skatt och ta betalt för att hantera den så att det till slut blir konsumenterna som får betala skatten, hela adminstrationen och domstolarna som ska döma i brotten mot skatten.

Det finns många förslag om skatter på kapital av olika slag. Det bästa torde vara att helt avstå från alla skatter på kapital och inrikta sig på att ta skatt på avkastningarnna, att avskaffa de regler som gör det möjligt att hitta kryphål som kan minska kapitalinkomstskatterna.

En skatt på kapital kommer bara att till sist drabba de små kapitalisterna som vill spara för oförutsedda utgifter, eventell sjukdom och eventuell ålderdom. och som kanske drömmer om att få ihop kapital till en egen verksamhet.

Låt de stora kapitalisterna hålla på med sitt kapital, som de ibland använder för nyttiga saker. Men bolagsskatterna, som är ett slags kapitalinkomstskatt, tycks ha blivit för låga.

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbetande och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapialinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Detta synsätt kan ge konflikter med v och kanske också mp, som kan tänkas vilja bekämpa ägandet. Kapitalisterna tenderar att missbruka sin makt, men det bör man komma till rätta med ge-

nom restriktioner på verksamheterna och det som levereras. Om företagarna slipper skatt på kapital kan de tåla restriktioner.

De svenska nationalekonomerna har varit och är föga intresserade av välfärdsfördelningen. Det de mest diskuterar är hur staten ska få in inkomster, och det är lätt att hitta på det om man inte tar hänsyn till välfärdproblem och välfärdsfördelning.

Det har nu på många håll gjorts förslag till ändring av systemet för inkomstskatterna, och det påstås ofta, att alla tycker att inkomstskattesystemet behöver ändras. Men de stora dragen i systemet är bra, det behövs ingen stor omläggning av systemet, det som kan behövas är justeringar av detaljer.

Det som främst är dåligt är jobbskatteavdraget, men vid alla justeringar måste man ta hänsyn till att man inte bör ändra för mycket och inte för snabbt därför att ändringar kan slå hårt på välfärdsfördelningen, isynnerhet vid låga inkomster. De som har höga inkomster och stora överskott i hushållsbudgetarna har stora marginaler som gör att de kan tåla ändringar.

När man sänkte momsen på mat var det ett misstag. Att nu höja den momsen är inte lätt, man måste då införa kompensationer som är svåra att beräkna.

Att införa nya amorteringskrav på lån till bostad drabbar sådana med låga inkomster, med följd att de inte kan ha en egen bostad. De med höga inkomster klarar sådant utan bekymmer.

Amorteringskrav och minskade ränteavdrag minskar rörligheten och förändrar finansmarknaden med oöverskådliga problem med svåra konsekvenser för isynnerhet låga inkomster.

Fyra förslag. (http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf 76-78)

Politiken ändrar sig hela tiden. Sammanställningarna görs vartefter vid tidpunkter då det hänt något inom politiken som bedömts viktigt att kommentera. Det blir då nödvändigt att anknyta till det som hänt förut. Det gör att saker och ting ofta behöver upprepas. Ämnet är så stort att allt inte kan upprepas varje gång. Varje sammanställning har sitt eget tema där vissa sidor av det hela behandlas. Förslag till åtgärder måste upprepas eftersom ingen tycks reagera på dem.

Några förslag har upprepats många gånger. det gäller förslag om förbättringar för de lägsta inkomsterna. De borgerliga partierna gynnade överklassen. Nu behövs förbättringar för underklasserna. Här är förslag om det. Förslagen anges här i korthet, men de finns behandlade mer urförligt i de nämnda sammanställningarna. Bl a i
Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd.
Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag.
Vårbudgeten. **http://Wimnell.com/omr36-39zzz.pdf**

1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
Bostadsbidragen som gäller för åldrarna 18-28 år utvecklas till att gälla även för åldrarna 29-64 år och där med avtrappning 20% vid stigande inkomst.

2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas
Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352 i **http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf**

3 Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginaleffekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll.

Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under cirka 11 000 kr per månad.

Svensk radio kom till 1925. Radiopratare var främst Sven Jerring. För att lyssna behövde man mottagare. Det var kristallmottagare med en nål som skulle styras mot en kristall. En del lyssnare, isynnerhet ungdomar, byggde själva sina apparater. De gav dåligt ljud och man behövde hörlurar.

Sedan kom apparater att köpa, med rör och högtalare. Men de var dyra, många hade inte råd att köpa. I mitten på 1930-talet kunde man köpa en femrörs Luxor för 300 kr på avbetalning, i dagens penningvärde motsvarar det ungefär vad en stor TV-apparat nu kostar.

Det blev vanlig att lyssna på utländsk radio, man kunde ta in hundratals namngivna stationer som man ställde in med rattar.

För att få lyssna krävdes att man till Radiotjänst hade betalat radiolicens för 10 kr om året.

Många köpte nog radio till olympiska spelen 1936, på vintern i Garmisch-Partenkirchen och på sommaren i Berlin, där Hitler gjorde propaganda för sin politik. Man kunde höra hans stora tal i radion. Och höra reportage om Jesse Owen.

Svensk radio började om dagarna med klockorna i stadshuset klockan tolv och dagens dikt. Sedan följde ofta levande musik av kapell som då var vanliga. Halv ett kom Dagsnyheter från TT, väderleksrapport och börsnoteringar. I början av kvällen kom en timmes grammofonmusik. Senare Dagsnyheter från TT igen och diverse program, bl a underhållningsprogram som blev en stor del av svenska folkets underhållning.

För sin information om världen och vad som hände i den hade man främst tidningar, radio och bio med förspel som innehöll diverse saker, bl a varje vecka journaler som SF-journalen och tyska UFA-journalen som visade bl a Hitler och tysk propaganda.

De stora morgontidningarna var Stockholmstidningen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Ute i landet hade de flesta inte råd med stocksolmstidningarna utan lär mest ha nöjt sig med att prenumerera på en lokaltidning som kunde komma som varannansdagstidning med tidning tre dar i veckan.

Bio kom till som stumfilm som blev ljudfilm 1929-1930. Ljudet ordnades till en början med grammofonskivor som filmskötaren skulle passa in till bilderna, sedan fördes koder för ljudet in i kanten av filmremsan så att ljudet passade precis till bilderna. Al Jolsson med Sonny Boy hörde till de första på ljudfilmen.

På söndgarna var det på eftermiddagen mattinéer för barn, biljetter 55 öre, och bl a rafflande cowboyfilmer utlöste glädjetjut hos barnen.

När kriget var slut kom såsmåningom svartvit TV, tjocka apparater, TV-licenser, kanal 2, färgTV och på de allra senaste åren platta TV-apparater.

Internet kom till i början av 1990-talet, hade liten omfattning i början, men är nu jättestort och oumbärligt.

Sedan TV kommit till har biogåendet minskat. Internet har tagit annonser från tidningarna som nu är på fallrepet.

Mobiltelefonerna har kommit i rasande fart och har utvecklats till att ta hand om bilder, man fotograferar med telefonerna, tar in från internet, läser tidningar etc.

Användningen av internet har utvecklats. Alla som vill synas och höras måste finnas på internet. Det sägs att man kan få veta allt på internet, men det myckna som finns där gör det svårt att vaska fram det man vill ha tag i.

Den nuvarande TV-avgiften är orättvis därför att den kräver samma avgift för ensamma som för hela familjer som bara behöver en licens för flera personer.

SVT har nu en stor verksamhet på Internet, man kan bl a se TV-program där utan att ha betalt TV-avgift. För att lyssna på radio behövs nu ingen avgift.

*

Radio och SVT sysslar med publicservice som gäller information som alla behöver och som alla enligt en följd av demokratins princip måste ha. Det enda rimliga är att TV-avgiften avskaffas för hushållens del och kostnaden för publicserviceverksamheterna betalas av staten till dem som utför verksamheterna som en kollektivavgift från hushållen, samtidigt som hushållens jobbskatteavdrag minskas i motsvarande mån och då på sätt som tar bort orättvisor.

TV-avgiften för företag bör behållas som nu.

Lagstiftningsmässigt är det enkelt att genomföra omläggningen. Alla regler om hur publicservice-verksamheterna ska bedrivas blir kvar och riksdagen får som nu göra de lagförändringar om ändringar i det som den vill ha. Riksdagen bestämmer nu vilken omfattning verksamheterna ska ha och vad de får kosta. Det är något som ligger vid sidan om frågan om fördelning av kostnaderna på individerna i svenska folket.

Jobbskatteavdragen är olämpliga och måste reformeras så att välfärdsfördelning blir bättre, mer pengar till låga inkomster som måste tas från de högre inkomsterna. Den föreslagna omläggningen av TV-avgifterna är ett led i detta. Andra led är att förbätttra sjuk- och arbetslöshetsersättningar o d och samtidigt minska jobbskatteavdrag vid höga inkomster.

*** TV-avgiften bör ersättas med en kollektivavgift för hushållen, betald av staten, samtidigt som jobbskatteavdragen minskas med 100 kr per månad utom för de lägsta inkomsterna. Det kan ske genom en enkel ändring av en brytpunkt i skalan för jobbskatteavdragen. Inflationsuppräkningen av jobbskatteavdragen bör tas bort och avdragen frysas till de avdrag som gäller för inkomståret 2015.**

Det är lämpligt att göra en enkel justering av brytpunkten som nu ligger vidinkomst 2,94 prisbasbelopp= 130536 kr per år= 10878 kr/månad. I skiktet nedanför denna gräns är marginaleffekten 4,28% och ovanför gränsen 6,495%. Genom att höja gränsen kommer avdraget att minska över gränsen. Vid inkomst 3,04 prisbasbelopp har avdraget minskat 100 kr per månad så när som på 4 kr. Brypunkten bör därför sättas vid 3,04%.

Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf** (sid 73-75)

Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

I 1990 års skattereform infördes en ny typ av kapitalinkomstbeskattning: Kapitalinkomster beskattas med 30% och kapitalutgifter ger avdragsrätt 30%, en procentsats som skruvas ner vid vissa höga kapitalutgifter. Systemet bör behållas och procentsatsen 30% behållas för både kapitalinkomster och kapitalutgifter. Vad man kan gör är att studera minskningen av avdragsrätten vid höga kapitalutgifter, procentsatser och storleksgränser, och eventuellt minska avdragsrätten genom att ändra procentsatser och storleksgränser vid höga inkomster.

Inflationen är nu låg och riksbanken vill att den ska öka till 2%. Riksbanken har rätt att självständigt styra den s k reporäntan. Riksbanken gjorde den negativ i början av 2015, Löntagarnas organisationer vill ha 2% inflation så att de kan kräva höjda löner.

Riksbankschefen menar att hushållen lånar för mycket pengar, men har inga förslag om hur man ska få hushållen att låna mindre, det är inte hans bord.

I det läget har det från olika håll kommit förslag om att minska hushållens ränteavdrag och att införa amorteringskrav för dem. Finansinspektionen har haft förslag till krav om amorteringar på nya lån från och med 1 augusti 2015, men har den 23 april 2015 dragit tillbaka förslagen då finansinspektionen troligen inte har rätt att utfärda sådana krav. Då menar somliga att det är nödvändigt att försämra ränteavdragen. Statsminister Stefan Löfven och finansminister Magdalena

Andersson är med rätta emot detta då det på olämpligt sätt rubbar hushållens hushållsbudgetar, hushållen måste ha en rimligt bra stabilitet i reglerna som styr hushållens budgetar.

Amorteringskrav och minskade ränteavdrag minskar hushållens möjligheter att köpa saker och ting, det minskar konsumtionen, och bidrar till att inflationen inte ökar så som riksbankschefen vill. företagen kan inte höja priserna och inte investera så att arbetslösheten sjunker. Både amorteringskrav och försämrade ränteavdrag motverkar riksbankschefen önskemål om högre inflation.

Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

Finansmarknadsministern (MP) tycks nu vilja införa amorteringskrav för bostadslån.
Det är en olämplig högerpolitik som gynnar dem med höga inkomster. Statsministern och finansministern bör som socialdemokrater övertyga finansmarknadsministern om att förslaget inte bör genomföras.

Amorteringskraven är en mycket svår belastning för dem med låga inkomster, de kan inte ha råd att köpa lägenheter. De lägen--heter de inte köper blir tillgängliga för dem med högre inkomster, som har stora överskott i sina hushållsbudgetar och väl tål amorteringskraven. Kraven gynnar alltså de högre inkomsterna, vilket knappast kan vara en politik som passar socialdemokraternas ambitioner.

Tanken med statligt styrda amorteringskrav är felaktig, amorteringskraven är i första hand en fråga mellan banker och låntagare, inte något för staten att lägga sig i.

Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

Somliga menar att hushåll som lånar pengar till bostäder riskerar att gå i konkurs och tvingas sälja sina hus. För att förhindra det vill de försämra för låntagarna så att de går omkull och tvingas sälja sina hus. Förstå logiken i det den som kan.

Amorteringskrav och försämring av ränteavdragets 30% drabbar alla med hus, bl a alla de som varit tvungna köpa bostad för att få någonstans att bo. isynnerhet yngre personer. De yngre nu kan ofta låna till bostad med hjälp av föräldrarnas medverkan och med hjälp av annat som gör att deras hushållsbudgetar är mycket känsliga för amorteringskrav och försämringar av ränteavdrag. De förslag om försämringar som förekommer drabbar bl a dem med låga inkomster.

Det finns en annan logik ifråga om försämringar.

Istället för att försämra för alla husägare kan man försämra för dem som har hus med ovanligt högt värde och ovanligt höga ränteavdrag, vanligen ägare med höga inkomster.

Enligt “Dags att deklarera” får man för underskott av kapital skatterduktion med 30% om underskottet är högst 100 000 kr. Om underskottet är större än 100 000 kr är skattereduktionen 30% av 100 000 plus 21% av den del av underskott som överstiger 100 000 kr (gäller inte ivesteringsavdrag).

Om man sänker underskottsgränsen 100 000 kr till 50 000 kr: skatterduktionen vid underskott 100 000 kr blir 15 000 kr för delen under 50 000 kr och 21 % för delen däröver, 10 500 kr, tillsammans reduktion 25 500 kr, dvs reduktionen minskar med 4 500 kr. Relativt litet. **Skattereduktionen för underskott 100 000 kr blir 25, 5% av underskottet.**

Om man dessutom sänker procentsatsen 21% till 11 % blir skattereduktionen för delen mellan 50 000 och 100 000 11% av 50 000= 5500 kr och skatterduktionerna tillsammans 15 000 + 5500= 20 500 kr. **Skatterduktionen för underskott 100 000 blir 20,5% av underskottet.** Kännbart.

Vid underskott över 100 000 kr blir skattereduktionen för delen över 100 00 kr: 11%.

Riksbankschefen menar att småhusägarna har för stora lån och vill att de ska minska lånen. Men det finns ingen bra förklaring till varför det är bra med låga lån.

Tvärtom: det är bra med höga lån så att folk kan skaffa sig bostad. Den nuvarande regeln om att lånen bör vara högst 85% av husvärden bör behållas.

Förslagen om amorteringar visar att bostadskostnaderna med amorteringsförslagen stiger med 51 000 kr per år för ett hus värt 3 miljoner kr (kan vara 2rok) och med lån 85% av värdet. Om årslönen är 300 000 kr= 25 000 kr per månad (ungefär mittlönen i Sverige) innebär ökningen 17 % av lönen.

Är lönen 20 000 kr per månad = 240 000 kr per år blir ökningen 21% av lönen. Vid löner under 22 000 kr per månad för ensam blir det underkott i hushållsbudgetarna.

Om amorteringsreglerna ska gälla bara nya lån kan det alltså bli 51 000 kr i skillnad per år mellan nya och gamla låntagare, vilket är en mycket besvärande (och oacceptabel) skillnad med hänsyn till levnadskostnader. och besvärande med hänsyn till rörligheten på bostadsmarknaden,

När hushållen med de nya lånen förlorar 51 000 kr på amorteringar måste de minska konsumtionen för att leva och staten förlorar säg 15% därav på momsinkomster = cirka 8000 kr per hushåll. De som lånar ut får cirka 2000 kr lägre räntor. Låntagarna får det bättre med att betala räntor på lånedelar som inte amorteras än att betala amorteringar.

Utan amorteringar får låntagarna möjlighet att fördela sina kostnader på ett sätt över tiden som de kan leva med.

Att införa de föreslagna amortringskraven är ett sätt att öka klassklyftorna och är därför inget som socialdemokraterna bör göra.

Barnkostnader har behandlats i
Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf (sid 178 - 186))

Om boende, 17 januari 2016. (zzzp sid 156-166)

Det måste byggas mycket mer bostäder än vad som var i förslag i början av 2015.

Hyresregleringen bör inte ändras. Hyrorna ska inte få gå upp genom några slags marknadskrafter.

Bostadsbyggandet bör inriktas på hyreslägenheter. Studenterna bör kunna bygga studentlägenheter av typ ett stort antal antal egna rum och gemensamma kök od, typer som nu finns. Men det kan därutöver behövas enkla bostäder för studenter och andra unga och även äldre med låga inkomster.

Man bör bygga hyresbostäder mest för små hushåll och det lär behövas statliga subventioner som staten bör klara genom att låna pengar. Subventionena bör inte klaras genom skattehöjningar. Det är statens skyldighet att ordna med bostäder.

Större bostäder kommer till genom den privata byggmaknaden.

I paniken nu bör man inte tumma på kvaliteten i det som byggs, Det måste vara bra planlösningar med bra rum och bra rumssammanhang. Boverkets krav på möblerbarhet och tillgänglighet bör följas. Den tekniska kvaliteten bör vara bra.

I alla år tidigare har det varit så att små lägenheter inte fått balkong. Det är viktigt att även små lägenheter får balkong, och de bör vara större än det som varit vanligt, Det är pensionärer med små inkomster som kan tänkas behöva de nya lägenheterna, bl a för att de kan behöva komma fram med rullstolar o d, som är svårt i äldre lägenheter. För pensionärer är det viktigt att de får en rymlig balkong eftersom många kan ha svårt att gå ut.

När man bygger nu bör man kunna räkna med att sådana som blir hyresgäster i nya hus kan vara sådana som nu bor i äldre lägenheter av sämre kvalitet och när de flyttar lämnar efter sig lägenheter som bostadslösa kan vilja ha och som passar bättre för unga än för äldre.

Det finns också pensionärer och änkor/ änklingar o d som vill lämna sina villor och vill ha bra nya mindre lägenheter och kan lämna villorna till barnfamiljer.

Man bör observera att man, när man bygger nytt, inte bara bygger för de bostadsslösa utan också för sådana som vill byta upp sig. Nyproduktionen bör ske så att hela bostadsbeståndets kvalitet förbättras, och inte så att man bygger dåliga lägenheter i panik bara för att fort förse de många bostadslösa med tak över huvudet. Det finns nu tillräckligt med dåliga lägenheter.

Boverket har sedan länge många och tydliga krav på bostäder, rumsstorlekar, rumsutformning, möblerbarhet, inredningar. tillgänglighet, dörrstorlekar, dörrplaceringar m m, och husens tekniska utförande. Boverkets krav bör följas. Miljonprogrammets bostäder byggdes med subventioner och krav, och lägenheterna blev på det hela taget bra,

Efter miljonprogrammet kunde byggmästarna ibland bygga med lägre krav och det byggdes understundom mindre bra lägenheter. Sedan miljonprogrammets tid har boverkets krav ökats, bl a när det gäller tillgängligheten. Nu finns krav om tillgänglighet för rullstolar, dörrarna måste vara bredare och det ska finnas plats att vända med rullstolarna o d, vilket gör att badrum och tvättrum blir större Ett badrum cirka 3 kvm större. Boverket krav bör följas.

Mäklarnas annonser i tidningarna varje vecka bjuder ut lägenheter som ofta inte fyller boverkets krav och inte ger full valuta för de miljontals kronor som lägenheterna kostar. Man bör inte snåla med detaljer som boverket lägger vikt vid.

För att fort få fram många nya bra bostäder kan det vara nödvändigt att bygga många stora hus med många lägenheter i.

Som professionell arkitekt SAR med många års erfarenhet av arkitektarbete har jag ritat lägenheter i storlek 1- 4 rum och kök att läggas i vanliga lamellhus, som kan bli 100 m långa och upp till 10 våningar höga. De följer boverkets krav.

Husen kan byggas med stora moduler från fabrik: Bärande ytterväggar med lämplig värmeisolering och önskat fasadmaterial. Andra bärande väggar kan göras av stora moduler. Bjälklag kan göras av långa skivor som täcker halva husdjupet.

Bottenvåningarna kan inhysa bostäder eller andra lokaler efter de behov som finns i de enskilda fallen

Men först något om hyresgästerna. Antag en pojke som är född 1 juli. Året han fyller 7 år börjar han skolan i första klass. Första året går han ut klassen i juni och fyller 8 år 1 juli. När han gått ut grundskolan, 9 år, fyller han 17 år strax därefter. De flesta går gymnasiet, 3år, och fyller 20 år strax efter det han gått det. Många går sedan på högskola, säg 5 år. och fyller 25 år sedan det är klart.

När han går i grundskolan bor han hos sina föräldrar. När han gått ut den får han inte något jobb och han bor kvar hos föräldrarna. De som går gymnasiet bor också kvar hos föräldrarna. I bästa fall kan de börja få inkomster då de gått ut gymnasiet. De som går på högskola får inga inkomster förrän de fyllt 25 år. De har då inget kapital och kan inte köpa någon lägenhet. Vill de köpa måste de först spara till minst 15 % av en liten billig lägenhet som kostar en miljon, dvs spara minst 150 000 kr. När har de gjort det?

De som skaffar sig ett yrke på gymnasiet kan kanske börja hyra en lägenhet när de fyllt 21 år (om de får bra jobb genast efter examen), de som gått på högskola kan kanske börja hyra lägenhet när de fyllt 26 år. De kan få ungdomsbostadsbidrag. Men kan de få tag på någon lägenhet att hyra?

Man kan tycka att undomar inte ska ha rätt att ställa krav om egen bra bostad före 26-årsåldern. De är ju så unga och borde klara sig ändå utan egen bostad, de kan väl bo kvar hos sina färäldrar. Först framåt 27-30-årsåldern kan de börja ställa krav som vuxna människor.

Nu när det är hög arbetslöshet (därför att de är lata) och det finns många invandrare som man ska ge tak över huvdet och som bör vara glada att de får komma in i Sverige, är det kanske inte så noga med hur de bor. Riktiga människor blir ungdomar annat löst folk med låga inkomster inte förrän de fyllt trettio?

Är man mellan 30 och 65 år och förvärvarbetar eller är pensionär över 65 år har man definitivt rätt till en bra bostad. Men för åldrar under cirka 30 år är det diskutabelt om de har rätt att ställa krav om bra bostad, men hur ska de bo? Ja de får väl.....

I Svensk bostadspolitik kunde ensamstående länge aldrig betraktas som bostadslösa.

Utrymmesnormerna finns i tabellen härefter.

Därefter antalet befintliga lägenheter och antalet personer.

Från SCB 27 oktober 2016

Tätorter 2015 Befolkning och arealer

I korta drag

Nästan 2 000 tätorter i Sverige
År 2015 var antalet tätorter 1 979 stycken. Det är en ökning med 23 områden sedan 2010. De flesta tätorter var mycket små, 63 procent hade färre än 1 000 invånare. 124 tätorter hade fler än 10 000 invånare. De utgör 6 procent av det totala antalet. Endast 9 stycken hade fler än 100 000 invånare. Helsingborg är den senaste tätorten som har nått över 100 000 invånare.

De tätorter som ingår i statistiken definieras kortfattat som sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare. Bland tätorterna ingår därmed allt från de största städerna till små orter med endast 200 invånare.

87 procent av landets befolkning bor i tätort
År 2015 bodde 87 procent av landets befolkning i en tätort. Under den senaste femårsperioden, 2010 till 2015, har befolkningen i tätort ökat med 5 procent. Det motsvarar drygt 440 000 personer.

En stor del av ökningen finner vi i de största tätorterna. År 2015 bodde nästan en tredjedel av Sveriges befolkning i någon av landets nio största tätorter, d.v.s. de med fler än 100 000 invånare.

Utanför tätort var förändringen i befolkning mycket liten. 2015 bodde 13 procent av landets befolkning utanför tätorter. Jämfört med 2010 är det en minskning på 5 000 personer.

Tätorterna utgör 1,5 procent av Sveriges landareal
Tätorternas yta utgör 1,5 procent av Sveriges totala landareal. Stockholms län hade den största andelen tätortsyta, med 14 procent, medan Norrbottens län hade den minsta, med 0,2 procent.

Sveriges tätorter hade en genomsnittlig befolkningstäthet på nästan 1 400 personer per kvadratkilometer. Sedan 2010 har tätheten ökat med 72 personer per kvadratkilometer. I Stockholms län var befolkningstäthet i tätort störst. Där var det i genomsnitt 2 500 personer per kvadratkilometer. I Dalarnas län hade befolkningen i tätort mest plats, med 640 invånare per kvadratkilometer.

Kapitel 6 .
Planering av fysiska och sociala miljöer.

Sida

186 Sven Wimnell 16 juni 2011:
Fysisk planering i Sverige. (Område 71)
http://wimnell.com/omr711.pdf

186 Samhällsplanering.
Fysiska och sociala samhällen.

188 Den fysiska översiktsplaneringens framväxti Sverige.

189 Före 1900. HYGIEN OCH RUTNÄT

193 1900-1920. ESTETIK OCH TEKNIK

196 1920-1940. FOLKHEM OCH RATIONALITET200
1940-1960. GRANNSKAP OCH PROGNOSER

206 Stadsplaner i Sverige genom åren enligt Arkitekturmuseet. 7 juni 2011.

213 Det blir för långt att ta med de följande avsnitten

213 Boverket har gjort om sin hemsida. Läs på boverkets nya hemsida.

213 Boverket.se 28 november 2016

215 Tidkriften Plan nr 1, 2016. Föreningen för samhällsplanering.

216 “NYTT & NOTERAT

217 SNABB FÖRÄNDRING AV BOSTADSBEHOVET
NORBERGS KOMMUN

221 INTERVJU MED MARTIN SÖDERSTRÖM

223 SVERIGE ÄR VÄRLDSBÄST PÅ BOSTADSBRIST

226 FEL STRATEGI PLACERA UNGAR l KRYMPANDE KOMMUNER

228 Regionplaneringen och samhällsplaneringens problem

233 Det behövs planeringar för Sverige och 6 svenska regioner och det behövs en svensk världsplanering för svenska behov

234 Innehåll i:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidnings-artiklaroch förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

241 Innehåll i: Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner.Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 16 juni 2011:
Fysisk planering i Sverige. (Område 71)
http://wimnell.com/omr71l.pdf

sid

3 Samhällsplanering. Fysiska och sociala samhällen.

5 Den fysiska översiktsplaneringens framväxt i Sverige.

23 Stadsplaner i Sverige genom åren enligt Arkitekturmuseet. 7 juni 2011.

30 Nuvarande samhällsplanering enligt Boverkets hemsida 11 juni 2011.

89 Boverkets Regelsamling för hushållning, planering och byggande.

92 Nuvarande bostadsplanering enligt Boverkets hemsida 11 juni 2011.

132 -174 Boverkets webbkarta på Internet. 14 juni 2011.

Sven Wimnells hemsida, område 71, 020417:

Samhällsplanering.
Fysiska och sociala samhällen.

De finns i princip två slags samhällen: de fysiska samhällena, som gäller det fysiska - materiella, och de sociala samhällena som gäller människornas relationer. När det talas om samhällsplanering är det vanligen planeringen av de fysiska samhällena som avses. När det gäller det fysiska talar man om fysisk planering och fysisk miljö, och det är det som avhandlas i Plan-och Bygglagen, planeringen där utgår från markanvändningen: hur marken ska användas och vilka regler som ska gälla för det.

I fråga om de sociala samhällena, de sociala miljöerna, finns inte planeringsregler som på samma sätt anknyter till markanvändningen, men det finns många regler av olika slag. På den världsomspännnade nivån finns bl a FNs konvention om de mänskliga rättigheterna, i den finns många regler om vad man får och inte får göra i förhållandet människor emellan. På mindre omfattande nivåer finns bl a i EU många regler och bl a också regler om mänskliga rättigheter, som avviker något från FNs.

På nationsnivå har de olika nationerna sina egna lagsystem, med regler för bl a demokrati, uppfostran och undervisning, brott och straff, regler för handel och avtal, arbetsmiljöer, jämlikhet, jämställdhet, välfärdsfördelning o s v.

I Sverige idag fungerar inte demokratin tillräckligt bra, skulden till det kan läggas på de politiska partierna, de kan inte fånga upp folkets uppfattningar och på lämpligt sätt forma de fysiska och sociala miljö-erna och deras innehåll efter dem.

Om man ska kunna nå en bättre framtid måste man ha klart för sig att det finns både fysiska och sociala samhällen och miljöer. I någon mån kan man förbättra de sociala miljöerna genom att förbättra de

fysiska miljöerna, men förbättringar av de sociala miljöerna kräver mer än ändringar av de fysiska miljöerna.

Bra planeringar av de fysiska miljöerna är viktiga. i Sverige har kommunerna det s k planmonopolet som innebär rätt att föreskriva markanvändningen i fysiska planeringar, med hjälp av kartor och byggnadsregler o d. Svensk fysisk samhällsplanering av svenska samhällen hade en storhetstid under ett par årtionden efter andra världskriget.

Kommunerna planerade de fysiska miljöerna och hade bl a höga ambitioner om bostäderna, men kunde inte tillräckligt väl styra bostadsproduktionen. Efter kriget flyttade folk till arbetsplatser i städerna och staten prioriterade anläggningar för varuproduktion före bostadsbyggande, vilket ledde till bostadsbrist som bara blev större och större. Till slut, i mitten på 60-talet, måste staten börja med det sk miljonprogrammet där en miljon bostäder skulle byggas på tio år. I det läget fick byggnadsentreprenörerna större betydelse och den mer allomfattande samhällsplaneringen halkade efter.

Efter de tio årens bostadsbyggande gick, kan man säga, luften ur planeringssverige. Efter miljonprogrammets dagar har den fysiska samhällsplaneringen vartefter ändrat karaktär. Nu talar man om att samhällsplaneringen domineras av en förhandlingsplanering, som innebär, att kommunernas planerare minskar sina planeringsinsatser och överlåter delar av planeringen till byggföretag som köpt mark och i visst samråd med kommunerna planerar för de egna markområdena. Från samhällets sida kan det innebära vinster då byggföretagen delvis tar hand om risker och delvis uför planeringar som kommunerna annars skulle utföra och betala.

Men denna ordning rår kanske inte på planeringsproblem som gäller sådant som segregation, nedslitna förorter, kriminalitet och utanförskap, ökande ekonomiska klyftor. Överlåtandet av delar av planeringen till privata aktörer innebär att planeringen sker mer på företagens villkor och att det demokratiska inflytande äventyras.

Hur det kommer att gå hänger på de politiska partiernas kunskaper, vilja och förmåga att rikta in samhällsplaneringen på lämpligt sätt. Man kan frukta, att partierna inte klarar att reda upp samhällsplaneringsproblemen. Någon rejäl bostadspolitik finns inte. Det är svårt upptäcka någon framgångsrik segregationspolitik. Sjukskrivningarna har ökat till oanade höjder. Välfärdsklyftorna tycks öka.

Tillägg i juni 2011:

På Sven Wimnells hemsida, **http://wimnell.com** **,** ges en relativt kort redovisning av ett forskningsarbete med titeln: ” Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen.” Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. I klassifikationssystemet finns den fysiska planeringen på område 71.

Ordet samhällsplanering förknippas kanske mest med den fysiska samhällsplaneringen, d v s planering av byggnader och anläggningar, vägar och olika slags byggnadsområden, grönområden o d. På Sven Wimnells hemsida avser samhällsplanering planeringar för samhällen i vidare mening, omfattande också planeringar av sociala samhällen, dvs alla slags relationer mellan människorna. Klassifikationssystemet där gäller den mer omfattande samhällsplaneringen.

Till den fysiska planeringen hör klimatfrågor o d som man tidigare inte fäste så stor vikt vid.

Man bör observera att den fysiska samhällsplaneringen ännu inte tagit sig upp till den globala nivån. På den nivån förekommer viss planering ifråga om klimatfaktorer och havshöjningar o d och kanske något mera, men mera fullständiga planeringar lyser med sin frånvaro.

Det gäller också planeringar av sociala samhällen på global nivå. Det fattas alltså mycket planeringar för världen.

De som styr Europa håller nu på med att försöka undvika konkurser för dåligt utvecklade Europeiska stater.

Den fysiska översiktsplaneringens framväxt i Sverige.

Avskrift av en utredning av arkitekt Eva Rudberg 1985.

Utredningen innehåller många bilder som här av utrymmesskäl utelämnas.

Eva Rudbergs redovisning går fram till 1985. Sedan dess har hänt en hel del. Bl a har Planverket bytt namn till Boverket och flyttat till Karlskrona.

Introduktion

Genom stadsplanelagar och byggnadsstadgor har samhällets möjligheter att styra och genomföra en långsiktig fysisk planering av bebyggelse och markanvändning vuxit fram. Det har gått långsamt och de viktigaste stegen har tagits efter andra världskriget. Planutformningen har också genomgått stora förändringar. Från 1800-talets stela mönsterplaner, som enbart gällde formen, inte innehållet, har man gått via det tidiga 1900-talets ofta vackra men överdetaljerade totala stadsplaner till de första general- och stomplanerna på 1920- och 1930-talet med trafikfrågor och zonering som dominerande inslag.

Under efterkrigstiden växte välfärdssamhället fram, köpkraft, bilism och urbanisering ökade kraftigt. Framtidsoptimismen var stor när högkonjunkturen kom. Generalplanerna fick en ny karaktär genom att prognosmetoder för befolknings- och näringslivsförändringar utvecklades, och de fick formen av digra utredningsarbeten med kartbilagor. De visade storstilade framtidsvisioner, men låg ofta långt från den politiska verkligheten och hamnade inte sällan i kommunernas byrålådor.

På drygt hundra år, från byggnadsstadgan 1874, har samhället långsamt men målmedvetet fått allt större inflytande över markens användning. Under hela efterkrigstiden har strävan varit att ge kommunerna en nyckelroll i planeringen, och det kommunala planmonopolet ger stora möjligheter till styrning. Ekonomi och politisk vilja sätter gränserna.

I det följande presenteras fem epoker av översiktsplanering (generalplanering), vars olika förutsättningar, utformningar och innehåll kan belysa några av de förändringar som skett.

Före 1900. HYGIEN OCH RUTNÄT

SVERIGE. 1725 Stockholms första lokala byggnadsordning. **1734** Byggningabalk samt lokala byggnadsordningar för städer. **1736** Stockholms andra lokala byggnadsordning utarbetad avJ E Carlberg. **1824** Vissa statliga byggnads- och brandordningar. **1859** A E Edelsvärds modellstad. **1862** Kommunalförfattningarna införs. **1866** Sveriges första stadsplanetävling: utvidgning av Göteborg. **1866** A Lindhagens generalplan för Stockholm. **1874** Byggnadsstadga, hälsovårdsstadga och brandstadga för hela riket. **1874** Totalt 6 stadsarkitekter eller motsvarande i Sverige.

UTLANDET. ca 1840 von Thunens koncentriska lokaliseringsmodell för städer. **1856** Byggnadsstadga i Finland. **1863** Haussmanns Parisplan. **1876** R Baumeisters generalplane- och zoneringsidéer tillämpas i Frankfurt. **1889** C Sitte: Stadtbaukunst. **1890** J Stubben: Städtebau (om generalplan och zonering bl a). **1892** Gencralplanetävling för Wien. **1896** T Fritsch: Die Stadt der Zukunft. **1898** E Howard: Tomorrow. A peaceful path to real reform (om trädgårdsstaden).

1600-talets rutnätplaner

Det var vid mitten av 1600-talet som en stark styrning av städernas planläggning kom till stånd från statsmakternas sida. Flera nya städer grundades, och befintliga städer flyttades och reglerades, ofta i samband med bränder. Rutnätsplanen med raka gator och vinkelräta, rektangulära eller kvadratiska kvarter var den modell som användes.

Carlbergs generalplan för Stockholm

Under 1700-talet tillkom de lokala byggnadsordningar, som skulle reglera städernas byggande och planering. Den första gällde Stockholm och kom 1725, men den fick få efterföljare ute i landet under seklet. Redan 1736 fick Stockholm en ny byggnadsordning. Här föreslog man en översiktsplan för Stockholm, och den kallade man generalplan.

Drivande var Stockholms stadsarkitekt Johan Eberhard Carlberg, som liksom många arkitekter och ingenjörer vid den här tiden hade en militär bakgrund. Generalplanen skulle vara en sammanfattning av de långsiktiga krav som gällde skydd mot brandfaran och stadens avveckling av trähusbebyggelse, förbättring av sanitära förhållanden längs stränderna, där gödsel och avfall slängdes utan urskillning, anläggandet av nya kvarter och uträtande av gatusträckningar mm. Någon sådan översikt eller generalplan kom dock inte till stånd, trots att man i arbetet med byggnadsordningen för Stockholm ofta påminde om behovet, och senare t o m uppdrog åt Carlberg m fl att upprätta en sådan. Tillaeus karta över Stockholm från 1733 som kallades "general karta" tjänade som en viktig översikt, men beskrev ju enbart rådande förhållanden. J E Carlberg återkom flera gånger till behovet av helhetsbild av staden, dess unika läge, problem och framtidsmöjlig-

heter; "en General Idé om denna Ortens förmåner och beswärligheter". Han beklagade att staden inte hade fått utvecklas efter en fastställd plan, och fortsatte att sträva efter att åstadkomma en generalplan där man systematiskt skulle analysera och redovisa behoven.

Centrala myndigheter

Almänna brandförsäkringsverket, inrättat 1782, var länge den enda centrala myndighet med uppgift att övervaka byggnads- och brandfrågor i städerna. Överintendentämbetet, som senare blev den centrala myndigheten för planfrågor, hade funnits sedan lång tid tillbaka. Nicodemus Tessin d y var den första överintendenten, utnämnd 1697, men hans uppgift hade främst gällt det kungliga slottet. Senare tillkom ytterligare uppgifter som gällde kronans byggnader. Men det hindrade inte att städernas planläggning var en fråga som engagerade personer på denna post, och t ex Carl Hårleman, överintendent 1741-1753, önskade ett större inflytande från kronans sida över utformningen av rikets städer. Det kom dock inte till stånd förrän genom 1874 års byggnadsstadga, där överintendentämbetet fick uppgiften att granska städernas stadsplaner, som sedan fastställdes av Kungl. Maj:t.

1874 års byggnadsstadga

Under 1800-talet var det främst den stora brandfaran, den dåliga hygieniska standarden och slumbebyggelsen som bildade utgångspunkt för att myndigheterna engagerade sig i stadsbyggandet. Den ökande industrialiseringen medförde stadstillväxt och förstärkte behovet av planläggning av städerna. Lokala byggnads- och brandföreskrifter fanns i viss utsträckning för de olika städerna, men inte förrän 1874 fick landet en gemensam byggnadsstadga. Samtidigt kom hälsovårds- och brandstadgor för hela riket. Kommunalförfattningarna, bl a med förordning om kommunstyrelser i städerna, hade kommit till 1862.

Enligt 1874 års byggnadsstadga skulle städerna ha byggnadsnämnder. Deras uppgift var bl a att låta upprätta stadsplaner, som skulle "motsvara trafikens och sundhetens behov och skönhetssinnets anspråk och skapa trygghet mot större eldsolyckor". Hushöjderna sattes i stadgan i relation till gatubredderna, och högsta hushöjd fick vara fem våningar. Stadgan krävde också allmänna planteringar, breda gator och torg för hygienens, trafikens och brandsäkerhetens skull. I samband med att stadgan kom till utarbetades också mönsterplaner som vägledning för städerna i deras stadsplanearbete, inte minst med tanke på återuppbyggnad efter bränder. Genom att dessa mönsterplaner berörde hela staden fick de i viss mening karaktären av översiktsplaner.

Sakkunskapen på planeringsområdet var emellertid mycket begränsad, både på central och lokal nivå. Det år som byggnadsstadgan trädde i kraft fanns bara sex anställda stadsarkitekter i landet. Ofta blev planutformningen en uppgift för ingenjörer och lantmätare. Arkitekt P G Sundius (1823-1900) var en av de få professionella stadsplanerarna vid den här tiden.

Mönsterplanerna kom många gånger att tillämpas okänsligt och utan hänsyn till befintlig bebyggelse och terräng. Men det förekom även känslig anpassning till äldre stadsdelar. Byggnadsstadgans och mönsterplanernas genomslagskraft var stor, och på ett knappt decennium hade nästan samtliga städer nya eller reviderade planer.

Ett problem med 1874 års byggnadsstadga var, att den bäddade för markspekulation - Tomtpriserna ökade där det fanns en fastställd plan.

Markägare kunde kräva att staden löste den mark där det enligt planen skulle dras fram gator och göras allmänna platser. Annars kunde de hota med att själva bebygga marken. Många städer hade inte alls råd att lösa in mark och genomföra en medveten och långsiktig planering, allra minst de snabbt växande industristäderna. Följden blev en oplanerad kåkbebyggelse i städernas utkanter.

Med byggnadsstadgans hjälp exploaterades ibland städernas kärnor hårt. Femvåningshus var högsta hushöjd som stadgan medgav, men de flesta äldre miljöer hade betydligt lägre hushöjder. Längre fram när de hårda exploateringarna ifrågasattes ville fastighetsägarna givetvis inte avstå från den ekonomiska fördel de fått.

Albert Lindhagen

Albert Lindhagen (1823-1887) var jurist och politiker med stort engagemang och betydelse för frågor kring städernas planering under 1800-talets senare hälft. Han var bl a ledamot och vice ordförande i Stockholms stadsfullmäktige, expeditionschef i civildepartementet, ledamot av andra och senare första kammaren i riksdagen samt justitieråd. Stockholms högskolas tillkomst var hans verk.

Hans intresse för stadens planering hängde samman med de tekniska förbättringar som förändrade städerna från mitten av seklet: gatubelysning med gas, vattenförsörjning, telegraf- och järnvägsförbindelser mm. På sin bröllopsresa 1860 besökte han Paris, och tog starka intryck av den Haussmannska stadsplaneringen med breda boulevarder och kvartersförnyelser, som då pågick som bäst i staden. Från 1860-talet och framåt arbetade han sedan i liknande anda med Stockholms planering och malmarnas reglering, bl a som ordförande i stadsfullmäktiges stadsplanekommitté, och försökte åstadkomma breda gatugcnombrott och öppna platser. Hans ambition var att skapa "en plan för Stockholms hela framtid", en generalplan. Planen för Stockholm låg färdig 1866, och samma år påbörjade Lindhagen i egenskap av expeditionschef i civildepartementet arbetet med de stadgor och förordningar som skulle komplettera 1862 års kommunalförfattning och göra rikets städer mer funktionsdugliga. 1868 kom hans förslag till ordningsstadga, vilken var den första som gällde rikets alla städer. 1871 blev han medlem av lagbyrån, och arbetade med de byggnads-, brand- och hälsovårdsstadgor som fastställdes 1874. Han bearbetade även lagfarts- och inteckningslagarna samt vattenrätten, och utredde överståthållarämbctets organisation.

Av 1874 års stadgor var byggnadsstadgan den viktigaste och Lindhagen fick i förberedelsearbetet studera motsvarande frågor i Tyskland, Schweiz, Norge, Finland och S:t Petersburg. Finland hade särskilt intresse genom att man här hade fått en ny byggnadsstadga redan 1856, och i samband med stora bränder gjort nyplanering för flera städer.

Utlandet

I Tyskland togs frågorna kring generalplanering upp redan på 1870-talet av stadsplaneteoretikern Reinhard Baumeister. Han lanserade generalplanetanken i en mer modern mening i sin bok "Stadterweiterung in technischer, baupolitischer und wirtschaftlicher Beziehung" från 1876. Här betonade han stadens funktionsmönster och ville åstadkomma en organisatorisk helhet av staden. Bostadsbebyggelsen stod i centrum för hans intresse och han förordade en mindre hård exploatering. En översiktlig planering av stadens kommunikationer,

lokalisering av industrier, offentliga platser och byggnader mm skulle utgöra stommen för en mer detaljerad stadsplanering. Planeringen av enskilda stadsdelar skulle sedan kunna genomföras allteftersom behovet uppstod. På det sättet försäkrade sig staden om en långsiktig markanvändningsplan men lämnade detaljerna på framtiden. Även när det gällde expropriationsfrågorna var hans åsikter avancerade och framsynta, och han menade att man måste skaffa sig ett system där markvärdesstegringcn tillföll staden.

Baumeisters idéer fick praktiskt genomslag framför allt genom samarbetet med Franz Adicke, överborgmästare i Frankfurt am Main. Frankfurt blev genom Adickes försorg en av de första städer i Tyskland som fick en Zonenbauordnung, en byggnadsordning, som på sociala och funktionella grunder fastställde markanvändningen. För att kunna planera sin långsiktiga tillväxt måste staden föra en medveten markpolitik och köpa in mark, menade han. Staden måste också kunna styra markutnyttjandet och motverka för hård exploatering. Ett viktigt steg mot ökat samhällsinflytande togs 1902 genom Lex Adicke, som innehöll expropriationsrätt och reglering av bebyggelsens täthet och standard.

Baumeisters förslag till bebyggelsezonering kom också till uttryck i Stuttgart, där han 1902 gjorde en utvidgningsplan för staden. Här föreslog han tre bebyggelsezoner: Den gamla staden med slutet bebyggelsesätt, den mellersta med öppet byggnadssätt och maximerad byggnadshöjd, samt den yttre zonen med lantligt bebyggelsesätt.

Joseph Stubben var en annan betydelsefull stadsplaneteoretiker, som i sin "Städtebau" från 1890 förordade generalplanering för stadens långsiktiga utveckling. Stubben hade en teknisk och rationell syn på planeringsproblemen, men också en bredd i frågeställningarna som gav hans arbeten spridning och betydelse. Trafiksystemet var en grundläggande fråga, men också stadens sundhet, dvs tillgången på ljus, luft, rent vatten och goda bostäder. Som en del av denna sundhetssträvan förordade Stubben zonering, dvs indelningen av staden i olika användningsområden och bebyggelsesätt. Det innebar bl a att man skulle anlägga särskilda industriområden. I närheten skulle områden för arbetarbostäder finnas, dels för att tomtmarken här var billigare och dels för att undvika långa gång- och reseavstånd mellan bostad och arbetsplats. En tydlig segregering, både funktionell och social, fanns alltså inbyggd i systemet.

1900-1920. ESTETIK OCH TEKNIK

SVERIGE. 1901 Internationell tävling om Göteborgs utvidgning. **1902** Sveriges kommunaltekniska förening bildas. **1904** Totalt 15 stadsarkitekter. **1907** Stadsplanelag och Naturvårdslag. **1908** Svenska stadsförbundet bildas. **1909** Förslag till ny byggnadsstadga (vidarebearbetas i bostadskommissionen). **1909** A Lilienbergs Trafikplan för Göteborg. **1914** Stadsplaneundervisning för arkitekter införs på KTH. **1914** Baltiska utställningen i Malmö. Stadstekniska enhetsplaner presenteras. **1917** Fastighetsbildningslag. **1918** Byggnadsstyrelsen inrättas med planbyrå för planfrågor.

UTLANDET. ca 1900 A Weber: industrilokaliseringsmodell. **1903** R Unwin skapar trädgårdsstaden Letchworth i England. **1904** T Garnier: Cité industrielle. **1904** Tyska tidskriften Der Städtebau startar. **1909** R Linwm: Townplanning in practise. **1909** Housing- and townplanning-act i England. **1909** Burnhams Chikagoplan med grannskapsenheter. **1910** Den första stadsplanckongressen i London. **1910** P Geddes stadsplaneutställningar. **1910** Generalplanetävling för Stor-Berlin. **1910** Stadsplaneutställningar i Berlin och Diisseldorf. **1911** Engelska tidskriften Townplanning Review startar. **1912** Internationell tävling om utformningen av Canberra i Australien. **1913** Wandermuseum fur Städtebau und Siedlungswesen i Leipzig. **1915** E Saarinens generalplan för Munknäs-Haga och Stor-Helsingfors. **1919** Stadsplanekongress i Brüssel. **1919** General- och stadsplanetävling för Paris.

Under 1900-talets första decennier togs många initiativ till vad som så småningom skulle utvecklas till kommunal översiktsplanering. Nu fanns flera motiv till att få ett bättre och mer långsiktigt grepp över städernas tillväxt: ofta skedde inkorporeringar av samhällen till de större städerna, utveckling av kommunikationerna skedde snabbt och bostadsnöden pockade allt tydligare på åtgärder. Planering av långsiktiga markinköp och planeringssamverkan mellan städerna var andra drivande faktorer. Med hjälp av stora stadsplaner, "totalplaner" försökte man få ett samlat grepp över stadens utveckling. Men planerna blev ofta överdetaljerade och låsande för en mer långsiktig planering.

Två stora stadsplanetävlingar under seklets första decennium visar exempel på en mer omfattande planering av städernas tillväxt. Det gällde Göteborg 1901, där P O Hallman och Fredrik Sundbärg vann första pris, och Hälsingborg 1906, där Nils Gellerstedt och Axel Bergman blev förstapristagare.

Det var från utlandet inspirationen kom. Österrikaren Camillo Sitte förde fram det medeltidsinspireradc stadsplaneidealct med kringbyggda kvarter och slingrande gator. Trädgårdsstadsidén, som var ett annat ideal vid sekelskiftet, presenterades i Ebenezer Howards skrifter och Raymond Unwins Letchworth garden city utanför London från 1903. Sverige nåddes av idealet via tyska förebilder från Essen och Dresden. I ställer för att låta stenstaden växa, skulle nya, delvis självförsörjande samhällen växa upp, samhällen som både hade stadens förtjänster i form av arbetstillfällen och service och landsbygdens med frisk luft och grönska.

Intresset för en mer översiktlig samhällsplanering visade sig vid stadsplanekonferenser, utställningar och tävlingar i Europa. En av de intressantaste bidragsgivarna var skotten Patric Geddes, som i utställ-

ningar, skrifter och diagram också tog upp sociala och regionala aspekter på samhällsplaneringen. För Sveriges del betydde dock de tyska förebilderna mer. Man tog del av generalplanetävlingen för Stor-Berlin 1910 och av stadsplaneutställningar i Berlin, Dusseldorf och Leipzig.

På statlig nivå markerades samhällsplaneringen genom den nya stadsplanelagen 1907 och genom att den 1918 inrättade Byggnadsstyrelsen, som ersatte Överintendentsämbetet, fick en särskild planbyrå. Samtidigt inrättades länsarkitektorganisationen.

1907 år stadsplanelag

Bristerna i 1874 års byggnadsstadga var många: möjligheterna till markspekulation var stora och städernas ekonomi oftast dålig, vilket ledde till att oplanerad kåkbebyggelse och slum fortsatte att växa. I den nya lagen 1907 fanns embryot till det kommunala planmonopolet genom att stadsfullmäktige själva fick rätten att antaga stadsplaner. Fortfarande granskade dock överintcndentämbetet planerna och Kungl. Maj:t fastställde dem. Ersättning till markägare och deras ekonomiska medverkan vid planernas genomförande var centrala frågor i lagen.

En liten men avgörande passus i tredje paragrafen gav stadsfullmäktige möjlighet att ange kvarterens utformning och användning genom särskilda byggnads- och stadsplanebestämmelser. I dessa bestämmelser, som bifogades stadsplaiierna, kunde man ange hushöjden och gatuprofilen och på det sättet påverka stadsplanens helhet och exploatering. Men man kunde också precisera typen av bebyggelse som järnvägar, gator, torg och allmänna platser, bostadsbebyggelse med slutet (flerfamiljshus) och öppet (villabebyggelse) byggnadssätt mm. Detta kan ses som ett första steg mot den styrning av lokalisering av verksamheter i staden, som är avgörande i den översiktliga planeringen. Här var dock bestämmelserna frivilliga, och det var inte ovanligt att stadsfullmäktige avstod från möjligheterna med motivet att det kränkte den enskilda äganderätten. Fortfarande var lagen alltför svag för att hävda det allmänna bästa på den enskilda äganderättens bekostnad.

Lagen och stadgan fortsatte att bearbetas via den statliga bostadskommissionen. 1917 inordnades de i fastighetsbildningslagen. Bearbetningen fortsatte och förslag lades fram under slutet av 1910-talet och början av 1920-talet.

Planförfattarna

De yrkespersoner, som vid denna tid sysslade med planfrågor var ingenjörer, arkitekter och lantmätare, ofta med militär bakgrund. Dc få stadsarkitekter som fanns i landet kombinerade regelmässigt sin stadsarkitektsyssla med egen verksamhet, något som kritiserades både genom att det begränsade deras arbetsinsatser för staden och genom att de kunde få dubbla lojaliteter i byggfrågor. Länsarkitekterna var också mycket få, från början endast fem stycken när organisationen infördes i slutet av 1910-talet. Det var liksom stadsarkitekttjänsterna en deltidssyssla. Ingen av dessa kategorier hade översiktsplanering som hvuduppgift, utan de sysslade främst med bygg- och stadsplaneärenden. Liksom konsulterna i branschen hade de ofta kontor och bostad i Stockholm.

Till de växande städernas största problem hörde att lösa kommunikationer, vägar, broar, hamnar, vattenförsörjning och avlopp. Det var

uppgifter för ingenjörer och anläggningsfirmor, som under seklets första decennier hade stora framgångar, också internationellt. Vattenbyggnadsbyrån (VBB), grundad 1897 av civilingenjör J G Richert. Allmänna mgenjörsbyrån (AIB) startad av överstelöjtnant H G Torulf samt Nils Gellerstedts Kommunaltekniska byrå, alla i Stockholm, är exempel på sådana firmor som då eller senare också arbetade med stads- och översiktsplaner.

Arkitekterna, vars kompetensområde främst varit de enskilda byggnaderna, kom allt mer att gå in på stadsplanefrågor, inte minst mot bakgrund av den debatt som framhöll stadsplaneringens estetiska sidor. Utbildning på stadsplaneringens område saknades länge helt. På tekniska högskolan fanns från 1897 en docentur i stadsanläggningslära, som innehades av P O Hallman. Han blev 1ärare i ämnet när det 1914 intördes i undervisningen för akikitektur- och väg- och vattenstuderande. Det fick dock en mycket begränsad omfattning och behandlades främst avgränsade stadsplanefrågor, där de estetiska aspekterna dominerade.

P O Hallman

P O Hallman (1869-1941) tillhörde de arkitekter som under 1900-talets tre första decennier fick en stor mängd planuppdrag från olika svenska städer. Han var anställd vid Stockholms stadsbyggnadsnämnd från 1894, som deras ordinarie arkitekt 1903-13, som vice stadsarkitekt 1913—22 och därefter som stadsbyggnadsdirektör 1922—27. Lärkstaden och Röda bergsområdet är välkända exempel på hans stadsplanekonst. Han var docent och speciallärare i stadsanläggningslära vid tekniska högskolan fram till 1934. Vid sidan av dessa uppgifter arbetade han med stora planuppdrag- "totalplaner" — för städer som Borås, Gävle, Härnösand. Kiruna, Kalmar, Landskrona, Nyköping, Skövde, Umeå, Västerås och många fler. Ofta samarbetade han med Fredrik Sundbärg, med vilken han också vann första pris i den uppmärksammade stadsplanetävlingen för Göteborg 1901. Hallmans styrka och betydelse låg dock främst på en mer detaljerad nivå inom stadsplanearbetet, och arbetet på Stockholms generalplan, som påbörjades under hans tid, lyckades han inte driva. Det övertogs 1927 av Albert Lilienberg.

Nils Gellerstedt

Civilingenjören Nils Gellerstedt (1875-1961) var under lång tid en av de ledande planteknikerna i Sverige. Han grundade Kommunaltekniska byrån i Stockholm 1902 och genomförde ett stort antal planuppdrag för städer inom och utom Sverige. Bl a fick han pris i den stora internationella tävlingen 1912 om utformning av Canberra, Australiens huvudstad. I Sverige gjorde han under 1900-talets två första decennier s k "fullständiga stadsplaner" eller "totalplaner" för ett stort antal städer och orter, som Falun, Nya Kopparberg, Varberg, Mjölby, Nora, Växjö, Söderhamn, Kristianstad, Hudiksvall, Karlskoga, Sollefteå m fl och hade även många uppdrag för Stockholms stad. Han vann första pris i den viktiga tävlingen om utvidgningsplan för Hälsingborg 1906 tillsammans med Axel Bergman, samt andra pris i tävlingen om utvidgningen av Göteborg 1901.

1920-1940. FOLKHEM OCH RATIONALITET

SVERIGE. 1920 Betänkande med förslag till Stadsplanelag. **1920** Länsarkitektorganisationen införs, totalt 5 länsarkitekter. **1921** O Almqvist presenterar föredömliga stadsplaner i utredningen Praktiska och hygieniska bostäder. **1923** Organisationsplan för Göteborg (Lilienbcrg).**1923** Stadsplaneutställning och kongress i Göteborg. **1923** Generalstadsplan för Linköping. **1924** Föreningen Sveriges stadsarkitekter bildas. **1924** Totalt 23 stadsarkitekter. **1926** Lilienberg: Om regionplaner. **1928** Förslag till ny Stadsplanelag. **1928** A Lilienberg: Generalplan för Stockholm. **1930** Generalplan för Borås. **1930** Generalplan för Hälsingborg. **1931** Stadsplanelag och byggnadsstadga. **1935** Ny och utökad länsarkitektorganisation. Totalt 14 länsarkitekter. **1935** Utökad stadsbyggnadsundervisning vid KTH. **1937** Lundby generalplan. **1938** Arlöf stomplan. **1939** Almby stomplan. **1938** Borlänge-Domnarvet generalplan (Linden).

UTLANDET. 1920 Stadsplane- och bostadskongress i London. **1922** F Schumacher: Generalplan för Köln. **1925** E May: Generalplan för Frankfurt. **1925** Stadsplanekongress i New York. **1925** Le Corbusier: Urbanisme, Une Ville contemporaine. **1928** Trafikseparering tillämpas i den amerikanska förorten Radburn. **1928** Tyskt lagförslag till Flächenaufteilungensplan. **1929** Perrys grannskapsenheter i New Yorks regionplan. **1930** Generalplan för Berlin. **1930** Generalplan för Hamburg. **1930** W Christaller: Centralortsystem. **1931** Byggnadsutställning i Berlin. **1932** CIAM om stadsplaneprinciper. **1932, 1935** Generalplaner för Moskva. **1933** E May, F Forbat: Generalplan för Magnitogorsk. **1933** Tennessee Valley Agency, regionplaneprojekt.

Under mellankrigstiden uppstod nya utgångspunkter och möjligheter för samhällsplaneringen i Sverige. På det politiska planet hade allmän rösträtt uppnåtts. 1928 lanserade Per Albin Hansson folkhemstanken. Socialdemokraterna i regeringsställning 1932 tog itu med arbetslösheten och bostadsfrågan med hjälp av konjunkturpolitik. Industrirationaliseringar, serietillverkningar och standardisering bäddade för omstrukturerm av produktionen och byggandet. Funktionalismen slog igenom i arkitekturen. Tron på att man med teknikens hjälp skulle kunna uppnå ett bättre och rättvisare samhälle var stor.

Inom översiktsplaneringen togs ett stort steg från det tidiga 1920-talets första, överdetaljerade planer till det sena 1930-talets trevande försök att med hjälp av prognoser få fram underlag för en långsiktig, fysisk planering.

Förslag till generalplaneinstitut l928

Stadsplanelagen 1907 fortsatte att bearbetas, flera förslag lades fram, där det allt starkare betonades att markens användning, inte bara vad gällde byggnads- och gatumark, måste kunna regleras från samhällets sida. 1928 kom det betänkande (SOU 1928:5) som för första gången slog fast behovet av översiktlig planering och som föreslog att införa general- och regionplaneinstituten i lagen. Inspirationskällan, som man hänvisade till, var ett tyskt lagförslag från samma tid där begreppet "Flächenaufteilungsplan" — "markindelningsplan" — återfanns. Men framför allt hade stadsplaneutställningen i Göteborg 1923 och flera kommuners försök visat på behovet av översiktsplanering.

Förslaget att införa generalplaneinstitutet innebar att städerna skulle fåmöjlighet att reservera mark för långsiktiga behov utan att för den

skull behöva lösa in marken innan området stadsplanerades. Mark för olika verksamheter och naturtillgångar skulle kunna reserveras. Generalplanen skulle göras obligatorisk och inte bara komplettera utan även överta en del av stadsplanens funktioner, som tidigare preciserats i de särskilda stadsplanebestämmelserna. Regionplanen, som betraktades som mindre viktig, skulle vara frivillig att upprätta.

Förslaget till generalplancinstitut föll dock, trots att vissa remissinstanser ansåg att detta var det viktigaste inslaget i lagförslaget. Behovet av översiktsplanering var uppenbart för dc flesta; det var främst formerna man vände sig mot: obligatoriet och de oklara gränserna mellan generalplan och stadsplan avskräckte. Vissa remissinstanser var negativa till hela förslaget och fastighetskommissionen beskärmade sig över 'nya tvångströjor'.

Utredarna föreslog även en betydligt utökad utbildning av planerare, och förutsatte att arkitekterna skulle vara den yrkesgrupp som ägnade sig åt stads- och översiktsplanering. Detta föranledde Lantmäteristyrelsen till kraftiga invändningar, och man vägrade där att ge avkall på åtminstone lantmätarnas ställning som mätningsman för tomtavstyckningar mm.

Stadsplanelag och byggnadsstadga 1931

Varken general- eller regionplaneinstituten kom därför att återfinnas när stadsplanelagen fastställdes 1931. Stadsplanen kvarstod som det viktigaste planeringsinstrumentet, och här kunde man göra en mer långtgående precisering av markanvändningen än tidigare. En form av översiktsplan infördes också: stomplanen. Det var en uttunnad variant av generalplan, som inte var obbligatorisk och som skulle gälla utanför stadsplanelagda områden.

Där skulle den bilda stomme för kommande stadsplaner, och kommunen kunde med hjälp av den reservera mark. Redan 1926 hade också avstyckningsplanen införts i lagen, nu tillkom också byggnadsplan (som ersättning för de sk bondplanerna som hade gällt landsbygden) och utomplansbestämmelscr.

Stomplanen kunde ges rättslig verkan genom fastställelse, men innebar då också stora kostnader för markinköp för kommunerna. Stomplaneinstitutet fick därför högst begränsad användning, och mycket få stomplaner gjordes upp. Stadsplanelagen från 1931 blev således en begränsad lag, inte minst på översiktsplaneringens område. Det skulle dröja till 1947 innan översiktsplaneringen fick sina mer betydelsefulla, lagfästa instrument. Men i praktiken användes generalplanebegreppet långt tidigare, och några städer lät under 1930-talet göra upp generalplaner.

Utländska förebilder

Nu liksom tidigare var Tyskland en inspirationskälla för de svenska lagstiftarna och planerarna. I förarbetet till den nya stadsplanelagen 1931 hänvisades till Tyskland vad gällde översiktsplaneringen. Omfattande generalplaner hade bl a gjorts för Frankfurt am Main, Köln, Hamburg och Berlin. Den stora byggnadsutställningen i Berlin 1931, organiserad av Berlins stadsbyggnadschef Martin Wagncr, tog upp sociala, ekonomiska och fysiska frågor kring storstadens tillväxt. Hit kom många svenska politiker och planerare och tog intryck.

I Sovjet utarbetades blå generalplaner för Moskva och Magnitogorsk och Miljutjins bandstadside var välkänd. CIAM (Congrés Internationaux d'Architccture Moderne) tog vid sitt möte 1933 upp stads- och översiktsplanering och rapporterade i Charte d'Athénes. Engelsk översiktsplanering presenterades också i Sverige under 1930-talet, och här kom även saneringsfrågan in.

I USA fanns grannskapsplaneringen med i regionplanen för New York från 1929, och 1933 påbörjades TVA-projektet, Tennesse Valley Agency, som exempel på en avancerad regionalpolitisk planering.

En viktig förmedlare av de internationella kunskaperna blev Fred Forbat, verksam i Tyskland och Sovjet, och bosatt i Sverige från 1938.

Gustaf Linden

Arkitekt Gustaf Linden (1879-1964) spelade en stor roll i arbetet på den översiktliga planeringens framväxt. Han var biträdande stadsarkitekt vid Stockholms byggnadsnämnd 1909-16. Hans viktigaste insatser skedde inom Överintendentämbetet, senare Byggnadsstyrelsen, där han var byggnadsråd och chef för stadsplanebyrån 1930-44. Han drev också utbildningen av länsarkitekter och stod för deras omorganisation, som trädde i kraft 1936. Han var sakkunnig i arbetet på ny stadsplanelag. En viktig insats gjorde han också som stadsarkitekt på deltid i Linköping 1912—25, där han bl a gjorde generalstadsplanen 1923. Förutom dessa uppdrag gjorde han planer för Hjo, Falun, Domnarvet-Borlänge, Avesta, Hedemora, Smedjebacken m.fl.

Stadsplanefrågorna fick ett rejält uppsving genom den internationella stadsbyggnadsutställningen och -kongressen i Göteborgjubileumsåret 1923. Gustaf Linden var en av huvudorganisatörerna och medförfattare i den utförliga katalog som redovisade vad man på den tiden uppnått inom stadsplaneringens område. Här presenterades ett stort antal utländska och svenska stads- och översiktsplaner, de senare under beteckningen "totalplanen".

Albert Lilienberg

Albert Lilienberg (1879-1967) tillhörde dc mest produktiva bland de planerare som tidigt arbetade både på det teoretiska och praktiska planet med översiktlig planering. Han var väg- och vatteningenjör från Tekniska högskolan och blev förste stadsingenjör i Göteborg 1907. Här stannade han till 1927, då han blev stadsplanedirektör i Stockholm fram till sin pensionering 1944. Lilienberg bidrog starkt till att systematisera frågorna kring översiktsplaneringen bl a med sitt förslag till stadstekniska enhetsplaner och förslag till general- och regionplaneringens samverkan. Han engagerade sig i arbetet på ny stadsplanelag, deltog i debatten och var en flitig skribent i frågor som gällde planering.

Lilienbergs stadsplaneidéer var förankrade i Camillo Sittes medeltida stadsplaneideal med slingrande gator och slutna platsbildningar, och han arbetade en tid samman med P O Hallman. Landala, Kungsladugård, Lorensberg och Bagaregården är karaktäristiska områden som kom till under hans tid i Göteborg. Samtidigt företrädde han en rationell, systematisk och ekonomisk syn på planeringen, och trafikfrågorna var hans egentliga fackområde. Förslaget till organisationsplan för Göteborg 1923 är ett belysande och viktigt exempel.

Här samlade Lilienberg tekniskt och statistiskt material kring terräng-förhållanden, befolkningstäthet, inkomstförhållanden, ägoförhållanden, hustyper mm för all kunna göra upp stadsplaner lör "vilken del som helst av staddsområdet med full säkerh för att varje del kommer i rikligt sammanhang med stadsorganisationen". Trafikfrågan stod i centrum, men planen var långsiktig och det måste finnas utrymme för olika tänbara lösningar, och det måste finnas utrymme för olika tänkbara lösningar, menade Lilienberg. Han ville likna planen vid en fälttågsplan snarare än en statisk, teknisk lösning. Några år senare hade han vidgat Göteborgsplanen till en regional översikt som också omfattade Götaälvdalen och Trollhättan med deras transport- och kraftförsörjningsmöjlighetcr.

Vid sidan av sin kommunala tjänst hade Lilienberg en omfattande privatverksamhet och gjorde en stor mängd planer för olika städer och samhällen. Fram till mitten av 1920-talet gjorde han översiktsplaner för bl å Strömstad, Mölndal, Boden, Västervik, Nässjö, Uppsala och Marstrand, samt en mängd stadsplaner och tävlingsförslag. Hans privatpraktik var så omfattande att han för att få tjänsten som stadsplanedirektör i Stockholm måste lova att avstå från sin privata verksamhet. Till hans viktigare insatser i Stockholm hörde den generalplan som han lade fram redan 1929.

1940-1960. GRANNSKAP OCH PROGNOSER

SVERIGE. 1942 Statens kommitté för byggnadsforskning startar. **1942** F Forbat, S Lindström: Generalplan för Lund. **1943** Sv Riksbyggen startar samhällsundersökningar för generalplanearbeten. **1944** VBB inrättar stadsplane- och arkitektavdelning. **1942** L Mumfords Stadskultur utkommer på svenska. **1943** C F Ahlberg mfl: Bygg bättre samhällen. **1944** Göteborgs regionplan. **1945** Statlig utredning med förslag till bygglag mm. **1945** Bostadssociala utredningen. **1945** U Åhrén: Ett planmässigt samhällsbyggande. **1945** Danneskiold-Samsøe: Nutida engelsk samhällsplanering. **1945** Det framtida Stockholm. **1946** Utställningen Replanning Britain på Liljevalens. **1947** Social årsbok 1947 med temat samhällsplanering. **1947** Ny byggnadslag och byggnadsstadga inför general- och regionplanering. **1947** Bostadssociala utredningens saneringsbetänkande. **1947** Första professuren i stadsbyggnad vid KTH. **1947** Tidskriften Plan och föreningen för samhällsplanering startar. **1947** Statlig utredning om regionala kommuner. **1947** S Lindström: Täby generalplan. **1948** Expropriationslagstiftning. **1949** F Forbat: Generalplan för Skövde. **1949** O Danneskiold-Samsøe: Generalplan för Oskarshamn. **1950** Statlig utredning om planväsendets uppgifter och organisation. **1951** Statlig utredning om näringslivets lokalisering. **1952** Forskningsprogram för samhällsplanering inom statens kommitté för byggnadsforskning. **1952** Stockholms generalplan. **1952** Kommunsammanslagning, från ca 2400 till 800 kommuner. **1953** Rådet för översiktlig planering inrättas. **1956 o 1958** Byggnadsstyrelsen ger ut Råd och anvisningar för generalplanering. **1957** Regionplan för Stockholm. **1959** J Curman: Generalplan för Oxelösund. **1959** Ny byggnadsstadga.

UTLANDET. 1938-1943 Barlow, Scott och Uthwattutredningarna. **1944** Abercrombie: Greater London Plan. **1946** Stadsplanekongress i England. **1948** Köpenhamns regionplan, "fingerplanen".

Det var under efterkrigstiden som den översiktliga planeringen slog igenom i Sverige. Flera statliga utredningar tog nu upp bostadsförsörjning, bygg- och planlag, lokalisering, expropriation, planväsendets uppgifter och organisation mm, frågor som alla anknöt till den fysiska planeringen. Man föreslog tom ett statligt verk, som skulle få hand om plan- och lokaliseringsfrågor, men det kom inte till stånd. Mest framgång hade den nya bostadspolitiken från 1946 och den nya byggnadslagen och -stadgan från 1947 medan både lokaliseringspolitikens och expropriationslagstiftningens möjligheter snöptes. Kravet på bostadsförsörjningsplaner och på skolbyggande blev viktiga drivkrafter i kommunernas generalplanearbete.

På det politiska planet debatterades planhushållning och socialdemokraternas efterkrigsprogram, och den första ekonomiska långtidsutredningen om landets och näringslivets utveckling lades fram 1947. Förhoppningarna att åstadkomma ett planmässigt samhällsbyggande var stora, men både politiska och praktiska svårigheter stod ivägen. På den centrala nivån led planhushållningen nederlag. På det lokala var kommunerna små och hade dåliga ekonomiska resurser. Kommunsammanslagningen 1952, då antalet kommuner sänktes från ca 2400 till ca 800, rådde viss bot för detta. Från mitten av 1950-talet kom bilismens kraftiga ökning, handelns koncentration, centrumförnyelser, den ökade köpkraften och inflyttningen till städerna att förändra planeringsförutsättningarna och omforma samhällsbildningarna.

I sin bilaga till den stora bostadssociala utredningen från 1945 förordade arkitekten Uno Åhrén en satsning på de mindre och medelstora tätorterna. Men strukturrationaliseringarna koncentrerade i stället urbaniseringen till de stora städerna under de årtionden som följde.

Ny byggnadslag och byggnadsstadga 1947

Bristerna i 1931 års stadsplanelag och byggnadsstadga framstod snart tydligt. Kommunerna kunde inte styra bebyggelseutvecklingen eftersom tätbebyggelse tilläts uppkomma även där det saknades möjligheter att ordna kommunikationer, vattenförsörjning och avlopp på bra sätt. Genom bristen på styrning spreds bebyggelsen planlöst utanför stadsplanelagda områden. Att - som hittills - lägga ut stadsplaner över stora områden utan att ha en klar uppfattning om de framtida behoven, innebar olyckliga låsningar. Därför behövdes en långsiktig översiktsplan, inom vars ramar man allt efter behov kunde upprätta stads- och detaljplaner. Stomplanens rättsliga och ekonomiska verkningar för kommunerna hade begränsat dess användbarhet och därför infördes generalplanen i 1947 års lagstiftning.

Det innebar att det också var nödvändigt att kommunen kunde avgöra när bebyggelsen skulle komma till stånd. Genom kommunalt planmonopol, som infördes i lagen 1947, blev detta möjligt. Kommunen kunde fr o m nu bestämma var, när och hur bebyggelsen skulle få uppföras.

Begreppen tät- och glesbebyggelse infördes också i lagen. Syftet var att koncentrera städernas utbyggnad för att få bättre underlag för gemensamma anläggningar. Det betydde att markägandet inte längre innebar automatisk rätt till tätbebyggelse. När det gällde glesbebyggelse hade markägaren fortfarande fri byggrätt.

Generalplanen skulle vara kommunens handlingsprogram för den fortsatta utbyggnaden på längre sikt. Huvudsyftet var att ange markens användning för olika ändamål: bostäder, industrier, trafik, fritid osv. I första hand gällde det tätbebyggelse. Mark som var olämplig för tätbebyggelse kunde också anges, liksom områden som borde naturskyddas. Befolkningsprognoser skulle ligga till grund för beräkningen av framtida markbehov. Generalplanen förutsattes förnyas ungefär vart femte år.

Generalplanen kunde fastställas av Kungl Maj:t och då få rättslig verkan. Kommunen kunde också nöja sig med att ställa ut planen för allmänheten och de berörda och sedan anta den. Det vanligaste blev dock att kommunerna utarbetade planen utan att ta offentlig ställning till den. Planen fick då inte någon rättslig verkan, men tjänade som riktlinje för fortsatt detaljplanering.

Även regionplaneinstitutet infördes i lagen, och skulle vara instrumentet för en samplanering mellan kommuner.

En ny byggnadsstadga kom 1959. Här avskaffades slutgiltigt de lokala byggnadsordningarna. Kommunens ställning stärktes genom att byggnadsnämnderna från och med nu helt var kommunens angelägenhet utan statligt inflytande.

Planförfattarna

Genom att general- och regionplaneinstituten infördes i 1947 års lagstiftning växte den översiktliga planeringen snabbt. Mot slutet av 1950-talet hade närmare tvåhundra generalplaner upprättats , och nästan lika många höll på att utarbetas. Det var oftast konsulter som gjorde upp planerna. Vattenbyggnadsbyrån, vars stadsplane- och arkitektavdelning startade 1944 och leddes av Sune Lindström, Gunnar Lindman, Harald Mjöberg m fl, var den största konsulten på området. Eglers arkitektkontor med blå Fred Forbat, Otto Danneskiold-Samsøe och Erik Olof Holmberg tillhörde också de större och gjorde många principiellt viktiga planer. Även Allmänna ingenjörsbyrån hade ett stort antal generalplaneuppdrag. Svenska Riksbyggen startade 1943 en

avdelning för samhällsundersökningar under ledning av Per Holm, senare biträdande sekreterare i den stora bostadssociala utredningen.

Utbildningen av planerare ökade och Sverige fick sin första professur i stadsbyggnad 1947. Antalet stadsarkitekter var nu uppe i över tvåhundra, och länsarkitekterna blev tjugofyra under perioden. Tidskriften Plan och föreningen för samhällsplanering startade 1947 på initiativ av bl a Uno Ahrén och C F Ahlberg. Ambitionerna i 40-talets samhällsplanering återfinns i skrifter som "Bygg bättre samhällen", "Ett planmässigt samhällsbyggande" och "Social årsbok 1947". "Stockholms generalplan" från 1952 utarbetad av bl a Sven Markelius och Göran Sidenbladh, är den skrift som kanske bäst diskuterar och sammanfattar tidens planeringsideal.

Fred Forbat (1897-1972) var ungersk arkitekt, främst verksam i Tyskland och en kortare tid i Sovjet och Ungern innan han 1938 bosatte sig i Sverige. Han tillhörde de radikala arkitekter som flydde undan fascismen i Europa. Han arbetade hos Walter Gropius och vid Bauhausskolan på 1920-talet och stod som arkitekt för ett flertal byggnader i funktionalismens anda, bl a i Berlin. Generalplanearbeten utförde han i början av 1930-talet i Sovjet för städerna Karaganda och Lopatinski och tillsammans med Ernst May för Magnitogorsk. Han hade ett brett register från arkitektur till översiktsplanering och var även en skicklig tecknare och grafiker.

I Sverige engagerades han av Sune Lindström i arbetet med Lunds generalplan. Den var färdig 1942 och var en av de första moderna generalplanerna i Sverige med sina prognosmetoder för beräkning av befolkningstillväxt, näringslivets utveckling, servicebehov, standardutveckling och trafikens förändring. I Lund ritade han också stadsplan och bostadshus för Borgmästaregården. 1942 kom han till Eglers kontor i Stockholm. Hans principiellt viktigaste arbete på översiktsplaneringens område var generalplanen för Skövde, färdig 1949. Bland övriga arbeten kan nämnas generalplaner, ofta med näringsgeografiska undersökningar, befolknings- och butiksbehovsprognoser osv, för Kristinehamn, Arboga, Landskrona, Sölvesborg, Solna, Höganäs, Linköping mfl. Han bidrog med en modellstad på Berlinutställningcn 1957 tillsammans med arkitekten Stefan Romare.

Utländska förebilder

Under och efter andra världskriget vände svenska planerare sitt intresse mot England, som nu ersatte Tyskland som förebild. Det var framför allt Patric Abercrombies planer för stor-London som inspirerade. Grannskapstanken för uppdelning av bostadsbebyggelsen i mindre enheter, community centers för gemensamhetsanläggningar och service och självförsörjande new towns för dämpning av storstadstillväxten var idéer som togs upp av de svenska planerarna. Liknande tankar fanns i amerikanen Lewis Mumfords bok Stadskultur, som kom på svenska 1942. Tanken i grannskapsplaneringen var också att de små, överblickbara bostadsområdena skulle bädda för gemenskap och demokrati och motverka de totalitära strömningarna — en tanke som naturligt nog fann grogrund under kriget. De tre viktiga engelska utredningarna kring lokalisering (Barlow-kommittén), landsbygdsfrågor (Scottkommittén) och markfrågan (Uthwatt-kommittén) hade inflytande på sina svenska motsvarigheter. I Sverige presenterades engelsk samhällsplanering vid utställningen Replanning Britain på Liljevalchs 1946, och i Otto Danneskiold-Samsøes bok "Nutida engelsk samhällsplanering" 1945. Samma år besökte svenska planerare den stora stadsplanekongressen i England, där de första new towns kunde beskådas. I början av 1960-talet utarbetades den trafikmässigt totalseparerade engelska idéstaden Hook, där gående och biltrafik konsekvent vistades på olika plan. Det var idéer som togs upp av svenska planerare.

1960-1980. MILJONPROGRAM OCH MILJÖHUSHÅLLNING

SVERIGE. 1963 Kommunblocksreform. **1964** Naturvårdslag. **1965** Statlig utredning: Höjd bostadsstandard, bl a med utvärdering av generalplanering. **1965** ERU-expertgruppen för regional utveckling bildas. **1966** Byggnadsstyrelsens God plan. **1966 och 1967** Byggnadsstyrelsens anvisningar till generalplanering i kommunblock. **1966** Skiss till rcgionplan för Stockholm. **1967** KELP (Kommunernas ekonomiska långtidsplanering). **1967** Länsplan 67. **1967** Statens planverk inrättas. **1968** Nordiska institutet för samhällsplanering inrättas. **1968** Arbetet på ny plan- och bygglag påbörjas. **1969** Miljöskyddslagen. **1971** Statlig utredning om Mark och vatten "Fysisk riksplanering". **1971** Länsarkitektorganisationen övergår från staten till länsstyrelserna. **1972** Samordnade kommunala översiktsplaner för blå östkusten och Siljansbygden. **1972** Statens planverk ger ut anvisningar om vidgad generalplanering. **1973** Slopad glesbebyggelserätt, allmän lämplighetsprövning. **1974** Kommunsammanslagningar nedbringar antalet kommuner till 284. **1976** Statlig utredning om Markanvändning och byggande. **1976** Anvisningar för kommunöversikter från Statens planverk. **1985** Förslag till plan- och bygglag samt naturresurslag.

UTLANDET. 1961 Hook, den engelska trafikseparerade idéstaden, presenteras. **1960-tal** Dansk zoneplan inspirerar till fysisk riksplanering i Sverige. **1965** Paris regionplan. **1966** Randstadt Holland.

Under 1960-talet avslutades den epok inom översiktsplaneringen som inleddes på 1940-talet, och där generalplaneringen är huvudbegreppet. 1970-talet inleder en ny epok, där den fysiska riksplaneringen och lagändringarna 1972 bildade utgångspunkt för kommunernas översiktsplanering. I 1960-talets högkonjunktur präglades generalplanerna av strukturomvandlingen och de storskaliga utbyggnaderna av industri, kontor, bostäder och trafikanläggningar. Hårda saneringar av gamla stadskärnor och anläggandet av stora butikscentra kännetecknar decenniet, liksom det väldiga förortsbyggandet inom ramen för miljonprogrammet: 1 miljon bostäder på 10 år.

Ett nytt inslag blev kommunblocksplaneringen genom 1963 års kommunblocksreform. Genom förstärkning av länsstyrelserna med ekonomiskgeografiskt utredningsexpertis fick man fram en kartläggning av befolknings- och näringslivsförhållanden i Länsplan 67. KELP — kommunernas ekonomiska långtidsplanering från 1967 var ytterligare ett hjälpmedel i översiktsplaneringen. På statlig nivå var ERU -expertgruppen för regional utveckling— verksam. Centralortsteorier utvecklades, och arbetsmarknadsstyrelsen gjorde en A, B och C-indelning av orterna utifrån deras serviceförsörjning, utbildningsmöjligheter och befolkningsunderlag. Avsikten var att beräkna vilka som kunde överleva och bli de lämpligaste centralorterna när befolkningen alltmer koncentrerades till de större städerna och tätorterna. 1974 års kommunsammanslagning nedbringade antalet kommuner till 284. Under hela efterkrigstiden har en decentralisering av planfrågor skett från stat till kommuner. 1971 överfördes länsarkitektsorganisationen från centrala verk till länsstyrelserna.

Kritik mot generalplanerna

Efterkrigstidens generalplaner hade i hög grad blivit planerarnas illustrerade framtidsvisioner, ofta så statiska att kommunerna i prakti-

ken hade alltför lite användning för dem. Kritiken kom bl a fram i den statliga utredningen "Höjd bostadsstandard" (SOU 1965:32). Givetvis fanns många exempel på motsatsen, där en rullande planering, dvs förnyelse av generalplanerna med jämna mellanrum, höll planerna aktuella. Men ofta blev de exportprodukter alltför långt från den kommunala, politiska verkligheten. Debatten om vem som skulle arbeta med översiktsplanering tog fart. Att den fysiska planeringen måste samordnas med kommunens övriga planering stod klart.

Ny epok: Fysisk riksplanering och kommunöversikter

Statens planverk inrättades 1967 och övertog byggnadsstyrelsens ansvar för planfrågor. 1972 infördes den avgörande lagändring, som innebar att all bebyggelse skulle ha en planmässigt lämplig lokalisering. Markägarnas tidigare glesbebyggelserätt slopades därmed. Kommunernas planmonopol stärktes, när de på detta sätt fick rätt att göra en "allmän lämplighetsprövning" av bebyggelsens lokalisering. Samtidigt begränsades samhällets ersättningsskyldighet till markägarna.

Nu påbörjades även arbetet med den fysiska riksplaneringen. Utgångspunkten var att skydda värdefulla natur- och friluftsområden från miljöstörande anläggningar och industrier. Förebilden kom från den danska zoneplaneringen. Drivande politiker var Olof Palme, som då var kommunikationsminister. Den fysiska riksplaneringen presenterades under 1970-talet i de statliga utredningarna kring Mark och vatten. Här redovisades områden som var tänkbara för tunga och miljöstörande industrier och anläggningar, och områden som skulle skyddas genom sitt värde ur naturvårds-, fritids- och jordbrukssynpunkt mm. Andra riksintressen var militära områden, vägar, större ledningar osv. Frågan om alternativa energikällor aktualiserades också.

Den fysiska riksplaneringen blev tillsammans med kravet på allmän lämplighetsprövning av bebyggelsens lokalisering, utgångspunkterna för kommunernas markdispositionsplaner och kommunöversikter, som började utarbetas under 1970-talet. Kommunöversikten blev det nya och vidgade planinstrument som i praktiken ersatte den gamla generalplanen. 1972 gav statens planverk ut allmänna råd och anvisningen för utvidgad generalplanering, och 1976 kom anvisningar för kommunöversikter. Planverket följer sedan dess kontinuerligt kommunernas arbete med kommunöversikter, och deltar även i försöksverksamhet i vissa kommuner.

1970-talets planförfattare

I det omfattande arbetet med kommunöversikter kom stora konsultföretag som Kommunernas Konsultbyrå (K-Konsult), och Norrbottens- och Västcrbottenskommunernas konsulter (NAB och VAB) att spela stor roll. Men under senare år har kommunerna i allt större utsträckning själva arbetat med sina kommunöversikter i nära samverkan med övrig kommunal planering. Genom den allt starkare kommunala styrningen kan kanske översiktsplaneringen få den politiska förankring som behövs för att göra den praktiskt användbar.

K-Konsult

Ursprunget till K-Konsult var Lantmännens Byggnadsförening, som startade 1939. Då gällde det lantbrukets byggnader, som skulle rustas upp med statligt stöd. När Landskommunernas förbund gick in i föreningen 1954 började organisationen också arbeta med byggnadsplaner

och generalplaner för landskommunerna. Verksamhetsfältet vidgades allt mer och organisationen kallade sig så småningom för Kommunernas konsultbyrå eller K-Konsult. Svenska Landstingsförbundet och Svenska Stadsförbundet gick in som delägare i början av 1960-talet, och SABO i början av 1970-talet. På översiktsplaneringens område kom K-Konsult att bli en av de mer inflytelserika i branschen, inte bara genom den egna organisationen utan genom att företaget ofta försåg kommunerna med stadsarkitekter. I arbete med 1970-talets kommunöversikter var K-Konsult den utan jämförelse mest anlitade konsulten. Verksamheten på detta område har i dag trappats ner lör K-Konsult — liksom för andra konsulter. Verksamheten på detta område har i dag trappats ner för K-Konsult — liksom för andra konsulter — bl a genom att kommunerna i större utsträckning sköter sin översiktsplanering själva.

Fortsatt plan- och byggnadslagsarbete

Direktiven för ny plan- och byggutredning gavs 1968 efter flera års förberedelsearbete. Arbetet har pågått sedan dess, och den nya plan- och byggnadslagcn (PBL) beräknas läggas fram under 1980-talet. Samtidigt har naturresursfrågorna brutits ut och presenteras i en särskild lag, naturresurslagen.

Översiktsplaneringen i den förväntade plan- och byggnadslagen avses för första gången bli obligatorisk för kommunerna, dvs varje kommun kommer nu att ha skyldighet att hålla en aktuell översiktsplan. Men planerna kommer sannolikt enbart vara vägledande och inte rättsligt bindande vilket också svarar mot hur generalplaninstitutet i praktiken hittills har använts. De många olika begrepp som tidigare använts för översiktlig planering föreslås nu samlas i ett enda: översiktsplan.

Stadsplaner i Sverige genom åren enligt Arkitekturmuseet. 7 juni 2011.

Stadsplaner i Sverige

Städer är sammansatta och fascinerande platser. De har blivit allt mer betydelsefulla för vår livsstil. År 2050 beräknas 80 procent av världens befolkning bo i eller nära en stad. Det kommer att bli allt viktigare att kunna läsa och förstå stadens miljö. Det handlar om livsstil, att uppskatta och delta i stadens liv så fullödigt som möjligt.

Gamla stan, Stockholm
Tillkomsttid: 1300- till 1600-tal
Funktion: befäst handelsstad och representativ huvudstad
Stadstyp: förindustriell tät stad med oregelbunden samt regelbunden plan

Det medeltida gatunätet med sina smala gator och gränder, små tomter och hus med gaveln åt gatan fick sin form successivt och utifrån naturliga förutsättningar. Till exempel gångstråken från Stortorget till hamnarna eller längs stadsmuren som löpte mellan Västerlånggatan och Prästgatan. Området vid Stora och Lilla Nygatan utgör en tydlig kontrast till de i övrigt oregelbundna kvarteren i det inre av Gamla Stan. Stora och kvadratiska kvarter dominerade västra delen av Stadsholmen när borgare och adelsmän byggde och lät uppföra nya hus i området efter en brand år 1625. Gatunätet fick större dimensioner och var organiserat som ett rutnät efter antika förebilder vilket var modernt i Sverige från 1600-talets början och framåt. Den nya stadsplanen ritades, stakades ut och anlades på ett organiserat sätt av nya yrkesmän som arkitekter och lantmätare. Handelshus och magasin började under 1600-talet ersättas med stadspalats och ämbetsverk. Ur det medeltida byggnadsmyllret reste sig Tyska kyrkans torn.

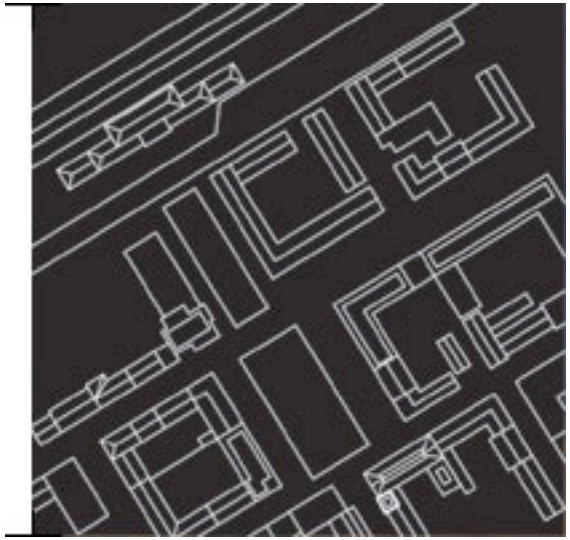

Nässjö
Tillkomsttid: 1860-tal
Funktion: järnvägsort, knutpunkt för södra Stambanan
Stadstyp: rutnätsplan med järnvägsstation, esplanad och stortorg
Byggherrar: Statens järnvägar och Nässjö municipalsamhälle Arkitekt: Adolf Edelsvärd (plan)

En mönsterplan av SJ: s chefsarkitekt Adolf Edelsvärd var utgångspunkten för planeringen av området framför stadens viktigaste byggnad – järnvägsstationen. Utan järnvägen ingen stad. Stationsbyggnaden fungerade som fond för esplanaden, den trädplanterade gatan mellan stationen och Stortorget. Genom sin placering fick stationen en monumental framtoning och kunde därför jämställas med andra viktiga offentliga byggnader som stadshus, bibliotek och teatrar. Såväl järnvägsstationen som dess omgivning gavs ett värdigt utseende med harmoniska proportioner avpassade efter tomternas och byggnadernas små mått. Den intima skalan förändrades genom 1960-talets centrumbildning då kvarter sanerades. Området förtätades genom höghus och tillgängligheten till centrum förbättrades genom fler parkeringsplatser.

Karlaplan, Stockholm
Tillkomst:1866 (plan), byggnader från 1880-talet o framåt. Bostadskvarter.Stenstadskvarter med stjärnplats. Byggherre: Sthlms stad. Arkitekter: Albert Lindhagen (plan), Ernst Stenhammar, Höög & Morssing, Hagström & Ekman mfl (byggnader)

Stjärnplatsen med sin cirkelrunda form och sina utstrålande gator, utformad efter platsbildningar i framför allt Paris, var högsta mode under 1800-talets sista decennier. Trädplanterade platser och gator, såsom avenyer och esplanader, tillfredställde borgerlighetens behov av promenadplatser liksom samhällets krav på hygien, ändamålsenlighet och skönhet. Grönskan bidrog inte bara till skugga och svalka utan förstärkte också brandskyddet. Den kraftiga inflyttningen till huvudstaden medförde sanitära problem liksom bostadsbrist. Byggnadsstadgan från 1874 bestämde hur stor del av tomten som fick bebyggas och gatubredd i förhållande till hushöjd. Resultatet blev djupa hus med små gårdar samt femvåningshus längs de bredaste gatorna och trevåningshus längs de smalaste. De nya breda gatorna och de stora platserna förde in ljus och luft och längs gatusträckningarna kunde vatten- och avloppsrör anläggas. Privata byggherrar uppförde bostadshus, ibland på spekulation, med lägenheter för uthyrning, finare mot gatan och sämre i gårdshus och längs smala gator.

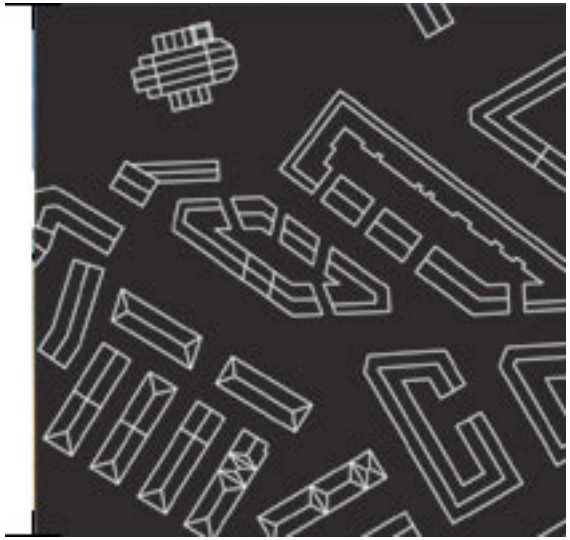

Lärkstan, Stockholm
Tillkomsttid: 1902-1907 (stadsplan), 1909-1914 (byggnader)
Funktion: villastad för högreståndsbostäder
Stadstyp: terränganpassade storgårdskvarter och villor
Byggherrar: Engelbrekts församlings kyrkoråd (kyrkan) samt enskilda (bostadshusen)Arkitekter: Per Olov Hallman (stadsplan), Lars Israel Wahlman (Engelbrektskyrkan med församlingshus), Hallman, Folke Zettervall, Erik Lallerstedt, Erik Hahr, Torben Grut mfl (byggnader)

Kyrkan på sin höga klippa avtecknade sig som en krona i stadslandskapet - ett populärt motiv under 1900-talets första decennier. Den pittoreska effekten av kyrkosiluetten och kyrkans monumentalitet stod i kontrast till de omgivande kvarterens intima skala och rustika karaktär. Arkitekternas nyvunna intresse för den medeltida staden märktes i både den terränganpassade stadsplanen och byggnaderna i mörkt tegel som genom tegelmönster och materialverkan skapade dekorativa effekter. Gatorna gjordes åter smala och krökar skapade oväntade vyer in i trädgårdar och mot fondmotiv som praktgavlar och burspråk samt utblickar över staden. Stadsrummet kan liknas vid ett allkonstverk i vilket skala, detaljer, material, gatunät och tomtstorlek samverkar.

Gamla Enskede, Stockholm
Tid: 1907 (stadsplan), 1907-1914 (byggnader) Trädgårdsstad.Glest bebyggd oregelbunden plan med blandad bebyggelse.Byggherrar: Sthlms stad,AB SthlmsTrädgårdsstäder, AB Hem på landet o Lantegendomskommittén Arkitekter: Per Olov Hallman (stadsplan), Viktor Bodin (radhus), Axel Forsberg, C. A. Danielsson mfl (typhus)

Radhus, parhus, enfamiljshus och flerfamiljshus, för uthyrning eller som egnahem blandades i stadsplanen ritad av arkitekt Per Olof Hallman. Detta skiljde trädgårdsstaden från många andra samtida småhusområden. Hallman placerade husen glest och mitt på tomterna för att dessa skulle kunna bäddas in i grönska. Trästugorna blev små, ekonomiskt anpassade efter de arbetarfamiljer som avsågs bosätta sig i området. Husen rödmålades enligt tidens allmogeinspirerade ideal och försågs med vita knutar och fönsteromfattningar. Gatorna lades i oregelbundna mönster som följde naturens förutsättningar och utformades olika beroende av trafikens karaktär. I den nya stadsdelen uppfördes också kyrka och skola, dock i en mer monumental stil för att skilja ut dem från bostadsbebyggelsen. Området låg en bit ut från stadens centrum och boende tog spårvagnen till och från stadens centrum och jobbet.Spårvägen var en förutsättning för en utbyggnad av staden som expanderade utanför tullarna i början av 1900-talet i anslutning till spår. .

Norra Ängby, Stockholm
Tid:1930-1940.Egnahemsområde med självbyggda småstugor. Småhuskvarter med friliggande byggnader Byggherrar: enskilda genom Fastighetskontorets småstugebyrå Arkitekter: Albert Lilienberg och Thure Bergentz (plan), Edvin Engström (typritningar).

Politiker, arkitekter och flera kulturpersonligheter ansåg i början av 1900-talet att det självägda hemmet var den ideala bostaden för barnfamiljen som uppmuntrades på olika sätt av Stockholms stad att bygga själv. Med hjälp av kommunala lån och eget arbete kunde den blivande husägaren slippa betala kontantinsats. I likhet med trädgårdsstäderna ställdes dock krav på husägarna vilka skulle, förutom att ha en inkomst på maximalt 3000-5000 kronor, kunna intyga sin skötsamhet. Målsättningen var att skapa mönstersamhällen med både moraliskt felfria invånare och estetisk kvalitet. Husen uppfördes i enlighet med olika typritningar. Väggar, tak och vissa detaljer var förtillverkade vilket underlättade uppförandet av husen. Kommunen hjälpte också till med praktiska råd och verktyg. Småstugorna placerades nära vägen vilket ramade in gaturummet och gav en småstadskänsla. De kubiska volymerna med sadeltak och ljust målade träfasader i olika nyanser bidrog till variation inom ett tema. Planens regelbundenhet och ordnade bebyggelse bildade motsats till de bevarade bergspartierna.

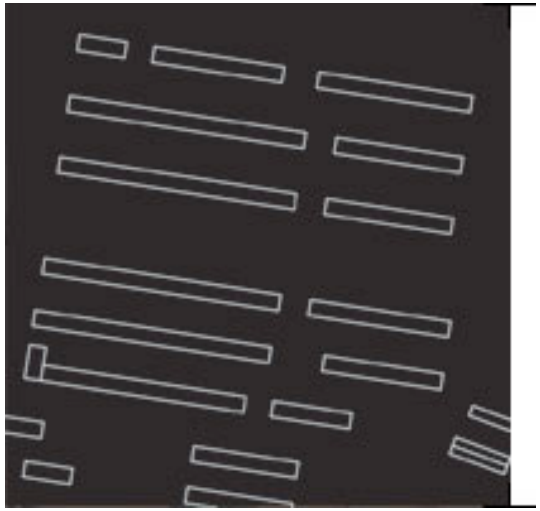

Hjorthagen, Stockholm Tid: 1934-1935. Flerbostadshus med bo stadsrätt. Lamellhusområde med smalhus Byggherrar: Byggmästare Olle Engkvist samt bostadsrättsföreningarna Hjorthagshus, Värtahus och Hjorthagshöjden Arkitekt: Hakon Ahlberg (plan och byggnader)

För bästa tänkbara ljus- och luftförhållanden utvecklade arkitekt Hakon Ahlberg och byggmästare Olle Engqvist ett mycket smalt lamellhus, det så kallade smalhuset. Lägenheterna blev på detta vis genomgående med fönster åt två väderstreck. Av ekonomiska skäl gjordes husen långa och för att slippa hiss, endast tre våningar höga. Lamellhusen placerades i parallella rader i öst-västlig riktning i den södervända sluttningen. Detta var ett medvetet brott mot kvartersstadens rutnätsplan, vilken arkitekterna ansågs ge mörka och ohygieniska lägenheter och gårdar. Avståndet mellan husen och husens höjd är beräknat utifrån solljusets vinklar vid olika tidpunkter på dagen och året. Funktionalismens rationella arbetsmetoder styrde såväl husens orientering och utformning som arbetssätt, t ex seriebyggdes området med arbetslag som utförde samma moment på varje huslänga., vilket rationaliserade byggprocessen. Också byggnadsvolymer och detaljer var upprepade och förenklade. De långa liggande huskropparna med flacka pulpettak och samtliga fönster i liv med de ljusputsade fasaderna blev både kritiserade o förlöjligade för sin långt drivna enkelhet när de stod färdiga.

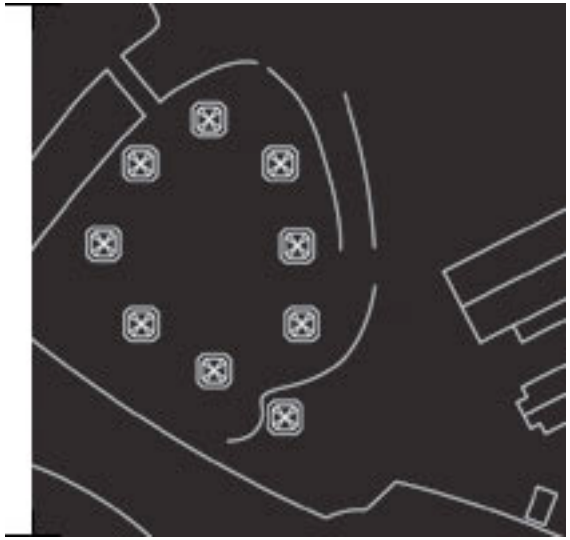

Danvikstull, Stockholm
Tillkomsttid: 1940 (stadsplan), 1943-1945 (byggnader) Flerbostadshus med hyresrätt. Punkthus i öppen terräng, hus i park Byggherrar: Helmer Persson, Annie Schönning, Nils Hast och Carl Olof Frunck. Arkitekter: Sven Backström och Leif Reinius (plan och byggnader), Walter Bauer (landskap)

Punkthusets fördelar gjorde detta mycket populärt under 1940-och 1950-talen. Byggnadstypen var ekonomisk med endast ett trapphus och gav goda ljusförhållanden genom lägenheternas möjligheter till ljus från två håll. Det var också genom sin ytsnålhet lätt att anpassa till kuperad terräng. Danviksklippans 8-9 våningar höga hus med sina spetsiga tälttak betonade nivåskillnader och utgjorde ett karaktäristiskt inslag i stadsbilden. Byggnaderna placerades som en krans på klippans krön och en central gård bildades. Hus i park var ett ideal som eftersträvades efter andra världskriget och landskapet runt om och mellan byggnaderna gavs medvetet en form som påminner om naturen i Stockholmsområdet. Områdets rustika prägel med traditionella inslag, skapades genom den slingrande gatan, fasadernas fina modulering, volymernas avfasade hörn, mättade färger i rött, grönt, ockra och brunt samt vita fönsteromfattningar.

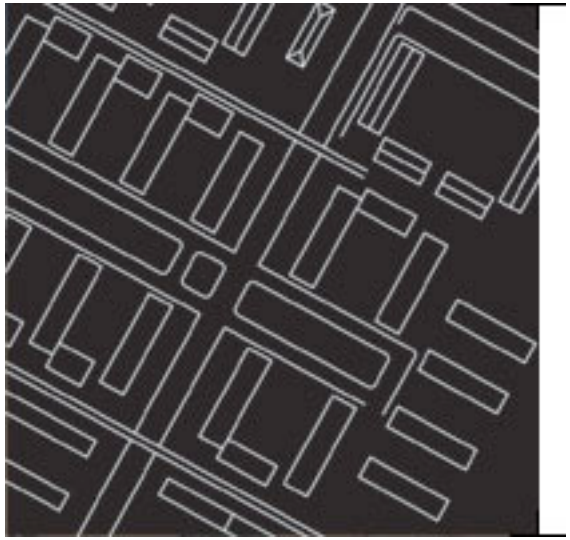

Tensta, Stockholm
Tid: 1964 (översiktplan), 1964-1971 (byggnader) Funktion:flerfamiljshus med hyreslägenheter Stadstyp: friliggande höga och låga skiv- och lamellhus med loftgångar Byggherrar: SKB, HSB, Svenska Bostäder mfl Arkitekter: Lars Bryde, Olle Zetterberg, Ernst Grönvall mfl

Plan- och byggnormer organiserade i detalj södra delen av Järvafältet. Planstandard 65 reglerade och standardiserade allt från lägenheternas planering och standard, andel grönytor, avstånd mellan parkering och ytterdörr till gatornas utformning. En långtgående industrialisering, med stora förtillverkade byggelement i armerad betong och långa raka kranbanor, banade vägen för begreppet ”produktionsanpassad projektering” och påverkade såväl stadsplan som arkitektur. Tillverkningsmetod och även tidens ideal gav upphov till enkla volymer med ett begränsat antal balkongsorter, portar och fönsterslag och med ensartade fasadmaterial. Gatunätet är strikt och rätvinkligt och trafikslagen delades normenligt upp på lika vägtyper. Genom nedsänkta körvägar delades området upp i tydliga enklaver vilka bands samman med broar för gående. Resultatet utmärktes av repetition, enhetlighet, storskalighet och även viss monumentalitet.

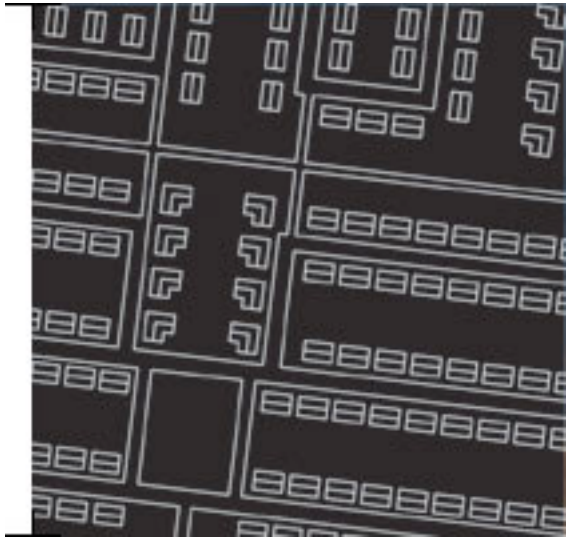

Staffanstorp
Tid: 1970-tal Funktion: enfamiljshus Stadstyp: tätt småhusområde
Byggherre: Bygg AB Loba mfl Arkitekt: Henry Åkesson mfl

1960- och 1970-talens villor var liksom tidens flerfamiljshus, ofta byggda med standardiserade och förtillverkade byggnadselement. Villorna radades upp på åkrar och ängar utifrån ett rätvinkligt och för olika trafikslag och hastigheter uppdelat gatunät. Säckgator ledde fram till det egna huset men var för andra återvändsgränder. Matargator ledde runt bostadsområdena och delade upp dessa i tydliga enheter. Husen låg indragna från gatan och det fanns parkering på de stora tomterna. På en gata låg gaveln mot gatan, på en annan långsidan. På detta sätt skapades viss variation. Höga, stora tak och indragna balkonger på gavlarna bröt med den traditionella småstadens skala och karaktär. Träfasaden målades i mörka färger eller ersattes med industritillverkat rött eller vitt tegel. Upprepning och enformighet utmärkte rekordårens småhusdröm. För många familjer blev det ekonomiskt möjligt att bosätta sig i en villa och många flyttade från miljonprogrammets flerfamiljshusområden, där många lägenheter redan stod tomma. Småhusmattans stora utbredning försvårade tillgången till butiker och kommunal service. Beroendet av den egna bilen blev stor.

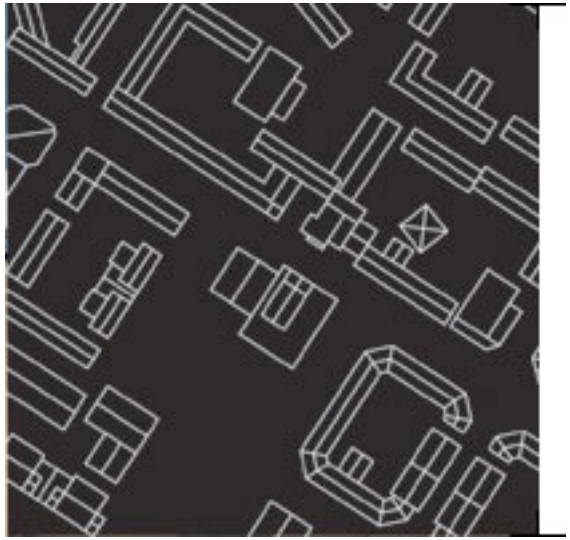

Skarpnäck, Stockholm
Tid: 1982 (stadsplan), 1982-1985 (byggnader). Stadsdel med flerbostadshus, närservice och arbetsplatser.Kvartersstad Byggherrar: AB Sthlmshem, FABEGE, HSB, Stockholms Byggmästareförening mfl Arkitekter: Stockholms stadsbyggnadskontor (plan),Arken Arkitekter, Brunnberggruppen, FFNS, Malmquist & Skoog (byggnader)

Stenstadens täthet med dess slutna kvarter, rätvinklighet och symmetri upplevde en renässans bland stadsplanerare och arkitekter under 1900-talets sista decennier. Platskänsla och variationsrikedom efterfrågades som en reaktion på miljonprogrammets öppna lamellplan och strikt upprepade byggnadsvolymer. På ett gammalt flygfält i södra Sthlm uppfördes en hel stadsdel utifrån rutnätssstadens principer. Kvarteren var kringbyggda men något oregelbundna med stora öppningar för rymd och utblickar. Längs den planterade huvudgatan, Skarpnäcks allé, inrättades butiker, caféer och Folkets hus med sitt bibliotek för att ge området ett rikt folkliv och stadsmässighet. Samtliga byggnader fick röda tegelfasader vilket utseendemässigt höll området samman. Folkets hus målades i en avvikande färg för att markera centrum. Ett fåtal höghus fick sticka upp som accenter och bidrog till en rik takarkitektur. Omväxling skapades genom balkonger, burspråk, gavlar, olika takfall och grönskade gårdar med lockande öppningar mot omgninge

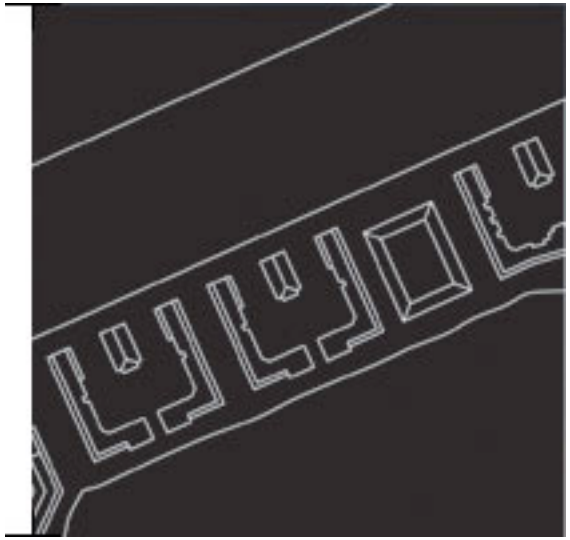

Hammarby Sjöstad, Stockholm

Tid: 1992-1994 respektive 1997 Funktion: flerfamiljshus med hyreslägenheter och bostadsrätter Stadstyp: öppna storgårdskvarter Bygg-herrar: Familjebostäder respektive Brf Kajplatsen och SKB Arkitekter: Stockholms stadsbyggnadskontor (plan), White Coordinator Arki-tekter genom Mats Egelius och Krister Tham respektive Åsberg & Buchman Arkitekter AB genom Tomas Åsberg

Kundorientering och ett historiskt förankrat formspråk ersatte under 1980- och 1990-talen miljonprogrammets standardiserade lägenheter och bostadsområden. Vattennära flerfamiljshus blev ett attraktivt alternativ då kajer och hamnområden frigjordes från industri- och rederiverksamhet. Rymliga lägenheter med hög standard och sjöutsikt blev områdets kännetecken. Kajkanten blev bilfri och inbjöd till promenader. Huskropparna förmedlade övergången mellan stenstaden och vattenrummet genom öppenhet mot kajkanten och stora portaler och öppningar i de annars slutna kvarteren mot norr. Vattenfronten utmärktes av upprepning och volymerna fick en vertikal prägel. Släktskapen med Norr Mälarstrand var påfallande. En lätthet och viss elegans utmärkte byggnaderna som hämtat motiv och färgsättning från funktionalismens och 1920-talsklassicismens arkitektur. Pelare, stora glaspartier o flacka tak och hörnbalkonger mot vattnet blev karaktäristiska inslag i miljön.

Det blir för långt att ta med de följande avsnitten

Avsnitten är gjorda 11 juni 2011 och avser regler som gällde då och boverkets beskrivningar då:

sid

30 Nuvarande samhällsplanering enligt Boverkets hemsida 11 juni 2011.

89 Boverkets Regelsamling för hushållning, planering och byggande.

92 Nuvarande bostadsplanering enligt Boverkets hemsida 11 juni 2011.

132 Boverkets webbkarta på Internet. 14 juni 2011.

-174

Klicka på följande länk så kommer en pdf med alla avsnitt:
Sven Wimnell 16 juni 2011:
Fysisk planering i Sverige. (Område 71)
http://wimnell.com/omr71l.pdf

Boverket har gjort om sin hemsida. Läs på boverkets nya hemsida.

Boverket.se 28 november 2016

Meny:

Samhällsplanering

- Så planeras Sverige
- Regional planering
- Kommunal planering
- Bostadsplanering
- Stadsutveckling
- EU påverkar planeringen
- Uppdrag

Byggande

- Om regler för byggande
- Bygga nytt, om eller till
- Säkerhet
- Tillgänglighet & bostadsutformning
- Hälsa och miljö i byggnader
- Byggprodukter
- Bygg & renovera energieffektivt
- Energideklaration
- Vägledning om standarder
- Uppdrag

Boende

- För dig som bor i villa
- För dig som bor i bostadsrätt eller ägarlägenhet
- För dig som bor i hyresrätt eller kooperativ hyresrätt
- Hälsa & inomhusmiljö i ditt boende
- Säkerhet i ditt boende
- Bostadsmarknaden

Bidrag & garantier

- Finansiering genom kreditgarantier
- Bostadsrättshus
- Ägarlägenhet
- Hyreshus
- Skolor och lokaler
- Kommuner
- Bidrag i siffror – statistik

Lag & rätt

- Boverkets författningssamling
- Lagar för planering, byggande & boende
- Äldre lagar, regler & handböcker
- Pågående regelarbete

Om Boverket

- Boverkets uppdrag
- Organisation
- Kontakta oss
- Lättläst på Boverket
- Publicerat av Boverket
- Lediga jobb
- Upphandlingar
- Tjänster
- Om webbplatsen
- Pressrum
- Other languages

E-tjänst för bidrag och stöd

- Mina sidor
- Öppna data
- Diarium
- Lättläst
- In English
- Other languages

På sidfot:

BOVERKET

- Om Boverket
- Pressrum
- Publikationer
- Kalender
- Lediga jobb
- Upphandlingar
- Om webbplatsen

KONTAKTA OSS

Boverket Box 534 371 23 Karlskrona
Växel: 0455-35 30 00
E-post: registraturen@boverket.se
Mer information om hur du kontaktar oss

BOVERKET I SOCIALA MEDIER

- Boverksbloggen (länk till annan webbplats)
- Boverket på Facebook (länk till annan webbplats)
- Boverket på YouTube (länk till annan webbplats)
- Boverket på Twitter (länk till annan webbplats)
- Boverket på Instagram (länk till annan webbplats)
- Janna Valik på Twitter (länk till annan webbplats)
- Janna Valik på Instagram (länk till annan webbplats)

ÖVRIGA WEBBPLATSER

- OmBoende.se (länk till annan webbplats)
- Vindlov.se (länk till annan webbplats)
- Hållbarstad.se (länk till annan webbplats)
- Mittbygge.se (länk till annan webbplats)
- Hallå Konsument

Från tidskriften Plan 14 mars 2016

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf 4 april 2016

Tidkriften Plan nr 1, 2016. Föreningen för samhällsplanering.

“AKUTA LAGEN KRÄVER INTE BARA SNABBA SVAR

När vi om fyrtio år tittar tillbaka på årsskiftet 201S/2016 så minns vi det möjligtvis som tiden då de internationella klimatavtalen på allvar började formuleras men också som tiden då (ev) ytterligare en stormakt fick en galenpanna till ledare och ett flertal fruktansvärda, humanitära katastrofer utspelades. Det finns alltså många anledningar till att göra ett temanummer om Akuta situationer. Alla dessa händelser berör på ett eller annat sätt Sverige, men den här gången är de mer närvarande än på länge och det är inte omöjligt att just detta årsskifte kommer beskrivas som en brytpunkt i svensk samhällsplanering. Den akuta händelse som sannolikt kommer ha störst inverkan på denna brytpunkt är de internationella konflikter som för lång tid framöver kommer påverka både EU och Sverige, inte minst genom omfattande flyktingströmmar från såväl Syrien som Afghanistan.

Detta läge där solidaritet och medmänsklighet är viktigare än någonsin sammanfaller också med en ny politik för bostadsbyggande och planering. Och här är det intressant att både prata om hur vi bygger bostäder för nyanlända i akut behov, likväl som hur vi planerar för både bostäder och arbete för alla på lång sikt. Kan det vara så att det finns andra lösningarän de som erbjuds av politiken, där svåra frågor fortsätter att mötas med enkla och snabba svar? Jag vill gärna tro det och anser att det här numret tar upp en del alternativa svar. Vi får bland annat beskrivet för oss om hur det lokala engagemanget i Afghanistan utgör en nationell strategi för att hantera akuta lägen, vi får höra om värdet av planberedskap i en krympande kommun som plötsligt växer, vi får ett historiskt perspektiv på bostadsbyggandet i Sverige och vi får möta en urbaniseringsprocess i ett sönderbombat Aleppo.

Så även när läget är akut behöver samhällsplaneringen, oavsett nationalitet, alltid agera. Ibland som ett görande och ibland mer strategiskt, ibland genom att verka inom ramen för de verktyg vi har och ibland genom nya innovationer och angreppssätt. Oavsett vilket så är det alldeles säkert att vi på PLAN kommer fortsätta bevaka och beskriva så mycket vi kan av samhälls-planeringens breda ämnesfält. Inte minst i nästa nummer där vi fortsatt ser tecken på en brytningstid, med temat Markpolitik.

Du missar väl inte att bli medlem? /Björn “

“NYTT & NOTERAT

Reducerad detaljplanering

Planprocessutredningen (SOU 2015:109) föreslår inskränkningar i detaljplanen framöver. Bland annat vill utredarna ta bort möjligheten att reglera byggnaders yttre utformning vad gäller färg och material. Detta ska istället regleras i bygglovet. Dessutom föreslås att ta bort möjligheten, i princip, att ställa tekniska egenskapskrav. Med tanke på det här numrets debatt (sid 42) verkar den riktning som utredningen förespråkar gå åt helt fel håll. Hur var det nu med snabba lösningar...?

Planera med halva hjärnan?

Som en återkoppling till vårt pyskologinummer (nr 6-2015) kan vi rekomendera en nyligen publicerad vetenskaplig artikel med namn; PlanningWith Halfa Mind; Why Planners Resist Emotion. Den handlar om hur planerare tenderar att ignorera medborgarnas känslor när de analyserar sociala problem. Att det planeras objektivt utan empati för hur det som planeras kommer att påverka medborgarna. Där planerare blir för styrande i sina ansatser. Det här är ju dock ingen nyhet för någon, men artikeln försöker bena ut varför empatin och känslorna ändå ignoreras till förmån för en mer rationell och känslokall syn på hur det ska planeras. ....

“I avsaknad av bostadspolitik försöker sig de politiska partierna på att bedriva byggpolitik. Det går inget vidare och det mesta handlar om att bolla luftsiffror om hur mycket som måste byggas"
Staffan Carenholm i ArcMeaks, kommenterandes bristen pä poiitik och ledarskap i bostadsfrågan.

Nationell cykelkonferens i Gävle

I vår kommer Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Trafikverkets årliga nationella cykelkonferens genomföras på Högskolan i Gävle den 24-25 maj, och det är Gävle kommun och Region Gävleborg som tillsammans står som värdar. Konferensen bjuder på såväl nationella som internationella inslag och utgår från cykelns roll för samhällsutvecklingen. Frågor om strategier, prioriteringar, nyttor och återväxten inom cyklingen lyfts.

App som förutspår pendelförsening

Vi noterar i en av Stockholms många lokaltidningar att Stockholmståg lanserat en app som sägs kunna förutspå pendelförseningar upp till en timme före resans avgång. Ska vi se detta som ett sätt att försöka lära gemene stockholmare att bara acceptera och börja leva med förseningar?

Hopträngda barn

I ett annat ämne kan vi rekommendera Svenska Dagbladets artikelserie Hopträngda barn, det går att söka sig till den på SvDs hemsida. Artikelserien publicerades i början av februari och handlar om barns tillgång till utemiljöer i den allt mer förtätade staden. Intressant läsning utlovas och är ett utmärkt komplement till boken Bygga stad för barn som vi skrev om i PLAN nr 6-2015

Pilotprojekt för bättre samverkan inom den fysiska planeringen.

Boverket och Tillväxtverket har släppt en bok med titeln Tillväxt kräver planering. Boken är en antologi, med grund i åtta pilotprojekt, i form av kommuner och regioner, som testat och utvärderat olika metoder för samverkan inom fysisk planering. Boken finns att ladda ner på Boverkets hemsida.

Segregeringen minskar?
Enligt en ny studie från Stockholms Universitet minskar segregeringen i samhället. Det är professor Bo Malmberg som står bakom studien, som är en del av ett större forskningsprojekt som undersöker graden av boendesegregation i Sverige, Norge, Danmark, Belgien och Nederländerna. Enlig studien har andelen utomeuropéer ökat i de delar av Sverige där det finns en koncentration av utomeuropeiskt födda, men det har den också i stadsdelar där det förut nästan inte fanns några utomeuropeiska invandrare alls. Studien indikerar alltså att det finns ett större mått av utbredning än vad som tidigare trotts.

Ännu mer datorspelande i medborgardialogen
Efter Minecraft och Sim city är det nu spelet City: Skylines tur att införlivas i medborgardialogen. Inom ramarna för Svensk byggtjänst projekt Mina kvarter, testades nyligen spelet som ett verktyg för medborgardialog, på KTHs Openlab. För att summera täcker vi nu med dataspelandet in unga killar (och en och annan tjej) i medborgardialogerna och i nuvarande form täcker vi in pensionärer. Så nu väntar vi bara på knep att få med resten av befolkningen.

Ett miljonprogram med 700 000 bostäder?
Vi lyssnade på Mehmet Kaplan när han kommenterade sin inbjudan till blocköverskrivande samtal kring bostadskrisen. Där han talade om ett förslag på ett nytt miljonprogram med 700 000 bostäder. Humoristen roas såklart av tanken på ett miljonprogram som bara innehåller 700 000 bostäder. Den mer cyniskt lagde blir istället trött på hur talande det är för den försiktighet som råder inom svensk politik. Den optimistiske blir glad över att någon vågar rita upp en vision och en målbild över vad vi behöver i Sverige 2025. Den pessimistiske undrar i sin tur, med stort intresse, hur detta egentligen ska gå till.

SNABB FÖRÄNDRING AV BOSTADSBEHOVET NORBERGS KOMMUN

Möjligheten att skapa tillväxt i och med ett befolkningsunderlag är naturligtvis ett alltigenom glädjande besked för en krympande , kommun. Men det ställer också frågor om långsiktighet, flexibilitet och planberedskap. Åsa Eriksson i Norbergs kommun beskriver hur kommunens Översiktsplan och fysiska planering plötsligt blivit relevant och dessutom ett betydelsefullt instrument för utvecklingen, där snabbhet och långsiktighet går hand i hand. Åsa Eriksson (S) är kommunstyrelsens ordförande i Norbergs kommun.

Flera mindre glesbygdskommuner har under de senaste 30 åren stadigt minskat i invånarantal. Vi förtroendevalda i samma kommuner har tvingatskonstatera att vårt uppdrag till stora delar gått ut på att skära ned, stänga, effektivisera och sälja. Det var inte därför vi valde att bli politiker men har man betrotts med ansvar för kommunens ekonomi är det bara att bita i det sura äpplet och se till att utgifterna inte överstiger intäkterna. Ibland har vi unnat oss lyxen att visionera, drömma och planera för hur vi vill ha det den dagen kommunen växer igen men det är svårt att prioritera det viktiga, strategiska arbetet när kommunallagen kräver budget i balans här och nu.

Beslutet för nästan tio år sedan att Norbergs kommun skulle avsätta ett par miljoner kronor till att ta fram en ny Översiktsplan kändes på samma gång roligt som lite onödigt. I samma veva sjönk kommunens intäkter dramatiskt och vi genomförde ett stort balanspaket för att sänka den totala driftskostnaden med 4 % på ett år. Då finns det inte mycket tid och energi till att tänka framtid och utveckling. Idag, när situationen totalt har förändrats och vi har den största befolkningsökningen i mannaminne, är vi tacksamma över att plantjänstemännen

ändå lyckades peppa oss att på allvar tänka ut hur vi ville att kommunen skulle växa i framtiden.

Från långvarig och stadig befolkningsminskning till explosionsartad ökning. Går det att planera för de här snabba omställningarna? Borde vi tidigare ha förstått att antalet flyktingar som sökte sig till Europa skulle innebära att kommunens befolkning nu stadigt stiger och antalet elever i grundskolan vida överträffar alla förhoppningar? De befolkningsprognoser som vi och andra kommuner köper varje år har fram till dags datum visat på en stadig minskning för Norberg. Det är tur att verkligheten är så mycket bättre än prognosmakarna spådde.

För första gången sedan början av 80-talet råder det nu bostadsbrist i Norberg. Halleluja! Det är givetvis mycket roligare att fundera över hur vi ska få fram fler skollokaler, fler förskoleplatser och fler bostäder än tvärtom, men det är inte lättare. En del verktyg förfogar kommunerna själva över och då kan vi vara kreativa, lösningsfokuserade och tänka utanför degängse ramarna. Andra verktyg saknar vi helt och då blir det svårare.

Tack vare den stora mängden asylsökande som Migrationsverket har platser för i Norberg (ca 900 asylsökande i en kommun med S 800 invånare), och alla de barnfamiljer som väljer att bo kvar i vår kommun när de får permanent uppehållstillstånd, har vi för ett år sedan kunnat öppna en ny förskoleavdelning i tidigare tomställda skollokaler. Det betyder mycket för en, sedan länge krympande, kommun att kunna utöka - göra nytt - istället för att hela tiden minska och stänga. Vi håller dessutom på att, för första gången sedan början av 80-talet, bygga helt nya lokaler. Ja, det är en skräll av stora mått! En helt ny förskoleavdelning byggs till på en befintlig förskola som inom kort kommer få tre, istället för två avdelningar. Med utbyggnaden följer att vi måste bygga om mottagningsköket, så att det kan hantera fler portioner, och det bidrar till bättre arbetsmiljö för vår personal.

En annan mycket positiv effekt av flyktingmottagandet är att en kommunägd länga med fyra marklägenheter som har stått tom och obrukbar i närmare 15 år nu byggs om till boende för ensamkommande flyktingbarn. Hela bostadsområdet lyfts när det blir liv och rörelse, ny fasad och nya fönster, istället för ett tomt och tyst hus som har skämt det i övrigt populära området. Ökad befolkning bidrar till utveckling och tillväxt på många sätt och det är mycket välkommet.

För en liten, och i vårt fall dessutom fattig, kommun kan det vara svårt ur en ekonomisk aspekt att bygga nya verksamhetslokaler och bostäder. Vi har mark, vi har en bra ÖP och vi har effektiva planhandläggare men vi saknar eget kapital att bygga för.

Kommunen är redan högt belånad och klarar inte kapitalkostnaderna för ytterligare lån. Den låga hyresnivån i vår region gör att kommersiella aktörer inte vågar satsa här. Det lilla kapital kommunen sparat ihop de senaste åren har använts till de ny- och ombyggnationer av verksamhetslokaler som vi har vågat oss på. Även om de, av många, efterfrågade regelförenklingarna i planprocessen skulle underlätta även för oss är det bristen på kapital som är vårt största hinder.

För att stärka de lokala flyttkedjorna och i någon mån minska bostadsbristen försöker vi få igång byggandet av villor. I vår region får en vanlig familjinte banklån för att bygga hus eftersom marknadsvärdet på det färdiga huset är så mycket lägre än byggkostnaden. Vi har, tack vare ett antal utpekade LIS-områden i ÖP, detaljplanerat sjönära villatomter som också ligger nära centrum och kollektivtrafik. Där tror vi chansen är störst att någon vågar (och får banklån till att) bygga nytt.

Min förhoppning är att det nästa år står fem nybyggda villor vid Noréns strand. Det skulle i så fall öka nybyggnationstakten i vår kommun med närmare 1000 %.

Vi försöker prioritera pengar till en utvecklingsplan av ett sjö- och centrumnära område där vi hoppas att någon privat aktör vill bygga flerfamiljshus. Efterfrågan på attraktiva lägenheter i centrala Norberg är stor men kanske måste kommunen ta en del av risken för att privata aktörer ska våga satsa. Riskdelning mellan olika typer av aktörer, offentliga och privata, tror vi kan vara ett sätt att få till stånd bostadsbyggande i kommuner med en liknande situation som vår.

Norbergs centrum består av en mix av bostads- och upplåtelseformer, arbetslokaler, servicefunktioner och skola. Det har bidragit till ett sammanhållet samhälle där de flesta träffas på ett eller annat sätt, många känner varandra och den sociala tilliten är hög. Det bidrar i sin tur till att det ideella engagemanget och viljan att bidra till kommunens utveckling är mycket stor. Vi vill fortsätta på den inslagna vägen och blanda olika samhällsfunktioner. Detta ställer stora krav på en samordnad samhällsplanering. Kanske är det lättare att få till i en mindre kommun?

Eftersom många av de asylsökande söker sig vidare till andra, större städer när de får uppehållstillstånd är det svårt att veta hur stora investeringar vi törs göra. Kommer den lokala befolkningsökningen fortsätta och elevantalet att bestå eller står kommunen med för stora, dyra lokaler om några år?

I små kommuner blir alla befolkningsförändringar stora svängningar. När jag nyss hade tillträtt som kommunalråd 2011 blev jag uppringd av en rikstäckande dagstidning som undrade varför just Norberg hade Sveriges högsta nativitet något år tidigare. Det kunde jag inte förklara, eftersom det var nya uppgifter för mig. Vid närmare granskning visade det sig att antalet födda barn det aktuella året var ett femtontal fler än året innan. Den lilla förändringen ledde till att vi just då hade flest nyfödda per kvinna i fertil ålder och att den årskursen behöver vara fyra klasser mot det normalt treparallelliga som skolan är dimensionerad för. För en liten kommun, där det bara finns en skola att välja på, blir det svårt att på kort tid dessutom få fram skollokaler för närmare 150 flyktingbarn, som vi nu har som elever.

Tack vare en mycket lösningsinriktad skolledning, ett kommunalteknikförbund som jobbar extremt snabbt i akuta lägen och många engagerade medborgare, företagare och'församlingsaktiva som vill hjälpa till, har vi pusslat ihop tak över huvudet och sittplatser till alla elever, så här långt. Vi har tagit skolbiblioteket, konferensrum, aulan, förråd, kontorslokal i en närliggande industrifastighet och den gamla prästbostaden i anspråk men vi har löst det. Nu hyr kommunen dessutom tillfälliga (och dyra) modulklassrum sedan ett par veckor tillbaka men vi måste snabbt hitta mer långsiktigt hållbara lokallösningar. Är det tillfälliga lokal- och bostadslösningar som ska prioriteras eller tror vi så mycket på kommunens attraktivitet att vi vågar satsa mer permanent? Den frågan tror jag att många politiker i glesbygd funderar på just nu. Att våga idag är en sak, att höra skattebetalarnas dom om några år kan vara en helt annan.

Vi kommuner som tidigare krympte är själaglada över att nu istället växa. Vi gör allt vad vi kan för att anpassa vårt samhälle och vår välfärd till den större befolkningsvolymen. Det stora engångsbelopp vi fick från staten för att klara av flyktingmottagandet är mycket välkommet och underlättar på många olika sätt. Men vi skulle behöva lite mer hjälp från nationellt håll för att klara vår uppgift bättre.

När vi gör nya detaljplaner försöker vi ta med alla användningsändamål som kan vara lämpliga inom det aktuella området. Vi får mer flexibla planer och kommunen blir inte lika känslig för snabba svängningar. Under lång tid, när befolkningen och budgeten krympte, var det få nya detaljplaner som arbetades fram i Norberg, vilket gör att de nya, flexibla, detaljplanerna tyvärr bara omfattar en mindre del av kommunens planlagda mark. Planprocessen skulle kunna bli snabbare om staten tog fram vägledningar för hur man på lämpligt sätt gör avvägningar mellan olika intressen. Det kan handla om hur nya bostäder ska värderas i förhållande till buller, markföroreningar, naturvärden, kulturmiljövärden osv.

Som det är idag är alla dessa, ofta motstående, intressen ansedda att vara av samma vikt i planeringen och det gör att kommunerna, i varje enskild plan, måste hantera problemen med att göra alla avvägningar. Det tar tid och riskerar att fördröja processerna med överklaganden till följd. Ett annat exempel på krock mellan motstående intressen är vår strävan att planera för ett mer ekologiskt hållbart samhälle. Då vill vi gärna bygga tätt för att minska transportbehovet, vilket också brukar ge stadskaraktär samt liv och rörelse. Spännande och attraktivt på ett sätt, men kan krocka med bullerkrav och säkerhetsavstånd eftersom det då blir närmare till infrastruktur och andra verksamheter än bostäder. En svår, men kanske inte ofrånkomlig, krock mellan regler och ambitioner.

Asylboenden ligger ofta lite utanför kommunernas centrum och så ser det ut även i Norberg. Det ställer krav på ett väl fungerande gång- och cykelnät för att de boende enkelt ska kunna ta sig till affärer och kommunal service. Gång- och cykelvägar behöver också ha bra och säkra övergångar där de möter större vägar och järnvägar. Det har inte varit tillräckligt prioriterat under sparåren och vi önskar oss mer statliga medel för utbyggnad av GC-nätet.

Den situation vi befinner oss i nu, med behov av snabba åtgärder, är egentligen inte unik för flyktingtillströmningen. Flera situationer kan leda till snabba befolkningsökningar och för Norbergs del skulle det t ex kunna handla om en återupptagen gruvdrift i framtiden. Ingen vet om det kommer ske men alla vet att större förändringar av något slag kommer att inträffa. Det är därför av största vikt att vi hjälps åt att hitta sätt att bli mer flexibla, att samhällsplaneringen utgår från flera möjliga scenarier och att myndigheter och regelverk stödjer varandra istället för att motarbeta varandras syften.

För Norberg är den stora flyktingtillströmningen en stor utmaning men en ännu större möjlighet. Vi är glada för alla som väljer att bosätta sig här och bli norbergare, oavsett var man är född. För att fler ska kunna och vilja välja det behöver vi framför allt kapital till fler bostäder. Då kan vår, och många andra mindre glesbygdskommuner, fortsätta att växa och må bra

Åsa Eriksson (S)

INTERVJU MED MARTIN SÖDERSTRÖM
Intervjuad av Malin Bosaeus

Hej Martin Söderström, integrationschef i Åre kommun! Vi har läst om ert integrationsarbete i media, ni får beröm för ert arbete med nyanlända och fått till ett bra samarbete med myndigheter och inom kommunen. Hur har ni konkret fått till ett bra samarbete mellan olika nivåer och kompetensområden?

Det handlade till en början om att få alla myndigheter till ett bord. Sen att se att vi faktiskt har nytta av att sitta vid samma bord och lösa ut gemensamma hinder på vägen. Myndigheternas komplexitet och olika uppdrag kan antingen hjälpa eller stjälpa. Vi ser vår roll på integration som en kraft som behövs för att foga samman olika delar av samhället och smörja systemet.

Att lyckas med integration handlar om att få hela samhällskroppen att röra sig i en riktning. Just nu handlar det i detta perspektiv om bostäder och kommunikation. Frågor som på intet sätt är lösta med otroligt intressanta saker är på G. Ex körkortsutbildning med hjälp av volontärer, bostadsbyggande i samarbete med Migrationsverket osv. Vi ser att civilsamhället ställer upp på ett storstilat sätt. Grannar som skjutsar och välkomstgruppen Åre är en stor anledning till att många trivs och vill bo kvar. Välkomstgruppen ordnar aktiviteter för de asylsökande som nu senast i helgen då det var ponnyridning för asylsökande barn.

Berätta gärna mer om dina exempel! Varför är körkortsutbildning viktigt? Vad har ni för samarbete med Migrationsverket kring bostadsbyggande?
I glesbygden är alltid logisktiken en faktor. Hur ska jag ta mig till mitt arbete på obeväm arbetstid om jag saknar körkort? Vi ser tyvärr hur nyanlända tvingas tacka nej till viss jobb pga att det inte är möjligt att ta sig till och från. Men vi ser också en enorm uppfinningsrikedom. Vi har arbetsgivare som ordnar med skjuts åt anställda, vissa ordnar övernatting. Man behöver hitta nya lösningar helt enkelt.

Lokaltrafiken har fått nya linjer tack vare våra asylboenden som helt enkelt har höjt efterfrågan så att man fått sätta in nya bussar. Detta är något som gynnar hela samhället och är ett ytterligare tecken på att det faktiskt är bra för oss att bli fler!

Vi har ett samarbete med Migrationsverket om bostadsbygge på längre sikt där vi har för avsikt att gå in i ett längre avtal och därigenom stötta Migrationsverket så att man inte behöver använda tillfälliga boenden. Det bygger på att verket kan gå in och garantera att betala hyra för lägenheter i 6 år. Vi ser mycket positivt på denna möjlighet, att kunna bygga både för asylsökande och befintliga kommuninnevånare på samma gång. Vi tycker det är viktigt att byggandet tar höjd för nyanlända i kombination med övriga boende och att vi hittar gemensamma lösningar i samma fastigheter. Det tror vi är bra för integration i stort.

Vad ser du är eller kan vara planerarnas roll i detta arbete?
Planera för ett samhälle där nyanlända på ett smart sätt blandas med äldre kommuninnevånare.

Blanda olika boendeformer, såsom enklare hyresrätter med finare bostadsrätter i samma fastighet. Planera tidigt för barnomsorg, skola mm.

Blanda också olika former av boenden - jag skulle vilja se ett enklare steg för nyanlända efter den fösta lägenheten, men innan man har råd

att köpa eget hus. Ett steg som de delar med många andra kommuninnevånare. Vi skulle behöva fler hus att hyra typ radhus, kedjehus.

Nu handlar mycket om att få fram snabba lösningar på kort tid, hur hanterar ni dessa lösningar på lång sikt? Dvs, hur hanterar man det kortsiktiga långsiktigt?
Vi ser att fler och fler nyanlända vill bo kvar, dessutom attraherar Åre by med omnejd alltid. Jag tror att det finns en kraft i denna kommun som vi kan fånga upp om vi underlättar för unga och nyanlända att bosätta sig här. Vi har ett mål att växa med 50 personer om året i kommunen. Då måste vi arrangera så dessa 50 har någonstans att bo också. Ser ingen fara i det långsiktigt. Faran ligger i att inte locka hit unga/ få unga att stanna. Då kommer vi få problem att ta hand om en åldrande befolkning. Faran att bygga åt folk som vill bo här är mindre än faran tvärtom...

Här ser vi gemensamma satsningar längs E14 tillsammans med andra kommuner och även Tröndelag i Norge som mycket viktiga.

Hur får ni med er alla goda exempel från det akuta läget in i det långsiktiga och "vanliga" arbetet? Kommer detta ändra era arbetsprocesser och samverkan? Hur kommer ni tex jobba med myndigheter framöver?
Bra fråga! Jag tror att man kan använda situationer som uppstår till att bygga strukturer som håller över tid. Vi gick i kommunen upp i stabsläge och fick väldigt mycket gjort på kort tid. Vi behåller den organisationen för vissa frågor som behöver bred samverkan.

Jag ser också tydligt att vår stabila grundorganisation kring integration har hjälps oss mycket när det blev mycket att göra i höstas. Därav har vi ej haft någon flyktingkris i Åre kommun även fast vi plötsligt blev 10% fler som bodde här (om än tillfälligt i asylboenden). Vi hade redan en organisation som kunde byggas ut och ta hand om fler ensamkommande tex. Det var en god bekräftelse på en bra intern organisation.

Tack så mycket för dina svar och lycka till med ert arbete framöver! Har du några avslutande tips till andra kommuner som är i samma situation som er?

Satsa tidigt på resurser i mottagandet så slipper ni kostnader sen. Samverkan är en floskel som alla använder. Men att SAMARBETA tycker jag är bättre. Att använda varandras bästa sida för att skapa synergier är viktigt när man får mycket att göra...

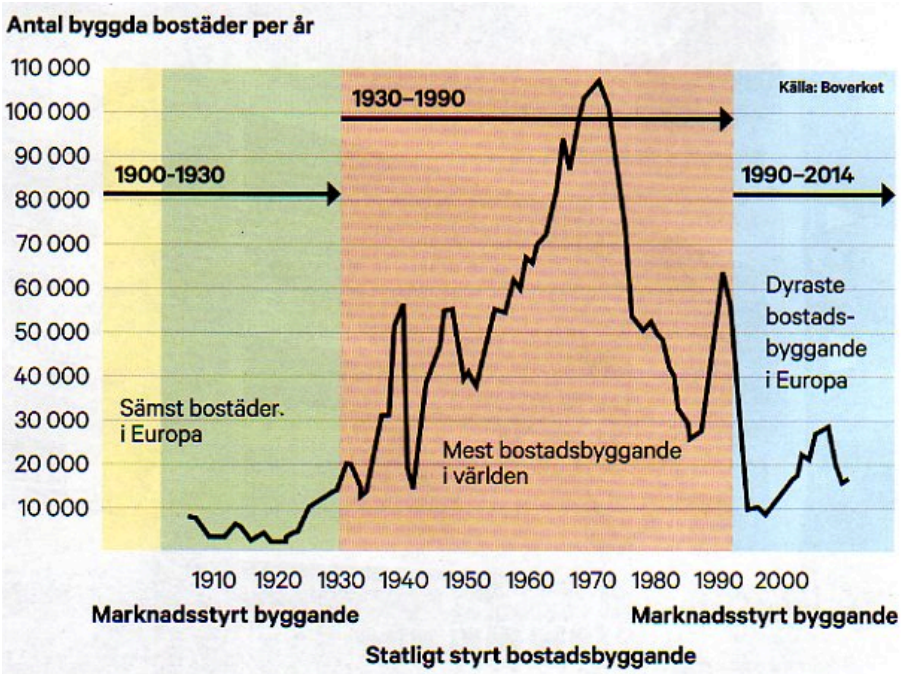

SVERIGE ÄR VÄRLDSBÄST PÅ BOSTADSBRIST

l Sverige råder bostadsbrist sedan tidigare vilket ytterligare har aktualiliserats med anledning av en snabb befolkningsökning. Ola Nylander, professor vid Chalmers i Göteborg, blickar tillbaka för att se vad som krävs för att verkligen få fart på bostadsbyggandet, inte bara på kort sikt utan också i ett mer långsiktigt perspektiv. Nylander pekar på tre beprövade lösningar: Kooperativt bostads-byggande, riktat bostadsstöd och att bygga med hög kvalitet. Ola Nylander är professor på Chalmers högskola

Det finns en lång och stolt svensk tradition av att bygga bort bostads-brister. Likaså att ta itu med problem som oskäligt höga hyror och byggkostnader. Svensk bostadshistoria präglas till stor del av utveck-ling och ambitionen att hela tiden göra det bättre.

Dagens låsta läge på bostadsmarknaden är inte på något sätt unikt i ett historiskt perspektiv. Kooperativt bostadsbyggande, riktade bostads-stöd och att bygga med hög kvalitet är tre historiskt beprövade lös-ningar som tidigare politiker, arkitekter och byggare använt för att lösa och bygga bort bostadsbrister under 1900-talet. Tre klassiska lösningar som skulle fungera utmärkt också idag.

Kooperativt byggande

Den första lösningen - Kooperativt byggande - utvecklades i början av 1900-talet och bygger på insikten om att efterfrågan och behov av en bostad inte är samma sak. Under 1910- och 20-talet hade arbetare och mindre bemedlade fått nog av trångboddhet och dåliga bostäder, det som marknaden erbjöd. I små kooperativ, i form av arbetskamrater, eller familjer, byggdes bostäder i egen regi.

Först ut i större skala var SKB, Stockholms kooperativa bostadsförening 1916. Genom att bygga i kooperativt, för de egna medlemmarna, kunde onödiga kostnader i form av vinst till giriga spekulationsbyggmästare undvikas. Det gav ökat utrymme för kvalitet och ökad standard.

Hyresgästföreningen, som bildades 1916, insåg möjligheterna med kooperativt byggande och startade 1923 HSB. 1924 var det första huset färdigt. Ambitionen med HSBs bostadsbyggande var "att visa att en bra bostad låg inom allas räckvidd om den byggdes och förvaltades på självkostnadsbasis". HSB blev snabbt 1920-talets ledande bostadsbyggare. Genom att bygga bostäder kooperativt, kunde man se till de egna medlemmarnas behov och utveckla bostadskvaliteter. Redan 1925 introducerade HSB badrum, sopnedkast och moderna kök sina bostäder. Behovet menade man var att "moderna bekvämligheter inte var en lyx ouppnåelig för den som hade kroppsarbete."

2016 är Byggemenskaper en motsvarighet till HSBs bostadsbyggande under 1920-talet. Byggemenskaper är ett smart sätt att bygga billiga bostäder, med hög kvalitet och samtidigt kapa kostnader i byggandet. I en byggemenskap går ett par familjer samman och bygger gemensamt ett flerbostadshus. De boende har kontrollen över projektets alla delar. Byggemenskaper innebär att vinsten inte tillfaller ett byggbolag utan istället till största delen kommer de boende tillgodo i form av lägre hyror. Då vinsterna i dagens bostadsbyggande ligger på 30%, enligt Nybyggarkommissionens rapport från 2014, finns det gott om marginaler.

Idag hämmas Byggemenskaper av långa handläggningstider för markinköp, bygglov och andra tillstånd. Lång startsträcka ställer även till det ekonomiskt, förutom svårigheter med bankernas hårdakrav på stort eget kapital mm. Att underlätta för byggemenskaper med marktilldelning och markinköp kan relativt enkelt lösas om en politisk vilja finns. Det är på gång i Frihamnen i Göteborg. Men Göteborgs stad borde göra mer och exempelvis vara den garant bankerna kräver av de hushåll som vill köra igång. Varför inte starta en ny Egnahemsrörelse för Byg- gemenskaper? Det skulle skapa många nya bostäder.

Om HSB under 1920-talets fattigsverige kunde bygga bostäder medvetna om kopplingen mellan kvalitet och bostadens betydelse för självaktningen hos de boende, måste vi kunna göra detsamma 2016.

Riktat bostadsstöd

Den andra av dom tre svenska lösningarna på bostadskris var de riktade bostadsstöd som utvecklades under 1930-talet när man byggde Barnrikehus. Bostäder för dom värst utsatta - fattiga barnrika familjer. Barnrikehus byggdes i stort antal runt om i Sverige. Enkla, men moderna bostäder. De familjer som flyttade in i Barnrikehusen hade minst tre barn och fick då 30% av hyran betald i form av nyinrättade bostadsbidrag. Hade man fyra barn fick man 40% av hyran i bostadsbidrag och fem barn eller fler fick man halva hyran betald. De som byggde barnrikehusen fick köpa marken billigt av staden. I den totala kostnaden för huset (avskrivningstiden 50 år) är produktionskostnaden c:a 20-25%.

Ett riktat bostadsstöd är lika effektivt nu som då för att ta itu med bostadsbristen. Idag är det unga som har svårt att få en bostad. Ett riktat stöd till ungdomar kan utformas på samma sätt som 1930-talets stöd till Barnrikehusen. Låt allmännyttan bygga bostäder för unga och se till att staten ger bostadsstöd med 4000 kr per lägenhet. Stödet kan avgränsas till åldrarna 20-30 år. Den statliga kostnaden för att bygga förslagsvis 15000 ungdomsbostäder årligen skulle hamna på rimliga

800 miljoner. Ett stöd på 4000 kr per ny trerumslägenhet skulle möjliggöra boende för två som sammanbor, med en hyra på 8-9000 kr/ månad. Det är i nivå med hyran för två studentbostadslägenheter. Ett sådant stöd skulle sätta fart på bostadsbyggandet och det blir dessutom mer rättvist om hyresrätten också får ett stöd, likvärdigt ränteavdragen för bostadsrätterna.

Allmännyttan och regelverk

Men det kanske allra mest effektiva stödet är en "återkomst" av 1940-talets stöd av kvalitet i bostads- byggandet. Den tredje av de klassiska lösningar som nämndes inledningsvis. I slutet av 1940-talet började bygget av det svenska folkhemmet. Den moderna svenska välfärdsstaten. I Folkhemmet Sverige skulle alla invånare bo bra - fattig som rik. För att nå dit tog staten kontroll över byggandet, ekonomin och kvaliteten. Genom kommunalt ägda bostadsbolag, allmännyttan, kunde kommunerna bygga bostäder utan vinstintresse. Genom att subventionera, alltså betala höga bankräntor, skapades ekonomiska förutsättningar för att kunna bygga och i slutändan få rimliga hyror. Genom regelverk som God bostad, med stöd av rönen från bostadsforskningen, bestämdestaten också kvaliteten på planlösningar, standard och utrustning i de bostäder som byggdes.

De bostäder som byggdes under folkhemsepoken blev mycket bra och står sig än idag. Ansvarig var socialminister Gustav Möller vars motto "endast det bästa är gott nog åt folket" genomsyrade bostadsbyggandet. I början av 1950-talet var Sverige ett föregångsland när det gällde att bygga bra bostäder. Det var tätt mellan studiebesöken när arkitekter och planerare från hela Europa reste till Sverige och imponerades av de nya bostäderna på Guldheden, Årsta, Baronbackarna och andra platser i landet. Detsamma gällde för 1960-talets miljonprogramsbyggande med trygga bilfria bostadsområden och lägenheter med hög standard. I slutet av 1960-talet byggdes det i Sverige 100 000 bostäder per år. Sverige var världsbäst i . bostadsbyggande.

Politisk vilja

1940-talets kvalitetstänkande omsatt till 2016 kräver ett rejält omtag. Viktigast är att politiker börjar ställa krav på bra arkitektur. Det fordras politisk vilja, liksom kunskap, att efterfråga hållbart byggande med smarta energilösningar och långsiktig god ekonomi. Det fina med hög kvalitet är att det ger lägre hyra. För det första kan underhållet minska till ett minimum. Ett bra hus går inte sönder. För det andra har ett bra byggt hus längre livslängd och därmed längre avskrivningstid. Och för det tredje finns ingen värme- eller energikostnad i ett hus där man investerat i solceller och bra isolering. Ett sådant hus producerar mer energi än vad det konsumerar. Sammanlagt ger minskat underhåll, längre avskrivning och överskott av energi en hyreskalkyl med 20-30% lägre hyra.

Det behövs inga pengar eller extra stöd för att 2016 göra om 1940-talets bostadssatsning. Det som behövs är politiker som vill investera sig in i framtiden och som sätter stopp för alla försök att bygga billigt genom att snåla på kvalitet och ytor.

Det borde vara en självklarhet att bygga på det sättet, men alltför mycket av det som byggs i Sverige idag är tvärtom, kortsiktiga och dåliga lösningar.

Förra året påbörjades ett forskningsprojekt på Chalmers Arkitektur, där bland annat bostadens utveckling under perioden 1990-2010 analyseras. En epok med marknadsstyrt bostadsbyggande. Inledningsvis gjordes en intervjuundersökning för att fånga läget i bostadsbyggarbranschen. Arkitekter, byggare och planerare intervjuades om hur de

såg på utvecklingen inom boende och bostad. Det var en dyster bild som växte fram. Många pratade om innovationer. Men det var inte enligt Gustav Möllers motto om att sträva efter att utveckla de bästa bostäderna. Det var istället innovationer i form av fiffiga lösningar som att ta bort hallar, minimera sovrum eller slå ihop vardagsrum och kök till ett rum för att på så sätt minska lägenhetsstorlekar.

Bostadsbyggandet idag är fullt av sådana paradoxer. De få som vågar gå emot strömmen och som satsar på kvalitet och vill bygga bra blir ifrågasatta. Exempelvis allmännyttiga Alingsåshem som nyligen renoverade miljonprogramslägenheter och byggde om dem till passivhusstandard. Istället för att hyllas för sin insats blev företagets ledning hårt ansatt av politiker, revisorer och aktörer i byggbranschen. Man misstänkliggjorde och ifrågasatte satsningen på kvalitet och hållbarhet. Alingsåshems argument att den höga investeringskostnaden innebar vinst, fast i ett längre perspektiv, var det ingen som lyssnade på. När allmännyttan, samtidigt i Göteborg, valde att inte bygga om miljonprogramshus till passivhus, alltså en mycket sämre lösning, var det ingen som ifrågasatte.

Dagens politiker borde inspireras av 1950-talets tuffa politiska krav, och hur man därigenom växlade upp bostadsbyggandet till 60-70 000 lägenheter per år.

Ola Nylander

FEL STRATEGI PLACERA UNGAR I KRYMPANDE KOMMUNER

Professorn och forskaren Charlotta Mellander problematiserar det faktum att många nyanlända till Sverige blir utplacerade i kommuner som har svårt att erbjuda jobb. Mellander menar att en förutsättning för integration är att befolkningen som tillkommer en ort eller samhälle också får ett arbete och en inkomst. Annars blir den så lätt vunna befolkningstillväxten inget annat än en stor koncentrerad fattigdom. Charlotta Mellander är professor i nationalekonomi vid Jönköping International Business School

Mindre kommuner står idag inför stora utmaningar. När man stått stilla befolkningsmässigt eller krympt under lång tid så kommer stora strukturella utmaningar som påverkar livet ekonomiskt, socialt men även politiskt. Och läget börjar nu bli akut på många ställen. Jag har under de senaste tio åren pratat med lokalpolitiker i en majoritet av Sveriges kommuner och jag ser vissa tydliga drag när det gäller hur situationen behandlas.

• Man säger att snart vänder det. De unga upptäcker hur dyrt det är i Stockholm och vill komma hem när de får barn.

• De ignorerar signalerna helt.

• De servad som händer men vet helt enkelt inte vad de skall göra.

Några få har lyckats arbeta utifrån de nya förutsättningarna och har arbetat fram en Plan B (för att citera Linköpingsforskaren Josefina Syssner), dvs. en plan när tillväxten uteblir. I vissa kommuner ser jag hur näringslivet och fastighetsägare kliver fram och tar ansvar för

platsens utveckling tillsammans med politiken. Tillsammans jobbar man för att klara av de strukturella utmaningar som uppkommer när platsens styrka har avtagit i takt med att individer flyttat därifrån.

Men alltför många gånger har jag också sett hur kommuner fortsätter att sticka huvudet i sanden och ignorera de djupgående strukturella problemen och istället "dölja dem" genom flyktingmottagande. Istället för att mobilisera och arbeta fram nya strategier som kan ta dessa platser in i framtiden med en hög livskvalitet, ignoreras utmaningarna och istället säger man att det inte finns några problem eftersom befolkningen nu ökar.

Nu placers ut väsentligt fler individer (per invåridare), individer som kommit från oerhört svåra lidanden, i dessa krympande kommuner trots att platserna i en stor del av fallen har en svår ekonomisk och social situation till att börja med. Det görs för att dessa platser har fler boenden tillgängliga och många kommuner använder mottagandet (indirekt) för att visa på hur de växer. Och man har ett mottagande av kvotflyktingar som är upp till 200 gånger högre än i kommuner som redan har en starkare ekonomisksituation från början.

Vårt land håller på att delas i två delar. Dels har vi regioner som växer väldigt starkt och dels har vi regioner som står stilla eller till och med backar i be- folkning. Vad som sker då är att vi får två olika länder under samma Sverige-paraply som har helt olika utmaningar, men ofta visas väldigt lite förståelse för att så är fallet - och i och med de ökande flykting- strömmarna till vårt land så förstärks detta mönster. Vi har idag nämligen delat upp landet i platser med jobb och platser med bostäder - och dessa är sällan desamma.

Alla kommuner skall ha beredskap för att hjälpa till och att Sverige naturligtvis har en moralisk skyldighet att hjälpa människor som flytt från svåra upplevelser. Men ett mottagande är inte detsamma som en integration och för att befolkningstillväxten skall vända de strukturella problemen för dessa krympande kommuner krävs att dessa individer hittar jobb och integreras. Tyvärr visar all statistik att de krympande kommunerna har de allra tuffaste förutsättningarna för att så skall ske.

Flyktingmottagandet får inte bli en "strategi" för att dölja de strukturella problemen och låta bli att på allvar arbeta med dem. Det får inte bli ett sätt att säga "se, nu växer vi" utan att man egentligen har gjort något för att förbättra läget på riktigt. För storlek är visserligen viktigt, men för att storlek skall leda till tillväxt så måste det vara en befolkningsökning som motsvaras av motsvarande inkomstökning. Och detta sker bara om befolkningen som tillkommer får arbete och en inkomst. I annat fall så blir resultatet av befolkningstillväxten inget annat än en stor koncentrerad fattigdom.

Så ja till flyktingmottagande, men nej till att se det som ett sätt att slippa adressera de stora, strukturella utmaningarna som dessa krympande kommuner står inför.

Charlotta Mellander

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf 4 april 2016

Regionplaneringen och samhällsplaneringens problem.

Förslaget om Sveriges indelning i sex regioner är bra och ger bättre möjligheter att planera politiska förändringar. De nuvarande 21 länen och 290 kommunerna är för många enheter för att få god ordning på framtidsplaneringen.

Södra Sverige: Skåne och Blekinge. Det är Sydsverige.

Västra Götaland: Västra Götaland, Värmland och Halland.
Det är Västkusten och länen kring Vänern.

Östra Götaland: Kronoberg, Kalmar, Jönköping och Östergötland.
Det är Ostkusten med Vättern som gräns västerut.

Stockholm och Gotland.

Mellansverige: Södermanland, Örebro, Västmanland, Uppsala, Dalarna och Gävleborg. Det är Mälarlandskapen + Gävleborg som passar bättre ihop med Mellansverige än med Norrland.

Norrland: Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten.

Detta kan gälla som underlag för närngspolitiken och bostadspolitiken. Regionerna har anknytning till landskapstyper.

Handelsbankens regioner, samma: Norra Sverige, Mellansverige, Stockholm,Västra Sverige, Östra Sverige, Södra Sverige. Näringslivet har ofta denna uppdelning.

Regeringen bör redan nu räkna med dessa regioner och ta hjälp av de nuvarande länsstyrelserna.

Det har nämnts, att man bör börja med en förteckning över bostadsbrist och bostadsönskemål.

Landshövdingarna har haft uppdrag att leta upp bostäder för invandrare. De bör vänja sig vid att ge underlag för regeringens samhällsplanering. Och bör få fortsätta med det.

Statens samhällsplanering har varit undermålig. Makthavarna har menat att samhällsplaneringen främst är något för kommunerna och tänker då mest på de fysiska miljöerna inte så mycket på de sociala miljöerna. Men Samhällsproblemen har blivit sådana att framtidsplaneringen nu måste ske med en planering för hela landet och också med en planering för hela världen.

I projeket om samhällsplaneringen har många år påpekats behov av en svensk världsplanering, och man ser nu, med dagens krig och alla flyktingar, samt med klimatpolitken, att det är nödvändigt att hålla igång en världsplanering. Det är nödvändigt att nu i första hand hålla igång planeringen av Sverige, men för att kunna göra det också ha igång en planering av världen.

Ordet planering bör inte tas för högtidligt. Vad det gäller är fyra moment: hur har det varit, hur är det nu, hur kan det bli och hur bör det bli.

Momentet om hur det kan bli kan innehålla förändringar både till det bättre och till det sämre. Och det är ofta fråga om personligt tyckande. För att kunna bestämma sig för hur det bör bli måste man välja mellan olika åsikter.

Politik går ut på att styra förändringarna. Det är då viktigt att ha klart för sig att det huvudsakligen är människornas verksamheter som styr utvecklingen. Därför har i projektet om samhällsplaneringens problem forskats fram ett system för mänskliga verksamheter:

Det innehåller 9 huvudområden:

Systemet för mänskliga verksamheter.	Delområden
1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	20
2. Religiösa verksamheter o d.	5
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	15
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	3
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	11
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	30
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	21
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	12
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	12
Summa delområden	129

I alla verksamheterna finns många olika indelningsgrunder som man måste förhålla sig till. Hvudområdena är för stora för att kunna bli enda underlag för planeringarna. Delområdena är valda så att de i möjligaste mån är lättförståeliga och så att man kan ana gränserna mellan dem utan långa definitioner. De är valda med hänsyn till de omfattningar de fått till slut efter tidernas lopp. Det har blivit 129 delområden.

I politiken är 129 för många områden, därför har för politiken valts ut 22 politikområden, och de motsvarar huvudsakligen ministerområden sedan en minister utan portfölj föreslagits bli minister för det viktigaste politikområdet, det om hushållsverksamheter, som statsministern tyvärr inte gett någon minister.

Det är viktigt att regeringen lär sig förstå politikområdet för hushållsverksamheterna eftersom området är det viktigaste också i alla andra länder och regeringen inte kan bedriva en bra världspolitik utan goda kunskaper om området.

I delområdena finns många oliika sätt att göra underindelningar. För några områden har givits förslag till underindelningar, men de förslagen bör ses som exempel.

En fråga är vilket huvudområde som är viktigast. Områdena har en rangordning. Utgångspunkten är att demokratin är den överordnade pricipen. Men demokratin styrs av människornas tänkesätt och därför innehåller de filosofiska och psykologiska verksamheterna de översta problemen och verksamheterna. Det är ju individernas kunskaper och åsikter som styr hur de röstar fram politikerna. De religiösa verksamheterna kan numera ses som delar av de filosofiska och psykologiska verksamheterna. Områden 1 och 2 ligger alltså överst.

Nästa steg är de politiksa verksamheterna, nr 3, som bestäms av det filosofiska och psykologiska. Nr 4 kan ses som en del av de politiska verksamheterna.

Sedan kommer två stora områden, 5+6 som gäller materiella verksamheter och 7-9 som gäller vad man kan kalla informationsverksamheter/ kulturella verksamheter.

Nr 5 är naturforskningsverksamheter som ligger till grund för de materiella verksamheterna 6.

Verksamheterna 7-9 sker materiellt, men de viktigaste komponenterna är informationsvärdena. Så finns i 8 språkliga verksamheter där man använder materiella förmågor, tal och skrift, men där informationsinnehållet är det viktigaste.

I 7 gäller det först utformingen av de fysiska miljöerna där utformningen av miljöerna innehåller informationsvärden som är det viktigste. Det materiella där är frågor om byggmästarverksamheter, som ingår i område 6.

I 7 ingår också sedan de sociala miljöerna, som gäller människornas samverkan. Dit hör bla undervisningsverksamheter, som är en form av informationsverksamheter. Pålitikerna bör lära sig vad fysiska miljöer och sociala miljöer är. Krig är materiella verksamheter som ingår i 6, men orsakerna till krig finns i de sociala miljöerna som finns i 7.

Veksamheterna 7-9 påverkar människornas tankeverksamheter och medför att de filosofiska och psykologiska verksamheterna i 1-2 ändras och medför nya utgångspunkter för de politiska verksamheterna.

Nya verksamheter i 1, 2 och 3 påverkar verksamheterna 4-9 vilka sedan påverkar 1 och 2, och så rullar det på. Det är denna påverkanskedja som gör att världen förändras.

Det är viktigt att utbildningsverksaheterna och de andra verksameterna i 7-9 är lämpligt utformade så att verksamheter i 1-2 blir lämpliga förutsättningar för de politiska verksamheterna i 3.

Tyvärr är de politiska verksamheterna illa utvecklade. I en serie intervjuer i SVT ifjol med partiledarna framgick att de inte har några tydliga uppfattningar om de påverkanskedjor som nämnts. Partiledarna är huvudsakligen drivna av personligt tyckande som inte bygger på kunskaper om betydelsen av de filosofiska och psykologiska verksam - heterna och problemen.

Därför har partierna inte intresserat sig för att utbildning om det filosofiska och psykologiska har stora brister som bör rättas till. Det har tidigare nämnts att religionsämnet i skolorna bör byggas ut med levnadskunskap och att samhällskunskapsämnet bör bli bättre och bygga på systemet för de mänskliga verksamheterna. Detta för att förbättra människornas påverkan på politiken, men framför allt förbättra möjligheterna för skolbarnen att leva ett gott liv som barn och senare som vuxna. De invandrade barnen ska få gå i svenska skolor, det är viktigt inte minst för dem, att utbildningen i skolorna blir tillräckligt bra.

Den information om människorna och världen som ges i skolorna måste sedan kontinuerligt fortsätta efter skolgången, genom radio, TV, tidningar, vidareutbildningar etc.

Regeringens hälso- och sjukvårdsminister har nu förslag om att förbjuda rökning bl a på busshållplatser. Liberalerna, som vill att den rödgröna regeringen ska avsättas, motsätter sig förslaget, De menar att det är viktigt att rökarna får röka även om de dör på kuppen. Förslaget gäller männidskors liv och hälsa och bör genomföras. Liberalerna tycker det är viktigare att rökarna får röka på busshållplatserna, vilket är något som faller in under verksamheterna i området 971 om seder och bruk. Rökarna borde vara glada att en stund då och då slippa rökningen på busshållplatserna och få ett bättre liv.

I område 3 om politik finns politikvetenskaper: statistik och demografi, statsvetenskap od, national- och internationalekonomi samt juridik som gäller domstolarnas verksamheter. Man kan antaga att domstolarna för det mesta sköter sig tillräckligt bra. Men de andra har utövare som inte alltid är helt vetenskapliga. Nationalekonomer har ofta näringslivets problem som utgångspunkt och försummar vanliga människors problem. Statistikverksamheter har ofta brister.

Politikernas uppfattningar i område 3 kan man ofta ställa sig undrande inför. De borgerliga partiernas uppfattningar härstammar från 1800-talet och bygger på marknadskrafternas principer. Dagens värld behöver mer av demokrati med röstande som har goda kunskaper om de människornas verksamheter som styr utvecklingen.

Biblioteken är viktiga för kunskapsutvecklingen, men riksbibliotekarien har inte den kompetens som behövs för samhällsplaneringen och anställer nu en journalist som ska vägleda allmänheten. Högskolorna, universiteten och forkningen lever sina egna liv utan tillräckligt god kontakt med mänskliga verksamheter som styr utvecklingen. Detta har behandlats i projektet om samhällsplanerngens problem.

I världspolitiken är det nu stora problem, bl a presidentvalet i USA, krigen i Mellanöstern som ger flyktingproblem i Europa, Putin i Ryssland och hans krig, ekonomin i Kina och Nordkoreas underliga atomvapen.

Flyktingproblemen slår hårt på den svenska inrikespolitiken. Hur ska invandrarna få utbildning och inkomster, få bra bostäder samtidigt som svenskarna har bostadsproblem. Arbetsmarknadsministern och arbetsförmedlingen har mycket att göra. De borgerliga vill ha lägre lön för invandrarna, men fackföreningarna menar att lönerna måste höjas i vanlig ordning.

Statsministern har riksdagsdebatt sagt att socialdemokraterna aldrig kan gå med på lagar om minimilöner. Moderatledaren har i debatten sagt att moderaterna inte går med på lagar om minimilöner, men liberalerna vill ha det.

En nyckelfråga är att det behövs mer bostadsbyggande. Föreningen för samhällsplaneringens artiklar i Plan nr 1 2016 berättar något om bostadspolitik. Professor Ola Nylander har i ett diagram visat att bostadsbyggandet i Sverige varit för dåligt 1900-1930 och1990-1914 då byggandet varit marknadssyrt, men varit bäst i världen 1930-1990 då bostadsbyggandet varit statligt styrt.

Det svenska bostadsbyggandet bör bli statligt styrt och regeringen måste se till att det nu sker på lämpligt sätt .

Vi har en regering som styr Sverige och den ska göra det.

Artiklarna i tidskriften Plan gäller bla utvecklingen i små kommuner som varit på tillbakagång men nu kan få behövlig förbättring genom invandrarnas ankomst.

Kommunalrådet Åsa Eriksson (S) i Norberg beskriver på 4 sidor kommunens nästan hela politik. Det vore bra om alla kommuner kunde ge liknande beskrivningar. När kommunerna är större blir det mer komplicerat. I stora städer finns så många viktiga politiker att vanliga människor inte kan göra sig gällande.

Alla verksamheter i systemet för mänskliga verksamheter kommer inte med i de politiska verksamheterna så mycket som önskvärt. Politiken handlar mest om materiella verksamheter.

Politik om utbildning handlar mest om sådant som lärarnas löner och inte alls om vad som bör läras ut. Politiken i USA handlarnu om kandidaten Trumps galenskaper som kan göra USA till en katastrof.

De svenska partiledarna från vänster till höger vill se demokraten Hillary Clinton som president. Kanske kommer många republikaner att rösta på Clinton.

I Sverige finns Sverigedemokraterna som Trumps motsvarighet och ute i Europa finns motsvarande partier som kan ödelägga.

För att undvika katastrof måste socialdemokraterna ha en bra Sverigeplanering, och det kan åstadkommas med de sex regionerna.

I Sverige får man uttala och skriva nästan vad som helst. I någon mån finns regler om vad man inte får säga eller skriva, och då är det fråga om brott.

Produktion av kunskaper och produktion av innehållet i skrifter o d är problematiska verksamheter som regeringen borde ha lämplig politik för. Regeringens ministrar får rätta om följande är fel.

Medborgare och föräldrar kan ha önskemål om vad barnen ska lära sig i skolorna. Det är inte så enkelt. Det avgörs av läroplanerna som fastställs av regeringen, men tolkningen av läroplanerna gör lärarna. Lärarnas utbildning avgörs av universitet och högskolor, som utformar sin utbildning efter tolkningar av läroplanerna. Om högskolorna tolkar fel blir lärarutbildningen fel och undervsningen i skolorna fel. Nu finns regler om lärarnas behörighet, vilket är en förbätring i förhållande till tidigare regler där lärarna kunde vara hur dålig som helst.

Skolverket har inga regler för vilka läromedel som är lämpliga. Lärarna får göra som de tycker, utbilda med hjälp av tidningsartiklar eller vad som helst. Skolinspektionen kan undersöka lärarnas utbildning, men bara i förhållande till läroplanerna.

Läroplanerna är vanligen kortfattade och ofullständiga, utbildningen blir därefter.

Att få tillstånd förbättringar av utbildningarna är komplicerat. Det måste till ändringar i läroplanerna och det innebär besvärliga utredningsprocesser som ministrarna inte tycks vilja syssla med, de tycker förmodligen de har annat att göra.

När det gäller utbildning vid högskolor och universitet samt forskning är förhållandet av liknande karaktär. Universiteten och högskolrna och forskningsråden bestämmer själva vad de ska göra.

Universiteten och högsklorna har fått kritik för att de har för dålig komtakt med verkligheten utanför skolrna. De har organisation av utbildningarna och forskningarna som bygger på gamla indelningar från 1800-talet, som inte alls passart till det som behövs nu och för framtiden. Regeringen tycks inte ha någon politik för anpassningen till nuläget.

När det gäller utbildning och information är det i regeringen främst kultur- och demokratiministern och utbildningsministrarna som har anledning få bättre ordning på sina verksamheter. Här kan inte anges allt som behöver göras.

I planeringarna för de sex regionerna får man inte glömma bort utbildnings- och informationsproblemen. För dem har nämnts beskrivningar om bostadsbrist och planeringar om fysiska och sociala miljöer m m. Till det kommer mycket om marktillgång, byggmästare, finanser o sv som civilministern borde kunna organisera.

Det behövs planeringar för Sverige och 6 svenska regioner och det behövs en svensk världsplanering för svenska behov.

Det har behandlats i

Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

och

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehållsförteckningar finns strax härefter

Planering innebär att svara på frågorna: hur var det, är det, kan det bli och hur bör det bli, isynnerhet ifråga om jämlikhet och välfärd.

De gäller för 129 mänskliga verksamheter med ett otal underliggande verksamheter.

Statsråden bör hjälpas åt att hittta verksamheterna och svaren på frågorna.

Den svenska världsplaneringen för svenska behov borde kunna skötas av statsrådet för bistånd och internationellt samarbete.

Statens planering för 6 svenska regioner borde kunna skötas av miljöministern med hjälp av samordningsministern och civilministern. Om hon inte kan eller inte vill får statsministern se till att få en miljöminister som kan och vill.

Efter innehållsförteckningarna i det närmast följande finns tidningsartiklar 8 + 26 november - 3 december 2016 som berör några problemområden som regeringen bör beakta.

Innehåll i:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Innehåll:

Sida

9 **Kapitel 1: Inledning.**

10 Utvecklingens krafter.
11 Systemet för mänskliga verksamheter.
14 22 politikområden för politiken
16 Vad borde regeringen i första hand syssla med?
Hushållsverksamheter. Hemkunskap.
17 Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.
18 Den fundamentala påverkanskedjan

20 Sveriges regeringar under 100 år
22 Makthavare i världen efter andra världskriget.

24 Sven Wimnells hemsida på Internet:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

26 **Kapitel 2: Vårbudgeten 2016, ett led i den rödgröna regeringens politik och ett led i världens politik under historisk tid sedan 5000 år tillbaka.**

27 Vårbudgeten lämnades till riksdagen den 13 april 2016.
31 Vårbudgeten 2016 på fem minuter
34 2016 års ekonomiska vårproposition
36 Riksdagen 13 april 2016 om vårbudgeten

Utgiftsområden:
1 Rikets styrelse
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
3 Skatt, tull och exekution
4 Rättsväsendet
5 Internationell samverkan
6 Försvar och samhällets krisberedskap
7 Internationellt bistånd
8 Migration
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering
14 Arbetsmarknad och arbetsliv
15 Studiestöd
16 Utbildning och universitetsforskning
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik
19 Regional tillväxt
20 Allmän miljö- och naturvård
21 Energi
22 Kommunikatione
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
24 Näringsliv
25 Allmänna bidrag till kommuner
26 Statsskuldsräntor m.m.
27 Avgiften till Europeiska unionen

97 **Kapitel 3: Tidningsartiklar om vårbudgeten och kommentarer om planering av världen och Sverige.**

ONSDAG/TORSDAG 13/14 april 2016

100 Vi satsar 500 miljoner på nyanländas etablering
102 Många mål, inga medel
103 Flyktingkostnader minskar tillväxten
104 Liberalerna: ”Nu töms ladorna
105 Det blir svårt att klara målen för jobb och bostäder
108 Skyll inte arbetslöshet på flyktinginvandringen
109 Miljarder kan bli småpengar
111 Magert nu i vår men det kommer fler förslag till hösten
113 Budget på minus – trots att skatteintäkterna ökar
115 Löfvens jobbmål blir allt svårare att uppnå
117 Så kan parterna få ner de ökande sjukskrivningarna
119 Inkomstgapet mellan barnfamiljer växer
120 Byggnads strejk förbryllar arbetsgivarna
121 Seniorerna blir räddningen för offentliga arbetsgivare
123 Män får vård – kvinnor betraktas som nervösa
124 1 500 stockholmare har gått från bidrag till lön
125 Ökad EU-press på skatteflyktingar
127 Världsbankschefen: förebygg ny flyktingkris
129 Momsfusket ger nätverk miljoner
131 Så lär sig finansvärlden att strunta i moralen
134 Framtidens elit skolas att tänja på principerna
136 Samvetslösa ekonomer. Vi håller moralen högt, skriver rektorn på Handelshögskolan
137 Ekonomisk moral. Vidare forskning om samhällets eliter krävs

FREDAG 15 APRIL 2016

138 Budgetdisciplinen kan urholkas
Den omdömeslöse ministern
Tillsätt kriskommission för arbetsmark-nadsreformer
Kaplan får kritik av statsministern
Gott omdöme underskattad egenskap
M vill begränsa välfärden
Johan Schück: Global svaghet ger intryck av svensk styrka
Prisökningen fortsätter – men saktar in
FI: 1 500 kronor mer i amortering med nya kravet

LÖRDAG 16 APRIL 2016

151 Skatt är den sanna girigheten
Därför fiskar vi röster i Indiska oceanen
Skattebetalarna står för obetalda under-hållsskulder
Centerns sparförslag: Flytta ensamkom-mande barn
M-ledaren riktar kritik mot Löfven
Nyanlända elever ska kunna bli inkvoterade
Andersson säljer in koldioxidskatt
Lavinartad ökning av kortbedrägerier

SÖNDAG 17 APRIL 2016

163 Skolans språkkris riskerar Sveriges konkurrenskraft
L ställer krav på slopade bostadssubven-tioner
Biståndsministern: Låt flyktingar försörja sig själva
Frågetecken kvarstår i tysk brunkolsaffär

MÅNDAG 18 APRIL 2016

168 Viktigt informera om försöken att manipulera
Jämförde Israel med nazism på 1930-talet
M kräver korten på bordet om kampanj

Avtal klart – byggkonflikten är över
Panamaaffären ger chans till ökad skattekontroll
De flesta kommunerna sviker sina bygglöften
Bostadspriserna fortsätter öka

TISDAG 19 APRIL 2016
178 Ta kontroll, Stefan Löfven
Även de mest utsatta behöver ges trygghet
Beslut om amorteringskrav måste förankras politiskt
Frågan är om Miljöpartiet klarar ytterligare en kris
Kaplans avgång ökar pressen
Det är möjligt att Löfven nu har fått det han ville
Statsministerns agerande får hård kritik
Tio riksdagsår kantade av kritik
Damberg: Vi kan inte påverka tyska utsläpp
Miljörörelsen dömer ut affären: Vattenfall smiter från sitt ansvar

ONSDAG 20 APRIL 2016
193 Miljöpartiet har tappat koncepterna
Många kommuner saknar en plan mot extremismen
Nu kan hela regeringen stuvas om
Svindlande kostnad för naturkatastrofer
Digitaliseringen både hot och möjlighet
Nya lånekrav följs av nytt skuldtak
Osakliga påståenden om stadsutveckling

TORSDAG 21 APRIL 2016
201 Ökad lönespridning sänkte den tyska arbetslösheten
14 000 kronor för mycket i pension – varje månad
Tidigare MP-språkrör har fått en miljon
Förtroendet för demokratin i farozonen
Uttalandena problematiska för partiet
Asylsökande bara rätt till akut vård
Kriserna i fokus på utrikesdag
Sextimmarsdag på prov gav färre sjukskrivna
Riksrevisorn: Fel kalkyl för snabbtåg
Fler besked om nya regler krävs för att få fart på flyttkarusellen
SL:s nya ordningsregler upprör
Så tycker politikerna i landstinget
Rörligheten löser inte bostadsbrist

FREDAG 22 APRIL 2016
220 Misstag och växtvärk
Att skapa arbete är att vilja
Mejlen visar hur Lundgren pressade tjänstemännen
Miljöpartiet tvingas ta fram en uppförandekod
Halv miljard till Nobelcentret för nytt forskningsinstitut
Förslag till Nobel Center vid Nybroviken i Stockholm.
Oppositionen vill fortsätta granskningen
Liberalerna kräver tusentals fler poliser
Miljöpartiets skandaler skymmer deras verkliga svek

LÖRDAG 23 APRIL 2016
233 Och nu var skallräkningens dagar tillbaka
Yrkesutbildningar kan inte strömlinje-formas som i dag
Assistansbolag med stora vinster ska hårdgranskas
Mitt liv skulle inte fungera utan assistansen
Vi grävde en grop åt oss själva
Ewa Stenberg: MP sådde tvivel om sina demokratiska värden
Löftet till väljarna om brunkolen gick om intet
SPV:s jurist ska utreda politikernas pensioner

SÖNDAG 24 APRIL 2016
251 Peter Wolodarski: Ja visst gör det ont när knoppar brister
Björklund varnar för radikalisering
Partiledaren både hinder och tillgång
Här är inkomstgränserna för 2015
Elitens trixande hotar den mellanmänskliga tilliten

MÅNDAG 25 APRIL 2016
259 Nytt miljonprogram unik chans att lösa flera frågor

Det behövs planeringar för Sverige och 6 svenska regioner och det behövs en svensk världsplanering för svenska behov.

262 **Kapitel 4: En svensk världsplanering.**

265 Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.

266 Sveriges riksdag

274 Förenta Nationerna, FN
274 Svenska FN-förbundet

277 EU Europeiska unionen

283 Sveriges regering

288 Regeringen inleder arbetet med att genomföra de globala målen
289 17 globala mål för hållbar utveckling
293 1 Ingen fattigdom
294 2 Ingen hunger
296 3 Hälsa och välbefinnande
297 4 God utbildning för alla
299 5 Jämställdhet
300 6 Rent vatten och sanitet
302 7 Hållbar energi för alla
303 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
304 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
305 10 Minskad ojämlikhet
307 11 Hållbara städer och samhällen
308 12 Hållbar konsumtion och produktion
310 13 Bekämpa klimatförändringen

311 14 Hav och marina resurser
312 15 Ekosystem och biologisk mångfald
314 16 Fredliga och inkluderande samhällen
315 17 Genomförande och globalt partnerskap

318 Regeringsförklaringen den 15 september 2015
328 Budgetpropositionen för 2016
332 En lång färd mot ett nytt globalt klimatavtal

334 Utrikesdeklarationen 2016
340 Sveriges regering
340 Utrikesdepartementet
342 Margot Wallström Utrikesminister
343 Isabella Lövin Biståndsminister
344 Bistånd och utveckling
345 Sverige och FN
346 Om Sverige och FN
348 Myndigheter med flera
349 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida

354 Mänsklig rättigheter.
355 De mänskliga rättigheterna
356 De mänskliga rättigheternas historia

356 Vilka rättigheter finns det?
357 Rätten att inte bli diskriminerad
358 Rätten till liv - dödsstraffet
359 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)
361 Yttrandefrihet
363 Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck
367 Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter
368 Barnets rättigheter
370 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning
372 Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard
372 Rätten till hälsa
373 Rätten till arbete
373 Rätten till utbildning
375 Tanke- och religionsfrihet
375 Förenings- och församlingsfrihet
376 Privat- och familjelivet
377 Urfolkens rättigheter
379 Rättigheter för nationella minoriteter
382 Förbud mot slaveri och slavhandel
383 Förbud mot tortyr
384 Flyktingars rättigheter
386 Migranters rättigheter

387 Demokrati och mänskliga rättigheter
387 Rättsstaten och mänskliga rättigheter
388 På lätt svenska: Vad är mänskliga rättigheter?
389 Om mina mänskliga rättigheter kränks
390 Mänskliga rättigheter i Sverige
391 Konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till
392 Internationell granskning av Sverige
392 Enskilda klagomål mot Sverige

393 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik
393 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
395 De mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt Romstadgan

396 UD:s rapporter om läget för de mänskliga rättigheterna i världen

399 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Afrika (söder om Sahara)

400 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Asien och Oceanien

401 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Europa och Centralasien

402 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Mellanöstern och Nordafrika

402 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Nordamerika Latinamerika och Karibien

403 Lärarhandledning för gymnasieskolan om mänskliga rättigheter 2014
410 Vem gör vad?
411 Frågor & svar

412 Hans Rosling - en av världens främsta globala tänkare.
413 Gapminder
414 Världsnaturfonden WWF
415 Världsarvslistan

415 Sveriges och omvärldens historia
415 Filosofins historia.
415 Högskolor, forskning och alla verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.

416 Hur ska man kunna göra en svensk världsplanering?
417 Något regeringen borde börja med att klarlägga.
418 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter.
419 Beakta det som nämns i inledningen i kapitel 1:

419 Vilka är statsrådens utredningar, åsikter och förslag?
Hur inverkar höstbudgeten 2015, vårbudgeten 2016 och artiklarna i kapitel 3 på den svenska världsplaneringen ?

420 Ett sätt att berätta om Förenta Staterna
420 Mänskliga rättigheter i Förenta Staterna 2012
434 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
437 Systemet för mänskliga verksamheter.
440 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.
416 Söktjänsten google: http://www.google.com
416 Eller gå in på Nationalencyklopedin ne.se

461 **Kapitel 5: Planering av Sverige och sex regioner i Sverige.**

462 Sveriges regioner.
469 Den svenska modellens styrka
476 Regeringens politik.
477 Sveriges kommuner och landsting
479 Kommungruppsindelning
480 SVT nyheter
481 Plats för fler som bygger mer

485 Förslag från analysgruppen Arbetet i framtiden Delrapport 2, 21 mars 2016
488 Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design. SOU 2015:88.
497 Långtidsutredningen 2015
499 Långtidsutredningen 2015. Huvudbetänkande.

511 Världsnaturfonden WWF
512 Naturvårdsverket
516 Sveriges geologiska undersökning SGU
517 Boverket
518 Socialstyrelsen
518 Arbete och näringar
519 Högskolor, forskning och alla verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden

519 Beakta det som nämns i inledningen i kapitel 1

520 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
523 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
527 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
530 4) Gotlands och Stockholms län.
532 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
535 6) Blekinge och Skåne län.

538 Detaljer om kommunerna
539 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands län
562 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands, Örebro län
595 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kronobergs län
618 4) Gotlands, Stockholms län
630 5) Hallands, Värmlands, Västra Götalands län
664 6) Blekinge och Skåne län

685 Vilka är statsrådens utredningar, åsikter och förslag? Hur inverkar höstbudgeten 2015, vårbudgeten 2016 och artiklarna i kapitel 3 på den regionplaneringen ?

Innehåll i: Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
74 4) Gotlands och Stockholms län.
84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**
121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
200 4) Gotlands och Stockholms län.
212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**
294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
297 Utvecklingens krafter
298 Systemet för mänskliga verksamheter
301 Den fundamentala påverkanskedjan
303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.
307 Näringslivet.
308 Svenskt Näringaliv
317 Arbetsförmedlingen
324 Handelsbanken

Kapitel 7 .
Några tidningsartiklar med problemområden.

Sida

244 Inte bristen på sanktioner som hindrar kommunerna
245 Åklagare: Polisen har klappat i hop
247 1 000 svenskar dör varje år i cancer orsakad av alkohol”
249 Så gör tävlingstänkande och konkurrens våra liv sämre
252 Forskning viktigare än någonsin när vi lever i post-sanningens tid
255 Nolltolerans har inte haft önskad effekt
255 Inte rimligt att försöka få friska 55-plussare att bli pensionärer
257 Höjda basanslag ska öka kvaliteten i forskningen”
259 Jag grubblar över om livet skulle vara bättre någon annanstans
261 Tydligt att tjänster i andra skolor har fler sökande

264 Underskott på pedagoger slår mot de svagaste
265 Polismyndigheten får kritik för barn i arresten
266 Strängare bankkrav kan slå mot Sverige
267 Skrivarverkstäder för barn fyller fem år
270 Fortfarande ojämlikt i svenska nyhetsmedier
271 Var är forskarna?
273 ”Jag känner mig ofta rädd – de vill egentligen inte köra mig”
276 Staden siktar mot fossilbränslefritt
278 Kunskap på beställning
279 Den som har ett faktiskt behov av stöd ska få det

281 Lärarflykten en modern myt
283 Gustav Fridolin: Kommuner bryter mot lagen
285 Ensamkommande gymnasieelever kan få stanna
286 Läsarna vittnar om hur dåligt färdtjänsten fungerar
289 Landstinget kräver taxiföretag på tio miljoner
291 Politikerna använder inte de verktyg de har
293 M vill ge högst lärarlön till utsatta skolor
293 Nytt hopp om skolan
295 Beskatta flyget som bilen för att nå klimatmålen
297 Lärare: Jag tror att ”mattelyftet” har gjort mycket

298 De svenska skolresultaten har vänt uppåt
299 Ministern vill inte ge äran till sin företrädare
400 Vi får vänta till tisdag innan debatten tar fart
301 Majoritet vill stoppa skatten på flygresor
302 Moderaterna stöder byte av signalsystem
303 Därför lever man längre i södra Sverige
304 Bensinbilar kan förbjudas i städer
304 Kommuner tar inte sitt ansvar
305 Medicinjätten satsar på eget flyg tillGöteborg
308 Fara att Ericsson flyttar mer av sin utveckling

309 Svag krona ger svenska exporten draghjälp
310 Var fjärde krona till boendet
310 Vikingarna intar Djurgården
312 Hårt tryck på SÖS-akuten när NKS öppnat
315 Hätsk protest mot brister i färdtjänsten
317 ”Förbättra invandringen av arbetskraft till Sverige
319 Läraryrket är populärt igen
321 Lärarstudent: Vi har i princip garanterat jobb
322 Dyrare att ta flyget 2018 – trots kritiken
323 Regeringen hotar att straffa kommunerna

325 Moderaterna vill inte hjälpa de rödgröna ännu en gång
326 Kravet på kollektivavtal får stå tillbaka
327 Svårt förstå Säpos nya miss
328 En av sju påverkas av mobbning
329 Förenklade regler borde ha införts för länge sedan
331 Tillfällig lösning räcker inte för varaktiga jobb
333 Alla ska kunna hitta sin favorit
335 Björn Wiman: Vi ser nu en glidning som går mycket snabbt
336 Därför är det inte konstigt att man längtar bort nån gång
339 Historien nyläst i olika stilar och skiftandesynvinklar

342 Kommunanställda som hyr ut riskerar skattesmäll
344 Bottenplats för integration och boende
347 Krav från S och V: Öppna stängda vårdplatser
347 Kaos på förlossningen: Personalen gråter
349 En borgerlighet i kris
350 Poliserna säger att de har förlorat hoppet
358 Det var ett stort misstag och läget för vår pojke var kritiskt
360 Rekordmånga mål hos migrationsdomstolarna
363 Borgerliga partierna halkar efter trots pressad regering
364 Ovanligt tidig start för vinterns virusplågor

365 Höjd moms väntar för inrikesresor
366 Det är mycket allvarligt
367 Arbetsgivare får skära i arbetstid efter dom
368 Drivhusklimat skylls på riksbank och regering
369 Därför njuter de flesta av ömsint beröring
372 Stora tekniska problem på NKS:Tidsfråga innan en patient dör
373 Färre hemlösa i Stockholm
375 Tutankhamons gamla Egypten får nytt liv i Frihamnen
376 M-toppar gör upp med alliansens asylpolitik
378 Reinfeldts medarbetare: ”Jag skäms”
379 Provocerande att några rika kommuner smiter undan

DN TISDAG 8 NOVEMBER 2016

”Inte bristen på sanktioner som hindrar kommunerna”

“Kommunerna kommer inte att klara av att ta emot alla anvisade flyktingar det här året. Trots det planerar inte regeringen att straffa de kommuner som inte lever upp till lagen. – Jag ser inget behov av att öka konfliktnivån med kommunsektorn, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

Sedan den 1 mars i år är alla kommuner tvingade att ta emot de flyktingar som anvisas till dem. Bakgrunden är att regeringen velat tvinga alla kommuner att dela på flyktingmottagandet.

Med mindre än två månader kvar av året pekar mycket mot att alla kommuner inte kommer att kunna leva upp till lagens krav på att ta emot nyanlända.

– Många är anvisade men det är också många som kvarstår, framför allt i Stockholmsområdet. Det här är en stor utmaning för kommunerna just nu, säger Ylva Johansson.

Hon tror inte att samtliga kommuner kommer att klara av att ta emot de nyanlända som anvisats till dem. Hon understryker dock att det rör sig om ett fåtal kommuner.

– I huvudsak kommer kommunerna att klara av det, säger ministern.

Den nya anvisningslagen innehåller inga sanktioner mot de kommuner som inte lever upp till lagens krav. Ylva Johansson utesluter inte att det kan bli frågan om sanktioner längre fram om många kommuner väljer att strunta i lagen.

– Det här är svårt för kommunerna men jag tror inte att det är bristen på sanktioner som hindrar dem. Mitt ingångsvärde är att vi ska hitta samarbeten för att klara av det. Jag utgår från att kommunerna vill följa lagen, säger hon.

Enligt DN:s uppgifter är regeringen tveksam till vilken effekt sanktioner skulle ha på kommunerna. Risken är att en del kommuner hellre skulle betala en sanktionsavgift än bereda plats för nyanlända.

Anvisningslagen ingår i den blocköverskridande flyktingöverenskommelsen mellan regeringen och allianspartierna. Nyligen protesterade 23 moderata kommunalråd i Stockholms län mot de nya anvisningstalen och krävde att utslussningen till kommunerna ska bromsas.

– Jag utgår från att alla partier som står bakom anvisningslagen medverkar till att den följs. Det jag kan se är att några av de kommuner som nu protesterar har tagit väldigt lite ansvar tidigare. Man borde kunna klara mer, säger Ylva Johansson.

Men de M-märkta kommunalråden får stöd av den egna partiledningen.

– Vi förutsätter att kommunerna gör allt de kan för att följa lagen men samtidigt ser vi att det är en ohållbar situation på flera håll. Regeringen borde därför bromsa utslussningen av nyanlända så kommunerna får en chans att ordna ett bra mottagande, kommenterar Elisabeth Svantesson (M), arbetsmarknadspolitisk talesperson.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se”

“ **Fakta.**

Sedan den 1 mars i år är alla kommuner skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning.

Den så kallade anvisningslagen är en del av den blocköverskridande överenskommelsen mellan rege-ringen och allianspartierna.

Anvisning ska baseras på kommunernas arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och omfattningen av asylsökande i kommunen. “

DN LÖRDAG 26 NOVEMBER 2016

“ Åklagare: Polisen har klappat i hop

Malmö. Polisen i region Syd hinner inte med de mest grundläggande utredningsåtgärderna – trots enträgna påminnelser från åklagarna. Hittills i år har 107 formella krav på förbättringar riktats till polisledningen. – Utredningsverksamheten har klappat ihop, hävdar chefsåklagare Ola Sjöstrand i Malmö.

I veckan avslöjade Kvällsposten/Expressen att Malmöpolisen inte på ett helt dygn fick fram några mordutredare då en 30-årig man sköts till döds den 14 november i år. Detta ledde till att åklagarkammaren i Malmö överlämnade en skarp skrivelse med krav på åtgärder som måste vidtas för att säkra utredningen. Fortfarande efter snart två veckor återstår flera av de påpekade bristerna.

– Dörrknackningen är inte slutförd, vissa förhör har inte kunnat hållas och tre nyckelfunktioner är fortfarande inte bemannade. Min uppfattning är att detta innebär att utredningen lidit skada, säger kammaråklagare Neela Frisell, som leder jakten på de okända gärningsmännen.

DN kan nu berätta att detta bara är ett ärende i mängden. Sedan början av 2015 har åklagarkammaren i hundratals fall vänt sig till utredare vid polisområde Malmö med krav på att utredningsbrister måste åtgärdas.

– Det handlar om allvarliga brott, bland annat grova bedrägerier och fall där barn och kvinnor misshandlats och utsatts för sexuella övergrepp, säger Ola Sjöstrand, som är chef för åklagarkammaren i Malmö.

– Under mina femton år som åklagare Stockholm kan jag inte minnas att jag skrev en enda påminnelse. Polisen i Malmö har drabbats av en sjuka som skadar både utredningarnas kvalitet och målsägandenas förtroende för rättsväsendet, fortsätter han.

Åklagarmyndighetens statistik ger stöd åt beskrivningen. I Malmö tar det numera mångdubbelt längre än i Stockholm och Göteborg från det att anmälan görs till att en åklagare fattar beslut om eventuellt åtal. Enligt oktobersiffrorna är den genomsnittliga tiden 374 dagar i Malmö jämfört med 61 respektive 73 dagar i Stockholm och Göteborg.

Enligt Ola Sjöstrand är förklaringen en extrem underbemanning i utredningsverksamheten inom såväl polisområde Malmö som på den regionala avdelningen.

– Det som behövs är massor av poliser som spanar, håller förhör, hämtar in beslag och allt annat som ingår i traditionellt polisarbete. Men polisen är inte i närheten av detta. Sanningen är att det inte ens finns en utsedd utredare i hälften av alla de utredningar som rör brott i nära relationer. Och då händer ingenting, fortsätter chefsåklagaren.

De frekventa påminnelserna leder emellertid långt ifrån alltid till att polisarbetet tar fart. Enligt reglerna ska fortsatta påstötningar då göras uppåt i polisorganisationen. Först till ansvarig arbetsledare, därefter till sektionschefen, sedan till polisområdeschefen och slutligen till regionpolischefen.

– Enligt mina beräkningar har jag i år tvingats skicka 150 påminnelser till polisområdeschefen i Malmö. Under normala omständigheter är detta något som över huvud taget inte ska behöva ske, säger Ola Sjöstrand.

Inte sällan uteblir resultat även efter detta. DN:s granskning visar att regionpolischefen Annika Stenberg hittills i år fått över hundra påminnelser på sitt bord.

– Enligt vad jag kan se har vi fått in det vi kallar ”påminnelse 5” i 107 ärenden. Majoriteten av dessa gäller polisområde Malmö, säger verksamhetsutvecklare Tommy Lindén.

Stefan Sintéus, chef för polisområde Malmö, medger utan omsvep att personalen inte räcker till. Skälet är, enligt honom, att oväntat många dåd inom kriminella miljön sugit kraften ur organisationen. Just nu arbetar ett 60-tal utredare med att försöka lösa elva mord och ett stort antal mordförsök.

– Vi har begärt förstärkningar som vi inte fått. Det gör att vi är i ett läge där vi till och med måste prioritera mellan morden, säger Sintéus.

Hans chef, regionpolischef Annika Stenberg, säger till DN att påminnelserna från åklagarna är ”alldeles för många”.

– Jag bekräftar bilden att det inte ser ut så i övriga landet.

Har ni kapacitet att jobba på ett professionellt sätt?

– Ja, det skulle jag ändå säga, svarar regionpolischefen.

Annika Stenberg har under den senaste tiden fått utstå hård intern kritik och Polisförbundets regionala ledning kräver hennes avgång. En av flera anklagelser är att Stenberg, som tidigare varit chef inom Skatteverket, saknar polisiär kunskap och därför inte förmår att vända den negativa utvecklingen. Annika Stenberg hälsar att hon kommer sitta kvar och försäkrar att det finns en plan för hur resultaten ska förbättras.

– De sker ett pågående samarbete kring att lösa situationen, säger hon.

DN sökte i går den nationella polisledningen utan framgång.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

”1 000 svenskar dör varje år i cancer orsakad av alkohol”

Ny forskning. Alkohol orsakar betydligt fler cancerfall i Sverige än som tidigare varit känt. Dessa dödsfall har ökat med 7,3 procent sedan 2001. Och nästan 30 procent av dödsfallen orsakas av måttlig eller låg alkoholkonsumtion – det finns ingen riskfri alkoholkonsumtion ur cancersynpunkt, skriver Sven Andréasson och Frida Dangardt.

I morgon måndag presenteras nya uppgifter om sambandet mellan alkohol och cancer i Sverige. Det står nu klart att alkohol orsakar betydligt fler cancerfall än som tidigare varit känt. Mellan 800 och 1 000 svenskar dör varje år på grund av alkoholorsakad cancer. Dessa dödsfall har ökat med 7,3 procent sedan 2001. Vad som också är nytt är att nästan 30 procent av dessa dödsfall orsakas av måttlig eller låg alkoholkonsumtion. Det finns ingen riskfri alkoholkonsumtion ur cancersynpunkt. Ju mer man dricker, desto större är risken.

Kopplingen mellan alkohol och cancer är starkast när det handlar om cancer i munhåla, svalg, struphuvud, matstrupe, mage, lever, tjock- och ändtarm och bröst hos kvinnor. Mer än tio procent av alla dödsfall i bröstcancer i Sverige orsakas av alkohol. För män är tjock-och ändtarmscancer den största alkoholorsakade cancersjukdomen. Därtill ses nu starka belägg för att alkohol också ökar risken för prostatcancer, vilket misstänkts sedan några år men där förbättrade analysmetoder nu ger säkrare kunskap. Sannolikt kommer förbättrad analysmetodik snart att påvisa samband med fler cancersjukdomar än de hittills

identifierade. En förklaring till detta är bättre granskning av kontrollgrupperna i denna forskning.

Alkohol orsakar cancer genom flera mekanismer. Viktigast är acetaldehyd som bildas då alkohol bryts ner i kroppen. Acetaldehyd är giftigt och skadar celler och orsakar brott och mutationer på DNA. Senare års forskning visar att alkohol inte bara kan leda till att tumörer bildas, utan kan också främja tillväxten av existerande tumörer. En annan mekanism är att alkohol kan påverka effekten av andra ämnen så att deras cancerframkallande effekt ökar. Det här kan ske direkt i olika vävnader men kanske främst genom att alkoholen försämrar leverns förmåga att ta hand om de giftiga ämnena, vilket ökar skadorna på DNA och uppkomsten av tumörer. Alkohol kan i sig själv främja tillväxt av och orsaka elakartade egenskaper hos tumörer.

Att uppskatta alkoholens roll för cancer innebär en viss osäkerhet, med flera felkällor, som ofta är fallet vid vetenskapliga undersökningar. Vad som nu står klart är att studier som lyckas undvika några av dessa felkällor finner att effekten av alkohol är större än vad som tidigare rapporteras. Det är därför troligt att våra uppskattningar av alkoholens andel av dödsfall och sjukhusvård av cancer hittills varit underskattningar.

Världshälsoorganisationen har jämfört andelen dödsfall i cancer orsakade av alkohol för sju cancersjukdomar (mun, svalg, struphuvud, matstrupe, lever, tjock- och ändtarm och bröst för kvinnor) år 2013. I Sverige svarade alkoholorsakad cancer för 8,2 dödsfall per 100 000 personer. Andelen var ungefär lika stor i Finland, högre i Sverige än i Norge och Island men lägre än i Danmark, där alkoholkonsumtionen i genomsnitt per person är högst. Andelen dödsfall i cancer orsakad av alkohol följer i stort sett alkoholkonsumtionen i genomsnitt i de nordiska länderna.

I internationell forskning råder nu samstämmighet om alkoholens cancerökande effekt. Detta slås fast bland annat i rapporter från IARC, Världshälsoorganisationens cancerforskningsorgan, och från Europeiska kommissionens kodex mot cancer. I den senare klargörs det på följande sätt: *”Begränsa ditt intag av alkohol, oavsett typ. För att förebygga cancer, undvik helst alkohol helt.”*

Kunskapen om detta är dock dåligt spridd i Sverige. Kostnaden för sjukhusvård av cancer i Sverige orsakad av alkohol kostade mer än 320 miljoner kronor år 2014. Trots dessa kostnader och att alkohol näst rökning är den största riskfaktorn för cancer, är även sjukvårdspersonal till stor del omedvetna om alkoholens roll som orsak till cancer.

Dessa uppgifter aktualiserar och stärker behovet av alkoholpolitiska åtgärder som minskar alkoholskadorna i Sverige. Regeringen har alltsedan den tillträdde 2014 varit förvånansvärt passiv i alkoholfrågan. Det saknas inte kunskap om vilka åtgärder som har effekt. Dessa framhålls bland annat i en rapport från OECD som lyfter fram de positiva hälsoeffekterna av höjd alkoholbeskattning, begränsad reklam och förstärkta insatser inom sjukvården.

Vi föreslår följande åtgärder:

1. I likhet med vad som görs på tobaksområdet bör varningstexter införas på alla alkoholförpackningar med budskapet att alkohol orsakar cancer.

2. Förbjud all reklam för alkohol. Flera länder i Europa har mer långtgående restriktioner för reklamen än Sverige.

3. Höj alkoholskatterna i takt med köpkraften och inför ett system med minimipriser.

4. För att värna Systembolagets alkoholmonopol bör allt kommersiellt främjande av distanshandel med alkohol via internet förbjudas.

5. Ge Folkhälsomyndigheten skarpare uppdrag som syftar till minskat drickande och alkoholskador.

För att begränsa dagens omfattande alkoholskador behöver regeringens uppdrag till berörda myndigheter, framför allt till folkhälsomyndigheten, skärpas. Det saknas exempelvis riktlinjer för riskbruk av alkohol. I flera länder omprövas nu gränserna för riskbruk, till stor del som en följd av nya kunskaper om sambandet med cancer.

Sven Andréasson, professor socialmedicin, Karolinska institutet
Frida Dangardt, medicine doktor, Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet "

" Författarna representerar en internationell forskargrupp med forskare från USA, Kanada och Australien som arbetat på uppdrag av Svenska läkaresällskapet och IOGT-NTO. En mer utförlig rapport finns tillgänglig på www.sls.se och www.iogt.se "

DN 26 nov 2016

" Så gör tävlingstänkande och konkurrens våra liv sämre

"Konkurrismen" präglar i dag mycket av vår bild av människan. Men forskningen visar att tävlingstänkandet är skadligt. Vi måste sluta tillbe konkurren- sen som en religiös grundtes och i stället börja samarbeta, skriver författaren Eva-Lotta Hultén.

Barn som idrottar blir efter hand mer benägna att fuska, mindre hjälpsamma och mindre givmilda, visar ett par olika studier (den ena av pedagogen Per Nilsson, den andra av idrottsvetaren Stefan Wagnsson). 1979 visade psykologerna Mark Barnett, Karen Matthews och Jeffrey Howard att pojkar som är tävlingsinriktade är mindre empatiska än andra. Det här är kanske inte så förvå- nande. En tävlingsinställning till sina medmänniskor rimmar ganska självklart dåligt med empati och generositet. Ändå anser vi att det är bra för barn att idrotta. Det stämmer ju, så till vida att det är nyttigt för människor att röra på sig, men med tävlandet följer också problematiska biverkningar som vi sällan pratar om.

I dag uppmuntras vi vart vi än vänder oss till jämförelser med andra. Enormt mycket av utbudet på tv handlar om tävlande, en överväldigande stor andel av fritidsaktiviteter för barn innehåller tävlingsmoment och vi badar i reklam som talar om för oss att vi måste vara missnöjda med oss själva om vi inte har mer och bättre än andra. Vi drunknar i dataspel och filmer som bygger på två sidors kamp mot varandra och vi hänger på Twitter, Instagram och Facebook och får högst konkret feedback på vår popularitet. Vi får från alla håll och på

alla områden höra att tävlande och konkur- rens är bra och utvecklande för oss som individer och för samhället i stort. Denna föreställning är så stark att den blivit till en ideologi. Konkurrismen formar vår bild av vad det är att vara människa och vad som är ett gott samhälle och den påverkar alla delar av våra liv. Ofta till det sämre. Jag ska ge några exempel.

I ett klassiskt experiment av psykologiprofessorerna Sam Glucksberg och Robert W Weisberg fick deltagarna ett stearinljus, tändstickor och en låda med häftstift. De ombads att försöka komma på ett sätt att få ljuset att sitta fast på väggen och kunna tändas utan att stearin droppade på golvet. Tricket var att komma på att man kan tömma lådan på häftstift, häfta fast den på väggen och ställa ljuset i den. Försökspersonerna delades in i grupper och den ena fick bara beskedet att man ville få ett medelvärde på hur snabbt människor kunde lösa en sådan här uppgift. Den andra gruppen fick veta att de som var snabbast skulle få priser. Det tog i genomsnitt 3,5 minuter längre att komma på lösningen i den grupp som försatts i en tävlingssituation. Tävlande om vinster kan få oss att prestera sämre på uppgifter som kräver extra tankeverksamhet av oss. Vi blir mindre kreativa, mindre eftertänksamma och mer fastlåsta vid våra förutfattade meningar om hur saker ska lösas.

Trots att tävlingar regelbundet används för att få oss att prestera bättre saknas stöd för att det skulle fungera också på ett generellt plan. En metaanalys av tillgänglig forskning, av Kou Muruyama och Andrew J. Elliot, visar att individuellt tävlande i olika sammanhang sammantaget kommer ut på noll. De som gillar att tävla presterar i vissa avseenden bättre medan de som ogillar att tävla presterar sämre – och mår sämre. När vi är upptagna av att tänka på våra enskilda prestatio- ner och vår status blir vi dessutom mindre benägna att ställa utmanande frågor och mer benägna att välja bort utmaningar och utveckling och hålla oss till områden vi redan kan, av rädsla att förlora position. Vi ger upp lättare – om jag inte kommer att vinna kan jag lika gärna sluta nu. Tävlande gör oss också mer aggressiva. Den sprida föreställningen att idrott bara kanaliserar känslor vi redan har är felaktig. Det finns ingen katharsiseffekt. Idrotten skapar ilska och våld. Ett talande exempel: 35 procent av alla idrottsledare har utsatts för våld, hot eller trakasserier. Det är mer än dubbelt så många som inom andra utsatta grupper, som poliser, politiker eller anställda på försäkringskassan.

Över till skolans värld. De skönhets- och popularitetstävlingar i form av luciaomröstningar som så många av oss vuxna kvinnor utsattes för när vi gick i skolan tycks i dag lyckligtvis bannlysta. Å andra sidan har konkurrens blivit ett oerhört mycket större inslag i skola och utbildning på många andra sätt och fått en rad negativa följdverkningar.

Nationalekonomen Jonas Vlachos har visat att 1998 hade var tusende elev maximalt meritvärde när de gick ut grundskolan. 2009 hade mer än var hundrade elev det. För gymnasiet 28-faldigades antalet på samma tid. Samtidigt tyder inget på att elevers faktiska kunnande ökat. Betygsinflationen skylls gärna på föräldrar och elever som gnäller och hotar sig till bättre betyg, men grundproblemet är själva det system med konkurrens på skolnivå som skapats. Betygen har gått från att vara en mätare på vad elever kan till att bli en konkurrensfördel i marknadsföringen av skolorna. Enligt en rapport från Lärarnas riksförbund förekommer det att lärares lön sätts utifrån elevernas betyg, för att pressa lärare att ge högre betyg. Det medför att elever kan komma att välja mellan skolor som ger dem en god utbildning och skolor som sätter glädjebetyg. För dem som väljer är det rationellt att vilja ha så höga betyg som möjligt eftersom det öppnar många vägar

vidare, men samhället har inget att vinna på elevers höga betyg, bara på deras verkliga kunskaper och förmågor. Vilket gör alla, också eleverna, till förlorare i ett längre perspektiv.

Fixering vid betyg och prov som används för rangordning gör också att elevernas fokus flyttas från lärandet till mätan- det. Som eleven ”Annika” formulerar det i en forskningsstu- die av Ann-Sofie Holm: ”Jag kan känna lite tävlingsinriktning när jag hör vad andra får. Så länge jag får högre än alla andra så spelar det ingen roll om jag tycker det går lite sämre, för då är jag ändå bäst.” Hon berättar att hon alltid har drömt om att gå ut med högsta betyg i alla ämnen. Det som ska varaett medel för bedömning, utveckling och antagning till högre utbildning har blivit ett mål i sig. ”Annika” drömmer ju inte om att kunna mycket, hon drömmer om höga betyg. Har vi verkligen skapat en kunskapsskola då?

Under 1990-talet klubbades nya lagar som öppnade för att lägga ut välfärdstjänster på entreprenad. Samtidigt började också en lång rad statliga bolag att säljas ut och tidigare reglerade marknader att avregleras. Allt skulle bli bättre med valfrihet och fri konkurrens. Under de mer än 25 år som gått har ingen statlig utvärdering gjorts av resultaten. Vi har alltså under hela denna tid fortsatt att avreglera och sälja ut utan att på ett övergripande sätt studera vad vi fått ut av det. Men det finns självklart forskare som tittat på delar av det. Priset på tågresor höjdes på några år efter avregleringen med 125 procent. Priset på el och posttjänster fördubblades. Det blev dyrare att åka taxi och dyrare att besiktiga bilen. Vi har fått sämre vård och sämre tillgång till vård. Kommuner- nas kostnad för äldrevård har ökat.

Vi måste sluta tillbe konkurrensen som vore den en religiös grundtes för samhället och börja noga överväga vad som ska vara möjligt att skapa konkurrens inom och hur genomtänkta regleringar bör se ut. Och vi måste bli uppmärksamma på vad konkurrismen gör med vår idé om att vara människa.

Sedan barnsben har vi vants vid att tävlande är det normala i de flesta av livets skeden och sammanhang. Och konkurrensen gör något med vårt sätt att förhålla oss till oss själva och varandra, vare sig vi omfamnar den eller ej. I ett samhälle där individualistisk konkurrens är norm blir det viktigare att slå sig fram för egen del än att bidra till andras välfärd. Vi blir varumärken och lär oss att skryta för att marknadsföra oss själva. Känslan av att delta i en ständigt pågående tävling gör att vi reducerar medmänniskor till redskap eller hinder för vår framgång eller bara till jämförelsematerial när vi vill boosta vår självkänsla. Många av oss blir mer angelägna om att imponera än om att skapa nära och goda relationer. Vi placerar vårt värde i hur vi tar oss ut på en marknad, snarare än i vilka vi är. Vi alieneras från oss själva och varandra och förleds också att tro att världen är rättvis – alla har fått vad de förtjänar, i ädel kamp mot varandra. De som misslyckas skuldbeläggs.

Konkurrismen urholkar våra liv och gör oss mer sårbara för känslor av värdelöshet och existentiell ensamhet. Vårt svar på det blir en jakt på revansch och upphöjning som i sin tur riskerar att skapa ännu mer ensamhet och mindervärdeskomplex, som gör oss ännu mer ensamma och osäkra. Längs vägen sårar och skadar vi varandra.

För att ta oss ur den negativa spiralen behöver vi fler och andra värdemätare i vårt samhälle än de som syftar till att rangordna oss, vare sig det är som individer, grupper eller nationer. Hur mycket gott vi gör för andra i relation till vår förmåga och våra förutsättningar, borde alltid

värderas som mer betydelsefullt än hur vi presterar i jämförelse med dem.
Vi måste också göra oss av med föreställningen att vi människor är naturligt tävlingsinriktade. När vi möter någon som är duktigare än vi är inte den självklara reaktionen ”Henne vill jag klå” utan kan lika gärna vara ”Henne vill jag samarbeta med”. Det är ett val vi gör. Som art är vi männ- iskor unikt duktiga på samarbete. Studier av små barn visar att vi redan vid 14 månaders ålder försöker läsa av andra männi- skors intentioner för att kunna hjälpa dem, medan vi får grepp om vad tävlande är först i treårsåldern.

Vi samarbetar för att det är naturligt för oss och för att vi är sociala varelser som mår bra av att arbeta tillsammans och hjälpa varandra.

Det finns inga vettiga skäl till att vi ska nöja oss med att genom konkurrens sträva efter att själva få det bättre, när vi genom samarbete kan sträva efter att alla ska få det bättre.

Eva-Lotta Hultén kulturdebatt@dn.se

Eva-Lotta Hultén är journalist och författare, aktuell med boken ”Klara färdiga gå! En bok om konkurrism”. “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Forskning viktigare än någonsin när vi lever i post-sanningens tid

Regeringens har lovat att Sverige ska bli en ledande forsknings- nation. Men med den nya propositionen som kommer på måndag riskerar vi istället att halka längre ner på skalan över hur mycket länder satsar på forskning.

– Sverige ska vara en ledande forskningsnation, sa den nytill-trädde statsministern Stefan Löfven i regeringsförklaringen 2014.

På måndag presenteras forskningspropositionen, där regeringen visar hur de vill förverkliga visionen.

Oxford dictionaries har utsett ”post-sanning”, posttruth, till 2016 års internationella ord, med förklaringen att det är ”ett ord som relaterar till eller betecknar omständigheter där objektiv fakta påverkar den allmänna opinionen mindre än känslor och personliga uppfattningar”.

Efter det amerikanska presidentvalet sa av Michael Lubell från American physical society i Washington att Donald Trump blir ”den första president vi någonsin haft som är mot vetenskap”.

Trump och blivande vicepresident Mike Pence har offentligt avfärdat vad forskningen kommit fram till om klimatförändringar, ozonlagret, vaccin, evolutionsteorin och kopplingen mellan rökning och lung- cancer. I veckan erbjöds även den tidigare presidentkandidaten Ben

Carson plats i Trumps regering. Han har bland annat sagt att Egyptens pyramider förmod-ligen byggdes av den bibliske Josef som sädesmagasin inför den sjuåriga hungersnöden som beskrivs i Första Moseboken."

Det kan alltså vara viktigare än någonsin att slå vakt om och satsa på forskning och vetenskap, av många anledningar.

– Forskning behövs för att kunna förstå och förbättra världen - för att klara olika samhällsbehov och de globala utmaningarna. Det känns extra viktigt nu i den tid av global osäkerhet som vi lever i, säger Cissi Askwall, generalsekreterare i föreningen Vetenskap och Allmänhet.

– Forskning och innovation är -basen för Sveriges ekonomi och nyckeln till framtiden. Vi är beroende av forskning för att skapa arbetstillfällen och välstånd. Många politiker pratar om detta men verkar inte förstå hur fundamentalt det är och hur stor konkurrensen är från andra länder. Företagen vill vara där den ledande forskningen är och om de uppfattar att Sverige inte satsar ordentligt ökar risken att de flyttar sin verksamhet till andra länder, säger Anna Nilsson Vindefjärd, generalsekreterare för stiftelsen Forska Sverige.

Båda hoppas att den nya forskningspropositionen ska göra det lättare att röra sig mellan jobb inom till exempel vården, företag och universitet, och att den betonar vikten av att forskare samverkar med resten av samhället.

– Vi förväntar oss att meriteringen till tjänster inte ska vara så fyrkantig och bara se till antalet vetenskapliga publikationer, utan också ta hänsyn till andra typer av erfaren-heter. Nu är det svårt att komma in i akademin utifrån eftersom man inte kan tillgodogöra sig att man till exempel lett en forskningsavdelning i ett företag i många år, säger Anna Nilsson Vindefjärd.

Innehållet i propositionen blir offentligt först på måndag, men budgetpropositionen från september visar hur mycket regeringen tänker satsa på forskning.

Anna Nilsson Vindefjärd menar att det inte är tillräckligt.

– Penningnivån bekymrar mig. De statliga anslagen till forskning, utveckling och innovation ska -höjas med 2,815 miljarder kronor fram till 2020. Men översätter man det till procent av BNP betyder det att forskningsanslagen minskar från 0,76 procent av BNP 2016 till 0,7 procent år 2020, säger hon.

Enligt Forska Sveriges beräkningar skulle Sverige halka ned från åttonde plats 2016 till tolfte plats år 2020 internationellt, om övriga länder ligger kvar på samma andel av BNP som i dag.

– Det är lite magstarkt att säga att vi satsar på forskning. Då måste vi ju följa den ekonomiska utvecklingen och ta hänsyn till att även kostnaderna ökar. Om regeringen inte satsar mer än så här blir det en tuffare miljö för forskare, säger Anna Nilsson Vindefjärd.

Marie Wiberg, professor i statistik vid Umeå universitet och forskningspolitisk talesperson för Sveriges unga akademi, välkomnar att

regeringen flaggat för att universitetens basanslag till forskning ska ökas.

– Vi hoppas på tydliga spelregler och att det inte bara är regionalpolitik, och att du kan få pengar om du gör bra forskning utan att det har någon betydelse vilken högskola du hör till, säger hon.

Hon önskar också att det ska gå att förutsäga hur anslagen kommer att se ut.

– Förra året gjordes omfördelningar med kort varsel i oktober-november, och en del lärosäten blev av med anslag de redan hade räknat med. Men vi måste kunna vara trygga med att vi vet vad vi får. Anslagen ska naturligtvis inte vara desamma om vi inte kan upprätthålla forskningens kvalitet, men de ska inte plötsligt kunna ändras utan anledning, säger Marie Wiberg.

Redan i regeringsförklaringen talade Stefan Löfven om att villkoren för unga forskare ska förbättras.

– Det är en fråga jag själv har drivit. Vi har haft problem med att det saknas tydliga karriärvägar. Vi behöver ge ökad trygghet åt unga forskare. Det är också viktigt ut ett jämställdhetsperspektiv, säger Thomas Strand, ansvarig för forskningspolitiska frågor i den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Även Sveriges unga akademi vill ha tydligare vägar för unga forskare.

– Det viktiga är att det finns klara kriterier redan från början så att du vet vad som krävs och vad det leder till. Nu kan du hoppa på en forskarkarriär och få en tjänst i fyra, fem år, men sedan vet du inte vad som händer, säger Marie Wiberg.

Hon jämför med det amerikanska systemet där forskare som håller måttet får fast anställning inom några år.

– Givet att du gör vad du ska och uppfyller kraven ska du kunna vara säker på att få stanna. Men det ska absolut inte vara enkelt, utan tufft, så att det är de bästa forskarna som blir kvar. I dag är det problematiskt att duktiga forskare lämnar Sverige, och att vi har svårt att attrahera duktiga forskare från andra läder, säger Marie Wiberg.

Thomas Strand är nöjd med forskningspropositionen.

– Det är bland annat viktigt med forskning för att möta de stora samhällsutmaningarna som klimatet, stora folksjukdomar, digitaliseringen och hur vi kan få ett mer inkluderande samhälle, säger han.

Marie Wiberg hoppas däremot att satsningarna inte blir för riktade.

– Forskning som verkligen förändrat samhället har ofta drivits av forskares nyfikenhet. Talteorin utvecklades för tusentals år sedan, och de matematikerna hade ingen aning om att den skulle användas för bankernas krypteringssystem i dag. Vi visste inte att vi ville ha webben innan fysiker på Cern behövde ett sätt att kommunicera data till varandra, säger hon.

Anna Nilsson Vindefjärd från Forska Sverige menar att vi inte har råd att låta bli att satsa på forskning.

– Jag säger som Mary Woodard Lasker: ”If you think research is expensive, try disease!” Med ökade vårdkostnader och en åldrande befolkning måste vi hitta lösningarna, säger hon.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

“ **Fakta. Propositionen**

Riksdagen beslöt år 1979 att regeringen vart tredje år skulle presentera en proposition för långsiktig planering och samordning av samhällets insatser för forskning.

Den första forskningspropositionen lades fram 1982. Propositionerna kommer nu vart fjärde år. På måndag, 28 november, presenteras den nya propositionen.

Tidigare forskningspropositioner:

”Forskning och innovation”, oktober 2012.

”Ett lyft för forskning och innovation”, oktober 2008.

”Forskning för ett bättre liv”, mars 2005.

”Forskning och förnyelse”, september 2000.

”Forskning och samhälle”, september 1996.

”Forskning för kunskap och framsteg”, februari 1993.

Källa: NE, Regeringskansliet “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Nolltolerans har inte haft önskad effekt

Kommentar. Om vetenskapen fått bestämma hade det personliga bruket av cannabis varit en fråga för folkhälsan i stället för polisen. Allt fler länder går mot en mer pragmatisk inställning till droger, men i Sverige har nolltoleransen starkt politiskt stöd.

Narkotikapolitiken i allt fler länder fokuserar på skademinimering i stället för nolltolerans. Kriget mot drogerna har lett till mer skada än nytta, menar allt fler experter och forskare. Rapporter visar att de flesta som grips är brukare, alltså inte säljare eller smugglare, och att insatserna lett till både lidande och stora kostnader. Att avkriminalisera användandet skulle ge missbrukare ökade möjligheter att få vård och minska narkotikadödligheten, menar förespråkarna. Men det betyder inte att cannabis bör släppas fritt, av folkhälsoskäl bör det regleras som alkohol och tobak.

Motståndarna menar att avkriminalisering skulle ge signaler om att det är riskfritt och öka användningen, särskilt bland unga. I delstaten Colorado i USA verkar bruket bland unga inte ha ökat efter att cannabis legaliserades 2012.

Men cannabisbruk är inte riskfritt. Liksom med alkohol och tobak finns det också risk för missbruk med cannabis. Risken för beroende och problembruk verkar öka ju tidigare i livet man kommer i kontakt med cannabis. Det finns också hälsorisker förknippade med cannabis och dessutom verkar körförmågan påverkas negativt. Studier pekar även på att cannabis verkar öka risken för psykiska problem.

Trots det vetenskapliga läget har den svenska nolltoleransen starkt politiskt stöd. Men Sverige har näst högst narkotikadödlighet i Europa. Slutsatsen är enkel: nolltoleransen har inte haft önskad effekt. Det har dock på senare tid införts viss skademinimering genom bland annat ökad tillgång till sprututbyte. Långsamt tas steg i rätt riktning, men det är långt kvar innan Sverige har en vetenskapsbaserad narkotikapolitik.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN SÖNDAG 27 NOVEMBER 2016

“ Maria Crofts: Inte rimligt att försöka få friska 55-plussare att bli pensionärer

Samtidigt som vi förväntas arbeta längre platsar vi inte på arbetsmarknaden vid allt lägre åldrar. De som fyllt 55 anses redan chanslösa och gränsen är på väg ner mot 40-årsåldern. Den trenden måste brytas.

Vi lever allt längre och politikerna talar ofta om att vi måste arbeta högre upp i åldrarna för att få en pension som går att leva på. Prognoserna visar också att de som går i pension i år måste ha arbetat till 66,6 års ålder för att få lika mycket i pension som den som är född 1930.

Så håller det på, årskull för årskull. De som är födda 1983 väntas exempelvis hålla sig kvar i arbetslivet tills de är 69 år. De som är födda senare måste jobba ännu längre.

Orsaken till att vi behöver arbeta högre upp i åldrarna är att vi lever längre och att pensionen måste räcka fler år. Men att vi lever längre betyder också att många är pigga och friska längre än tidigare generationer.

Med den här kunskapen i bagaget är den senaste undersökningen från pensionsbolaget AMF ren skräckläsning. Där svarar slumpmässigt utvalda personer, som är 55 år eller äldre, på frågor om attityderna till äldre arbetskraft.

Var tionde av de tillfrågade säger att de uppmanats direkt eller indirekt att gå i pension. Uppmaningarna har främst kommit från arbetsgivaren men även från kollegor och myndigheter. Nästan hälften känner någon som tvingats sluta arbeta mot sin vilja.

Då är det bra att veta att det inte går att ta ut den statliga pensionen förrän vid 61 års ålder. Den som slutar arbeta tidigare får försöka klara sig på tjänstepensionen och egna besparingar. Sedan blir det oftast knapert livet ut.

Nu tror jag att merparten av dem som omgivningen vill se som pensionärer snarare är över 60 år gamla än 55. Undersökningen går inte in på det så jag får göra ett antagande. Men ingen ska pressas att lämna sitt arbete oavsett ålder.

Så många som åtta av tio, som deltagit i undersökningen, anser att det är vanligt med fördomar mot äldre arbetskraft. Åsikterna går ofta ut på att äldre presterar sämre och att de ska lämna arbetslivet så att de yngre kan ta över.

En central fråga är när man anses vara äldre på arbetsmarknaden. Det är intressant eftersom äldre arbetskraft ofta har svårt att få ett nytt arbete.

Det genomsnittliga svaret, från dem som deltagit i undersökningen, är att man anses vara äldre vid 54 års ålder.

Men så många som 7 procent tycker att det blir svårare att få ett nytt jobb redan vid 40–45 års ålder. Samtidigt anser var tionde att det är vid den åldern man börjar räknas som äldre arbetskraft.

Skulle synsättet sprida sig är det inte många år vi kan räknas som anställningsbara. I dag börjar många unga inte jobba på allvar förrän de är runt 26 år gamla.

Om arbetslivet börjar på riktigt först när man är 26 år och omgivningen börjar tycka att man är gammal och mossig vid 45 blir det bara 20 år kvar. Under de 20 åren gäller det att hinna byta jobb och göra karriär samtidigt som man ska vara föräldraledig och ta hand om sina barn under uppväxten.

Det är faktiskt helt orimligt så det gäller att vända trenden nu.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se privatekonomisk krönikör “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

”Höjda basanslag ska öka kvaliteten i forskningen”

“Forskningsproposition i dag. Universitets och högskolors basanslag höjs med 1,3 miljarder kronor till 2020. Regeringens syfte med ökningen är inte att öka antalet forskare. Avsikten är att höja kvaliteten och att ge större utrymme för forskning inom anställningarna samt en tydlig karriärstruktur, skriver Helene Hellmark Knutsson (S).

I 1dag presenterar regeringen den forskningspolitiska propositionen. Forskningspolitiken har under en tid haft en övertro på att politiskt identifiera framstående forskning och få fram snabba resultat. Nu behövs ett nytt fokus som utifrån ett tioårigt perspektiv leder till ökad kvalitet, ett effektivt resursanvändande, möter våra stora samhällsutmaningar och främjar samverkan mellan lärosäten och det omgivande samhället.

Sverige är en internationellt sett framgångsrik forsknings- och innovationsnation. Men Sveriges position har under senare år relativt sett försvagats i jämförelse med andra framstående nationer. De offentliga resurser som tillförs måste långsiktigt höja kvaliteten på svensk forskning och högre utbildning, stärka innovationsförmågan och öka nyttiggörandet. Sverige ska bli mer attraktivt för näringslivets investeringar i forskning och utveckling.

Regeringen har i höstbudgeten aviserat en höjning av anslagen för forskning och innovation på över 3 miljarder kronor till 2020. Satsningarna utvecklas i den forskningspolitiska propositionen och i den energiforskningsproposition som presenteras inom kort.

Resurstillskotten går bland annat till forsknings- och innovationssatsningar som ska svara upp mot några av vårt samhälles stora utmaningar. Det rör sig om satsningar kopplade till klimat, en ökad digitalisering, hälsa, hållbart samhällsbyggande och kvaliteten i den svenska skolan. Bland annat lanseras sex tioåriga nationella forskningsprogram samt en rad innovationspolitiska satsningar.

Universitets och högskolors så kallade basanslag höjs med 1,3 miljarder kronor till 2020. Regeringens syfte med ökningen är inte att öka antalet forskare. Avsikten är att höja kvaliteten och att ge större utrymme för forskning inom anställningarna samt en tydlig karriärstruktur.

Med ökade forskningsresurser förväntas universitet och högskolor ta ett större ansvar för att jämställdheten, sambandet mellan utbildning och forskning, samverkan med det omgivande samhället, nyttiggörande av forskning samt för utbildning på forskarnivå och för forskares karriärvägar. Vidare förväntas lärosätena ta större ansvar för forskningsinfrastruktur samt framgångsrikt kunna delta i och medfinansiera större EU-program.

För att värna långsiktigheten ska den tidigare regeringens satsning på strategiska forskningsområden fortsätta, men utvecklas avseende samverkan, forskningsanknytning och jämställdhet.

För att fördela medel till lärosätena har två kvalitetsindikatorer använts publiceringar och citeringar samt externa medel. Dessa bör förfinas så att de bättre speglar forskningens mångfald och olika ämnesområdens egenart. Regeringen inför dessutom fördelning av nya medel utifrån lärosätenas samverkan med det omgivande samhället, som får samma vikt som publiceringar och citeringar samt externa medel.

Satsningarna på innovation avser en förstärkning av strategiska innovationsområden, vilka kopplas till prioriteringarna i de samverkansprogram för forskning och innovation som tagits fram av Nationella

innovationsrådet. Vidare genomförs en förstärkning av svenska test- och demonstrationsmiljöer. Syftet med dessa satsningar är att lägga grunden för ny, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan och stärkt innovationsförmåga.

Även industriforskningsinstituten, och deras uppgift att knyta samman forskning och företagande, förstärks. Detta är särskilt angeläget för små och medelstora företags förutsättningar att växa och utnyttja de möjligheter som följer av den snabba tekniska utvecklingen.

För att förbättra utbildningarnas forskningsanknytning kommer regeringen inom ramen för den höjning av basanslagen som beräknas från och med 2018 att prioritera att alla statliga högskolor, inklusive de två stiftelsehögskolorna, garanteras basanslag om minst 12 000 kronor per helårsstudent. Övriga enskilda utbildningsanordnare garateras basanslag om minst 8 000 konor per helårsstudent. Som tidigare avviserats ges Malmö högskola status som universitet från den 1 januari 2018 och tillförs basanslag för att stärka lärosätets forskningsmiljö och ge goda förutsättningar att utvecklas som universitet.

Universitetskanslersämbetet är i dag ansvarig för kvalitetssäkring av högre utbildning, tillsyn och uppföljning av högskolans verksamhet. För att få ett mer sammanhållet system avser regeringen att ge myndigheten i uppgift att ansvara för kvalitetssäkring även av forskning.

Trygga villkor under forskarutbildningen gör utbildningen mer attraktiv och förbättrar förutsättningarna för doktorander att slutföra den inom utsatt tid. Doktorandernas villkor skiljer sig åt beroende på finansieringsform. Utbildningsbidraget för doktorander, som ger ett sämre socialt skydd jämfört med en anställning som doktorand, tas bort.

Efter doktorsexamen är det många gånger avgörande att det finns attraktiva och tydliga karriärvägar för att framstående unga forskare ska välja en fortsatt karriär inom högskolan. Det finns annars en risk att många, inte minst kvinnor, väljer bort en sådan karriär. Det är därför angeläget att visstidsanställningarna inom högskolan minskar och att det blir tydligare vad som gäller för att meritera sig för en tillsvidareanställning.

Samtidigt är det viktigt att mobiliteten bland högskolans undervisande och forskande personal ökar. För att skapa en tydligare karriärstruktur och samtidigt främja mobiliteten behöver meriteringsanställningen bli mer enhetligt nationellt reglerad och utlysas i öppen konkurrens, nationellt och så långt det är möjligt även internationellt. En sådan struktur och transparent rekrytering väntas även ge viktiga jämställdhetsvinster.

Ökningen av andelen kvinnor bland professorer har saktat in. Trots att andelen kvinnor under lång tid varit större än andelen män inom högre utbildning, och att andelen kvinnor är nära hälften bland lektorerna, så är endast 26 procent av professorerna kvinnor. Regeringens slutsats är att det för målperioden 2017–2019 behövs ambitiösa mål för att öka andelen kvinnor som blir professorer. Regeringen anser att 50 procent av de nyrekryterade professorerna bör vara kvinnor senast 2030.

Vidare ges flertalet statliga myndigheter som finansierar forskning och utveckling i uppgift att integrera ett jämställdhetsperspektiv vid fördelning av forskningsmedel.

Sverige har under lång tid investerat i utbildning och forskning. Det har bidragit till samhällets utveckling och därmed till den svenska modellen. Genom de investeringar och de åtgärder som förslås i den forskningspolitiska propositionen fortsätter regeringen att stärka Sverige som kunskapsnation.

Helene Hellmark Knutsson (S), minister för högre utbildning och forskning “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

”Jag grubblar över om livet skulle vara bättre någon annanstans”

“ Ska familjen stanna i storstaden eller flytta till en mindre ort? Blir livet bättre för barnen om de flyttar, eller är det kanske tvärtom? Ständiga grubblerier över vilket beslut de ska fatta tar mycket kraft.

Fråga:

Hej! Jag skriver för att få råd om hur jag ska förhålla mig till vad som för mig är en existentiell fråga, som tar mycket kraft och tid i anspråk. Det handlar om var vi i vår familj har vår framtid, var vi vill bo och se våra barn växa upp: i storstaden eller närmare naturen (i en stad i Norrland i vårt fall). Jag grubblar mycket över detta och känner mig ibland skamsen över att se det som ”jobbigt” i en tid när så många tvingas på flykt från hus och hem – de har knappast ett val.

Vi bor för närvarande i lägenhet i en stor stad och lever fullt tillfredsställande liv med arbete, vänner och familj på nära håll. Sedan vi fick tre barn i rask takt har dock våra prioriteringar och syn på framtiden ändrats. Vill vi att de ska växa upp med den ökade stress och press det innebär att leva i en stor stad, bo (förhållandevis) trångt, vara inomhus en stor del av året och se på tv, kanske inte få uppleva friluftsliv och natur som vi gjorde när vi var små?

Detsamma gäller oss vuxna. Vad för slags liv vill vi se tillbaka på om fyrtio år – ett liv närmare naturen i ett lägre tempo, kanske med större materiell välfärd (vi har råd att bo större utanför stan)? Eller en chans att förverkliga oss själva i våra karriärer, leva med ett stort utbud av kultur och mångfald, -gemenskapen i det stora kontaktnät vi redan har här i stan?

Om vi flyttar kommer vi att få närhet till delar av familjen, medan de flesta (som är barnvakter nu) inte kommer att finnas tillgängliga. Vi har en handfull vänner i den stad vi funderar på att flytta till, men inte mycket mer. Vi skulle behöva bygga upp nya kontaktnät och hoppas på att få bli insläppta i nya umgängeskretsar. Jag, som är väldigt social, är rädd att jag skulle bli uttråkad av att inte känna tillräckligt mycket folk.

Våra farhågor kring att flytta kretsar även kring frågor som trygghet och gemenskap. Kommer vi, som är normbrytare på vissa sätt, att kunna finna oss till rätta på en mindre ort? Fördomen är ju att det är svårare att ”sticka ut” på mindre orter. Kommer detta att drabba våra barn, som där vi bor nu inte upplever sig annorlunda? Här finns det många andra som också avviker från ”den vita hetero-kärn-familjsnormen med biologiska barn” i samma kvarter. Vi skulle helst av allt vilja fatta ett beslut som vi kan leva med en tid och slippa den här ständiga frågan som gnager i huvudet: skulle mitt liv vara bättre någon annanstans?

Jag önskar att jag kunde fatta ett beslut och nöja mig med det och slippa den här ambivalensen. Har du några råd kring hur vi kan komma närmare svaren på våra frågor? Vi har prövat att göra plus- och minuslistor och det gav vissa nya insikter. Vad finns det för andra metoder eller förhållningssätt som kan hjälpa oss?

Gräset grönare på andra sidan?

Svar:

Hej! Det är helt rimligt att fråga sig emellanåt om det kanske trots allt är ”grönare på andra sidan”. Vi människor strävar nästan alltid efter att få det bättre. Inom evolutionspsykologin beskrivs det som ett grundläggande karaktärsdrag hos oss människor, som förklarar våra framsteg. Och ett sätt att få det bättre är ibland att vi flyttar på oss.

Statistiska centralbyrån beskriver att det finns några typiska flyttmönster för oss svenskar, som just handlar om denna strävan att få det bättre. I åldrarna 19 till 23 år flyttar många ungdomar till en universitets- eller högskoleort för att studera. I åldrarna 24 till 28 år går flyttströmmen från universitets- och högskoleorten till stor-städerna, och i åldrarna strax över 30 år flyttar många barnfamiljer ut till förortskommunerna. Och precis som för er verkar ett viktigt skäl i den åldern vara att hitta en bra boendemiljö för barnen.

Det var faktiskt bara under den så kallade ”gröna vågen” under 1970-talet som befolkningen minskade i storstäderna. Sedan några år ökar den igen. Trots att vi flyttar allt mer så bor de flesta, omkring 75 procent, kvar i det län där de är födda, eller återvänder dit.

Du frågar om jag har något råd om ett ”förhållningssätt” som kan vara till hjälp för er. Jag tolkar det som att du frågar om det finns andra sätt att tänka, än på att flytta, för att bli mer nöjda mer era liv. Jag tror det. Jag ska strax resonera med dig om vad psykologin säger om vad som gör oss tillfreds med våra liv utifrån den så kallade lyckoforskningen.

Men låt mig först svara på din fråga om ni som ”normbrytare” kan få svårigheter på en mindre ort. Du nämner inte på vilka sätt som ni är normbrytare, men generellt sett är min erfarenhet att det tyvärr kan bli så. Även om det förstås finns undantag. Er oro för att ”sticka ut” och hur det kan påverka barnen bör ni ta på allvar. Kanske en lösning kan vara att ni testar under en tid att bo i den stad som ni överväger att flytta till. Och får erfarenheter som visar om er oro är berättigad eller inte, innan ni tar ett beslut.

Möjligen kan ni också fundera på uttrycket ”gräv där du står” när det gäller er ambition att barnen ska få uppleva friluftsliv och natur på det sätt som ni gjorde som barn. Exempel på att ”gräva där ni står” kan vara att ni hyr eller lånar ett fritidshus, eller hittar olika friluftsaktiviteter som erbjuds barn på ett organiserat sätt där ni bor, allt ifrån scouterna till sommarkollo.

Och så till frågan om det finns ett annat sätt att förhålla sig till dilemmat om huruvida det är ”grönare på andra sidan” än att överväga att flytta dit. I lyckoforskningen kan man se vilka faktorer som rent statistiskt gör oss lyckliga, och det finns faktiskt ingenting som tyder på att bättre materiell välfärd eller högre grad av personligt självförverkligande gör oss lyckligare. Visst känner man till en början en lyckokänsla när sådana förändringar inträffar. Men ganska snart är upplevelsen av ”lycka” tillbaka på samma nivå som innan.

Detta förklaras av ett fenomen som kallas för habitueringseffekten, det vill säga att man helt enkelt vänjer sig vid det som man har uppnått. När vi tänker över hur vi ska leva våra liv är detta viktigt att ta hänsyn till, säger lyckoforskningen. Annars är risken att vi ständigt längtar efter något annat än det vi har, och jagar efter en lycka som vi aldrig når fram till.

Det stämmer att vi mår bra av kärlek, vänskap, arbete och en aktiv fritid. Men lyckoforskningen utmanar faktiskt begreppet lycka. Och säger, lite drastiskt uttryckt, att livet egentligen inte går ut på att vara lycklig utan på att det ska vara meningsfullt. Det verkar som om vi först då upplever en genuin livskvalitet.

Vad är då meningsfullhet? Utöver kärlek, vänskap och arbete är det att vara en del i ett större sammanhang. Att höja blicken och inte vara så upptagen med att få det bra för egen räkning, att lägga tid och pengar på att hjälpa andra eller vara engagerad i en fråga som inte handlar om eget intresse, verkar ha särskilt positiva lyckoeffekter på oss människor.

Fundera gärna på om ett bättre liv för er kanske inte handlar så mycket om var ni bor utan om hur vardagen ser ut. Du nämnde rotlöshet som en känsla du har. Det finns tyvärr inga garantier för att den känslan försvinner av att byta bostadsort. Det låter för mig som om du längtar efter något som ger dig en känsla av tillhörighet. Om det är så kan den känslan guida dig till ett meningsfullt liv för dig. Ett lästips, om detta väckt ditt intresse, är boken ”Lyckofällan” av den australiensiska läkaren och psykoterapeuten Russ Harris.

Liria Ortiz “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

”Tydligt att tjänster i andra skolor har fler sökande”

Skolor med dåligt rykte har stora problem att rekrytera utbildade lärare. Det berättar Lise-Lott Nilsson, rektor på Värner Rydén-skolan i Malmö, som får många färre sökanden till sina tjänster än kollegerna.

På Värner Rydénskolan i stadsdelen Rosengård har 95 procent av eleverna utländsk bakgrund. Tre fjärdedelar av föräldrarna saknar eftergymnasial utbildning.

Samtidigt är andelen utbildade lärare lägre här än på andra grundsko-lor i kommunen.

Kombinationen är problematisk, enligt rektorn Lise-Lott Nilsson.

– Det är bekymmersamt eftersom vi samtidigt har ett stort behov av skickliga lärare. Det krävs en bredare kompetens och man behöver större verktygslåda för att hantera de socioekonomiska utmaningarna, säger Lise-Lott Nilsson.

Det senaste året har det varit svårt att rekrytera lärare till skolan. Enligt rektorn är bakgrunden att Värner Rydénskolan har haft ett dåligt rykte. Kunskapsresultaten är låga och skolan har förekommit flitigt i lokala medier efter incidenter med hot och våld mot personal och elever.

Skolan har arbetat aktivt sedan 2015 med att förbättra ryktet, men situationen har märkts tydligt i samband med rekryteringar.

– Rektorer som arbetar i skolor med annan socioekonomisk bakgrund har betydligt fler sökanden per tjänster än vad jag får. Det är tydligt när jag kollar i statistiken om rekryteringar i Malmö stad.

Inför höstterminen hade hon särskilt svårt att hitta matematik- och NO-lärare. Hon rekryterade till slut flera personer som förvisso hade kunskaper ämnena de undervisar men som saknar lärarutbildning.

– De är duktiga i ämnena, men har ingen pedagogisk högskoleexamen. Det är oerhört krävande för den resterande personalen som är kvar. De behöver handleda, stötta och sätta betyg. Det behöver dessutom vara en kollega som jobbar nära dem för att vi ska säkerställa vårt myndighetsutövande, säger hon.

Det här är ju ändå personer som har kunskaper om de ämnen som de undervisar i. Vad är då problemet?

– Man kan ju ändå vara duktig i ämnet, men har man inte pedagogiken och metodiken att veta hur man lär ut så blir det svårt. Det krävs specifika kunskaper, i synnerhet när man jobbar med nyanlända och tvåspråkiga elever. Risken är att man inte når alla. Läraryrket är så mycket mer än att kunna ett ämne bra.

Värner Rydénskolan har försökt locka med löner som är bland de högsta i kommunen. Men det kan i förlängningen också bli ett problem om det visar sig att det uppstår en situation där lärare söker sig till skolan bara för lönens skull.

Lise-Lott Nilsson är ändå hoppfull inför framtiden, men vädjar om hjälp från övriga samhället.

– Vi klarar inte detta själva, utan behöver hjälp från nationellt håll. Skolan i Sverige behöver också hjälp av media som bör skriva mer positivt om yrket. Jag känner inte igen den beskrivning som media många gånger målar upp om skolan. Jag tänker ibland: är det mitt jobb de pratar om?

Vad är det som är missvisande?

– Man lyfter ofta upp negativa bilder, sällan om det som är bra. Jag var tidigare rektor på Rosengårdsskolan. Media var ofta där och skrev. Det var rubriker som ”Sveriges sämsta skola resultatmässigt”, och så vidare. Nu har Skolinspektionen varit där och gav dem grönt ljus. De lyfte fram skolan som en av Sveriges bästa rent didaktiskt, men då skriver man inte ett ljud om det. Det skapar en dålig självbild.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

Fakta. Andel lärare som saknar utbildning

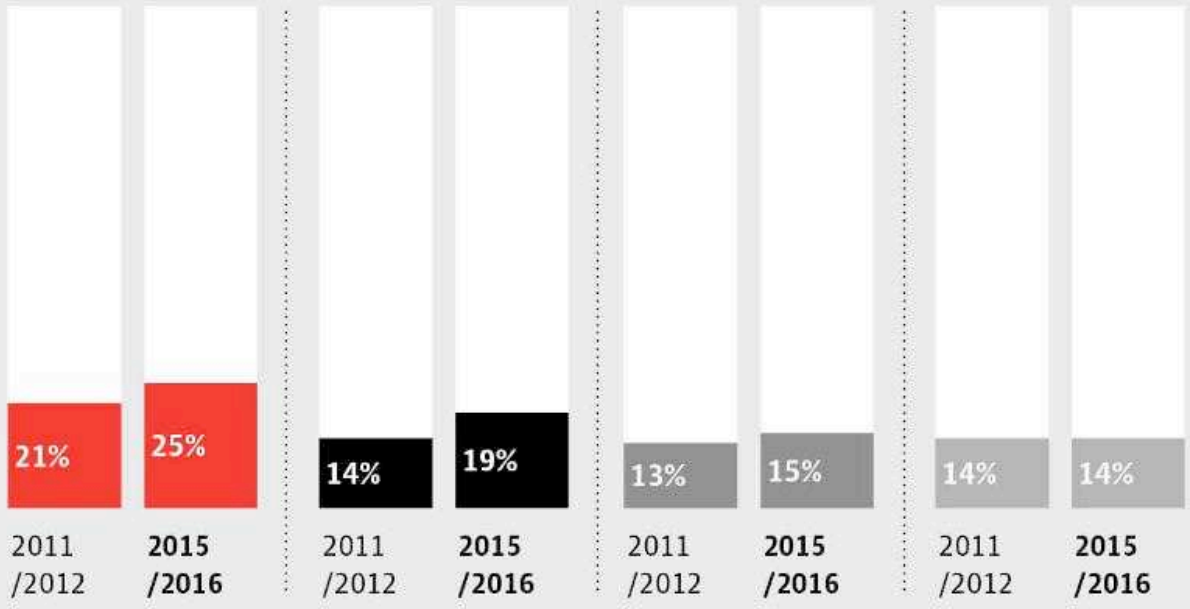

● Skolor med lägst andel högutbildade föräldrar (0–25 procent med eftergymnasial utbildning).
● Skolor med näst lägst andel högutbildade föräldrar (26–50 procent med eftergymnasial utbildning).
● Skolor med näst högst andel högutbildade föräldrar (51–75 procent med eftergymnasial utbildning).
● Skolor med högst andel högutbildade föräldrar (76–100 procent med eftergymnasial utbildning).

Källa: Skolverket

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“Underskott på pedagoger slår mot de svagaste

Lärarbristen drabbar de svagaste eleverna hårdast. Skolor i socioekonomiskt utsatta områden har betydligt lägre andel utbildade lärare än andra skolor, visar DN:s granskning.

Elevernas bakgrund har avgörande betydelse för skolresultaten. Sambandet är mycket starkt mellan kunskapsresultaten och föräldrarnas utbildningsbakgrund. Förhållandena står i bjärt kontrast till skollagens portalparagraf som betonar vikten av att alla barn i Sverige ska ha samma förutsättningar att klara skolan, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden.

Dagens Nyheter inleder i dag en granskning av den svenska lärarbristen – och kan nu visa hur just de svagaste eleverna drabbas hårdast av bristen på utbildade lärare. Skillnaderna är tydliga:

• I de skolor med lägst andel högutbildade föräldrar saknar 25 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen.

• I de skolor med högst andel högutbildade föräldrar saknar 14 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen.

Siffrorna rör läsåret 2015/16 och bygger på en datakörning som Skolverket har gjort på DN:s uppdrag. Gapet mellan de olika skolorna har dessutom ökat de senaste åren. Fyra år tidigare var andelarna 21 respektive 14 procent.

Flera studier har visat att lärarens kompetens och pedagogiska skicklighet är viktiga faktorer för elevernas utveckling. Lärare utan legitimation kan dessutom inte sätta betyg.

Niclas Westin, enhetschef på Skolverket, tycker att statistiken är intressant och att de stora skillnaderna bör studeras vidare:

– Siffrorna indikerar något oroande och det är mycket intressant att analysera. Skillnaderna blir tydliga när det kopplas till föräldrarnas utbildningsnivå på det här sättet. Forskningen är rätt entydig: utöver föräldrarnas utbildningsbakgrund är det den enskilde läraren som mest påverkar elevernas resultat. Ska skolan ha en utjämnande effekt och kompensera för föräldrarnas utbildningsbakgrund så blir ju den enda logiska slutsatsen att skolorna måste se till att de mest skickliga lärarna finns i områden där eleverna har som sämst förutsättningar.

Sverige har aldrig satsat så mycket pengar på grundskolan som nu. 2015 lade kommunerna för första gången över 100 000 kronor i snitt per elev och år. Fördelningen av pengar görs i allt större utsträckning utifrån skolornas elevsammansättning. Det innebär att skolor i utsatta områden får mer pengar än andra skolor. Därför har skolor med låg andel högutbildade föräldrar en högre lärartäthet. Men de ökade resurserna går alltså i stor omfattning till att rekrytera outbildade lärare.

Mara Westling Allodi är professor i specialpedagogik vid Stockholms universitet och dessutom ledamot i Skolkommissionen. Hon är bekymrad över att skillnaderna är så stora mellan olika grundskolor:

– Det borde vara utbildade lärare i alla skolor, inte bara i skolor i mer privilegierade områden. Resursstarka elever får också mer resursstarka organisationer och skolor, vilket är lite orättvist. Det borde finnas

mekanismer som kompenserar för detta och ger incitament för lärare att jobba i skolor i socioekonomiskt utsatta områden, vilket verkar ske i vissa kommuner, säger hon.

Kommuner som DN har varit i kontakt med vittnar om betydande svårigheter att locka duktiga lärare till skolor i utsatta områden. Det beskrivs också som ett problem med hög personalomsättning. En studie av organisationen Studieförbundet Näringsliv och samhälle (SNS) visade för flera år sedan på ett statistiskt samband mellan familjeinkomsten på skolorna och lärarnas egna gymnasiebetyg.

– En stor del av lärarna med peda-gogisk högskoleexamen väljer att undervisa i skolor där förutsättningarna är lite bättre. Man kan gissa sig till att löneläget eventuellt är bättre där och att skolorna framstår som mer attraktiva för en stor grupp lärare, säger Niclas Westin på Skolverket.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“**Fakta. Så gjorde vi undersökningen**
Skolverket har på DN:s uppdrag delat in landets skolor i fyra grupper baserat på socioekonomiska förutsättningar. För varje grupp finns uppgift om andel lärare som saknar pedagogisk högskoleexamen. Data finns för läsåren 2015/16 och 2011/12. “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Polismyndigheten får kritik för barn i arresten

Under ett år placerades nästan 2 700 barn i polisens arrester. Förhållandena i Sverige har tidigare kritiserats av FN:s barnrättsråd och nu begär Barnombudsmannen nya överläggningar med Polismyndigheten.

Från halvårsskiftet 2015 och ett år framåt sattes minst 2 685 barn mellan 15 och 18 år polisens arrest. Någon exakt siffra finns inte eftersom polisen saknar ett standardiserat system för statistik för barn.

Barnombudsmannen, BO, uppmärksammade problemet för fyra år sedan. När man då begärde ut siffror om hur många barn som frihetsberövats fick polisen räkna manuellt. Under ett år handlade det om drygt tre tusen barn, men polisen konstaterade att det fanns svårigheter med att lämna ett komplett och kvalitetssäkrat svar och lovade bättring.
Nu har Barnombudsmannen ställt frågan på nytt – och i princip fått samma svar.
– Även om antalet barn i arresten är något färre än för fyra år sedan är det alldeles för många. Det har inte heller skett några positiva förändringar när det gäller att standardisera statistiken när det gäller unga. Detta trots att Sverige har fått kritik från FN:s barnrättskommitté, säger Barnombudsmannen Fredrik Malmberg.
Även FN:s kommitté mot tortyr har haft synpunkter på förhållandena i Sverige. Kommittén kräver att Sverige helt avskaffar isolering av barn i såväl polisarrest som häkte.
BO har nu kallat Polismyndigheten till ett möte den 19 december.
– När vi har intervjuat unga beskriver de arresten som helvetet på jorden. Det är vanligt med självdestruktiva tankar. Som förhållandena

ser ut i dag är arresten en olämplig miljö för barn, säger Fredrik Malmberg.
Enligt ett lagförslag som syftar till att minska användningen av häktning kommer unga som häktas att i första hand placeras i ungdomshem.
Barnombudsmannen vill se en mer långtgående förändring när det gäller arresten. Barn som frihetsberövas bör placeras i förhörsrum under konstant bevakning. Ungdomshem är en bra lösning och häktet är ett bättre alternativ än arresten för barnen.
– På häktet har personalen utbildning i mänskliga rättigheter. Med den träning som personalen på arresterna har borde det vara en helt utesluten placering när det gäller unga, säger Fredrik Malmberg.
I en skriftlig kommentar säger inrikesminister Anders Ygeman (S) att han anser att det är en positiv utveckling att färre unga hamnar i arresten än vad tidigare statistik visat.
”Men det finns fortfarande saker att göra. Jag anser att framför allt isolering av barn och unga är något Sverige måste hantera bättre än i dag”, skriver Anders Ygeman i ett sms till DN.
Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se “

“Fakta. Frihetsberövade barn
Antal insättningar i arrest av personer under 18 år, från den 1 juli 2015 till den 30 juni 2016:
Polisregion Stockholm 959
Polisregion Väst 408*
Polisregion Syd 520
Polisregion Nord 170
Polisregion Bergslagen 103
Polisregion Mitt 308
Polisregion Öst 217
Totalt 2 685
**Innefattar svar från 3 av 5 polisområden.*
Källa: Polisen

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Strängare bankkrav kan slå mot Sverige

Nya internationella krav på bankerna slår särskilt hårt mot Sverige, varnar Bankföreningens vd Hans Lindberg. Enligt en ny rapport skulle det bli en förlust på cirka 45 miljarder per år, alltså 1,0 procent av BNP.

I dag, måndag, inleds ett möte i Chiles huvudstad Santiago som får stor betydelse för de svenska bankerna och Sveriges ekonomi.

Det är den internationella Baselkommittén, där riksbankschefen Stefan Ingves är ordförande, som ska enas om nya krav på bankerna.
– Vi är oroade, mest över på de långtgående krav som ställs från USA. För svenska banker och deras kunder blir följderna mycket kostsamma, betonar Bankföreningens vd Hans Lindberg.

Främst handlar det om ett förslag att bankerna i fortsättningen ska ha ett kapitalgolv för sin utlåning, oberoende av kreditrisker.

Dagens system, där bankerna sätter olika riskvikter på lån, skulle då delvis ersättas med ett system där riskerna i utlåningen värderas lika.
– För de svenska bankerna, som har låg risk i sin utlåning jämfört med banker i andra länder, skulle kostnaderna öka dramatiskt, framhåller Hans Lindberg.

Bankerna tvingas ta in mycket mer kapital, vilket i sin tur betyder högre räntekostnader för deras låntagare, poängterar han.

Detta får, enligt honom, även negativa effekter för Sveriges ekonomi. Följden skulle bli lägre investeringar, vilket betyder att produktionsnivån blir varaktigt lägre.

En ny rapport, som Bankföreningen publicerar på måndagen, ger stöd för denna uppfattning.

Enligt rapporten, som har utarbetats av konsultfirman Copenhagen Economics, skulle Sverige drabbas av en årlig produktionsförlust på cirka 45 miljarder kronor.

Detta innebär i så fall ett bortfall som motsvarar 1,0 procent av BNP per år. Tillsammans med redan införda kapitalkrav på bankerna handlar det om ett varaktigt tapp på minst 2,6 procent av BNP.

Även Peter Englund, professor i finansiell ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm, är skeptisk till ett generellt kapitalgolv:

– Frågan är om ytterligare restriktioner för bankerna behövs, med tanke på de regler som redan finns. För mig verkar det som om hängslen och livrem skulle kompletteras med en extra snodd för att hålla byxorna uppe, säger han.

I Sverige har Finansinspektionen gått emot ett kapitalgolv, medan Riksbanken har ställt sig positiv. Båda myndigheterna är företrädda vid Baselkommitténs möte i Santiago.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Skrivarverkstäder för barn fyller fem år

I dag firar Berättarministeriet femårsjubileum. I organisationens skrivarverkstäder har över 25 000 barn under de här åren fått utforska sin kreativitet genom skrivande. Den vill vara en demokratiinsats och hjälpa unga att bli engagerade samhällsmedborgare.

”ASTRONAUT!” skriker de 22 eleverna från klass 2A i Farsta Strandsskolan i kör innan ett metalliskt ljud hörs, och en lönndörr öppnas. ”Lösenordet är godkänt” säger en robotröst och barnen rusar in i rummet bakom Alien-affären. Där har de botaniserat bland välbehövliga resurser för månresor, som burkar med syre, tvåhuvade tröjor och glasögon för dem med ett extra öga i pannan.

Bakom dörren döljer sig redaktör Schwartz bokförlag. När eleverna satt sig i en cirkel hos bokförlaget, upptäcker de snabbt att stämningen på förlaget är låg. Redaktören är arg på sina anställda. De har ingen fantasi och producerar inga böcker som är tillräckligt bra för den strikta Schwartz. Och ännu argare blir redaktören över att det nu bjudits in en hel skolklass med åttaåringar för att hjälpa dem i sitt arbete. ”Barn kan väl inte läsa eller skriva?” undrar hon argt till barnens protester.

Men det visar sig snart att barnen visst kan hjälpa förlaget. Snart sitter hela klass 2A tillsammans och författar en historia om en treögd alien som bor i en krater, och försöker hjälpa sin kompis, den tiobenta ormen, att nå sin dröm om att bo i en grön marsipanbuske.

– Hur skriver man en bra historia? frågar en av volontärerna.

– Man ska hitta på något som aldrig har varit.

– Man kan fråga barn om vad de tycker är roligt att höra om, föreslår eleverna.

Redaktör Schwartz bokförlag som barnen specialinbjudits till för att bidra med sin expertis, är inhyst i stiftelsen Berättarministeriets lokaler i Hagsätra centrum. I år fyller stiftelsen fem år, och förutom i Hagsätra har man också skrivarverkstäder i Södertälje och Husby i Stockholm.

Förutom programmet Redaktör Schwartz bokförlag, som besöks av skolklasser, har de flera aktiviteter där barn får öva sin kreativitet och sitt skrivande. I ”Historieskrivarna” samarbetar man med Hallwylska museet och låter elever använda historiska föremål för att stimulera sin fantasi. Med ”Tidningsskaparna” blir eleverna journalister i Berättarministeriets magasin.

Alla aktiviteter är volontärdrivna. När Farsta Strandsskolans klass 2A är på besök finns fyra volontärer och två anställda på plats för att stötta dem i sitt skrivande.

– Jag tycker hela konceptet är fantastiskt, och nu har jag möjlighet att engagera mig i en fråga som jag brinner för. Alla behöver ju språket för att klara sig i livet, säger volontären Marie Bergman, som under dagens övning har ansvar för att skriva ned det som eleverna hittar på till en färdig bok.

Amanda Bengtsson är programsamordnare för Berättarministeriet i Hagsätra.

– Nästan varje gång är det någon elev som går från att ha lågt självförtroende till att i slutet av aktiviteten ställa sig upp och berätta en historia den själv skrivit, det är häftigt att se. Att vara en peppande vuxen är nog det roligaste med det här jobbet, och att man märker att vårt sätt att jobba uppmanar till lustfyllt -lärande, säger hon.

Dilsa Demirbag-Sten, journalist och författare, är verksamhets-ledare för Berättarministeriet. -Organisationen grundades 2011, då det politiska läget var ett annat än i dag. Men redan då såg hon att det fanns klyftor i samhället som skulle kunna orsaka problem.

– Man kunde redan då läsa av de stora samhällsförändringarna som skedde, med många arbetslösa som inte kunde få jobb i vissa områden, och sjunkande studieresultat, framför allt i socioekonomiskt utsatta områden. Då förstod man att det här inte kommer att bli bra. Vi ville inte bara titta på när det hände, -säger hon.

Berättarministeriet vill hon ska vara ett stöd för lärare för att öka kunskapsnivån hos barn. Visionen är att alla ska vara trygga i det skrivna ordet, och därför kunna delta aktivt i samhällslivet. Berättarministeriet är en demokratiinsats, säger hon.

– Det mest elementära i samhället är kunskapsnivån, och hela den fria världen är en skrivkultur. Text är överlägset vad gäller kunskapsackumulation. Med text kan du göra dig hörd, ta del av dina fri- och rättigheter och bli en samhällsmedborgare. Det är grundförutsättningen för demokrati.

Sedan starten 2011 har över 25 000 barn i 872 klasser deltagit i någon av organisationens aktiviteter för att främja skrivandet hos barn och unga. Under hösten 2017 ska man också etablera sig i Göteborg och hoppas på en spridning även till Malmö. De utvärderingar man gjort

med lärare har visat att de ser verksamheten som ett stort stöd i sin undervisning.

– Vi kan berättande, och förstår vikten av den för inlärningen. Vårt mål är att göra inlärningsprocessen så rik som möjlig och ge den flera dimensioner. Vi ser att lärarna vill ha mer, och att vi är relevanta för lärarna är det viktigaste, för det är vårt uppdrag. Och så klart att det har betydelse för barnen, för vi vill att de ska upptäcka hur roligt det är att läsa och skriva hos oss, och de vittnesmålen får vi dagligen, säger Dilsa Demirbag-Sten.

Det två timmar långa besöket hos redaktör Schwartz är nästan över. Eleverna har förutom att tillsammans skriva en berättelse också fått skriva och illustrera sina egna historier. Nu ska de läsa upp sina alster för klasskamraterna. En och en ställer de sig upp och delar med sig av historier om utomjordingar, chihuahuahundar och nya kompisar till publikens applåder. Och när redaktör Schwartz åter nås på telefon är hon i en helt ny sinnesstämning.

– Jag är så glad. Jag har precis läst en fantastisk berättelse, som jag skickade direkt till tryckeriet. Alla i den här klassen är riktiga författare, utropar redaktören nöjt, innan alla elever får ett tryckt exemplar av den bok de tillsammans författat.

Och även eleverna är nöjda med vad de skapat.

– Det var roligast när man fick läsa upp sin berättelse, för det kändes kul. Redaktören var väldigt arg i början, men sen blev hon glad för att vi skrev så bra, säger åttaåriga Samer Ali innan klassen ska ta tunnelbanan tillbaka till skolan.

– Jag lärde mig ett nytt ord i dag: redaktör. Men det roligaste var att komma på lösenordet, så att vi kunde komma in till bokförlaget, tycker Maja Larsson.

– Jag vill nog bli författare. Det verkar kul att skriva, säger klasskamraten Vilhelm Björk.

Elevernas lärare, Marianne Heinnets, är också nöjd med besöket, trots att hon och de andra två lärarna fått lämna ifrån sig ansvaret för eleverna i några timmar.

– Jag gillar att den här verksamheten finns i områden, där barnen kanske behöver extra stöd med språket. Jag hoppas att eleverna blir inspirerade att använda sin kreativitet mer. Det var så kul att se dem samarbeta och skriva en berättelse tillsammans, säger hon.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se Berättarministeriet.”

“Partipolitiskt och religiöst obunden stiftelse som driver skrivarverkstäder för barn i Hagsätra, Husby och Södertälje. Under hösten 2017 expanderar man även till Göteborg.

Visionen är ett samhälle där alla är trygga i det skrivna ordet och har förutsättning att aktivt delta i samhällslivet.

Verksamheten vänder sig framför allt till barn i årskurs 2-5. Med hjälp av olika volontärdrivna program får elever möjlighet till ett lustfyllt lärande för att höja sina studieresultat. “

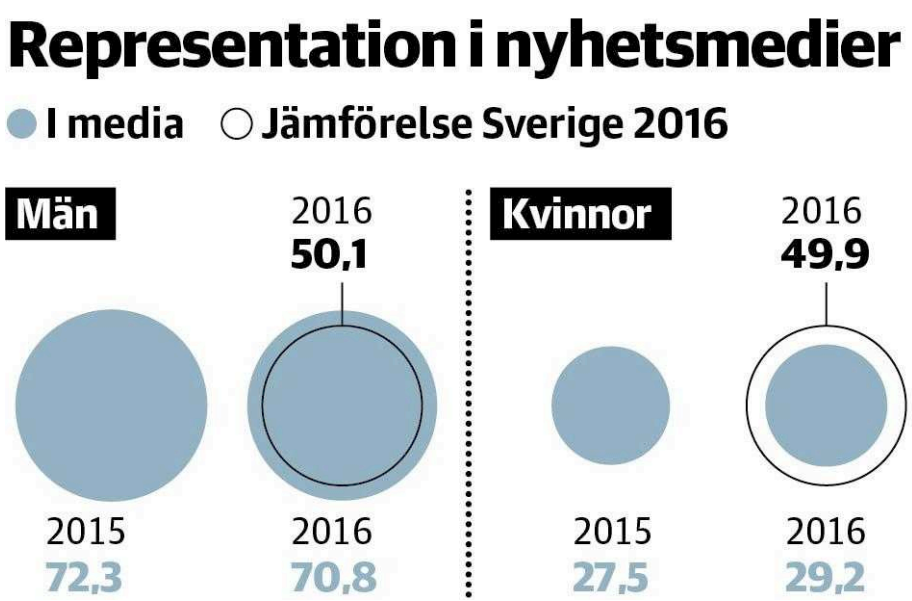

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Fortfarande ojämlikt i svenska nyhetsmedier

Medier.
Rättviseförmedlingen har för andra året kartlagt representationen i Sveriges största nyhetsmedier. Och studien visar att kvinnor och personer med utomnordisk bakgrund fortfarande är starkt underrepresenterade i bevakningen.

– Det står still, och det är dags att göra någonting åt det här. I ett land som Sverige som slår sig för bröstet vad gäller jämställdhet så har vi ändå nöjt oss med ojämställdhet och det tycker jag inte är rimligt, säger Seher Yilmaz, ordförande för Rättviseförmedlingen.

Studien visar att bara 29,2 procent av dem som kommer till tals i media är kvinnor, jämfört med nästan 50 procent i befolkningen.

– Nyheterna är en arena för det offentliga samtalet, och blir vissa röster exkluderade så skapar det ett problem. Det finns också ett uppdrag att beskriva verkligheten, och den verklighet som nu visas ger en skev bild, vilket är problematiskt.

Studien visar också att bara tre av tio experter som uttalar sig i medierna är kvinnor. De flesta av experterna är forskare eller på något sätt knutna till universitetsvärlden, vilket är en värld som i stort är jämställd. Ändå är de flesta experter som tillfrågas i medierna män.

– De som får vara experter skapar en bild som sätter sig hos allmänheten. Och den bild som nu ges är att de som är trovärdiga nog att förklara samhället för oss är män, säger Seher Yilmaz.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Var är forskarna?

Journalisterna har tagit över samhällsvetarnas roll på bokmarknaden. Mikael Holmqvist efterlyser fler forskare som vågar och kan fördjupa bilden av Sverige.

I kväll delas årets Augustpris ut, men bland de nominerade finns ingen samhällsvetenskaplig bok – och så har det sett ut under senare år. I stället är det böcker skrivna av journalister som dominerar scenen. Bortsett från den utgivning som sker av kursboksförlagen och några mindre fackboksförlag är det ovanligt att det ges ut samhällsvetenskapliga böcker. De större allmänna förlagen väljer att satsa på samhällsböcker skrivna av journalister.

Förra årets uppmärksamhet av såväl min bok om Djursholm som sociologen Roland Paulsens ”Vi bara lyder” är dock aktuella exempel på att det finns ett allmänt intresse för – och behov av – samtidsbeskrivningar som journalister inte alltid är förmögna att göra. Om Djursholm har journalister gjort flera reportage, men dessa har som regel inte varit speciellt informativa. Det har helt enkelt krävts en forskningsstudie för att på ett substantiellt sätt förklara detta samhälles betydelse och funktion.

I andra länder – Tyskland, Frankrike, USA – verkar samhällsvetare ha en självklar roll i den allmänna debatten, där deras böcker läses och kommenteras brett. Några aktuella exempel på forskare som syns och hörs är Zygmunt Bauman, Thomas Piketty och Robert Putnam. Men även klassiska namn som Max -Weber, Karl Marx, Alexis de Tocqueville och Emile Durkheim nämns flitigt. I dessa länder finns liksom i Sverige en livaktig och inflytelserik samhällsjournalistik, men den är inte lika dominerande i det allmänna samtalet.

Det finns flera likheter mellan samhällsvetare och samhällsjournalister och gränserna mellan vad som är forskning och vad som är journalistik kan ibland vara svår att dra. Men journalister är inte forskare. De arbetar under delvis andra betingelser och med delvis andra metoder. De har god tillgång till det som man skulle kunna kalla för vardagsspråket, men saknar ofta den nyanserade vokabulär som en solid teoretisk analys av empiriska observationer möjliggör. De saknar också ofta möjlighet att arbeta under lång tid med samma fråga – och, inte minst viktigt, deras arbeten utsätts inte för motsvarande kritisk granskning som samhällsvetenskaplig forskning oftast är underkastad.

Journalister har emellertid ofta en sällsynt förmåga att vara relevanta; de är ofta skickliga på att fokusera frågor av betydelse och aktualitet för många människor och de har därtill som regel en god förmåga att kommunicera och beskriva fenomen på ett sätt som gemene man kan förstå. Att skriva läsvärda berättelser låter sig inte alltid förenas med den akademiska prosans form. Å andra sidan finns goda exempel bland humanisterna att denna svåra balansgång går att hantera. Dick Harrison, Svante Nordin, Sven-Eric Liedman och den nyligen avlidna Karin Johannisson är alla historiker som utifrån sin forskning skrivit böcker som blivit lästa av många.

Kräftgången för svensk samhällsvetenskap i debatten i allmänhet och i Litteratursverige i synnerhet kan vändas. Förlagen måste inse att det finns en marknad för den samhällsvetenskapliga litteraturen. Journalister och litteraturkritiker måste bättre uppmärksamma svensk samhällsvetenskap och hålla sig à jour med vad som händer i forskar-

världen. Delvis är det en kompetensfråga: det behövs kanske fler samhällsvetare bland journalister och förläggare som kan förstå värdet av samhällsvetenskaplig forskning?

Augustprisjuryn och andra prisnämnder för fackböcker behöver vidga sina referensramar och se som ett av sina uppdrag att uppmärksamma den svenska samhällsvetenskapliga litteraturen.

Men lösningarna måste också sökas inom universitetsvärlden. Inom de flesta samhällsvetenskapliga ämnen i dag är det knappt meriterande att skriva böcker på svenska och få dem utgivna på allmänna svenska förlag. I stället premieras mer eller mindre starkt internationell publicering på engelska i akademiska tidskrifter utifrån en tanke om att akademin ska vara internationell och inte provinsiell. Gott så, men resultatet har blivit att samhällsvetare lever mer och mer i en introvert ”publish or perish”-kultur med föga intresse av att kommunicera med andra än sig själva.

Den tendensen underblåses vid tjänstetillsättningar och ansökningar om forskningsanslag, som i dag betonar förmågan att publicera artiklar på engelska i akademiska tidskrifter framför någonting annat. Artikelformatet passar också dåligt för omfattande empiriska studier, med resultat att mycket av samhällsforskningen blivit alltmer specialiserad och snäv.

Det är utmärkt att ekonomer och statsvetare är aktiva på tidningarnas debattsidor och på det sättet bidrar med sina perspektiv och analyser. Det är också bra att det då och då skrivs artiklar av andra samhällsvetare på tidningarnas kultursidor och i samhällsmagasinen. Men som källa till allmän bildning och reflektion är boken utan konkurrens.

Sverige har många duktiga samhällsjournalister, men att det i princip enbart är de som skriver de omtalade och lästa böckerna om aktuella problem och frågor i vårt samhälle, nomineras till Augustpriset och får liknande uppmärksamhet, är inte bra för mångfalden av perspektiv och analyser som kan erbjudas den bredare allmänheten.

Kanske är dock dekonsekreringen av samhällsvetare som ”public intellectuals” och opinionsbildare bara ett av flera uttryck för det Sverige som håller på att bli till, i enlighet med min (samhällsvetenskapliga!) analys av Djursholm som ”Sveriges ledarsamhälle”; där vad som sägs är mindre viktigt än hur det sägs. Och där människors inflytande och position i samhället har mer att göra med deras sociala, kommunikativa och estetiska förmågor än vad de faktiskt kan och vet.

Mikael Holmqvist, docent i sociologi och professor i företagsekonomi. Författare till ”Djursholm – Sveriges ledarsamhälle” (Atlantis, 2015) “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

”Jag känner mig ofta rädd – de vill egentligen inte köra mig”

“Uteblivna bilar och ovisshet kring färdtjänsten påverkar livet på flera plan. Både jobb och familj blir lidande när timmar måste spenderas på okända platser utan möjlighet att ta sig hem. I lördags skrev DN om chaufförernas hårda villkor efter det nya avtalet. Nu berättar brukarna om situationen.

Susanna Dahlin, Johan Larsson, Joakim Nömell och Urban Eriksson är synskadade och är beroende av tjänsten för att kunna leva ett normalt liv.

De beskriver situationen som att det är som att stå vid en tågperrong och vänta i två timmar utan att få någon information om när eller om tåget kommer. När du sedan ringer till kundtjänsten för att meddela att inget tåg har kommit hamnar du i en telefonkö, där du kan behöva vänta 40 minuter på att komma fram. Även om du mot förmodan skulle ha tid och energi att stå i tele-fonkön, måste du sedan gå in och anmäla det uteblivna tåget på en hemsida, efter att du har kommit i kontakt med kundtjänst. Tänk dig sedan att ha det så varje dag. Ungefär så ser färdtjänstsituationen ut, berättar de.

Efter sommaren har det blivit en klar försämring, upplever alla fyra. Susanna Dahlin arbetar till vardags som punktskriftslärare. Förändringen har gjort hennes vardag osäker, då hon inte kan räkna med att få en bil.

– Jag mår så dåligt av det här. Det påverkar mitt liv, innebär mycket stress och jag får svårt att sköta mitt jobb. Jag kan vara på jobbet halv tio när jag egentligen börjar klockan åtta. Jag vet heller aldrig när jag kommer hem, säger Susanna Dahlin.

För personer med funktionsnedsättningar, som till exempel synskador, ska färdtjänsten fylla samma funktion som kollektivtrafiken gör för andra. Många har inget annat alternativ. En person som helt saknar syn kan omöjligt ta sig till tåg eller tunnelbana på egen hand på en okänd plats.

Johan Larsson beskriver situation en inom färdtjänsten som ”katastrofal” och säger att det är en bra dag om det ”bara” krävs en timmes väntetid.

– Familjen äter middag utan mig, det är ingen idé att vänta, säger han.

För att kunna spendera mer tid med familjen ska han nu gå ned i arbetstid som projektadministratör, vilket påverkar lönen. Svårast är det att få en bil sent på eftermiddagen medan tidiga morgnar är lite lättare. Arbetsplatsen ligger centralt i Stockholm, vilket också är en faktor som gör att det är svårare att få en bil, menar han.

– Om jag beställer en bil efter klockan 15 så kommer det ingen, säger Joakim Nömell, datapedagog.

Det här innebär att dagarna måste planeras noggrant. Hembesök som ingår i hans tjänst kan bara göras vissa tider. Ett besök på eftermiddagen kan innebära att det inte finns möjlighet att ta sig hem efteråt. Joakim Nömell beskriver också utsattheten han upplever när bilarna inte dyker upp.

– På jobbet eller hemma går det alltid att göra något annat under tiden men det är inte alltid så roligt att stå i ett trapphus eller sitta hemma hos någon brukare och vänta, säger han.

När DN:s fotograf ska fånga hemfärden på bild blir det tydligt att tidspassningen inte fungerar. Både Susanna Dahlin och Joakim Nömell har beställt bilar till klockan 15. Susanna Dahlin har tur, bilen är bara en kvart sen. Joakim Nömell däremot, kommer inte i väg från jobbet förrän nästan en och en halv timme senare, klockan 16.20. Då har bokningen, som har gått via ett taxibolag, gått över till ett annat. Föraren som kommer till platsen anser därför att bilen bara är lite försenad och är irriterad över att Joakim inte står på gatan och väntar, i en av Stockholms mest trafikerade korsningar.

– Det är samma sak vecka ut och vecka in. Det påverkar livet. Det är barn som ska hämtas och lämnas och aktiviteter är i princip bara att glömma. Kommer jag hem till middagen är det bra, säger Joakim Nömell.

Joakim Nömell upplever det som att han hamnar i ett underläge på jobbet när livet måste anpassas efter färdtjänsten och fritid finns det inte plats för.

Kollegorna berättar att många ger upp och ringer Taxi Stockholm i stället, vilket kan bli en dyr historia. Det är inte ovanligt att ligga ute med 10 000 kronor. När vädret är dåligt, som vid snökaoset i början på november, blir situationen ännu värre eftersom fler då vill åka taxi.

– Vi kommer i sista hand, säger Susanna Dahlin.

– Dessutom har bemötandet blivit sämre och jag känner mig ofta rädd. De vill ju egentligen inte köra mig, säger hon.

Chaufförer som säger ”vi tjänar inget på er” eller ”du ska vara glad att jag plockar upp dig” har blivit vardag, berättar de. Dessutom upplever de att många chaufförer hittar dåligt, pratar i telefonen eller tankar medan passageraren sitter i bilen. De har också hört om kvinnliga passagerare som utsätts för sexanspelningar. De berättar även att det är vanligt att chauffören inte vill köra fram till dörren och kan säga att de har stannat till i närheten, vilket ställer till det för en person som inte kan se, speciellt i ett okänt område. Andra gånger har det hänt att de fått uppmaning från resegarantin att ”vinka in en taxi från gatan”.

– Hur ska vi kunna göra det? Vi ser ju ingenting. Ska vi stå där på gatan och vinka ut i luften i all oändlighet och hoppas på att det kör förbi en bil? säger Urban Eriksson som arbetar som handläggare.

DN har även talat med tre andra personer utan relation till varandra som använder färdtjänst, som vill vara anonyma. En äldre man vittnar om en ilsken taxichaufför som inte låste fast hans elmoped i bilen.

– Det var en skräckfärd. Han sade att han skulle släppa av mig vid Skanstull trots att jag skulle till Hammarby sjöstad eftersom han inte hittade dit. När jag sade emot hotade han med att ta med mig hem. När jag vägrade kliva ur släpptes jag i stället av på en annan gata än den jag bor på, säger mannen.

En kvinna som använder färdtjänst efter en vårdskada vill vara anonym av rädsla för inte bli upplockad av chaufförer alls i framtiden. Hon bestämde sig för att börja föra anteckningar med statistik över åkturerna. När DN träffar henne har detta gjorts i några månader. Det finns noga antecknat vilken veckodag körningen gjordes på, längd på resa och ankomsttid. Chaufförernas bemötande har också antecknats utifrån olika kriterier.

– Jag började se ett mönster. Jag minns inte den dagen någon kom i tid sist och jag har aldrig blivit så illa behandlad som jag blir. Det finns vissa som är underbara också men 80 procent i min statistik visar inte förståelse för personer med funktionsnedsättningar. Många kommer med kladdiga förslag och frågar om jag har man, eller säger att jag kan få somna på deras axel. Droppen blev när jag talade med en 94-årig dam som hade väntat på färdtjänst i 2,5 timmar på sjukhuset, säger kvinnan.

– Färdtjänsten är som ett lackmuspapper på hur det ser ut i samhället. Politikerna vet inte hur det är att vara funktionsnedsatt och vara utelämnad i en samhällsservice som inte fungerar. Det går inte att köpa en vara billigt utan att titta på kvaliteten. De lever i en helt annan verklighet.

Hon berättar att problemen med färdtjänsten begränsar hennes livsutrymme.

– Jag kan inte räkna med färdtjänsten längre utan får se till att det är någon som hämtar mig. Det är de allra svagaste i samhället som drabbas.

Bakom förändringen inom färdtjänsten finns ett nytt avtal mellan landstinget och taxibolagen Taxi Kurir och Taxi 020, som nu är en del av Sverigetaxi. Avtalet började gälla i februari. I DN:s artikel i lördags gav chaufförer och ansvariga för det nya avtalet sin bild av hur färdtjänsten fungerar. Där uttryckte Fredrik Wallin (KD), ordförande i färdtjänstutskottet, att avtalet är ”det bästa vi haft” men medger att förväntningarna på utförarna varit högre än vad som uppfyllts.

Ida Yttergren ida.yttergren@dn.se “

“Fakta.

Färdtjänst är kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättning och regleras i lagen om färdtjänst.

Den är till för dem som har väsentliga svårigheter att resa med den allmänna kollektivtrafiken. Färdtjänst kräver särskilt tillstånd och erhålls efter läkarutlåtande och enskild prövning.

Resemöjligheten sträcker sig över hela länet och sker med taxi, rullstolstaxi eller bår.

I Stockholms län har kommunerna överlåtit sitt lagstadgade ansvar för färdtjänsten till landstinget som gett trafikförvaltningen (SL) uppdraget att sköta färdtjänsttrafiken.

Resorna utförs av upphandlade taxi-, buss- och specialfordonsföretag.

Källa: SLL “

DN MÅNDAG 28 NOVEMBER 2016

“ Staden siktar mot fossilbränslefritt

Stockholm antar i dag en klimatstrategi för att bli fossilbränslefritt till 2040. Skåne och Oslo vill dock ställa om redan om fyra år. – Jag förstår inte hur de ska klara det, 2040 är mer realistiskt, säger miljöborgarrådet Katarina Luhr (MP).

När Stockholms stad 2014 skärpte målet att vara fossilbränslefritt till 2040 gav det världseko men staden har på kort tid blivit omkörd av flera europeiska städer. Oslo och Skåneregionen lovar att vara fossilbränslefria till 2020, Köpenhamn till 2025 och Reykjavik till 2030.

– Vi klarar inte fossilfritt till 2020 i Stockholm, Vi ser inte hur vi ska kunna få bort alla fossildrivna bilar på fyra år. Det vore fantastiskt om de lyckades men jag förstår inte hur, säger Katarina Luhr.

Strategin visar hur målet ska nås och är en tydlig signal till stockholmare och näringsliv att ställa om när inte ens Essingeleden längre kan trafikeras av bensinbilar.

Men fossilbränslefritt är ett klurigt begrepp. Stockholms delmål är att minska koldioxidutsläppen till 2,3 ton per person till 2020. Då räknas varken utsläpp från konsumtion, internationellt flyg eller sjöfart in. Brommaflygets utsläpp räknas upp till 910 meter ovanför marken, resten av resan hamnar i någon annans koldioxidbudget.

– Vi har satt en ostkupa över Stockholm och det är utsläppen här som vi ska ta bort. Man kan tycka att det är fånigt att vi inte räknar utsläpp utomlands. Och det är ett problem eftersom våra stora utsläpp sker utomlands, men de är också svåra att beräkna, säger hon.

Stockholmarnas verkliga koldioxidavtryck är betydligt högre än de 2,5 ton koldioxidekvivalenter som anges i dag, enligt beräkningar handlar det om cirka tolv ton.

– Även om vi bara räknar Stockholms egna utsläpp ligger vi för högt. En hållbar nivå globalt är bara ett drygt ton per person och då ingår allt. Därför måste vi jobba även med andra utsläpp.

Strategin har mätbara mål inom allt från bostadsbyggande, energiutveckling och infrastruktur till avfallshantering, Transporter är den största utmaningen och står för tredjedel av utsläppen. Stadens bilpark måste bytas ut inom 24 år och ersättas med elbilar och fordon drivna med förnybart bränsle. Bensinstationer kommer då även förbjudas inom stadsgränsen. Staden vill inrätta flera miljözoner när regeringen ger klartecken. Norra Djurgårdsstaden är aktuell då stadsdelen ska vara fossilfri redan 2030.

– Vi vill ha utsläppsfria zoner där man bara får köra elfordon eller på förnybart tidigare. Spårvagnen dröjer till Norra Djurgårdsstaden och vi har tyvärr ingen bra kollektivtrafik dit, där handlar det om bättre samarbete med SL och regionen.

Stockholms näst största klimatbov är kolvärmekraftverket i Värtan som ensamt står för en femtedel av utsläppen. Enligt strategin ska verket fasas ut 2020 men Fortum Värmes egna mål är först 2030. En avvecklingsplan ska vara klar nästa år.

Staden ska även öka matavfallsinsamlingen från dagens 25 procent till 70 procent till 2020 och egenproducerad solel ska täcka minst tio procent av elbehovet. Att minska elbehovet i takt med byggande av tiotusentals bostäder och fler invånare blir en utmaning. Till förfogande har staden en klimatmiljard under fyra år som redan är halvt uppäten.

– Det kostar väldigt mycket initialt att exempelvis bygga ett nytt värmekraftverk, men solelen blir ju nästan gratis. Byggprocessen kräver kortsiktigt stor energiåtgång med stora utsläpp, men väl byggt blir det en vinst att bygga tätare och mer energieffektivt, säger Katarina Luhr.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

“ **Fakta. Tre klimatforskare granskar Stockholms nya klimatstrategi för DN**

Dr Wendy Broadgate, global hub director, Future earth:
Stockholm visar ett genuint ledarskap genom att anta en detaljerad plan för en fossilfri stad 2040 – även om Köpenhamns ambition är att bli fossilfria till 2025. Transformationen av vägtrafiken till 100 procent förnybara bränslen måste ges högsta prioritet. Det är inte tillräckligt kraftfullt betonat i strategin.”

Dr Stephan Bartel, Stockholm Resilience centre:
Stockholm visar att man vill ta en internationell tätposition. Den nya inriktningen kommer lämpligt då de globala fossila utsläppen äntligen verkar plana ut. Den skapar möjligheter för nya innovationsnischer så att Sverige kan forma nya marknader i den fossilfria ekonomin. Den innebär samtidigt stora utmaningar för invånarna, då Stockholm är inne i ett nytt miljonprogramsbyggande. Omställningen och miljonprogrammet bör användas som gemensam hävstång mot hållbar stadsutveckling där nya innovationsnischer premieras för en grön, mångskiftande och attraktiv arkitektur. Det gäller även innovationer inom kollektivtrafik, cykling, klimatsmarta teknologier och sociala innovationer på gatunivå.”

Dr Erik Pihl, Future earth, Stockholm:
Klimatstrategin måste riktas mer mot innovationer inom transportsektorn. Till exempel att göra tåg mer attraktivt än flyg och få människor att åka kollektivt i stället för att ta bilen. Stockholms rusningstrafik kan lösas med infrastrukturlösningar som att bygga studentbostäder närmare universitetet, bygga fler cykelstråk, och att använda it för smartare transporter.

Att fasa ut dieselbilar tidigare, kanske redan 2025, skulle ge stora hälsovinster och bättre luftkvalitet utöver lägre utsläpp. Stockholm borde även införa ett innovationspris för transport-lösningar som kan implementeras redan om 5–10 år.” “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Kunskap på beställning

Att forska fritt är stort – att forska rätt är större. Det har varit många ministrars devis när de i ena stunden sjungit den akademiska frihetens lov bara för att i nästa minut komma dragandes med ”strategiska satsningar” – snarare politiska kelgrisar – som universiteten sedan tvingats ta hand om.

Forskningsminister Helene Hellmark Knutsson (S) deklarerade på måndagens DN Debatt att hon härmed bryter mot denna kortsiktighet och politiska övertro på den egna förmågan. Samma dag presenterade hon regeringens stora forskningspolitiska manifest, propositionen ”Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft”. Så hur märks skiftet? Vad är det för ”nytt fokus” som regeringen Löfven för in i forskningspolitiken?

Om det finns en sammanhängande filosofi bakom förslagen är den väl dold under en matta av gåtfulla modefraser. Just ”samverkan” och ”utmaningar” är ledorden (samverkan nämns över 200 gånger i propositionen).

Det är ingen nyhet, men regeringen tänker bland annat lägga om systemet för anslagsfördelning. Alliansregeringen och de dåvarande folkpartistiska ministrarna införde en modell med kvalitetskriterier. Förmågan att publicera sig, bli citerad och locka extern finansiering skulle premieras. Det finns en stark logik i denna tanke, men det har också legat något i kritiken att bedömningen blev fyrkantig.

Snarare än att rätta till det vill dock Helen Hellmark Knutsson komplettera med ett nytt och ännu mer godtyckligt kriterium. Statliga medel ska fördelas ”utifrån lärosätenas samverkan med det omgivande samhället”. Vad betyder det? Dessvärre har regeringen inte hunnit utreda frågan. Ett grundtips är att projekt som omedelbart kan dra uppmärksamhet till sig kommer att gynnas på bekostnad av bland annat grundforskning.

Tendensen förstärks av regeringens vilja att ”möta samhällsutmaningar”. På måndagens pressträff pekade forskningsministern ut tre viktiga områden och två särskilda nationella utmaningar, som hon förklarade ska bemötas med sex nationella forskningsprogram.

Resonemanget är starkt politiserat. Socialdemokratiska slagord har letat sig in i propositionens formuleringar, som att akademin ska ”stärka samhällsbygget”. Regeringen skriver bland annat att ”forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett hållbart, solidariskt, jämlikt och jämställt samhälle”.

Miljöpartister hittar också sina favoriter. Cirkulär ekonomi ringas in som ett intressant fält och i ett avsnitt om forskning för en social bostadspolitik understryks till exempel vikten av ”icke-kommersiella mötesplatser”. Men vad gör rödgrönt motstånd mot gallerior och köpcentrum i forskningspolitikens styrdokument? Det är inget recept för viktiga fynd utan för fruktlösa, politiska forskningsprojekt.

Det finns en icke-kommersiell mötesplats där nya idéer har fötts, mänskliga framsteg gjorts och problem lösts i över 500 år. Den kallas – lite mossigt, möjligen – för universitetet. Kanske är det en romantisk

föreställning att vetenskapen av egen kraft kan identifiera mänsklighetens problem och erbjuda förklaringar, ibland även lösningar.

En mer krass syn på akademin präglar regeringens proposition och återspeglas i det återkommande begreppet ”forskningsutförare”.

Kruxet är att viktiga genombrott sällan kan kommenderas fram. Faran med att skriva detaljerade instruktioner om samhällets olika strategiska behov är att forskningen tvingas gräva där den står. Men det var, som någon har påpekat, inte stearinljusforskare som löste samhällets belysningsutmaning på 1800-talet. Elektriciteten kom från ett annat håll.

Redan i sin första regeringsförklaring lovade Stefan Löfven att ”prioritera upp” basanslagen för forskning. De som hoppades på att politiken skulle ta ett strategiskt steg tillbaka lär ha blivit besvikna, liksom de som förväntade sig meningsfulla höjningar av anslagen. Enligt beräkningar som stiftelsen Forska Sverige redovisade på måndagen sjunker anslagen till medicinsk forskning som andel av BNP fram till år 2020.

Många fler miljarder är inte nödvändigtvis vad universiteten behöver. Hellmark Knutsson sa själv på måndagen att pengarna inte förväntas räcka till fler händer i labben utan ska stärka kvaliteten. Men hur? I en tid då kunskapen är hotad och kunskapslandet Sverige är på nedgång behövs ett svar. Regeringen ger inget.

DN 29/11 2016 “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

”Den som har ett faktiskt behov av stöd ska få det”

“Regeringen tydliggör mål. Redan nu, innan utredningen om LSS är klar, kommer regeringen att lämna förslag på områden som skapat oro och svårigheter för personer med funktionsnedsättning. Med de här åtgärderna vill vi komma tillrätta med problem och få underlag kring eventuella ytterligare förändringar, skriver Åsa Regnér (S).

Lagstiftningarna om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (LSS) och assistansersättningen är viktiga lagstiftningar som har ambitionen att personer med funktionsnedsättningar ska kunna leva sina liv i delaktighet och självständighet. Det är rättighetslagar som förbättrat och förbättrar livet för tusentals människor i vårt land.

För att regelverken ska leva upp till sina ambitioner behöver de moderniseras och förbättras. Därför har regeringen också tillsatt en större statlig utredning, men redan nu agerar regeringen och kommer att lämna förslag på områden som skapat oro och svårigheter för personer med funktionsnedsättning. Det handlar bland annat om:

Regeringen tydliggör målet i regleringsbrevet inför nästa år.

Regeringen avser att lägga fram ett lagförslag för att det förhöjda timbeloppet ska kunna variera över en längre period än en månad.

De senaste tio åren har kostnaderna för assistansersättningen nästan fördubblats, från 16 till 30 miljarder kronor och antalet timmar som man får hjälp har i genomsnitt ökat från 103 till 127 timmar per vecka. Enligt de aktuella prognoserna kommer staten om några år att lägga

ytterligare drygt 3 miljarder kronor varje år jämfört med 2015. Antalet timmar per vecka som brukare i genomsnitt får hjälp förväntas fortsätta att öka. Samtidigt finns en oro för att förändringar ska leda till försämringar.

Regeringen gav Försäkringskassan ett mål för 2016, där en formulering löd att myndigheten ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar. Det har aldrig varit fråga om att minska antalet timmar för personer som har rätt till dem, utan om att medel ska användas såsom det var avsett.

Vi vet att assistansersättningens utformning innehåller drivkrafter för bolag att öka antalet timmar. I den statliga om assistansersättningens kostnader (SOU 2012:6) pekade de på problem med att medel används till annat än vad som var avsett och på att de ekonomiska drivkrafterna i ersättningssystemet kan leda till överutnyttjande. Enligt Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF rapport 2015:9) gör många bolag vinst på varje beviljad timme.

Andelen privata bolagen har stadigt ökat och utgör idag 65 procent av anordnarna. Idag finns det hela 1000 bolag på 16 000 assistansanvändare. Det säger något om att det är en marknad med förväntad lönsamhet. De vinstdrivande krafterna i kombination med den snabba ökningen av beviljade timmar riskerar att på sikt skada reformens hållbarhet. Det finns ett stort behov av att säkerställa att ökning av timmar och kostnader motsvarar ökande behov och inte används till annat. Vi ska veta att medel används såsom det är avsett.

Att denna viktiga ambition har misstolkats är olyckligt, och *därför kommer regeringen att tydliggöra målet i Försäkringskassans regleringsbrev inför nästa år. Arbetet för likvärdighet, rättssäkerhet och en hållbar timutveckling är fortsatt högt prioriterat. Den som har ett faktiskt behov av stöd ska givetvis få det.*

Att antalet timmar per person inom assistansersättningen fortsätter att öka i snabb takt är mot bakgrund av ovanstående en utmaning som består.

Vi måste också agera på andra sätt:

En annan stor fråga inom assistansersättningen är det förhöjda beloppet som vissa assistansanvändare med stora behov har rätt till. I oktober i år övergick Försäkringskassan till efterskottsbetalningar av assistansersättningen istället för förskott. Det har för de med så kallat förhöjt belopp inneburit det förhöjda beloppet nu fastställs månadsvis. I praktiken innebär det ibland svårigheter att få livet att gå ihop för den här gruppen. De kan behöva kunna disponera ersättningen med det förhöjda beloppet över en längre period för att exempelvis få storhelger som jul och nyår att gå ihop.

Regeringen avser därför att lägga fram ett lagförslag för att det förhöjda timbeloppet ska kunna variera över en längre period än en månad. Det är ett förslag som förenklar vardagen för assistansanvändare med förhöjt belopp.

Inga lagändringar om rätt till assistans. Regeringen har inte föreslagit några lagförändringar som förändrar rätten till assistanersättningen eller LSS. Däremot har det kommit domar som påverkar tillämpningen av dagens bestämmelser. Det är vårt ansvar att följa vilka konsekvenserna av dessa domar blir för personer med assistansersättning eller kommunal personlig assistans. I vårt land ska inte den med stora behov stå utan stöd eller hamna mellan stolarna.

I slutet av 2015 gav vi Inspektionen för Socialförsäkringen att titta särskilt på begreppet egenvård inom assistansersättningen, ett uppdrag de ska redovisa nu i december. Men utvecklingen gör att det ändå finns behov av ytterligare uppdrag:

Det stöd som lämnas av kommuner till personer med funktionsnedsättningar som har behov av hjälp med genomförande av egenvårdsinsatser ska kartläggas.

Inspektionen för vård och omsorg får ett uppdrag för att utveckla tillsynen och tillståndsprövningen för aktörer inom LSS och assistansen. Det är ett viktigt uppdrag för att säkerställa kvaliteten för de personer som behöver stöden.

En avgörande fråga är de privata vinstdrivande bolagen på assistansmarknaden. Flera rapporter har pekat på att de har starka ekonomiska drivkrafter att pressa upp antalet timmar per person (exempelvis ISF 2015:9, Försäkringskassan 2015:13). Det är en central fråga för regeringen och ingår i den statliga utredningen, men vi kommer också att ge ett uppdrag för att kartlägga och analysera marknadens aktörer och exempelvis brister i marknads- och konkurrensförhållande och hur assistansersättningens konstruktion påverkar lönsamhetsutvecklingen.

Inom ramen för utredningen ”Organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden” vet vi att det kommer förslag som avsevärt stärker samhällets förmåga att förebygga, upptäcka och beivra brott mot välfärden. Dessa förslag kommer också att ta sikte på när företagsformen används i kriminella syften.

Med de här åtgärderna vill vi komma tillrätta med problem och få underlag kring eventuella ytterligare förändringar.

Vi har också lyssnat på debatten. Vi behöver utveckla LSS och assistansersättningen, för att det ska bli hållbara och ändamålsenliga lagstiftningar. Vi accepterar inte att skattemedel används på fel sätt och är måna om att rätt person ska få rätt insats.

Åsa Regnér (S), barn-, äldre och jämställdhetsminister “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Lärarflykten en modern myt

Lärarna flyr skolan. Så ser bilden ut i debatten. Men verkligheten är den motsatta, visar DN:s granskning. Lärarna stannar allt längre i skolan, enligt ny statistik.

”Nu väljer många att lämna yrket och stolar står tomma på lärarutbildningarna”.

MP-språkröret Gustav Fridolin kommenterar skolans situation i en artikel på DN Debatt sommaren 2013.

De senaste åren har tongivande politiker och experter gång på gång målat upp en bild av att lärarna flyr yrket. Det har blivit en sanning i skoldebatten.

Men bilden är missvisande, enligt DN:s granskning. Ny SCB-statistik visar tvärtom att lärare stannar längre i yrket i dag än tidigare:

Av de lärare som började arbeta 2000 var 64 procent kvar i skolan fem år senare.

Av de lärare som började arbeta 2005 var 68 procent kvar i skolan fem år senare.

Av de lärare som började arbeta 2010 var 71 procent kvar i skolan fem år senare.

Ökningen syns även om vi mäter andelen som är kvar i yrket tio år senare.

– Frågan har uppmärksammats mycket i medierna de senaste åren. Jag blev förvånad över resultatet. På förhand hade jag trott att man skulle se en minskning, att lärare stannar kortare tid nu. Det finns inget i registeruppgifter som talar för att lärare skulle fly skolan i större utsträckning nu än tidigare. Det är snarare tvärtom, säger Robert Hansson, statistiker på SCB som tagit fram data.

Lärare stannar dessutom längre i yrket än flera andra yrkesgrupper. Arbetsmarknadsekonomiska rådet studerade tidigare i år hur stor andel i offentlig sektor som bytte yrke mellan 2011 och 2013 i sex yrkesgrupper. För lärare var andelen 5 procent, vilket är lägre än civilingenjörer, ekonomer, jurister och socialsekreterare men högre än sjuksköterskor.

Lärarbristen är ändå akut, men det beror inte på att lärare i arbetsför ålder lämnar yrket i allt större utsträckning. Bakgrunden är att antalet elever i grundskolan ökat med 11 procent på fem år i kombination med för få nyutexaminerade lärare och att många lärare går i pension.

Så hur skapades bilden av att lärarna flyr skolan? Svaret är troligtvis en tolkning av annan avhoppsstatistik som förvisso är korrekt, men som inte ger hela bilden. Skolverket publicerade 2013 en rapport som visade att knappt var fjärde lärarna hade hoppat av grundskolan och gymnasiet de senaste fem åren. Situationen beskrevs som allvarlig. En annan studie om avhopp gjordes av SCB förra vintern. Den kom fram till att 39 200 lärare i Sverige inte arbetar med undervisning.

Båda studierna har använts flitligt av debattörer och visar tveklöst att ett antal lärare har lämnat yrket genom åren. Men undersökningarna jämför inte statistiken med tidigare år. Inte heller har de jämfört mellan olika yrkesgrupper. Vi skulle kunna sammanfatta studierna som att ett antal lärare slutar, precis som andra yrkesgrupper. Det har alltså inte funnits något belägg för att lärare hoppar av i högre utsträckning än tidigare eller jämfört med andra på arbetsmarknaden.

Johanna Jaara Åstrand, ordförande i Lärarförbundet, är glad över att avhoppen minskar:

– Jag har inte sett den här typen av mätning förut. Jag tycker att det är positivt att lärare har en benägenhet att stanna kvar i yrket längre. Det är en konsekvens av den lärarbrist vi har. I dag finns det en marknad för lärare. Det är möjligt att byta arbetsplats utan att byta bransch för att skaffa sig en bättre arbetssituation och högre lön.

Lärarförbundet har inte påstått att lärare flyr yrket i högre utsträckning i dag än tidigare. Däremot bygger delar av den digitala kommunikationen på faktauppgifter om att lärare lämnar yrket. Till exempel konstaterar de under vinjetten ”Fakta som gör ont” att ”38 000 lärare har lämnat yrket och jobbar med annat” och att ”6 av 10 lärare överväger att lämna yrket”. I en öppen chatt på Lärarförbundets sajt förra året skrev Johanna Jaara Åstrand att ”alldeles för många lämnar läraryrket på grund av för låga löner”.

Hur tänker du kring er kommunikation? Ni ger ju också en bild av att lärare lämnar yrket i hög utsträckning.

– Vi har varnat för lärarbristen under hela 2000-talet. Det vi står i nu, trots dina siffror, är att vi inte har en lärarförsörjning som täcker behovet. Därför blir det otroligt sårbart med varenda enskild lärare som väljer att lämna. Men jag håller med - jag har ett jättestort fokus på att balansera och identifiera utmaningar samtidigt som jag vill visa på vilken stor betydelse och fantastiskt läraryrket är, säger Johanna Jaara Åstrand.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Fakta. Så gjordes granskningen

SCB har tagit fram statistik från lärar-registret som samlar data om all skolpersonal som arbetade den 15 oktober respektive år.

Skolformerna grundskola, gymnasie-skola, särskola, komvux, särvux och specialskola ingår. Förskola ingår inte eftersom SCB saknar längre tidsserier för den skolformen.

Att mäta hur många som lämnar ett yrke är komplext. Många ”av-hopp” är naturliga, till exempel pensionering. För att kunna göra en jämförelse över tid har SCB räknat hur stor andel som är kvar i yrket ett antal år senare efter det att de tagit sin lärarexamen och börjat arbeta.

I materialet finns inga som helst tecken på att lärare lämnar skolan i högre utsträckning, oavsett om man studerar andelen som är kvar fem, tio eller femton år senare.

Tidsserien stäcker sig tillbaka till 1995. Det finns även tidigare data, men DN har inte jämfört längre tillbaka än så på grund av 90-talskri-sen då stora besparningar i skolan genomfördes. Då var andelen som var kvar i skolan fem år senare betydligt lägre än nu, vilket gör jämförelsen missvisande. “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Gustav Fridolin: Kommuner bryter mot lagen

Efter DN:s granskning om att lärarbristen drabbar de svagaste eleverna hårdast reagerar nu utbildningsminister Gustav Fridolin (MP). Han är kritisk mot kommunerna, som han menar inte följer lagen. – Det är oacceptabelt, säger han.

Dagens Nyheter kunde i går berätta att bristen på lärare slår hårdast mot skolor i socioekonomiskt utsatta områden.

I de skolorna är andelen utbildade lägre än på andra platser, visar granskningen.

I skolor med låg andel högutbildade föräldrar saknar 25 procent av lärarna pedagogisk högskoleexamen. I skolor med hög andel högut-bildade föräldrar saknar 14 procent av lärarna pedagogisk högskole-examen.

Att skillnaderna är så stora bekymrar utbildningsminister Gustav Fridolin (MP):

– Sverige har haft ett av världens mest jämlika skolsystem där det inte spelar någon roll var du bodde eller vilka föräldrar du hade för chan-serna att få ett bra skolresultat. Tappar vi det så förlorar vi vår plats som kunskapsnation. Jag har svårt att tänka mig något allvarligare.

Är du förvånad över att -skillnaderna är så stora?

– Med tanke på att vi haft en lag som ska garantera att resurser används där de gör mest nytta i flera år, så hade jag så klart sett framför mig att vi kommit längre, säger Gustav Fridolin.

Han syftar på en lag om ”socioekonomisk resursfördelning” från 2014 som kräver att kommuner fördelar resurser till skolor efter barnens och elevernas olika behov och förutsättningar.

Skolor i utsatta områden har en högre lärartäthet än andra skolor, men som DN:s granskning kunde visa har de samtidigt alltså betydligt lägre andel utbildade lärare.

– I lagen slår vi fast att vi ska vikta resurser. Det är viktigt att förstå att det är bredare, ett större krav än att bara se till att pengarna fördelas utifrån vad de gör störst nytta. Den allra viktigaste resursen vi har i skolan är förstås lärare och rektorer.

Så kommunerna bryter mot lagen?

– Man har tolkat lagen alldeles för snävt. Man har tänkt att man uppfyller lagen om man har en socioekonomisk viktning av hur medel betalas ut. Lagen är egentligen bredare skriven än så. Det finns ett större krav än så. Vi behöver göra en djupare granskning över hur man jobbar samlat i kommunerna.

Vad ska du göra åt det?

– Jag kommer ta upp detta nästa gång jag träffar Skolinspektionen för att se: hur kan vi göra en granskning där vi tittar på hur man systematiskt kan förbättra arbetet i kommunerna.

Är lagen lätt att missförstå?

– Det är i vart fall så att man har tolkat den som att det har räckt med den socioekonomiska viktningen. Jag är ute och träffar Sveriges kommuner och det här är en av frågorna som vi tar upp, för kravet är större än så.

Vad tycker du om att kommunerna tolkar lagen för snävt?

– Resultatet som vi ser är att vi har större lärarbrist på de skolor där elevernas tid med lärare är som allra viktigast. Det är oacceptabelt.

Kan det bli aktuellt med sanktioner?

– Det viktiga nu är att få i gång arbetet. Därför sitter jag ner med alla kommuner för att få i gång arbetet i varje kommun.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Ensamkommande gymnasieelever kan få stanna

Tusentals ensamkommande barn som går i gymnasieskolan ska kunna få längre uppehållstillstånd och kanske till och med få stanna permanent. Samtidigt kan vissa utvisas innan de nya reglerna börjar gälla. Det framgår av ett nytt lagförslag.

Över 35 000 barn kom ensamma till Sverige under 2015. I november förra året stramades asylpolitiken åt, men nu vill regeringen ge fler unga möjlighet att stanna kvar för att fullfölja sina gymnasiestudier.

Den som efter påbörjad gymnasieutbildning får uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl, ska kunna få ett längre uppehållstillstånd för att kunna slutföra sina studier. Även ensamkommande barn utan formella skyddsskäl, som i nu-läget bara får stanna i Sverige till sin 18-årsdag, ges i förslaget möjlighet till längre uppehållstillstånd. Detta under förutsättning att de fortsätter sin gymnasieutbildning.

Personer som får de längre tillfälliga uppehållstillstånden ska efter avslutad utbildning få möjlighet till permanenta tillstånd om de kan försörja sig.

I gruppen utan skyddsskäl finns ett antal personer som kan komma att få ett verkställt avslagsbeslut, innan lagen träder i kraft den 1 juni nästa år.

Enligt siffror från Migrationsverket beräknas över 11 000 av de som kom ensamma till Sverige före den 24 november förra året ha fyllt 18 år vid halvårsskiftet samma år. 16 procent av asylansökningarna för ensamkommande barn har hittills lett till utvisningsbeslut. Med motsvarande avslagsnivå, kan det handla om över 1 000 personer som utvisas innan den nya lagen väntas träda i kraft.

Alexandra Urisman Otto alexandra.urisman@dn.se “

“ Fakta. Så många berörs.

35 369 ensamkommande barn kom till Sverige under 2015.

En stor majoritet av dem, 31 025, kom före den 24 november.

11458 av ungdomarna väntas ha fyllt 18 år den 1 juli 2015, en månad efter att lagen har trätt i kraft.

Enligt Migrationsverkets senaste prognos väntas handläggningstiderna bli i snitt 15 månader långa, innan de blir kortare igen.

16 procent av asylansökningarna för ensamkommande barn har hittills lett till utvisningsbeslut. “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Läsarna vittnar om hur dåligt färdtjänsten fungerar

Många läsare har hört av sig till DN efter att tidningen har uppmärsammat problemen med färdtjänsten i Stockholm.

Nonchalant och oseriöst

Jag har tillsammans med till en svårt cancersjuk syster suttit på Radiumhemmet och Sophiahemmet och väntat i timmar på att en beställd bil ska komma. Vi har inte varit ensamma om den upplevelsen. Efter att ha genomgått en cellgiftsbehandling en hel dag på ett sjukhus finns väl ingen större önskan för den sjuke än att komma hem i tid. Men vad är det som väntar: sitta och vänta, hungrig och trött, på en bil som dyker upp när den behagar. Vid fråga varför de inte kommer i tid är svaret: vi får för dåligt betalt för den här typen av transporter, det är mer lönsamt att köra kund till Arlanda. Att rikta detta missnöje mot tredje man är helt bisarrt. Det jag och min syster upplevt tillsammans är nonchalant och oseriöst. De taxibolag som påtagit sig den här uppgiften klarar med andra ord inte av sitt jobb.

Anonym kvinna

Vi gamlingar vill passa tiden

Regeln vid utebliven bil är att vänta i 20 minuter innan man kontaktar resegarantin. Vid två tillfällen av åtta har detta hänt mig. I ett av fallen kom ingen ny bil på 20 minuter och jag fick lösa problemet själv. Då samåkning sker försenas ofta resan ytterligare. Vi gamlingar är måna om att passa tiden, ofta är det läkarbesök som väntar, men vi orkar inte klaga.

Katarina (åttioårig rullatorförare)

Man klarar sig inte utan en anhörig

Färdtjänsten är så usel att ingen gammal och sjuk människa vågar använda den. Inte ens att beställa en bil är enkelt, om man är gammal och inte har huvudet med sig. Du får inte färdtjänst förrän du är nästan död. En gammal människa måste vara mycket sjukare än en ung med motsvarande handikapp för att få färdtjänst. De som kan tar hellre hjälp av anhöriga. Samhället måste tjäna stora pengar på det. Och stackars de som inte har någon anhörig! Jag funderar på att starta en verksamhet där man kan hyra sig en dotter/son. För som det ser ut för äldre i Sverige i dag klarar man sig inte utan en anhörig, varken inom vården eller färdtjänsten.

Christine

Otroligt dålig organisation

För drygt tre år sedan ringde min moster, då 95 år, till mig från S:t Görans akutmottagning. Hon hade ramlat och brutit handen.

När jag hade kommit och allt var bra med hennes gips, ringde vi efter en färdtjänstbil. Vi väntade drygt en halvtimme och ringde tillbaka.

”Vi har inga bilar” var svaret. ”Varför har ni inte talat om det för oss?” ”Vi har inte tid.” Då gick vi försiktigt till bussen och tog den hem till min moster.

Efter ett tag kom räkningen på färdtjänsten.

Den har naturligtvis inte betalats, men detta visar på en otroligt dålig organisation och ett mycket dåligt kundbemötande som drabbar de allra svagaste i vårt samhälle.

Anonym kvinna

Skamligt att behandla gamla och handikappade så här
En släkting till mig, 95 år, hade beställt en bil till 14.30 vid Stadshuset. Hon är mycket svag och darrig och går med rullator. Vi kom ut 14.30, inga bilar var där. Chauffören hade ringt till henne och sagt att han hade väntat 10 minuter och nu hade han åkt.

Vi fick försöka hitta en bil på gatan. Jag knackade på hos fem bilar (Taxi kurir och 020) och alla chaufförer sa att de inte kunde ta en färdtjänstkörning för de var ”upptagna”, hade bråttom, inte kunde och så vidare.

Knackade på hos den sjätte bilen och frågade och efter att jag blivit arg tog han motvilligt vår körning.

Han stannade så att min gamla släkting, som knappt kan gå, fick gå genom en vattenpöl för att komma in. Han hjälpte inte till förrän jag var på väg att lägga in rullatorn i bilen, han var väl rädd om bilen.

När vi var framme stannade han så att hon inte kom ut bekvämt utan jag fick be honom flytta bilen så att hon skulle kunna krångla sig ut. De förare jag pratade med pratade alla urdålig svenska, vilket också kan vara svårt speciellt för äldre människor, som dessutom hör dåligt.

Bra att det här kommer upp i ljuset för jag tycker att det är skamligt att man behandlar gamla och handikappade på det här viset!
Mona

Allt svårare få tag på en bil
Det är dystert och tragikomiskt att stå med sin mobil utanför den egna porten och vänta på bilen som aldrig kommer. I luren är det lång telefonkö till varje möjlig instans att kontakta för att få besked. De man till sist talar med sitter i något annat land! Där har de, förståeligt nog, ringa medkänsla med en synskadad frusen resenär på en gata på Söder men alla jag talat med säger samma sak: Det har på senare tid blivit allt svårare att få tag i en bil att skicka.
Bertil, 79 år

Man kör in mer med färdtjänst
Jag har kört taxi sedan 1999. Jag har kört färdtjänst nu i nya Sverige-taxi (före detta taxi 020) sedan i somras. I går körde jag på 10 timmar in 4 389kr. Jag tror anledningen till att folk klagar beror på att jämfört med det föregående färdtjänst-avtalet var det gamla bättre, men för mig som inte kört för det gamla avtalet är allt bättre, för i det gamla Sverigetaxi fanns ingen färdtjänst alls. Då körde man in mindre.
Ola, taxichaufför

Säg omedelbart upp avtalet
Vi blir bortvalda och bommade mellan klockan 15 och 18! Dessutom är det väl riskkapitalbolaget Cabinline group som äger avtalet för färdtjänsten i Stockholms läns landsting? Ett konsortium där Taxi Kurir och Sverigetaxi ingår? Ett *monopol* som hindrar valfrihet och *inte* tar sitt ansvar! Varför inte låta seriösa taxibolag köra färdtjänst?

Krav på svensktalande resebeställning. I dag uppstår många missuppfattningar och fel körorder på grund av dålig språkförståelse med mera. Vi är mycket missnöjda och kräver att nuvarande avtal sägs upp med omedelbar verkan! Att bötfälla chaufförer leder ingen vart, det är *avtalet* som är galet!
Mona Rudenfeldt, PRO Stockholms län

Administrationen fungerar lika illa
Trots att jag endast haft färdtjänst några månader har jag tyvärr tråkiga erfarenheter. Förutom långa väntetider, utebliven bil och trång samåkning har följande skett: En bil beställdes den 12 oktober kl 16.30. Efter dryga 20 minuters väntan ringer jag resegarantin och får rådet att beställa vanlig taxi och skicka in kvittot. Efter någon tid får jag två nästan identiska besked (med olika ärendenummer) att jag ska få ersättning för taxiresan minus dricksen. Jag ringer färdtjänst och

påpekar att jag fått dubbelt betalt och ärendet överlämnas till finansavdelningen, som tar på sig misstaget och säger att jag inte behöver göra något. *Men* döm om min förvåning när jag nu i fakturan för oktober ser att – den icke utförda resan, som jag redan fått ersättning för – är upptagen till betalning!

Det verkar som administrationen fungerar lika illa som själva verksamheten.

Anonym kvinna

Taxi är inte dyrt

Jag använder själv färdtjänst och sjukresor och pratar ofta med chaufförerna om deras dåliga situation. En stor del av problemet ligger nog också i att gemene man har en föreställning om att taxi är dyrt, vilket det inte är. Taxibranschen behöver profilera sig för att väcka sympati.

Tomas

Man vågar inte anlita dem om man har en tid att passa

Bra att ni tar upp hur dålig färdtjänsten är. Man vågar inte anlita dem om man har en tid att passa, till exempel läkarbesök.

82-åring

Tjänsten är under all kritik

Jag har en man som är handikappad och vi åker en del färdtjänst. Tjänsten är under all kritik.

När man kommer till centralen med tåget så kan man inte längre ta en färdtjänst på centralplan. För någon månad sedan ville min man ha en färdtjänst där och gick till depån som vanligt. Servicepersonen som stod där sa att de tar inte några färdtjänstkunder. Då det stod några Sverigetaxi-bilar och väntade frågade han om någon av dem kunde ta en färdtjänstkörning. Deras svar var ”du får gå ut på Vasagatan och stoppa någon”. ”Som ni ser så är jag handikappad så det är lite svårt för mig att göra det.” Deras fråga var då ”vem ska betala 25 kronor som det kostar att stå här i depån?”.

Marianne Öjestål

Jag har nästan alltid hämtats i tid

Utan att ifrågasätta det som missbelåtna färdtjänstkunder sagt måste jag efter 18 månaders anlitande av denna samhällsservice säga, att jag nästan alltid och vid olika tider hämtats i tid eller med högst 19 minuters försening av i regel duktiga och oftast vänliga förare av olika nationalitet. Vid två tillfällen av över etthundra har det inte fungerat. Har jag bara haft otrolig tur?

Man, 88 år

Färdtjänsten usel både för kunder och förare

Kan bara intyga att färdtjänsten fungerar uruselt. För mig som kund men ännu mer för förarna.

Förra veckan: bil försenad nästan två timmar. Omöjligt att rapportera till resegarantin med telefonkö på minst en halvtimme.

Förra veckan vid nio på kvällen: föraren somnade!!!! Kom över i mötande körfält. Förvånad? Nej inte det minsta när de jobbar 13–14 timmar per dag.

Men visst fungerar det ibland, man vet bara inte när.

Färdtjänstkund sedan två år “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ Landstinget kräver taxiföretag på tio miljoner

Landstinget kommer att kräva Cabonline group, företaget som äger Sverigetaxi och Taxi Kurir, på omkring tio miljoner kronor i vite. – De har inte levererat enligt de krav vi ställt när det gäller färdtjänsten, säger Kristoffer Tamsons, (M) ordförande i trafiknämnden.

Efter månader av protester, demonstrationer och mycket starka reaktioner – från såväl intresse-organisationer för funktionsnedsatta som enskilda färdtjänståkare och även taxichaufförer själva – sätter nu Kristoffer Tamsons ner foten när det gäller färdtjänsten.

– Det ser för jävligt ut, säger den moderate ordföranden i landstingets trafiknämnd.

Bilar som inte dyker upp, konstanta förseningar, dåligt bemötande och svårigheter att komma i kontakt med resegarantin är vardag enligt många vittnesmål.

– Så här kan vi inte ha det. Vi har köpt färdtjänst med kvalitet, då ska vi ha det också, fortsätter Tamsons.

Landstinget kommer därför nu att kräva Cabonline group på runt tio miljoner kronor i ett så kallat generellt vite. Utöver det har trafikförvaltningen tillsammans med anbudsvinnarna Sverigetaxi och Taxi Kurir ställt samman en lista på tolv åtgärder som på kort sikt ska förbättra situationen.

Den innehåller allt från förbättrad trafikledning, större samverkan mellan taxibolagen, extrabilar i Norrtälje, utbildning av taxichaufförerna och att vissa bilar handplockas för att enbart ta färdtjänstuppdrag under de tidsperioder då trycket är som högst.

Cabonline group, som äger Sverigetaxi och Taxi Kurir, har också meddelat landstinget att man numera uppmanar åkarna att erbjuda sina anställda kollektivavtal. Men att införa kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande skrivningar är bara en liten del av lösningen, menar Tamsons:

– Den som hävdar att det är den springande punkten är bara ute efter att plocka enkla politiska poänger, säger Kristoffer Tamsons med udden riktad mot oppositionen.

Vänsterpartiet har till exempel krävt att hela avtalet ska rivas upp med hänvisning till att det saknas krav om kollektivavtal och även Talla Alkurdi (S) i trafiknämnden menar att roten till att färdtjänsten delvis tycks ha havererat är den ”lönedumpning” som hon anser att det senaste avtalet lett till.

– Det moderatstyrda landstinget vill bara komma undan så billigt som möjligt. Vi varnade tidigt för vilka konsekvenser det skulle få, säger hon och kräver att man inte förlänger avtalet med Sverigetaxi och Taxi Kurir när det går ut 2018.

Åt det skakar Kristoffer Tamsons på huvudet:

– Vi har aldrig ställt så hårda kvalitetskrav som vi gjort i det avtal som gäller nu. Vi betalar heller inte orimligt lite. Därför kräver vi nu vite. Men det viktigaste nu är att se till att det faktiskt fungerar för alla dem som har färdtjänsten som sin livlina.

Enligt Tamsons är de omvittnat dåliga lönerna till chaufförerna bara en liten pusselbit. Att få åtgärderna i den tolv punkter långa kravlistan att bli verklighet och att begära ett vite är andra. Han har också kommit fram till att taxibranschen i stort måste ”sluta köra lekstuga”:

– Problemen med färdtjänsten är generella och finns i hela Sverige. Det är dags att arbetsmarknadens parter på taxisidan tar sitt ansvar enligt den svenska modellen. Vi kan inte ha konflikter mellan arbetsgivare och arbetstagare som ligger och pyr.

– Jag är förvånad över att man inte lyckas ta ansvar. Så vitt jag vet är Svensk taxinäring och Transport etablerade aktörer som borde ta tag i det här. Taxibranschen verkar inte alls må bra, man kan ju inte ens lita på att en taxichaufför hittar, säger Tamsons.

Thomas Ekman, vd vid Cabonline group, som är det bolag som äger både Sverigetaxi och Taxi Kurir, säger att det är ”riktigt surt med viten”.

– Men finns det fog för det, så finns det. Under hösten har vi fallerat på några punkter och det känns oerhört tråkigt, säger han.

Inte heller han anser att det är det pressade priset som är avgörande:

– Vi jobbar för bättre villkor för våra förare på sikt och uppmanar åkarna nu att teckna kollektiv-avtal eller liknande villkor. Men det handlar också om att bättre trafikleda och utbilda chaufförerna, så att de kan köra effektivt och så att alla får den färdtjänst de har rätt till, säger han.

Statistiken visar att 92 procent av körningarna är i tid. Kundnöjdheten är dock nere på 81 procent, medan avtalet stipulerar att 90 procent av kunderna ska vara nöjda.

– Med tanke på att vi kör närmare 12 000 färdtjänstuppdrag om dagen måste man ändå säga att det är fantastiskt bra att 92 procent är i tid, givet att Stockholms innerstad är mer eller mindre uppgrävt, säger Thomas Ekman.

Sverigetaxi och Taxi Kurir har avtal med i princip alla landsting i Sverige. Dessa samhällsbetalda resor är hela näringens bas.

– Det är självklart att vi vill att det ska fungera bra, nu jobbar vi stenhårt tillsammans med landstinget för att se till att det blir så.

Vad säger du om att förare tackar nej för att de går back på att ta färdtjänstkörningar?

– Våra analyser visar att den som tackar ja till alla körningar tjänar mer pengar än tidigare. Att stå och vänta på någonting bättre är aldrig lönsamt. Vi måste hjälpa chaufförerna att förstå hur de ska planera sina körningar. De får något mindre betalt per resa, men i gengäld får de fler resor.

– Men tackar de nej, då pajjar kedjan, så är det.

Era konkurrenter i Stockholm, Taxi Stockholm, säger att de aldrig skulle kunna leverera kvalitet till det pris som ni erbjuder. Vad beror det på?

– De har färre bilar, är bara hälften så stora som vi. Kanske har de också räknat på ett annat sätt. Men för att klara det här uppdraget måste man å andra sidan ha en viss storlek.

I dag tisdag kommer Synskadades riksförbund genomföra ännu en manifestation utanför landstingshuset, samtidigt som trafiknämnden sammanträder.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

“ Färdtjänsten i Stockholms län kostar 1,4 miljarder per år.

Ungefär 70 000 personer har rätt till färdtjänst. Tillsamman gör de mellan 10 000 och 12 000 resor per dag.

Sedan den 1 februari i år har Sverigetaxi och Taxi Kurir, som ägs av samma bolag, Cabonline group, 100 procent av ”färdtjänstmarknaden” i Stockholm.

Det råder delade meningar om hur mycket billigare det nya avtalet är. Mellan 6 och 10 procent är siffror som nämns.

Enligt statistiken kommer 92 procent av resorna i tid. Men kundnöjdheten är nu nere i 81 procent. Många vittnar dock om att de inte orkar klaga när deras färdtjänst inte kommer. Det tar för lång tid och är för krångligt.

Kristoffer Tamsons (M) ordförande i trafiknämnden tror också om att det finns ett mörkertal när det gäller klagomålen. “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

”Politikerna använder inte de verktyg de har”

“Bara två av kommunerna i Stockholms län använder möjligheten att föra över pengar från allmännyttan för att göra sociala insatser för utsatta grupper på bostadsmarknaden. Det visar årets hemlöshetsrapport från Stockholms stadsmission. – Jag tror att det handlar om en okunskap hos ansvariga politiker. Bostadskrisen bedöms ha förvärrats men kommunerna använder inte de bostadspolitiska verktyg de faktiskt har, säger Marika Markovits, direktor på Stadsmissionen.

Personer som lever i ekonomiskt svaga hushåll riskerar, enligt rapporten, i allt högre utsträckning att hamna i hemlöshet. Även om byggtakten ökat något det senaste året är de bostäder som byggs oftast dyra för personer med svag ekonomi.

Trots bostadskrisen har det endast byggts 4 375 ettor i Sverige de senaste fem åren. Det motsvarar 7 procent av det totala antalet lägenheter som byggts under perioden. Under miljonprogrammet på 1960- och 1970-talet var cirka 11 procent av det som byggdes ettor.

Årets hemlöshetsrapport fokuserar på två av de bostadspolitiska verktyg som kommunerna har för att skapa bostäder för människor som har svagare ekonomi eller står utanför den ordinarie bostadsmarknaden: riktlinjer för bostadsförsörjning och möjligheten att använda vinsten i allmännyttan till sociala insatser.

– Bostaden är det mest fundamentala för ett fungerande liv. Men fortfarande har hälften av landets kommuner inte ens tagit fram riktlinjer för att säkra bostadsförsörjningen, säger Marika Markovits.

I Stockholms län ser det bättre ut, 24 av 26 kommuner har riktlinjer, endast Danderyd och Upplands Väsby har det inte.

Hjälper riktlinjerna svaga hushåll?

– Det är bara en mindre grupp av kommunerna i länet som har riktlinjer som tar ansvar för de som har det allra tuffast på bostadsmarknaden. Kommunerna måste ge ägardirektiv till de allmännyttiga bostadsbolagen som tydligt säger att de har ett uppdrag att lösa, säger Marika Markovits.

När det gäller det andra verktyget är bilden inte lika positiv. Endast två kommuner i länet – Sollentuna och Upplands Väsby – överförde 2015 överskott från de kommunala bostadsbolagen till olika former av sociala insatser för personer utanför den ordinarie bostadsmarknaden.

Sollentuna överförde 8 miljoner kronor från allmännyttan till aktiviteter som boendesamordnare, brottsförebyggande och trygghetsskapande verksamhet, aktiviteter för barn och ungdomar, fältverksamhet och sociala insatsgruppen.

Kommunen började föra över pengar redan 2013, och ska fortsätta med det, även 2017 går åtta miljoner till sociala insatser.

– Vi satte oss ned och identifierade problemen tillsammans. Det handlade om ett par socio-ekonomiskt utsatta områden i Sollentuna där ungdomarna drev runt i kvarteret, misskötte sin skolgång och riskerade att hamna snett i livet, säger kommunalrådet Henrik Thunes (M) i hemlöshetsrapporten.

Upplands Väsby överförde 6,4 miljoner kronor till brotts- och drogförebyggande aktiviteter, trygghetsvandringar, trygghetsskapande sommaraktiviteter, vräkningsförebyggande verksamhet, särskilt uppsökande arbete för personer med missbruksproblematik och fältarbete för ökad trygghet bland ungdomar.

Stockholms stadsmission listar ett antal rekommendationer i rapporten: Bland annat att samtliga allmännyttiga bostadsbolag bör slopa inkomstkraven, att Sverige bör ansöka om undantag från EU-reglerna så att statligt bostadsstöd kan riktas till särskilt utsatta och att införa sanktionsmöjligheter mot kommuner som inte följer bostadsförsörjningslagen.

– Jag upplever att politikerna sätter bostadsförsörjningsfrågan längre ner på skalan, den är inte första prioritet. Hemlöshetsfrågan har också halkat längre ner, säger Marika Markovits.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se”

“Fakta. Fler söker hjälp

På Stadsmissionens center har besöken ökat från 19 000 år 2011 till 31 000 år 2015. Här erbjuds tak över huvudet för natten, frukost och lunch, vila samt tillgång till dusch och tvätt, och/eller ett mer långsiktigt stöd.

På akut- och stödboendet Bostället har besöken ökat från nästan

15 000 år 2011 till nästan 23 000 år 2015.

På Crossroads, Stadsmissionens mötesplats för EU-medborgare och tredjelandsmedborgare, har besöken ökat för varje år. Men när verksamheten 2015 flyttade från Zinkensdamm till Frihamnen, och höll stängt för ombyggnad under en period, minskade besöken från

36 000 år 2014 till 19 418. “

DN TISDAG 29 NOVEMBER 2016

“ M vill ge högst lärarlön till utsatta skolor

Fler kronor per elev och höjda lärarlöner ska få fler unga i jobb och studier, menar Moderaterna. Partiet vill starta särskilda jobbtorg för nyanlända och ha ungdomscentrum i alla stadsdelar.

Moderaterna stöder lärarna som på måndagen protesterade utanför Stadshuset med krav på högre lärarlöner och mer skolresurser. För att minska både gymnasieavhopp och den stora andel unga som varken jobbar eller studerar i Stockholm vill partiet lägga omkring 1 500 kronor mer per elev än majoriteten i nästa års budget.

– Deras satsning i kronor per elev är den lägsta på tolv år. Vi vill fördubbla den satsningen och höja lärarlönerna, säger oppositionsborgarråd Anna König Jerlmyr (M).

Hon vill tillföra skolan ytterligare resurser, bland annat för att höja lärarlönerna i utsatta skolor.

– Vi ska ha de bästa lärarna i de mest utsatta skolorna och de ska ha högre löner. Det behövs fler förste-lärare, socialdemokraterna har bytt ut ordet utbildade lärare mot vuxna och pedagoger i sin budget.

Moderaterna har flera förslag för att nå var tionde ung som i dag är utanför systemet. De vill starta två Jobbtorg för nyanlända och öppna ungdomscentrum i varje stadsdel.

– Rågsved har en framgångsrik uppsökande modell för att fånga upp unga, det vill vi skala upp. Även ha fler sociala insatsgrupper som jobbar mot unga i kriminalitet, just nu står 50 unga i kö utan att få hjälp.

M vill även screena förskolebarn mot neuropsykiatriska diagnoser för att spåra särskilda behov tidigt.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Nytt hopp om skolan

Efter den långa raden av dåliga svenska resultat i internationella kunskapsmätningar så kom den då äntligen: vändningen. I Timss 2015, som är en studie av kunskaper i matematik och naturvetenskap bland elever i årskurserna 4 och 8, syns tydliga förbättringar sedan 2011.

Timss-skuttet kommer i den offentliga debatten knappast att kunna konkurrera med 2013 års Pisa-chock. Negativa nyheter har en annan kraft. Dessutom hänger fortfarande Pisa som ett mörkt moln över Timss. Det slumpar sig denna gång så att de två studierna nästan sammanfaller i tiden.

I politiken är det inte framför allt den 29 november som man har väntat på utan den 6 december, dagen när resultatet av Pisa 2015 ska presenteras. Om Pisa visar ett mer negativt resultat än Timss kan hoppet övergå i tvivel och tolkningarna komma att spreta i väntan på nästa stora mätning: Pisa 2018.

Om en vecka vet vi om bilden av vändning bleknar eller får skarpare konturer. Man får verkligen hoppas det senare, för det har skett saker inte minst på matematikens område som förtjänar all uppmuntran.

Åren 2012–2016 genomfördes Matematiklyftet, ett program för att utveckla matematiklärares undervisningsförmåga. Närmare 36 000 har deltagit, vilket är 76 procent av alla i landet.

Projektet har byggt på kollegialt lärande, alltså att lärare tillsammans planerar, utvärderar och förbättrar sina undervisningsmetoder. Lärarna

har fått hjälp av särskilda handledare. Dessutom har Skolverket gjort ett stödmaterial som varit tillgängligt på nätet.

Sådant uppfattas kanske inte som spännande utanför skolans värld. Den politiska debatten handlar mer om betyg, kepsar, ”vinster i välfärden” och annat som får känslorna att svalla. Men om man på allvar bryr sig om elevernas kunskaper är det mot insatser som Matematiklyftet blickarna borde riktas.

Det är i vardagen, i uppmärksamheten på detaljerna som det avgörs. Lärare måste skärpa blicken för var elevernas svårigheter ligger. De måste också tillsammans våga vända blicken mot sina egna insatser: Är det något vi missar? Kan vi göra på annat sätt? Vad kan vi lära av andra?

Effekterna av Matematiklyftet är ännu inte ordentligt utredda. Men det är sannolikt att det i åtminstone någon mån bidragit till den förbättring som kan ses i Timss 2015.

Projektet har dock två uppenbara brister. Den första är att det var tidsbegränsat, den andra att det bara avsåg just matematik. Om Matematiklyftet inte följs upp med nya insatser för att få lärare att systematiskt utveckla sin undervisning lär effekterna inom några år klinga av.

Helt klart är ändå att Timss 2015 nyanserar bilden av tillståndet inom svensk skola. Tittar man på enkätsvaren som lärare har gett finner man alls ingen kris. Över 95 procent av eleverna i årskurs 4 har lärare som svarat att de är nöjda eller mycket nöjda med sitt yrke, vilket är en något högre andel än 2011. Motsvarande för årskurs 8 är nästan 90 procent, signifikant högre än 2011.

Det resultatet pekar i samma riktning som den DN-granskning som redovisades i tisdagstidningen. Det finns en lärarbrist som orsakas av stora pensionsavgångar och svag rekrytering till lärarutbildningen. Men pågår också en flykt som drivs av att lärare efter några år ger upp?

Nej, i alla fall inte mer än tidigare. DN:s genomgång av siffrorna över hur många som är kvar i yrket fem år efter att de har börjat visar på en stigande kurva: Under de senaste tio åren har andelen ökat från 64 till 71 procent.

Att klara nyrekryteringen till läraryrket kommer ändå att bli svårt. Utmaningen handlar både om att locka tillräckligt många och tillräckligt kvalificerade sökande till lärarutbildningen. Fler vägar in i yrket och bredare vägar tillbaka för dem som sökt sig bort måste också skapas.

Den största politiska risken ligger i att partierna ser större vinster i konflikt om symbolfrågor än vinster i gemensamt agerade där de är överens om huvuddragen.

Det var den borgerliga regeringen som sjösatte Matematiklyftet. Men det hade lika gärna kunnat vara den rödgröna regeringen. När det gäller insatser för att utveckla undervisningen och stärka lärarnas kompetens finns i dag inga skarpa skiljelinjer.

Om Pisa i nästa vecka stärker Timss bild av en vändning förbättras förutsättningarna för samarbete. I stället för en tävlan i svartmålning kan vi få en resa uppåt som ingen vill missa.

DN 30/11 2016 “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

”Beskatta flyget som bilen för att nå klimatmålen”

“Ny rapport i dag. Klimatpåverkan från svenskarnas flygresande är nu lika stor som påverkan från allt bilresande i Sverige. Men flygsektorn betalar i dag avsevärt mindre än om den skulle beskattas som vägsektorn. Vi föreslår därför ett paket med klimatdeklaration, passagerarskatt och biobränsleavdrag, skriver tre miljöforskare.

Flyget är ett attraktivt transportmedel för såväl fritids- som tjänsteresor och kommer även fortsatt att spela en viktig roll i transportsystemet. Precis som andra samhällssektorer behöver dock flygsektorn bidra till att nå de klimatmål som beslutades i Paris förra året.

I dagarna offentliggörs resultaten från den statliga utredning som har haft i uppdrag att lämna förslag på hur en skatt på flygresor kan utformas, i syfte att minska flygets klimatpåverkan. Samtidigt publicerar vi idag en rapport från KTH och Chalmers som ger ett bredare perspektiv på möjliga åtgärder och styrmedel inom flygsektorn.

Klimatpåverkan från den svenska befolkningens totala flygresande är nu ungefär lika stor som klimatpåverkan från allt bilresande i Sverige. Globalt står flyget för 4-5 procent av energirelaterad klimatpåverkan. Utmärkande för flyget är emellertid den relativt snabba ökningen av resandet. Av den totala klimatpåverkan från svenskars flygresande härrör drygt 90 procent från utrikes resor. Dessa omfattas dock inte av de nationella klimatmålen i Sverige, och hamnar därför ofta utanför den svenska debatten.

Flygresor inom EU är sedan 2012 med i EUs system för handel med utsläppsrätter. Flygets höghöjdsutsläpp av vattenånga och kväveoxider, som står för nära hälften av flygets totala klimatpåverkan, omfattas dock inte av systemet. Dessutom ingår inte utsläpp från flygresor till destinationer utanför EU. Sammantaget innebär detta att bara en tredjedel av de totala utsläppen av växthusgaser ingår i systemet.

FN:s organ för flygfrågor ICAO beslutade tidigare i höst att ett globalt system för klimatkompensation ska införas. Beslutet innebär att ökningen av flygets koldioxidutsläpp efter 2020 ska klimatkompenseras, det vill säga syftet är att frysa flygets utsläpp på 2020 års nivå. Klimatkompensation är en ifrågasatt metod, men om vi antar att den skulle fungera fullt ut skulle effekten ändå bli begränsad. Med tanke på att varken flygets höghöjdsutsläpp eller inrikes flygresor ingår i överenskommelsen, skulle den innebära att flygets globala utsläpp av växthusgaser efter 2020 fortsätter att öka, om än i en långsammare takt. Denna ambitionsnivå kan exempelvis jämföras med Miljömålsberedningens förslag att utsläppen från inrikes transporter i Sverige bör minska med 70 procent till 2030.

Det långsiktiga målet för flygsektorn är nog de flesta överens om, nämligen ett globalt styrmedel som bidrar till att klimatmålen uppnås. Samtidigt visar det vetenskapliga underlaget till klimatöverenskommelsen i Paris 2015 att det blivit alltmer brådskande att minska utsläppen, och historien har tyvärr visat att det är mycket svårt att få till stånd kraftfulla styrmedel med global täckning. Detta innebär att det kommer behövas vad som skulle kunna kallas ”temporära styrmedel” fram till dess att beslut kan fattas om globala verkningsfulla styrmedel. Vi har analyserat möjliga sådana styrmedel för flyget som Sverige kan införa och jämför med vilka styrmedel som i dag gäller för vägtrafiken, utan att därmed säga att styrmedlen i vägtrafiken är tillräckliga för att nå klimatmålen.

Vid annonsering för nya bilar är det sedan flera år obligatoriskt att ange vilka koldioxidutsläpp som bilen har. Detta ger bilköpare möjlighet att ta klimathänsyn vid val av ny bil. Ett liknande system saknas idag för flygresor.

För vägtrafiken gäller EU-krav som innebär att 10 procent av bränslena ska vara förnybara år 2020. Något liknande mål finns inte för flygsektorn. På sikt är det förstås nödvändigt att fasa ut fossila bränslen även i flygsektorn. Värt att notera är dock att även om flyget skulle använda 100 procent förnybara bränslen, så skulle nära hälften av dess klimatpåverkan kvarstå. Detta beror på att höghöjdsutsläppen av kväveoxider och vattenånga inte minskar vid användning av biobränsle.

I vägtrafiken i Sverige betalar bilister 1,14 kronor per kg koldioxid. Det pris som flygsektorn betalar inom ramen för EU:s system för handel med utsläppsrätter motsvarar bara en tjugondel av denna nivå. Vid inköp av personbilar och bränsle till dessa betalas 25 procent i moms. För flygresor är momsen 6 procent på inrikes (liksom för inrikes buss- och tågresor) och 0 procent på utrikes resor. Momsen är inte i första hand tänkt som en miljöskatt, men det är förstås så att en moms på 0 procent för utrikes flygresor, jämfört med standardnivån på 25 procent, ger en högre konsumtion av flygresor än vad som annars skulle vara fallet.

Detta gäller även utrikes buss- och tågresor, men dessa har en låg klimatpåverkan och en försumbar marknadsandel jämfört med utrikes flyg. Samtidigt är det viktigt att ta hänsyn till att vissa avgifter kopplade till flygplatserna är högre än de borde vara utifrån det marginalkostnadsansvar som riksdag och regering beslutat om.

När vi väger samman dessa faktorer kan vi konstatera att flygsektorn i dag betalar avsevärt mindre än vad som skulle vara fallet om den beskattades enligt samma principer som vägsektorn.

För att fylla de luckor vi identifierat för flygsektorn i förhållande till vägsektorn behövs ett paket av styrmedel:

1 Klimatdeklaration. En förhållandevis enkel åtgärd är att införa en obligatorisk klimatdeklaration vid annonsering av flygresor, på samma sätt som gällt för bilannonser under lång tid. På så sätt kan resenärerna på ett enkelt sätt få bättre möjligheter att väga in klimat-aspekter vid val av resa.

2 Passagerarskatt. Som en kompensation för att flygsektorn är undantagen från koldioxidskatt och har låg moms skulle en passagerarskatt – liknande den som Storbritannien haft sedan 1994 – kunna användas för att dämpa den snabba ökningen av flygresandet. Om man av regionalpolitiska skäl skulle välja att undanta exempelvis norra Norrland och Gotland från passagerarskatten, så skulle ändå mer än 90 procent av klimatvinsten kvarstå.

3 Biobränsleavdrag. En stimulans för ökad användning av biobränslen kan utformas som ett avdrag på passagerarskatten. Ett sådant ”biobränsleavdrag” liknar det som idag finns i vägsektorn, där man för biobränslen får dra av merparten av energi- och koldioxidskatten.

Anna Elofsson, Forskare, institutionen för Energi & miljö, Chalmers
Jörgen Larsson, Forskare, institutionen för Energi & miljö, Chalmers
Jonas Åkerman, Forskningsledare, avdelningen för Miljöstrategisk analys, KTH “

“**Bakgrund. Rapport & utredning**

Rapporten ”Svenska handlingsalternativ för att minska flygets klimatpåverkan” publiceras idag av forskare på KTH och Chalmers finns här: www.seed.abe.kth.se/om/avd/fms

Den statliga utredningen om Skatt på flygresor ska i dag (30/11) presentera sitt slutbetänkande. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Lärare: Jag tror att ”mattelyftet” har gjort mycket

De positiva resultaten i Timss-undersökningen togs emot med glädje på Sjöstadsskolan i Stockholm. Satsningen på kompetensutveckling av matematiklärare har bidragit, tror läraren Yvonne Littbrand.

– Visst vill vi väl få en fin trudelutt när vi fångar stjärnorna?

Det är NO-lektion för treorna i Sjöstadsskolan i södra Stockholm. Yvonne Littbrand undervisar. I dag programmerar eleverna ett eget dataspel under sista timmen. Katten ska fånga stjärnorna, utan att bläckfiskarna kommer emellan.

Filip Lemdal och Viggo Malmberg programmerar sitt spel tillsammans. De tycker att NO är kul, men Filip Lemdal gillar matematik bättre.

– Matte är mitt favoritämne för jag gillar att räkna, säger han.

I Timss-undersökningen visade svenska elever på förbättringar i såväl matematik som naturvetenskap. Yvonne Littbrand är glad över resultaten.

– Det är jättekul att vi har kommit upp men jag är inte förvånad.

Vad tror du ligger bakom förändringen?

– Jag tror att ”mattelyftet” har gjort väldigt mycket. Det har stärkt mig i mitt arbete.

”Matematiklyftet” är den kompetensutvecklingsinsats som riktar sig till lärare i förskola, grundskola och gymnasieskola och som startade under den förra regeringen 2012. Arbetet bygger på ett särskilt framtaget material som lärarna samtalar kring.

– Att få prata matte med kollegorna, att tillsammans diskutera gemensamma problem och lösningar. Det har varit väldigt viktigt, säger Yvonne Littbrand.

Och samarbetet mellan mate-matiklärarna smittar av sig även till andra ämnen.

– Vi fortsätter våra samtal också i NO-gruppen. Där har vi nytta av att vi är från flera årskurser. Vi kan prata med högstadielärarna och vara säkra på vad de vill att eleverna ska kunna när de lämnar oss. Tidigare har läraryrket kunnat kännas ganska ensamt men ”mattelyftet” har tagit bort mycket av det.

Yvonne Littbrand har jobbat som lärare på olika skolor länge. Ändå är det svårt att se vilka trender som finns i kunskapsnivån hos eleverna.

– Jag har jobbat i miljöer som har varit ganska lika varandra hela tiden, så det är svårt att få en uppfattning om större trender. Men mina elever har inte varit sämre i matte än i till exempel svenska. Den enda trend jag har märkt av är att föräldrar den senaste tiden har varit mer oroliga över sina barns resultat i matte. Efter Pisa har det märkts tydligt.

Alexandra Urisman Otto alexandra.urisman@dn.se “

“Fakta. Matematiklyftet
En kompetensutvecklingsinsats med målet att förbättra undervisningen i matematik.

Infördes av den förra regeringen 2012.

Ett läromaterial har tagits fram och metoden är kollegiala samtal. 35 580 matematiklärare har deltagit, 76 procent av alla matematik-lärare i Sverige.

En läsportal på webben har fungerat som nav, där finns materialet att hämta. Under läsåret 2015/2016 hade portalen nästan 200 000 unika besökare. “

DN ONSDAG 30 NOVE MBER 2016

“De svenska skolresultaten har vänt uppåt

Den negativa resultatutvecklingen i skolan har brutits. Svenska grundskoleelever har blivit bättre på matematik och naturvetenskap, enligt den internationella kunskapsmätningen Timss. Samtidigt ligger Sverige under OECD-snittet i flera områden.

Timss mäter elevers kunskaper i matematik och naturvetenskapliga ämnen i årskurs fyra och åtta. Studien har genomförts vart fjärde år sedan 1995.

Den mätning som nu presenteras genomfördes våren 2015 på ett urval av cirka 9 000 elever i Sverige.

De genomsnittliga resultaten i matematik och naturvetenskap i årskurs åtta är högre än förra mätningen och är nu tillbaka på 2003 års nivå.

– Det är stort och glädjande, säger Mikael Halápi, vikarierande generaldirektör på Skolverket.

Både låg- och högpresterande elever har förbättrat sina resultat i Timss, men socioekonomisk bakgrund har fortsatt stor betydelse för resultaten.

Trots den positiva förändringen får Sverige ett sämre resultat än grannländerna gällande matematik. För årskurs fyra presterar Sverige sämre än Norge, Finland och Danmark. Sverige ligger också under OECD-snittet. För naturvetenskap är Sverige däremot bättre än OECD-snittet. Så här ser resultaten ut i korthet:

Matematik, årskurs 4:

Sveriges resultat har förbättrats sedan 2011 med 15 poäng. Förändringen är signifikant. Sveriges resultat är sämre än Norge, Danmark och Finland. Det är dessutom sämre än EU- och OECD-snittet (8 poäng sämre).

Matematik, årskurs 8:

Sveriges resultat har förbättrats sedan 2011 med 16 poäng. Förändringen är signifikant. Sveriges resultat är sämre än Norge. Danmark och Finland deltog inte i mätningen. Resultatet är sämre än EU- och OECD-snittet (11 poäng sämre).

Naturvetenskap, årskurs 4:

Sveriges resultat har förbättrats sedan 2011 med 9 poäng. Förändringen är signifikant. Sveriges resultat är sämre än Finland, men bättre än Danmark. Norge deltog i undersökningen och får ungefär samma resultat som Sverige. Sveriges resultat är bättre än EU- och OECD-snittet (14 poäng bättre).

Naturvetenskap, årskurs 8:

Sveriges resultat har förbättrats sedan 2011 med 13 poäng. Förändringen är signifikant. Sveriges resultat är bättre än Norge. Danmark och Finland deltog inte i mätningen. Sveriges resultat ligger i linje med resultatet i EU- och OECD som snitt. Någon signifikant skillnad finns inte.

Timss-rapporten offentliggörs bara en vecka före nästa stora mätning. På tisdag den 6 december släpps Pisa-undersökningen som mäter kunskapsresultaten i årskurs nio. Förutom matematik och naturvetenskap mäter Pisa även läsförståelse. Sammanlagt har 64 länder deltagit i Timss. Elever i östra Asien får fortsättningsvis fantastiska resultat i matematik och naturvetenskap. Skillnaderna är enorma mellan Sveriges resultat och toppnationen Singapore.

Ur ett internationellt perspektiv finns också flera andra intressanta iakttagelser. Till exempel tappar succélandet Finland i både matematik och naturvetenskap.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se”

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Ministern vill inte ge äran till sin företrädare

Borgerlig skolpolitik ligger bakom vändningen av skol-resultaten. Det anser tidigare utbildningsministern Jan Björklund (L). Men hans efterträdare Gustav Fridolin (MP) värjer sig mot att trendbrottet skulle vara förra regeringens förtjänst.

Den internationella Timss-mätningen som presenterades på tisdagen visar att elever i årskurs 4 och i årskurs 8 har höjt sig i matematik och naturvetenskap. Det är ett trendbrott efter att resultaten sjunkit i tidigare mätningar.

Liberalernas partiledare menar att alliansens skolpolitik 2006–2014, som han själv var huvudansvarig för, har spelat en viktig roll.

– Jag tror att de stora politiska utbildningsreformer som skedde 2011 är avgörande för att vända resultaten, säger Jan Björklund till DN.

Han är nöjd med att regeringen behållit mycket av de förändringar som gjordes under de borgerliga regeringsåren med den nya läroplanen som infördes 2011 som viktigaste reform.

– Men det här räcker inte. Sverige ska tillhöra tio i topp i världen. Vi kan inte vara nöjda, säger Björklund.

Björklund anser att mycket återstår att göra och att Sverige fortfarande är långt ifrån toppen bland de undersökta länderna för kunskaper i

matematik och naturvetenskap i årskurs fyra och åtta. Utbildningsminister Gustav Fridolin medger att mattelyftet kan ha haft en viktig betydelse.

– Det har vi också permanentat och byggt vidare på. Vi har under lång tid varit överens om att den typen av fortbildning behöver staten tillhandahålla.

I övrigt vill han ge dem som arbetar i skolan äran.

– Jag har grundprincipen att som minister så tar man åt sig ansvaret när det inte går så bra och när det går bättre så ger man äran åt de som faktiskt gör jobbet ute i skolorna, säger Gustav Fridolin.

Men han tycker att det finns kvar många problem i skolan. Dit hör bristande likvärdighet och jämlikhet.

– Vägen framför oss är lång. Ojämlikheten växer fortfarande. Vilken bakgrund man har spelar stor roll för elevernas resultat, säger Fridolin.

Jan Björklund varnar för att Pisa-mätningen för niondeklassare som kommer på tisdag kan bli en dystrare läsning på grund av att Sverige tagit emot många nyanlända de senaste åren.

– Det är mer språklig inriktning på Pisa som mäter delvis andra saker, säger han.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Vi får vänta till tisdag innan debatten tar fart

Analys. De sjunkande skolresultaten i den svenska skolan är inte ödesbestämda, trenden kan brytas, är slutsatsen av tisdagens stora skolnyhet. Men det är först på tisdag, efter att också Pisaundersökningen presenterats, som det stora politiska grälet kan äga rum om vems fel och förtjänster den svenska skolans fortfarande ganska dåliga resultat är.

En ny kunskapsmätning i skolan borde vara ett byte som svenska politiker kastar sig över, frågan var väljarnas viktigaste inför valet 2014 och bidrog till valutgången.

Ändå har den politiska debatten om tisdagens trendbrott i Timss-undersökningen varit försiktig. Liberalernas partiledare, tillika tidigare skolministern Jan Björklund, har sagt att borgerlig politik ligger bakom framgångarna. Men sluggerpolitikern Björklund uttrycker sig försiktigt. Han varnar för att Pisa-mätningen, som presenteras på tisdag, kan bli en dystrare läsning. Priset för att jubla kan bli högt om Pisa visar motsatt trend.

Det är en paradox att den svenska skolan blivit mer inriktad på att mäta resultat samtidigt som skolpolitikerna inte vet i vilken riktning resultaten rör sig i andra kunskapsmätningar av samma svenska skola. Men trots svårigheterna att mäta går det att se förklaringar till att resultaten i matematik och NO förbättrats. I Timss-undersökningen framgår att lärarna fått mer vidareutbildning. Matematiklyftet infördes

av den förra regeringen 2012 och är den största satsningen på kompetensutveckling i ett enskilt skolämne någonsin. Över 35 000 matematiklärare har del-tagit hittills.

Kanske har också den förra rege-ringens satsning på förstelärartjänster med högre lön bidragit till att stärka lärarnas självförtroende.

Men det är inte staten som är huvudman för lärarna, utan oftast kommunerna. Vad de har gjort är svårare att överblicka. Kunskapsmätningar som Timss visar att föräldrarna också är viktiga – betydligt viktigare än för 20 år sedan – för barnens skolresultat.

Trots tisdagens glada skolnyhet finns det också beska i kunskapsmätningen. I tabellen över andelen elever som behärskar matematik på avancerad nivå i åttan leder Singapore med 54 procent. Därefter kommer Sydkorea med 43 procent. Sverige har 3 procent elever som kan räkna på den nivån. År 1995 hade vi 12 procent.

Eleverna i Sverige får färre undervisningstimmar i matematik än eleverna i de övriga deltagande EU- och OECD-länderna. Fler svenska rektorer upplever problem med ordning i klassrummen, kränkningar, sen ankomst och skolk. Och skillnaderna i matteresultat mellan elever med resursstarka föräldrar och svaga ökar i åttondeklasserna.

Nej, debatten om skolans problem lär inte sluta med denna mätning.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se Politisk kommentator “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Majoritet vill stoppa skatten på flygresor

Redan innan utredningen om en skatt på flygresor hunnit presenteras uppmanar de borgerliga och Sverigedemokraterna regeringen att tänka om. Men trots intern S-kritik försvarar infrastrukturminister Anna Johansson (S) flygskatten. – Vi behöver ställa om transportsektorn, säger hon till DN.

I dag, onsdag, lämnas utredningen om en nationell flygskatt över till finansminister Magdalena Andersson (S). I slutändan hamnar frågan i riksdagens skatteutskott.
Men det hindrade inte en majoritet i trafikutskottet med de fyra borgerliga partierna och Sverige-demokraterna att redan på tisdagen enas om ett tillkännagivande där en riksdagsmajoritet uppmanar regeringen att tänka om och i stället invänta en internationell flygskatt.
– Det är klart att flyget också ska bära sina kostnader. Men då är det enda rimliga att det sker på internationell nivå, säger Anders Åkesson (C), talesperson för infrastrukturfrågor.
Han sågar Miljöpartiet som i rege-ringen drivit på för att en flygskatt ska införas av klimatskäl. Partiets vanligaste argument har varit att flyget är skattebefriat till skillnad från andra transportslag, trots att det släpper ut stora mängder kol-dioxid som bidrar till uppvärmningen av klimatet.
– Nationell flygskatt är en väldigt dålig idé. Den har inga miljöeffekter, enligt Konjunkturinstitutet, och kostar väldigt mycket pengar för de som är beroende av flyg som transportslag, säger Anders Åkesson.
Men nu försvarar även S-ministern Anna Johansson det regeringsförslag som väntas komma i samband med höstbudgeten nästa år efter att utredningen varit ute på remiss.

– Vi behöver ställa om transportsektorn till att bli mer hållbar och släppa ut mindre växthusgaser. Då behöver man också vidta åtgärder för att nå de målen. En del åtgärder handlar om att prissätta koldioxidutsläpp, säger Anna Johansson.
Bland kritikerna har också funnits flera socialdemokratiska kommunalråd. En av dessa är Niklas Nordström i Luleå som hävdar att en flygskatt skulle få stora negativa effekter, inte minst för näringslivet i Norrbotten.
Men infrastrukturministern hävdar att den interna oron i partiet är överdriven.

– I de direktiv som den här utredningen har fått står det väldigt tydligt att en eventuell skatt ska utformas så att den inte hotar jobb och tillväxt i hela landet, säger Anna Johansson.
Enligt tjänstemän på finans-departementet som DN talat med är ”det normala” att nya skatter som en flygskatt ingår i regeringens budget. Därmed skulle det vara omöjligt för oppositionen att stoppa den eftersom statsbudgeten tas i ett klubbslag.
Men Centerpartiet håller inte med om den tolkningen.
– Om vi skulle införa en flygskatt handlar det om hur vi ska utforma vår infrastruktur under de kommande åren. Då berör det infrastrukturpropositionen som vi just nu behandlar i riksdagen, säger Anders Åkesson.
Tidigare har det funnits förslag om en skatt på 100 kronor per inrikes enkelresa och 200 kronor för enkelresor utomlands.
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“**Fakta. Flygskatt**
En flygskatt skulle troligen kunna införas tidigast den 1 januari 2018. Den utredning som läggs fram på onsdagen ska först skickas ut på remiss. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Moderaterna stöder byte av signalsystem

Regeringen kan få stöd i riksdagen för att införa EU:s nya signalsystem på hela den svenska järnvägen. Orsaken är att Moderaterna säger ja till planerna.
– Det krävs bättre samordning med branschen och andra länder. Men vi kräver ingen paus, säger Jessica Rosencrantz (M), vice ordförande i trafikutskottet.
Därmed går det största oppositionspartiet emot Centerpartiet som vill att de 30 miljarder kronor, som det nya systemet ska ha kostat när det är fullt utbyggt, borde användas till annat.
– Jag tror ändå att det finns en majoritet för att regeringen måste göra om och göra rätt i processen, säger Anders Åkesson (C), ledamot i trafikutskottet.
På onsdagen kommer infrastrukturminister Anna Johansson (S) till utskottet. Hon väntas bland annat få frågor om regeringens hantering av det nya systemet som Trafikverket anser vara nödvändigt får att få bukt med det stora antalet signalfel som försenar både person- och godstrafiken.
– Jag har väldigt svårt att se vitsen med att skjuta upp införandet. Det skulle bara innebära ökade kostnader – först skulle vi investera i det gamla systemet och sedan investeringar i det nya systemet senare, säger Anna Johansson.
Hon räknar med att regeringen nu får stöd av Moderaterna. Kritiken från branschföreningen Tåg-operatörerna, där bland annat statliga SJ och gruvkoncernen LKAB ingår, har inte fått henne att ändra sig.
– Nackdelarna med att bromsa att skjuta upp är större än fördelarna, säger ministern.
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Fakta. Järnvägens signalsystem

Det nya signalsystemet ERTMS har införts på Botniabanan som drogs med förseningar till en början, men där systemet nu fungerar.

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Därför lever man längre i södra Sverige

Det finns stora skillnader i hur länge vi lever i olika delar av landet, framför allt mellan norr och söder. I Hallands och Kronobergs län lever man som allra längst.

Medellivslängden bland svenska män och kvinnor fortsätter att öka. Ökningen är fortfarande större för män än för kvinnor. Under de senaste fem åren var ökningen ett år för män och 0,6 år för kvinnor, jämfört med den föregående femårsperioden. Det visar siffror från Statistiska centralbyrån (SCB).

Den förväntade medellivslängden kan ses som ett övergripande mått på befolkningens hälsa och uttrycker det antal år som i genomsnitt återstår att leva för en person. Förra året var detta mått 84,0 år för kvinnor och 80,3 år för män, enligt SCB.

Men vi lever olika länge i olika landsändar. Generellt sett lever man längre i de södra landskapen, jämfört med de norra.

I Halland är medellivslängden 84,7 år för kvinnor. I Västernorrland, däremot, förväntas kvinnor leva drygt två år kortare tid. Männen lever som längst i Kronoberg (81,09), medan medellivslängden i Norrbotten ”bara” är 78,53 år, en skillnad på 2,56 år.

Men varför lever vi olika länge i olika delar av landet?

– Mycket kokar ner till skillnader i utbildningsnivå och det finns, eller har åtminstone funnits, ganska stora skillnader i utbildningsnivå mellan olika regioner, säger Bo Burström, professor i socialmedicin vid Karolinska institutet i Solna.

Men därmed inte sagt att det är utbildningen i sig som förklarar skillnaderna.

– Många av de här sakerna tenderar att bilda kluster. Om man har låg utbildning så har man oftare sämre jobb med lägre inkomst och sämre levnadsvanor och sämre livsvillkor.

TT “

“Fakta. Här bor de med högst medellivslängd

De fem länen med den högsta medellivslängd bland kvinnor 2011–2015:
Halland 84,7
Kronoberg 84,66
Stockholm 84,27
Uppsala 84,18
Jönköping 84,18
De fem länen med högsta medellivslängd bland män 2011–2015:
Kronoberg 81,09
Uppsala 81,00
Halland 80,93
Stockholm 80,60
Jönköping 80,48 “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Bensinbilar kan förbjudas i städer

Fordon som körs med bensin eller diesel kan förbjudas i en del av de svenska stadskärnorna i framtiden. Transportstyrelsen föreslår att nya miljözoner införs i städerna.

Myndigheten har på regeringens uppdrag utrett hur dagens regelverk om miljözoner kan utökas till att gälla personbilar, lätta bussar och lastbilar. Transportstyrelsen föreslår att två nya zoner införs, miljözon klass 2 och klass 3.

– Det är för att få en bättre luftkvalitet, säger Kristofer Elo, utredare vid Transportstyrelsen.

För att få köra i klass 3 krävs det ett fordon som går på el eller vätgas, enligt förslaget. Klass 2 innebär att fordon som körs med bensin, diesel, etanol och gas måste uppfylla vissa miljökrav för att få köra där.

– Vi ser att miljözon klass 2 ger väldigt bra effekt mellan 2020 och 2025. Sedan börjar det ebba ut lite, säger Kristofer Elo.

Miljözon klass 3 bedöms ge en renare luft och en tystare stadsmiljö under en längre tid.

Enligt förslaget är det kommunerna som ska bestämma när och var bestämmelserna om miljözoner ska tillämpas.

Utredningen har överlämnats till näringsdepartementet.

TT “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

”Kommuner tar inte sitt ansvar”

Hemlösheten ökar och kommunerna tar inte sitt ansvar, menar Stadsmissionen. – Det kan handla om pensionärer som har låg pension, säger föreningens chef.

Välgörenhetsorganisationer i Sverige vittnar om att hemlösheten i landet ökar. I sin årsrapport konstaterar Stadsmissionen att besökssiffrorna vid deras center som riktar sig till människor i akut hemlöshet har fördubblats under perioden 2011–2014. Kommunerna, som har ansvaret både för att människor ska ha tak över huvudet och för byggandet, gör inte tillräckligt, hävdar föreningen.

– I våra verksamheter har andelen människor som riskerar hemlöshet ökat otroligt. I grunden handlar det om att de är ekonomiskt utsatta. De nya grupper vi ser är pensionärer med låg pension, barnfamiljer med låga inkomster eller unga som numera ofta bara har deltidsjobb, säger Marika Markovits, direktor på Stockholms Stadsmission.

Från föreningens sida är man förvånade över hur bostadssituationen fortsätter förvärras.

– Av landets 290 kommuner är det nu 240 som säger att de har brist på bostäder. Det är 57 fler kommuner än förra året. Det är förvånande, säger hon.

Kommunerna behöver agera i både den akuta situationen och långsiktigt genom att bygga billigare, bygga för unga och studenter, ge

ägardirektiv till allmännyttan som gör det lättare för låginkomststagare att få hyreskontrakt och insatser på alternativa boenden och boendestöd, menar föreningen.

TT “

“Fakta. Fler utan bostad

En rapport från 2016 visar att kommunerna har utgifter på 5,3–6,7 miljarder kronor per år för att ge människor tak över huvudet.

2015 fick 11 700 personer stöd till boende av kommunens socialtjänst, en ökning med 8 procent jämfört med året före. Sedan 2007 har insatserna ökat med 56 procent.

2011 bedömde Socialstyrelsen att det fanns 34 000 hemlösa i hela Sverige. Socialstyrelsens definition av begreppet hemlös har efteråt ifrågasatts. En ny beräkning ska göras 2017.

Källa: Boverket, regeringen, Socialstyrelsen “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Medicinjätten satsar på eget flyg till Göteborg

En luftbro binder samman Astra Zenecas forskning i Storbritannien och Sverige. Fyra dagar i veckan flyger företagets anställda i ett chartrat plan mellan länderna. Vd Pascal Soriot ser flyget som en viktig länk efter Brexit.

Läkemedelsföretaget Astra Zeneca har flyttat sitt huvudkontor till klassiska universitetsstaden Cambridge. Än så länge sitter anställda utspridda i olika byggnader och en del forskning och utveckling finns kvar i Manchester. Men längs med järnvägsspåren till London växer Cambridges nya biomedicinska centrum upp och dit ska cirka 2 000 medarbetare flytta de närmaste åren.

Astra Zeneca investerar över 3,5 miljarder kronor i anläggningen, som blir en av tre globala forskningscentrum. De andra är Gaithersburg i nordöstra USA och Göteborg i Sverige.

Beslutet om investeringen i Cambridge fattades långt innan britterna överraskande röstade för Brexit i juni. Efter EU-utträdet blir Göteborg enda globala anläggningen som är kvar i EU. Pascal Soriot understryker att Göteborg är viktigt, bland annat för samarbetet med Karolinska institutet, men tror inte att Brexit behöver bli någon katastrof.

– Saker och ting blir mer komplicerade när Storbritannien är utanför EU, men landet kommer inte att kringgärdas av en mur. Vi försöker

hantera Cambridge och Göteborg som en gemensam forskningsanläggning. Nyckeln för oss är den bro som vi har byggt mellan Cambridge och Göteborg, vi kallar den en luftbro, förklarar Pascal Soriot.

För att underlätta samarbetet mellan Cambridge och Göteborg chartrar Astra Zeneca sedan i vintras ett eget flygplan med 32 platser. Varje måndag till torsdag flyger planet tur och retur mellan länderna. Ofta är det fullsatt.

Från övriga EU-länder pumpas mycket pengar in i forskning och utveckling i Storbritannien. Landets toppuniversitet bidrar till att locka till sig stora investeringar. Före-trädare för bland andra läkemedelsbranschen är därför oroliga för vad som händer efter Brexit. När brittiska regeringen i sin höstbudget nyligen anslog flera miljarder till forskning och utveckling gladde det Pascal Soriot.

– Där känner vi att brittiska regeringen stödjer oss, säger han.

En annan kuggfråga är bolagets möjligheter att kunna anställa forskare från hela världen, vilket kan bli problematiskt med premiär-minister Theresa Mays uttalade vilja att kraftigt dra ned på invandringen. Den fria rörligheten av arbetskraft är en av kuggfrågorna i de kommande förhandlingarna mellan Storbritannien och EU.

Fransmannen Pascal Soriot har varit Astra Zenecas vd sedan 2012 och gillar att cykla. Han tar till metaforer från cykelvärlden för att beskriva var bolaget är i sin strategiska omdaning.

– Nu har vi uppförsbacke och den tiden är jobbig, men det känns väldigt skönt när man har nått bergets topp, förklarar han.

Det tunga för Astra Zeneca är att bolaget tappar intäkter samtidigt som man fortsätter att investera tungt i forskning och utveckling. Försäljningen sinar från tidigare mångmiljardsäljare som magsårsmedlet Nexium och kolesterolsänkaren Crestor. De ska ersättas av andra, till exempel inom cancerområdet.

– Vi ska bygga ett mer mångsidigt och uthålligt bolag, som inte är lika beroende av enskilda storsäljare, säger Pascal Soriot.

På det sättet ska bolaget även kunna klara bakslag inom forskning och utveckling, för de kommer att dyka upp, resonerar Pascal Soriot.

– Misslyckas vi inte emellanåt är vi inte tillräckligt innovativa. Det avgörande är i stället hur ofta vi kommer att misslyckas och förra året var vi mer lyckosamma än branschen i genomsnitt.

Men bolaget ska också spara, särskilt inom administration och försäljning.

Hur påverkas den svenska verksamheten?

– Sverige har snarare mer av investeringar än sparande. Naturligtvis håller vi alltid på med produktivitetsförbättringar, men i Göteborg har vi anställt och i Södertälje bygger vi en ny fabrik, säger Pascal Soriot till DN.

I Södertäljes utkanter finns sedan många år en av världens största piller-fabriker, som står för 40 procent av Astra Zenecas produktion. Granne med den växer en ny anläggning för så kallade biologiska läkemedel upp. Bolaget investerar cirka 2,3 miljarder kronor och ska anställa omkring 200 personer till 2019 när fabriken ska vara i full drift.

Brexit, liksom valet av Donald Trump och framgångarna för Nationella frontens Marine Le Pen, ses som uttryck för att många väljare misstror globaliseringen och med den näringslivseliten.

Pascal Soriot var förra året bäst betalda vd på Stockholmsbörsen med en sammanlagd ersättning på 8,4 miljoner pund, nästan 100 miljoner konor. Bland vd:ar i läkemedelsbranschen och på Londonbörsen är han inte löneledande, anser han.

– När man talar om sociala orättvisor handlar det snarare om att folk vill ha ett jobb. Folk röstade på Donald Trump, som är väldigt rik, för att de hoppas att han ska ge dem jobben och göra dem rikare. Mitt bidrag är att jag hjälper till att skapa värde, nya läkemedel och jobb, säger Pascal Soriot.

Brittiska regeringen är också upprörd över skenande ersättningar till näringslivstoppar. På tisdagen föreslog den bland annat att företag måste redovisa löneskillnaden mellan vd och ett snitt av de anställda liksom att kunder och anställda ska få större inflytande i styrelserummen.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

“ Fakta.

Astra Zeneca har cirka 61 500 anställda, varav 6 600 i Sverige. 4 100 finns i Södertälje och 2 500 i Göteborg.

Bolaget har verksamhet i över 100 länder. Största produktionsanläggningen finns i Södertälje. Där tillverkas omkring 40 procent av alla preparat.

Omsättningen förra året var 24,7 miljarder kronor, nästan 230 miljarder kronor.

Förra året investerade bolaget 6,6 miljarder dollar, cirka 60 miljarder kronor, i forskning och utveckling. Huvudfokus ligger på tre sjukdomsområden: hjärta/kärl och metabola sjukdomar, cancer samt andningsvägar, inflammation och auto-immunitet.

Området London-Cambridge-Oxford kallas för den gyllene triangeln inom den så kallade life science-industrin och anses vara en av de viktigaste regionerna utanför USA.

Totalt i Storbritannien arbetar cirka 70 000 personer inom bioteknik och läkemedel.

Vid sidan av finansiellt stöd och möjligheter att rekrytera forskare oroas branschföreträdare för vad som ska hända med regelverket som omgärdar industrin i och med Brexit. Bland annat hur nya läkemedel godkänns.

Astra Zenecas vd Pascal Soriot är en av två ordföranden i ett nybildat industriråd om Brexit, som bearbetar brittiska regeringen. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Birgitta Forsberg: Fara att Ericsson flyttar mer av sin utveckling

En viktig signal när Ericsson säger upp fler än 800 personer i fabrikerna i Borås och Kumla är att bolaget ska fortsätta att syssla med utveckling på orterna.

Nu är det klart att Ericsson säger upp 820 anställda i sina två kvarvarande svenska fabriker i Kumla och Borås. Resten av sparpaketet, som totalt omfattar runt 3 000 personer, ska telekomjätten presentera 8 december.

Därmed kommer Ericsson inte att ha någon produktion i Sverige, borträknat den lilla fabriken i Kista som mest är till för utvecklarna.

Det är ett hårt besked för de anställda. Men 60 anställda ska vara kvar i Kumla. Anläggningen blir ett testcenter för att utveckla den nya 5G-tekniken. Medarbetarna ska utveckla prototyper för 5G-system och testa dem.

Dessutom bildar telekomjätten en ny produktionsenhet i Borås, där 175 anställda ska syssla med industrialisering, logistik och mjukvaruutveckling.

Därmed behåller Ericsson de delar som står närmast forskning och utveckling, vilket är fördelaktigt för Sverige.

Men Ericssons utvecklare kan inte längre köra prototyper och testserier i fabrikerna. Nu ska de köra prototyper för 5G i Kista och resten i bolagets fabriker i Tallinn i Estland och i Nanjing i Kina.

Professor Lars Bengtsson i Gävle har visat att det är viktigt att ha forskning och utveckling nära produktionen. På så vis har företagen bättre kunskap om hela produktionskedjan. Dessutom går det fortare och blir biligare att utveckla nya produkter.

Även om viss utveckling nu räddas är faran att Ericsson så småningom flyttar mer av sin utveckling utomlands, närmare produktionen.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Svag krona ger svenska exporten draghjälp

Svensk ekonomi växte med 0,5 procent tredje kvartalet i år och är uppe i en årlig tillväxttakt på 2,8 procent, enligt färsk statistik Statistiska centralbyrån. Framför allt ligger ökad export och privat konsumtion bakom att hjulen i Sverige rullar snabbare.

1 Den svenska ekonomin ökade med 0,5 procent det tredje kvartalet jämfört med kvartalet innan, vad är huvudorsaken till uppgången?

Framför allt drar exporten upp tillväxten. Den ökade med 1,3 procent jämfört med det andra kvartalet. Exporten har draghjälp av att kronan har försvagats mot både euron och dollarn. Det gör svenska varor och tjänster billigare i utlandet. Ytterligare en anledning till att ekonomin växte det tredje kvartalet är att hushållen ökade sin konsumtion med 0,4 procent. Hushållens disponibla inkomster, inkomst och bidrag efter skatt, steg med 4,4 procent jämfört med kvartalet innan. Därmed finns mer pengar över i plånboken till konsumtion och sparande. Även sparandet ökade.

2 Hur står sig svensk ekonomi i ett internationellt perspektiv?

Ganska bra, sett i ett EU-perspektiv. I snitt hade de 28 EU-länderna en BNP-tillväxt i årstakt på 1,8 procent det tredje kvartalet i år, enligt preliminär statistik. Den svenska ekonomin ökade i ett klart högre tempo, med 2,8 procent. Jämfört med andra kvartalet ökade EU-ländernas BNP med i snitt 0,4 procent.

Den amerikanska ekonomin hade en något högre BNP-tillväxt än Sverige, 2,9 procent, det tredje kvartalet i år.

3 Vad hade prognosmakarna väntat sig för tredje kvartalet?

Tisdagens statistik var ingen stor överraskning. Enligt en enkät från SME Direkt prickade de tillfrågade i stort sett helt in siffrorna. Riksbanken hade i sin prognos som kom i oktober något lägre förväntningar och trodde att BNP skulle öka med 0,4 procent jämfört med kvartalet innan och med 2,8 procent på årsbasis.

En negativ nyhet i statistiken är att antalet sysselsatta minskade med 0,3 procent. Det är första gången sedan tredje kvartalet 2009 som sysselsättningen går ner.

4 Vad kan man vänta sig för utveckling i svensk ekonomi nästa år?

De flesta prognosmakare räknar med att BNP-tillväxten dämpas något nästa år och hamnar på runt 2 procent. En anledning är att de offentliga investeringarna inte bedöms öka lika snabbt. De drar upp BNP i år och har blivit extra stora till följd av de många flyktingar som anlände till Sverige förra året. Nästa år förväntas export och konsumtion bli de viktigaste motorerna i ekonomin. Det finns dessutom en rad orosmoln som kan störa ekonomin. Hit hör presidentvalet i Frankrike, val i Tyskland och Storbritanniens utträde ur EU. Både i Europa och USA blåser protektionistiska vindar som om de omsätts i verklig politik riskerar att dra ner världshandeln. Det kan få stor effekt på ett litet exportberoende land som Sverige.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Var fjärde krona till boendet

Bostadskostnader, inklusive vatten, el och villaolja, slukar en dryg fjärdedel av svenska hushålls budget, enligt EU:s statistikbyrå Eurostat. Inom EU är det bara danska, finländska och franska hushåll som lägger mer resurser på boendet.

Svenska hushåll lägger 26 procent av sina utgifter på bostaden, om man räknar in vatten, el, gas och andra bränslen. Det kan jämföras med ett EU-snitt på 24,4 procent och nivåer på 10–15 procent i EU-länder som Malta, Litauen och Cypern.

Jämfört med 2005 har dock andelen av de svenska hushållens utgifter som går till bostaden sjunkit något, från 27 procent.

Trenden i övriga EU går i motsatt riktning, särskilt i de länder som fick allvarliga problem med bolån och fastighetspriser efter finanskrisen 2008, som Irland och Spanien.

Mellan 2005 och 2015 ökade andelen av utgifterna för hushållen som går till bostaden i EU med 1,9 procentenheter till nästan 2 000 miljarder euro per år. Det motsvarar cirka 13,4 procent av EU:s sammanlagda bruttonationalprodukt (BNP), enligt Eurostat.

Den näst största utgiftsposten bland EU-hushållen är transporter, där EU-snittet ligger på 13 procent. Därefter följer utgiftskategorin mat och alkoholfria drycker på drygt 12 procent av utgifterna.

TT “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Vikingarna intar Djurgården

Varför finns det inget vikingamuseum i Stockholm? Det är en fråga många turister ställt sig när de besökt staden. Snart kan frågan läggas på hyllan. Till Valborg nästa år öppnar museet ”Vikingaliv – life of vikings” på Djurgården.

Mindre än fem månader återstår till invigningen den 29 april och det pågår febril aktivitet i Båthall 2, belägen mellan Gröna Lund och Vasamuseet. Här ska besökarna förflyttas över tusen år tillbaka i tiden – till år 963 – och stifta bekantskap med Ragnfrid, en stark, äldre vikingakvinna, som berättar sin historia.

Historieprofessorn Dick Harrison är ansvarig för den vetenskapliga förankringen och han betonar att det här inte handlar vad han kallar ”entertainment”.

– Vikingarna är de mest förfalskade figurerna i vårt land. I stort sett ingenting av det som turistindustrin gör gällande om dem är sant. Vikingaliv bygger på vetenskap och vi kommer att presentera de senaste forskningsrönen kontinuerligt så att besökarna får en populärhistorisk koppling, säger Dick Harrison.

Ulf Larsson, vd för Vikingaliv, understryker hur viktigt det är att allt som berättas är historiskt korrekt och att man kommer att krossa många vikingamyter samtidigt som han tar fram en hjälm av plast med horn, sådana som ofta syns i den svenska fotbollspubliken när det drar ihop sig till landskamp.

– Det var inga horn på vikingarnas hjälmar, säger Larsson och bryter bryskt av ett av hornen på plasthjälmen där vi står på undervåningen i båthallen.

Denna båthall har använts för allehanda verksamheter under senare år (outlet, Titanicutställning, duschrum och toaletter för Wasahamnen). Lokalen är något mindre än grannen Junibackens, men det är inte enbart storleken som har likheter med Junibacken. För precis som i Astrid Lindgrens sagovärld ska de vikingaintresserade färdas runt i lokalen. Inte med tåg utan med gondoler som för tankarna till Gröna Lunds tekoppar. Och precis som med Junibacken har Staffan Götestam mer än ett finger med i spelet. Götestam är en av initiativtagarna till Vikingaliv tillsammans med Ulf Larsson, Fredrik Uhrström och LG Nilsson. Staffan Götestam är ansvarig för manus och regi av skådespelarna.

I centrum står Ragnfrid, en åldrad vikingakvinna. Det är hennes historia som berättas under de elva minuter besökarna färdas i små ”vagnar” genom 18 scenerier. Ragnfrids historia inleds med orden:

”Nu ska jag berätta om vad som hände för mer än tusen år sedan, med mig - Ragnfrid - och min man Harald. Det är en berättelse om ond bråd död, men också om kärlek - till vår dotter Sigrid och Harald. Med tiden blev han en slarver som drack och förskingrade nästan allt vi ägde, men jag hade svurit på att aldrig lämna honom!”

Ragnfrid är stark. Hon tvingar Harald, som dricker för mycket, men framför allt har satt familjen i skuld genom sitt leverne, att ge sig ut i världen på ett riktigt vikingatåg. Om han kommer hem tomhänt måste de lämna hus och hem och det får inte ske. Kravet på Harald är att han kommer hem med tre tunnor silver. Om han lyckas avslöjas inte här, men så mycket berättar Ulf Larsson och L-G Nilsson, som är gestaltningsansvarig för Vikingaliv att det är en spännande resa Harald och besökarna ger sig ut på.

Ulf Larsson berättar entusiastiskt om resan, en resa över tusen år tillbaka i tiden – till 963 efter Kristus.

– Vi kommer att krossa många myter. Inte bara den om horn på hjälmarna, säger Ulf Larsson som fått lära sig att det inte bara var männen som gick bärsärk och att vikingaskeppen var allt annat än mörkt bruna. Det kommer man att få se bevis på i utställningen på det övre planet där det förutom utställningsyta ska finnas både restaurang och krog

Historiska museet på Narvavägen har en särskild vikingautställning, men Ulf Larsson ser inte det som en konkurrent - tvärtom. Det ska skapas en ”osynlig brygga” mellan Vikingaliv och Historiska och det är trots allt bara 800 meter mellan attraktionerna, säger han.

Men det finns en viktig skillnad. På Historiska museet är det fri entré, för att komma in på Vikingaliv, som är privatfinansierat (110 miljoner kronor) måste varje vuxen betala 190 kronor.

Det är fri entré för alla under sju år, men då ska man veta att rundturen rekommenderas för dem som fyllt sju år.

Hur läskig är turen?

– Det är en stark historia som innehåller både slaveri, överfall och brutalitet, säger Larsson.

Eva-Karin Gyllenberg eva-karin.gyllenberg@dn.se “

“ **Historiskt korrekt. Figurerna görs i Holland**

”Vikingaliv – Life of vikings” består av två delar. På det nedre planet går resan från Frösala gård till Miklagård och tillbaka, en historia berättad av Ragnfrid år 963 efter Kristus.

På det övre planet finns utställningen där besökarna kan titta närmare på vikingarnas historia med inslag av träldomens historia, plundringståg i väster, hantverk, kvinnornas roll, men också de allra senaste forskningsrönen.

På det nedre planet finns åkattraktionen, som skapas på två holländska orter. På ett ställe tillverkas de 16 vinröda vagnarna med plats för sex personer i varje som ska färdas genom historien. På en annan tillverkas alla figurer, scenografier och projektioner.

I projektet ingår dessutom ett tiotal svenska arkeologer och osteologer.

Kostnaden för hela det privatfinansierade projektet är beräknad till 110 miljoner kronor. “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“ Hårt tryck på SÖS-akuten när NKS öppnat

Veckan efter Nya Karolinskas öppnande är trycket på länets akutmottagningar mycket högt. Många vårdas på akuten i väntan på vårdplats. ”De som hamnar i kläm är de gamla och sköra. Att vara 90 år, och behöva ligga här i 17–18 timmar, det är helt bedrövligt”, säger Sofia Magnusson, ledningssjuksköterska och skyddsombud på SÖS-akuten.

Södersjukhuset måndag förmiddag. Det är kö vid luckan till akutmottagningen och i det yttre väntrummet. Inne på själva mottagningen är det fullt i väntrummen och patienter ligger överallt på britsar bakom skärmar och längs väggarna i korridorerna. Känslan är klaustrofobisk.

– Vi har ett extremläge med 130 patienter härute, och 20 som väntat på vårdplats sedan i går kväll. Ibland när det är dubbelparkering här så är jag orolig – inte minst för brandsäkerheten, säger Sofia Magnusson, ledningssjuksköterska på SÖS-akuten och skyddsombud för Vårdförbundet.

SÖS-akuten är norra Europas största akutmottagning, med det största uppdraget. Den senaste tiden har belastningen blivit för hög även här, enligt skyddsombuden, och trycket har heller inte lättat nattetid.

– Normalt sett brukar det vara ett fåtal patienter kvar vid femtiden på morgonen. Men nu har vi haft cirka 70. De som hamnar i kläm är det gamla och sköra. Vi har ingen mat, och får jaga mediciner på avdel-

ningarna. Att vara 90 år, och behöva ligga här i 17–18 timmar, det är helt bedrövligt, säger Sofia Magnusson.

Hur påverkas patientsäkerheten?

– Det är en jättestor patientsäkerhetsrisk. Vi har bara britsar, bara ett fåtal sängar att bädda ner patienterna i. Det är en stor risk för trycksår.

Kollegan och sjuksköterskan Anna Leijon, även hon skyddsombud och förtroendevald, instämmer.

– I natt hade vi en patient här, som borde ha fått läggas in på en avdelning för att gå bort i lugn och ro. Men det gick inte, för det finns inga vårdplatser, säger hon.

Eva Tillman, chefläkare på Södersjukhuset, bekräftar att trycket varit högt.

– Det vi sett är att vi har haft ett mycket högt tryck på natten. Patienterna som söker vård är väldigt sjuka och behöver läggas in. Sedan är det svårt att hitta en ledig vårdplats, säger hon.

I nuläget är cirka 50 vårdplatser stängda på Södersjukhuset.

Är det något ni kan göra åt situationen?

– Det är inte så lätt. Vi har fattat beslut om upp till tre överbeläggningar på de avdelningar som är fullt öppna. Vi vet att vi måste klara oss själva, eftersom situationen är densamma på andra sjukhus, säger Eva Tillman.

I samband med Nya Karolinskas öppnande 20 november och fram till 5 december har Södersjukhuset en större beredskap för att ta emot patienter på hjärtintensiven.

– Inför NKS öppnande har vi fått höra att vi skulle få en eller två extra patienter per dygn, men så upp-lever vi det inte alls, säger Sofia Magnusson, ledningssjuksköterska och förtroendevald för Vårdförbundet på SÖS-akuten.

Under flytten av Tema hjärta- kärl till Nya Karolinska dirigeras vissa ambulanser med patienter med bröstsmärtor och andningssvårigheter om till andra sjukhus. De allra flesta har hittills styrts till Danderyd och S:t Göran.

– Bara en patient har dirigerats om till SÖS, så jag tror inte att den höga belastningen är kopplad till flytten, säger Patrik Söderberg, chefläkare med ansvar för ambulanssjuk-vården i Stockholms läns landsting.

Inte heller Anna Nergårdh, chef-läkare vid Stockholms läns landsting, kopplar den höga belastningen på akutmottagningarna till sjukhusflytten.

– Många söker för infektioner med luftvägssymptom. En hel del söker också för vinterkräksjuka, säger Anna Nergårdh.

Hon säger att vårdplatsläget är ansträngt. Enligt senaste mätningen var 535 av länets cirka 3 400 vårdplatser stängda.

– Framför allt Karolinska universitetssjukhuset har färre vårdplatser öppna än man skulle önska på grund av bemanningssvårigheter.

Personalen på Södersjukhuset upplever att trycket är mycket ojämnt fördelat mellan akutmottagningarna. Genom det landstingsgemensamma datasystemet får vi en ögonblicksbild vid lunchtid. I jämförelse med SÖS-akutens 130 väntande patienter har Karolinska Solna vid samma tidpunkt 40 och Huddinge 54. Sammanlagt väntar fem på vårdplats jämfört med 27 på SÖS.

– Vi efterlyser ett landstingsövergripande ansvar, så att man genom politiska direktiv eller chefläkarstyrning kunde utjämna trycket. Vi på sjukhusen kan ju inte styra bort patienterna, säger Sofia Magnusson.

Patrik Söderberg håller med om att det kan finnas ett sådant behov.

– En sådan funktion skulle vara bra för att jämna ut obalansen ibland, säger Patrik Söderberg, och pekar samtidigt på svårigheten:

– De flesta patienter kommer inte till sjukhus med ambulans. Södersjukhuset har ju den för- och nackdelen att det ligger centralt och har legat på samma ställe i 70 år. Det är väldigt förknippat med akutsjukvård, säger han.

När Nya Karolinska är i full drift 2018 kommer sjukhuset inte längre ha en öppen akutmottagning. Av dagens cirka 80 000 patienter ska 25 000 tas emot där. Resten ska fördelas på de andra akutsjukhusen. Även på Danderyds sjukhus märks ett ökat tryck. Johan Styrud, ordförande på Stockholms läkarförening, säger att patientströmmarna redan rört sig lite bort från Karolinska i Solna.

– Det märker vi här i Danderyd, där belastningen ökat med 11–13 procent jämfört med för ett år sedan. Med drygt 500 vårdplatser stängda i länet måste man skicka hem folk i förtid för att lösgöra platser. Man skäms, och det innebär risker för patientsäkerheten. Det värsta är att vi inte har politikernas medhåll, men ute på golvet ser vi att det är så, säger Johan Styrud.

Skyddsombuden på Södersjukhuset har tidigare reagerat på personalbrist, en mycket pressad arbetsmiljö, och i våras gjorde Arbetsmiljöverket inspektion.

– Nu är vi den enda delen av sjukhuset som är nästan fullbemannad. Samtidigt är det så mycket som vi inte kan påverka. Uppe på avdelningarna är det extrem sjuksköterskebrist, och då fastnar patienterna på akuten, säger Sofia Magnusson.

Utom synhåll från akutmottagningen på Södersjukhuset byggs nu den nya sjukhusbyggnaden med större lokaler, en ny vuxenakut och fler vårdplatser. Den nya byggnaden väntas bli klar först 2019.

– Det blir bra, för då vi kan ta emot fler patienter. Om vi klarar bemanningen.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se”

“ Fakta. Akutmottagningarna och NKS öppnande

I genomsnitt söker 320 patienter per dygn vård på SÖS-akuten, dubbelt så många som mottagningen är dimensionerad för.

När Nya Karolinska Solna är i full drift kommer upphör vuxen-akuten att ha öppen mottagning. Antalet akutpatienter ska minska från 80 000 till 25 000. Det kommer att påverka andra akutsjukhus. På Södersjukhuset pågår en utbyggnad som väntas vara klar först 2019.

Fakta. Omdirigering av ambulanser vid NKS-flytten

Den 20 november flyttade Tema hjärta-kärl in på Nya Karolinska Solna. I samband med flytten har andra sjukhus utökat antalet vårdplatser för hjärtpatienter. Ambulanser från Solna–Sundbyberg började styras om från 12 november.

Av totalt 76 ambulansärenden med bröstsmärtor och andningssvårigheter, har 40 styrts till KS, 14 till S:t Göran och en till SÖS.

Fakta. Väntetider SÖS-akuten

Andel patienter som vistas mindre än fyra timmar på Södersjukhusets akutmottagning:

2015:

Hela året (ackumulerat till november): 50,5 procent

November: 54 procent

2016:

Hela året (till dagens datum): 46 procent

November: 43 procent “

DN ONSDAG 30 NOVEMBER 2016

“Hätsk protest mot brister i färdtjänsten

Det gick stundtals hett till utanför landstingshuset när det på tisdagen manifesterades för en bättre, fungerande färdtjänst. Synskadades riksförbund menar att politikerna skyller ifrån sig och att man dröjt för länge med att agera. – Men nu verkar de ta problemen på allvar. Det är ett litet steg framåt.

Det säger Lennart Karlsson, ombudsman för Synskadades riksförbund, arrangör av manifestationen som samlade en mindre skara färdtjänstresenärer.

Ett krav på att trafiknämnden omedelbart ska upprätta en krisplan med tydliga tidgränser överlämnades till trafiknämndens ordförande Kristoffer Tamsons, (M), som tillsammans med en rad andra politiker mötte upp utanför landstingshuset.

– Färdtjänsten måste bli pålitlig och vi måste kunna känna trygghet. Det påverkar hela våra liv att det fungerar så dåligt som det gör i dag, menade Hammaddah Mansour, också han på Synskadades riksförbund.

Trafiknämnden har precis presenterat en lista på tolv olika åtgärder samt beslutat att kräva böter på runt 10 miljoner kronor från Cabonline group, som äger de två taxibolagen Sverigetaxi och Taxi Kurir som har monopol på färdtjänsten i länet.

Ett alltför senkommet agerande, enligt de drabbade.

– De har inte förstått hur illa det fungerar. Jag vågar inte åka färdtjänst längre och måste förlita mig på vänner och anhöriga, sa synskadade Marie Bergström som inte tyckte att hon fick några bra svar av de närvarande politikerna.

Kristoffer Tamsons lovade dock att han ska göra allt som står i sin makt för att utförarna av färdtjänsten följer det avtal man har med landstinget. Enligt honom är det ett bra avtal, med tydliga kvalitetskrav.

På plats utanför landstingshuset fanns också ett par taxichaufförer. Enligt dem är det prispressade avtalet den stora boven i dramat, en beskrivning som varken politikerna eller vd:n för Cabonline group, Thomas Ekman köper.

– Varför tror de då att taxichaufförerna väljer att inte ta körningarna? De väntar hellre på en betalande privat kund än kör färdtjänst för det går inte att överleva med en ersättning på åtta kronor kilometerna, sa Elisabeth Lundblad, en av taxichaufförerna som är engagerad i Stockholms taxiklubb, en intresseorganisation för taxichaufförer.

Det gjorde Kristoffer Tamsons upprörd:

– Det är inte okej att de agerar så. Taxibranschen måste ta ett ansvar för att få det här att fungera.

Men manifestationens udd var främst riktad mot trafikförvaltningen och politikerna.

– Tyvärr upplever vi att varken tjänstemän eller politiker står på vår sida. Men nu verkar de i alla fall ha tagit till sig av kritiken, konstaterade Lennart Karlsson.

Manifestationen pågick under två timmar.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

“Bakgrund.

DN har i ett flertal artiklar berättat om den starka kritik som riktats mot färdtjänsten i Stockholms län.

Dagligen genomförs mellan 10 000 och 12 000 taxiresor med färdtjänst, en verksamhet som kostar 1,4 miljarder kronor per år.

Kundnöjdheten är nere i 81 procent, men brukarna menar att mörkertalet är stort. Många orkar inte klaga då även den så kallade resegarantin, dit man kan ringa om en bil inte kommer eller är försenad fungerar dåligt.

Ett prispressat avtal, brist på bilar och chaufförer och den besvärliga trafiksituationen i Stockholm är några orsaker som anges till varför det inte fungerar. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

”Förbättra invandringen av arbetskraft till Sverige”

“ Värna öppenheten. Många av de utvisningar av arbetskraftsinvandrare som uppmärksammats är resultatet av Migrationsverkets väldigt stränga tolkning av reglerna. Vi föreslår fyra förändringar så att vi slipper fall där människor hamnar i kläm och företag förlorar viktig kompetens, skriver Samuel Engblom, TCO och Emil Källström (C).

Den 10 november enades riksdagens socialförsäkringsutskott om ett tillkännagivande, där ett enigt utskott krävde att regeringen ska se över reglerna för att undvika fler orimliga utvisningar av arbetskraftsinvandrare, genom att den pågående utredningen om att stärka arbetskraftsinvandrares ställning på arbetsmarknaden får ett tilläggsdirektiv.

Utskottsinitiativet är viktigt av flera anledningar. Arbetskraftsinvandring erbjuder möjligheter. För företag, myndigheter och organisationer kan arbetskraftsinvandring vara ett sätt att undvika brist på arbetskraft med en viss kompetens eller att kunna anställa den bästa personen för ett visst jobb. För den enskilda individen är det både en viktig fråga om frihet och om att få möjligheten att nyttja och utveckla sin kompetens genom att arbeta i ett annat land. För Sverige som mottagarland stärker det vår kompetensförsörjning, vilket är avgörande för hur vi klarar oss i en globaliserad ekonomi.

Det svenska systemet för arbetskraftsinvandring är unikt i sin öppenhet. De flesta länder har kvoter eller krav på höga kvalifikationer för att utfärda arbetstillstånd. Ofta tillåts arbetskraftsinvandring bara i bristyrken, vilket var fallet även i Sverige före 2008. Till Sverige kan man arbetskraftsinvandra till vilket yrke som helst, förutsatt att arbetsgivaren erbjuder arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal. Det är en bra ordning som vi vill värna. Men för att säkerställa såväl öppenhet, goda villkor som kompetensförsörjning finns det stelbenta hinder som måste åtgärdas.

Den senaste tiden har en lång rad fall uppmärksammats, där små misstag har gjort att arbetskraftsinvandrare utvisats. Det handlar till exempel om att ett arbete utlysts via en jobbsajt istället för genom Arbetsförmedlingen, att en arbetsgivare gjort ett misstag vid inbetalning av försäkringsavgifter eller att en anställd åkt utomlands för att närvara på en begravning.

I dag är konsekvensen av mindre misstag och avvikelser att arbetstillståndet dras in. Arbetstagare som under flera år byggt ett liv i Sverige drabbas hårt när de tvingas lämna landet, och arbetsgivaren förlorar värdefull kompetens. Dessa fall har väckt stort engagemang.

Ett välfungerande system för arbetskraftsinvandring bygger på att regler följs. En förutsättning för den svenska öppenheten är att arbetsvillkoren värnas. Men reglerna får inte vara kvävande. Många av de utvisningar som uppmärksammats är resultatet av Migrationsverkets väldigt stränga tolkning av reglerna, till följd av ett antal domar i Migrationsdomstolen. Det drabbar även företag som vill göra rätt för sig och enligt tidigare praxis ansågs göra det.

I förlängningen undergräver dessa utvisningar den öppenhet som vi borde kunna vara så stolta över. De ökande handläggningstiderna och de hårda tolkningarna blir till ytterligare hinder för rörligheten och företagens kompetensförsörjning.

Centerpartiet och TCO värnar öppenheten och de möjligheter den ger. För att bevara den föreslår vi fyra konkreta förändringar som kan stärka och modernisera systemet för arbetskraftsinvandring:

1 Möjlighet till korrigeringar vid misstag. Om en arbetsgivare utan uppsåt begått ett misstag ska det kunna korrigeras i efterhand. Det kan gälla misstag i samband med inbetalning av pensionsavsättningar eller försäkringar, eller att en lön under någon enstaka månad varit för låg. När det inte rör sig om medvetet fusk eller utnyttjande och felet är litet ska arbetsgivaren i efterhand kunna betala mellanskillnaden och arbetstagaren ska kunna fortsätta sin anställning istället för att utvisas.

Vid uppsåtliga misstag eller grov oaktsamhet ska arbetstagaren ha reella möjligheter att byta anställning och inte få tillståndet indraget på grund av att en tidigare arbetsgivare misskött sig. För att inte skapa incitament för arbetsgivare att systematiskt betala för låga löner bör systemet innehålla någon form av påföljd för arbetsgivaren, exempelvis i form av en ekonomisk sanktion. Straff för fel ska i första hand drabba arbetsgivaren och inte, som i dag, arbetstagaren.

2 Mer flexibla utannonseringskrav. För att uppfylla det så kallade gemenskapsföreträdet måste arbetsgivare i dag annonsera en tjänst i 10 dagar på Arbetsförmedlingen och i de europeiska arbetsförmedlingarnas nätverk EURES. Globala portaler anses inte duga, trots att de kan nå långt fler potentiella sökande. Detta är en orimligt snäv tolkning av kraven på utannonsering av tjänster.

EU-kommissionen har konstaterat att den svenska tolkningen går längre än vad EU kräver och inget annat EU-land tolkar gemenskapsföreträdet på samma sätt som Sverige. För att inte utvisa arbetstagare som i övrigt uppfyllt villkoren för arbetstillstånd vill vi modernisera kraven på utannonsering och förtydliga att det finns utrymme för fler sorters annonsering än via Arbetsförmedlingen.

3 Återinför förenklade förfaranden. Migrationsverket har tidigare haft ett förenklat ansökningsförfarande för arbetsgivare som ansöker om många arbetstillstånd och som klassats som seriösa, en form av certifiering. För närvarande ses systemet över och inga nya certifieringar utfärdas.

Det här riskerar att ta bort en av de få förenklingar och förkortningar av handläggningstider som finns och därmed ytterligare förlänga redan långa handläggningstider. Migrations-verket bör omgående samråda med arbetsmark-nadens parter för att införa ett nytt system med förenklade förfaranden för att hålla handläggningstiderna korta.

4 Ökade möjligheter till spårbyte. Reglerna för spårbyte gör det i dag möjligt för asylsökande som får avslag på sin asylansökan, men som har ett arbete som uppfyller kraven för arbetstillstånd, att i stället få arbetstillstånd och få stanna som arbetskraftsinvandrare. Men reglerna för spårbyte är i dag omotiverat snåla. Möjligheten till spårbyte ges exempelvis bara dem som haft ett arbete i fyra månader innan de fått avslag på sin asylansökan.

Dessa regler borde ses över och utvidgas. I ett första steg borde den tid som man ska ha varit anställd innan avslagsbeslutet förkortas till två månader. På så vis minskar vi antalet situationer där människor som har jobb i Sverige och behövs på sina arbetsplatser i stället får lämna landet, ofta utan någon garanti för att de kan komma tillbaka.

Om inget görs kommer vi att gång på gång se fler fall där människor hamnar i kläm och företag förlorar viktig kompetens. Det här är några av de förändringar som Centerpartiet och TCO tillsammans ser som viktiga att genomföra. Sverige ska vara ett land som välkomnar arbetskraftsinvandring och värnar invandrares trygghet.

Samuel Engblom, samhällspolitisk chef, TCO

Emil Källström (C), ekonomiskpolitisk talesperson “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Läraryrket är populärt igen

Intresset för läraryrket ökar. Antalet personer som påbörjar lärarprogrammen är det högsta på flera år. Dessutom kan DN nu visa att avhoppen är färre än på andra utbildningar på universiteten.

På 1980-talet var lärarprogrammen bland de mest attraktiva utbildningarna i Sverige. Sedan dess har intresset för att bli lärare minskat dramatiskt.

Söktrycket är fortfarande lågt, men statistik från SCB visar nu att antalet som påbörjar en lärarutbildning är högre än på flera år.

Höstterminen 2015 påbörjade 3 126 personer en grundlärarutbildning (undervisning för årskurs 1–6, förskoleklass och fritidshem). Det är 50 procent fler än höstterminen 2011 då 2 084 personer påbörjade utbildningen.

Motsvarande mönster syns även på andra lärarutbildningar. För ämneslärarutbildningarna (undervisning för årskurs 7–9 och gymnasi-et) är ökningen 59 procent. För förskollärarutbildningarna är ökningen 50 procent.

Men djupare i statistiken finns även ytterligare ett intressant mönster. Det handlar om avhoppen från lärarutbildningarna som i medierapporteringen de senaste åren beskrivits som omfattande.

DN:s genomgång visar att avhoppen tvärtom är lägre på grundlärarutbildningen och förskollärarutbildningen än på andra högskole- och universitetsutbildningar i Sverige.

Så här har vi mätt: SCB har på Dagens Nyheters uppdrag följt upp hur stor andel av studenterna som inte har påbörjat termin två på sin utbildning.

Det ger inte hela bilden, men en tydlig indikation på avhoppsfrekvensen eftersom de flesta avhopp sker den första studietiden:

På grundlärarutbildningen är andelen avhopp 16 procent.

På ämneslärarutbildningen är andelen avhopp 26 procent.

På förskollärarutbildningen är andelen avhopp 17 procent.

Som jämförelse är avhoppen 21 procent på alla andra universitets- och högskoleutbildningar, alltså högre än både grundlärarutbildningen och förskollärarutbildningen.

– Jag känner igen bilden. Det finns en uppfattning i debatten om att avhoppen på lärarutbildningarna är väldigt stora. Jag skulle vilja kalla det för en myt. Fler söker sig nu till utbildningarna och vi märker också att studenterna verkligen vill bli lärare. Det är inte så att man bara har sökt något, utan det finns en motivation, säger Elisabet Nihlfors, professor i pedagogik och ansvarig för lärarutbildningen vid Uppsala universitet.

Även Stockholms universitet bekräftar bilden av ökat söktryck till lärarutbildningen och att avhoppen inte är så stora som medierapporteringen ger sken av. Clas Hättestrand, ansvarig för lärarutbildningen på universitetet, drar jämförelser med andra program på lärosätet:

– Jag har tidigare haft ansvar för utbildning på den naturvetenskapliga fakulteten på universitetet. Där har vi gjort ganska noggranna avhoppsanalyser. Det vi kan se är att det är många utbildningar som har högre avhopp än vad lärar-utbildningen har, säger Clas Hättestrand.

För grundlärarutbildningen i Sverige noteras dessutom en minskning av avhoppsandelen över tid – från 19 procent höstterminen 2011 till 16 procent höstterminen 2015.

Data som Universitets- och högskolerådet (UHR) tagit fram åt DN visar dessutom att det finns en svag tendens att lärarutbildningarna lockar studenter som har högre gymnasiebetyg än tidigare. Jämförelsetalet, det vill säga den skala som mäter snittbetyget från gymnasiet, har ökat svagt för alla lärar-utbildningar.

Snittet på högskoleprovet har ökat från 0,68 hösten 2011 till 0,77 hösten 2015 för grundlärarstudenterna.

Det är alltså sammantaget en positiv bild av inflödet av nya personer till läraryrket: FDler påbörjar utbildningarna, färre hoppar av vissa program och studenter har högre gymnasiebetyg i bagaget.

Men trots utvecklingen täcker antalet nya lärarstudenter inte behovet av personal i skolan – och läget är akut på flera håll. En prognos som Arbetsförmedlingen gjorde i juni i år visade att nio av tio grundskolor i Sverige lider av brist på utbildad arbetskraft.

För att täcka behovet av lärare skulle 21 000 personer behöva läsa till lärare varje år, mot dagens runt 13 000 personer, enligt Universitetskanslersämbetet.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Fakta. Så gjordes granskningen

Dagens Nyheter har granskat statistiken bakom lärarutbildningarna. Det finns fyra lärarutbildningar i Sverige. DN har fokuserat på förskollärarutbildningen, ämneslärarutbildningen och grundlärarutbildningen.

Statistiska centralbyrån (SCB) har tagit fram data om antalet studenter som påbörjat de tre utbildningarna höstterminerna 2011 till 2015. Där ser vi att fler än tidigare läser till lärare.

SCB har dessutom följt upp hur många som går kvar på utbildningen termin två. Vår definition har varit att studenten ska ha registrerat sig för 20 högskolepoäng eller mer inom samma program under termin två.

Som referens har vi sedan jämfört med alla andra utbildningar på högskolor och universitet, det vill säga alla utbildningar förutom lärarutbildningen.

Att mäta avhopp är komplext eftersom det kan finnas andra skäl till att man inte påbörjar termin två än avhopp. En student skulle till exempel kunna bli gravid eller göra studieuppehåll och därmed fortsätta utbildningen senare. DN har gjort bedömningen att detta inte påverkar bilden drastiskt, i synnerhet inte jämförelsen mellan andra utbildningar. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Lärarstudent: Vi har i princip garanterat jobb

Eskilstuna. Tim Gomes, 24 år, hoppade av sin ingenjörsutbildning för att plugga till lärare. – Trots att min lön kommer bli mycket lägre känner jag att jag gjort rätt val, säger han.

Lärarstudenterna Tim Gomes och Maria-Therese Eriksson Dammhag är ute på praktik på Skogstorpsskolan i Eskilstuna.

Det kallas egentligen för verksamhetsförlagd utbildning, VFU, och är en central del i lärarutbildningen.

De båda studenterna bekräftar bilden av att läraryrket tycks ha blivit alltmer populärt att söka sig till.

– Många studenter vet om att det är lärarbrist. Kanske inser man allvaret i att det saknas lärare och att man då söker sig dit. Jag tror att en anledning till att man söker sig till lärarutbildningen är att vi i princip har garanterat jobb efter examen, säger Maria-Therese Eriksson Dammhag.

Varför valde du att plugga till lärare?

– Jag har alltid varit en sådan person. Jag tycker om att förklara saker och se lampan klicka hos personer. Jag är 26 år och har kommit till den åldern att jag vill hjälpa till och göra något i samhället. Läraryrket känns som det ultimata, säger Maria-Therese Eriksson Dammhag.

Hon och Tim Gomes är väl bekanta vid diskussionen om avhoppen på lärarutbildningarna. De har sam-tidigt svårt att värdera hur läget har förändrats de senaste åren.

– En sak som jag märker att många är oroliga över är hur det blir när man väl kommer ut i arbetet. Det kan till exempel handla om att arbetsmiljön inte är den bästa på grund av att skolorna inte har tillräckligt bra ekonomi.

Tim Gomes har själv hoppat av högskolan. För några år sedan läste han till ingenjör men hoppade av eftersom han hellre ville bli lärare eller specialpedagog.

– Jag har alltid velat bli lärare. Jag hade inte kunnat se mig själv sitta vid ett skrivbord och hålla på med massa ritningar. Det skulle inte göra mig glad som person, säger Tim Gomes.

Har du funderat på att hoppa av även lärarutbildningen?

– Lärare jobbar över 40 timmar och de måste ta hem jobbet som de inte ens får någon ersättning för. Det är ju förstås lite tråkigt. Men jag känner samtidigt att det är det här jag vill göra. Jag känner mig trygg i mitt val.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Dyrare att ta flyget 2018 – trots kritiken

Om drygt ett år blir det av allt att döma dyrare att ta flyget. Regeringen ser positivt på förslaget om flygskatt som en statlig utredning lade fram på onsdagen. Regeringen väntas få igenom skatten, trots att en majoritet i riksdagen är emot.

Utredningen föreslår att en flygskatt på mellan 80 och 430 kronor ska införas den 1 januari 2018. Dyrast blir det för resenärer som ska åka till destinationer i en annan världsdel som Thailand där utredningen vill se en skatt på 430 kronor per tur och retur-resa. Det innebär att en resa för en tvåbarnsfamilj skulle bli 1 720 kronor dyrare än i dag.

– Då kanske de stannar hemma i Sverige på semestern i stället, konstaterar finansminister Magdalena Andersson (S).

Hon räknar med att den nya skatten ger cirka 1,7 miljarder kronor mer till statskassan varje år. Några undantag för avlägsna kommuner i Norrland föreslås inte.

– En flygskatt försvårar definitivt norra Sveriges nöjligheter att erbjuda en konkurrenskraftig tillvaro för hushåll, individer och affärsresenärer och inte minst turismen som vi äntligen fått fart på, säger Niklas Nordström (S), kommunalråd i Luleå och ordförande för branschföreningen Svenskt flyg.

Han menar att det vore effektivare för staten att satsa på att driva på utvecklingen av miljövänligt flygbränsle. Men MP håller inte med.

– Det är viktigt när vi ser hur polarisarna smälter och klimateffekterna blir alltmer tydliga att vi vågar genomföra styrmedel som är effektiva och faktiskt minskar utsläppen, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP).

En effekt av att skatten bara kan tas ut på svenska flygplatser där plan lyfter är att en flygresa Luleå-Stockholm tur och retur föreslås beläggas med en skatt på 160 kronor, medan en resa fram och tillbaka mellan Stockholm och Kanarieöarna bara skulle bli 80 kronor.

– Det är det systemet som utredningen kommit fram till och som jag bedömer är det som också kan genomföras och få en effekt, säger Per Bolund.

Han och finansminister Magdalena Andersson räknar med att flygskatten går att driva igenom i riksdagen eftersom skattehöjningar ligger i budgeten, något även Moderaterna – som hellre vill se en internationell flygskatt – medger.

– Vi har en budgetordning som är sådan, säger Ulf Kristersson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

Flygskatt finns i EU-länderna Österrike, Frankrike, Tyskland och Storbritannien. Norge införde flygskatt i våras, medan Holland har avskaffat den.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“Fakta. Flygskatt

En statlig utredning föreslår att en flygskatt på tre nivåer införs den 1 januari 2018. 430 kronor för varje resa till en annan världsdel.

280 kronor till länder som ligger helt eller delvis i en annan världsdel än Europa med ett avstånd om högst 6 000 kilometer från Arlanda flygplats.80 kronor för flyg inom Sverige och Europa. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Regeringen hotar att straffa kommunerna

Regeringen ändrar reglerna för kommunplaceringar av nyanlända, men skärper sam-tidigt hotet om sanktioner mot kommuner som inte följer lagen. Det får den blocköverskridande migrationsuppgörelsen att knaka i fogarna. – Regeringen stoppar huvudet i sanden, säger Elisabeth Svantesson (M).

Förra hösten, mitt under den stora flyktingvågen, träffade regeringen och de borgerliga en överenskommelse om flyktingmottagande och integration. Där ingick en ny lag som tvingar alla kommuner att ta emot nyanlända som har fått uppehållstillstånd. Mottagandet har länge varit skevt fördelat mellan kommunerna.

Många kommuner runtom i landet har svårt att klara det mottagande de har tilldelats. Särskilt ett antal moderatledda kommuner i Stockholms län, som Täby, Ekerö och Nacka, har öppet hävdat att uppgiften är omöjlig.

Kommunerna får nu en förlängd tidsfrist, från två till fyra månader, för att klara 2016 års anvisningar. Dessutom kommer anvisningstalen för 2017 att sänkas som en följd av att antalet asylsökande till Sverige nu är lägre.

– Regeringen förstår att det här är besvärligt för kommunerna. Vi har lyssnat på det, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

Hon framhåller att den stora bördan bärs av kommuner där många nyanlända själva väljer att bosätta sig, så kallad ebo (egenbosättning), vid sidan av anvisningssystemet. Bland dem finns städer som Södertälje och Eskilstuna men också mindre orter som Hultsfred.

För att minska skevheten ska stort ebo-mottagande viktas ännu tyngre när anvisningstalen för 2017 beräknas.

– Det kommer att bli fler kommuner som anvisas noll, säger arbetsmarknadsministern.

Samtidigt skärper hon tonen mot de kommuner som nu hävdar att de inte klarar att ta emot fler.

– Jag accepterar inte det. Lagen gäller alla och jag tänker se till att lagen följs. Vi är beredda att ta till sanktioner, säger Ylva Johansson och pekar på straffavgifter som en möjlighet.

Elisabeth Svantesson är Moderaternas integrationspolitiska talesperson. Hon anser att sanktionshoten är gagnlösa.

– Det visar att Ylva Johansson inte förstår problemet. Det är inte kommunernas ovilja som är problemet utan bristen på bostäder. Två månaders respit kommer inte att lösa situationen och inte sanktioner heller. Regeringen stoppar huvudet i sanden, säger Elisabet Svantesson.

I stället vill hon se reformer som gör det lättare för kommunerna att bygga bostäder.

– Regeringen har varit senfärdig med det. Det handlar till exempel om överklagandemöjligheter, byggregler och upphandling av modulbostäder.

Mats Gerdau (M), kommunstyrelsens ordförande i Nacka, bekräftar den problembeskrivningen. Det förändrades inte av Ylva Johansson utspel på onsdagen, enligt honom.

– Det gav inte en enda ny bostad. Vi efterlyste för ett år sedan regler som gör att det går att bygga snabbare och på fler ställen, exempelvis på mark där det finns buller. Men inget är lättare nu än för ett år sedan, säger Mats Gerdau.

Ylva Johansson ger inte mycket för det resonemanget.

– De kan lära sig av andra som har varit mer kreativa och klarat sitt åtagande trots bostadsbrist.

Moderaternas Elisabeth Svantesson har i en interpellation i riksdagen begärt att nyanlända ska stanna längre på asylboende, tills kommunerna hittat lösningar.

– Det är förvånande att den diskussionen kommer via en interpellation när vi har en uppgörelse. Gör man en överenskommelse så får man stå upp för alla delarna. Jag förväntar mig att Moderaterna gör det, säger Ylva Johansson.

Enligt henne skulle längre vistelser på asylboende bara leda till att fler egenbosätter sig, eftersom de vill komma i gång med sin etablering i Sverige.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ Fakta. Mottagande i Sverige

Kommunerna med flest nyanlända per 1 000 invånare, hittills i år:
Högsby 26,9
Hultsfred 23,6
Ljusnarsberg 21,9
Hylte 21,7
Sorsele 20,0
Mellerud 19,1
Lessebo 18,8
Hällefors 18,3
Bengtsfors 17,7
Östra Göinge 16,1
Kommunerna med minst antal nyanlända:
Hammarö 1,9
Kungälv 1,8
Lerum 1,7
Täby 1,7
Grästorp 1,6
Lund 1,5
Tyresö 1,5
Staffanstorp 1,4
Lomma 1,4
Gällivare 1,0
Källa: SCB, Migrationsverket, Regeringskansliet

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Moderaterna vill inte hjälpa de rödgröna ännu en gång

Analys. Uppgörelsen om att alla kommuner måste ta emot nyanlända hotas av ett gräl mellan rege-ringen och Moderaterna. Det är en försmak av tuffare moderater som inte vill räcka ännu en hjälpande hand åt Stefan Löfvens regering.

När flyktingkrisen nådde Sverige förra hösten och fler än åtta tusen människor i veckan sökt asyl här gjorde sex politiska partier upp om att strama åt flyktingpolitiken. Uppgörelsen innehöll 21 punkter, bland annat införa tillfälliga uppehållstillstånd. Alla kommuner skulle också tvingas ta emot nyanlända och flera olika åtgärder vidtas för att de som fått uppehållstillstånd lättare få arbeta och bostad.

De kommande två åren står de svenska kommunerna inför det största mottagandet av nyanlända någonsin i historien.

Tre moderatstyrda Stockholmskommuner har deklarerat att de inte kommer att uppfylla sina åtaganden. En av dem är Nacka. ”Vi klarar inte fler just nu, det finns inga bostäder”, sade kommunal-rådet Mats Gerdau (M) till Dagens Industri i tisdags.

”Det är så lätt att peka på lite rika Stockholmskommuner och sedan är det de som ska lösa flyktingsituationen i hela Sverige, men det är inte sanningen”, fortsatte han.

I de tre kommunerna Nacka, Täby och Ekerö är arbetsmarknaden och ekonomin god, men det är ont om bostäder. De kommuner som tar emot flest nyanlända beaktat sin storlek har betydligt sämre arbetsmarknad och ekonomi. Det gäller till exempel Hultsfred, Högsby, Lessebo och Ljusnarsberg,

De har troligen lite svårt att tycka synd om Mats Gerdau.

Mottagandet av nyanlända riskerar att öka motsättningarna mellan centrum och periferi i svensk politik.

Regeringen vill införa sanktioner mot kommunerna som säger nej. Men det vill inte M. De moderata kommunalråden efterlyser dispenser från den långsamma plan- och bygglagen. Regeringen arbetar med förslag, men än så länge finns det ingen dispens. M säger att de nyanlända så länge kan bo kvar på asylboende, men som systemet ser ut i dag skulle det troligen försämra deras möjligheter att försörja sig.

Bakom konflikten om bosättningslagen finns en moderat valstrategi som gör nya blocköverskridande uppgörelser om integration osannolika. Moderaterna prioriterar att ta tillbaka väljare från SD. Partiet vill visa att det kan kanalisera väljarnas oro och byta ut regeringen. M vill ha integrationspolitik som en konfliktfråga i valrörelsen. Då är det inte lämpligt att åter sträcka ut en hand till regeringen och hjälpa den med en ny lag för att underlätta invandring.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Kravet på kollektivavtal får stå tillbaka

Regeringen släpper kravet på kollektivavtal för de så kallade YA-jobben. – Gör man överenskommelser så får man stå upp för alla delar, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

I samband med migrationsöverenskommelsen mellan regeringen och de fyra borgerliga partierna förra hösten kom parterna överens om en ny inriktning på de så kallade YA-jobben. YA-jobben är en subventionerad anställningsform som riktar sig till unga, långtidsarbetslösa och till nyanlända.

De borgerliga partierna krävde att YA-jobben skulle gälla även arbetsgivare som inte har tecknat kollektivavtal, och regeringen böjde sig för det kravet. Nu tillsätts en utredning med uppgift att ta fram ett nytt regelverk som ska omfatta även företag utan kollektivavtal.

– I en överenskommelse måste man ge och ta och det har vi gjort. Det blev en bra helhet, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Hon framhåller att förslaget syftar till att hjälpa dem som står långt från arbetsmarknaden att få ett jobb.

– Jag hoppas att fler ska få en chans att lära sig jobbet på jobbet. Vi behöver många fler möjligheter där man kombinerar arbete och utbildning till yrket. Vi behöver en mångfald av former för det för att klara de kompetensbehov som vi har, säger Ylva Johansson.

Centerpartiet välkomnar att företag utan kollektivavtal får möjlighet att använda sig av YA-jobben.

– Det är i de här företagen som vi har den stora tillväxten av jobb. Om man vill att den här åtgärden ska vara effektiv är det viktigt att den öppnas upp även för de här företagen. Men det är viktigt att utredningen inte gör det här så krångligt att det i praktiken utestänger de här företagen, säger Annika Qarlsson (C), arbetsmarknadspolitisk talesperson.

Även Moderaterna välkomnar överenskommelsen.

– Jag är glad att vi har kommit överens om detta även om det hade kunnat gå fortare. Vi behöver fler jobb och fler vägar in på arbetsmarknaden och den här typen av jobb behöver också komma de företag till del som inte har kollektivavtal, säger Elisabeth Svantesson (M), arbetsmarknadspolitisk talesperson.

Utredningen ska slutredovisas senast den 31 augusti 2017.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Svårt förstå Säpos nya miss

Mitt i Stockholm låg en rekryterings-bas för terrorister, enligt SVT:s ”Uppdrag granskning”. I centrum står en marockansk affärsman som i minst tio år haft kontakt med personer inom al-Qaida och andra terrornätverk. Återigen framstår Säpos förmåga att ingripa som tandlös.

SVT:s reportageteam har nystat sig tillbaka från kriget i Syrien via terrordåden i Paris och Bryssel till två källar-lokaler i Stockholms city. Den ena ligger på Apelbergsgatan och rymmer en enkel men välbesökt moské. Den andra utgjorde fram till för ett par år sedan lager till en butik ett stenkast från Drottninggatan.

DN skrev redan i våras att det var i källarmoskén som ficktjuven Mohamed Belkaid, 35, från Algeriet fann sin religiösa hemvist. Belkaid hade vid detta tillfälle precis skjutits ihjäl av belgiska poliser under en jakt på organisatörerna bakom terrordåden i Paris några månader tidigare.

I går skildrade ”Uppdrag Granskning” hur moskén under samma tid besöktes av en annan person: 55-årig marockansk affärsman – Abu Omar – som länge varit en centralfigur i Sveriges jihadistiska miljö. Exakt hur männen lärde känna varandra är oklart, men så småningom fick Belkaid ett praktikantjobb i en av Abu Omars butiker.

Här kom Mohamed Belkaid att -träffa andra unga män som, likt han själv, drivit omkring i tillvaron utan riktig styrfart.

Bilden som ges av ”Uppdrag granskning” är att männen fick uppskattning och sammanhang – men också en extremistisk skolning.

En efter en skulle de senare lämna landet för att ansluta sig till terrorsekten IS i Syrien.

Sedan 2010 finns en lag som förbjuder rekrytering till terrorverksamhet. Maxstraffet är sex års fängelse.

Ändå var aktiviteterna i Abu Omars källare, som ägde rum 2013 och 2014, inget som den svenska säkerhetspolisen lyckades komma åt.

Att få tillstånd att till exempel placera dolda mikrofoner i lokalen torde knappast ha varit en omöjlighet. I Säpos arkiv ligger sedan länge en tjock akt med graverande uppgifter om Abu Omar:

I början av 2000-talet var han, tillsammans med andra nordafrikaner, verksam i den radikala moské i Brandbergen som fostrade den första generationen av svenska al-Qaidakrigare.

2006 ville USA terrorstämpla Abu Omar på grund av misstänkt terrorfinansiering. Vid en husrannsakan i hans bostad samma år beslagtog Ekobrottsmyndigheten brev och pengar som skulle vidare till ledande personer inom al-Qaida.

2010 stod Abu Omar i kontakt med den dödspatrull från Stockholm som planerade att attackera personal på Jyllandspostens redaktion i Köpenhamn. Utredningen visade att affärsmannen varit en av de sista som terroristerna ringt inför att de rest till Danmark. Männen, som

dömdes i Danmark tack vare Säpos spaning, ska tidigare ha besökt mannens butik.

Samma år parkerade självmordsbombaren Taimor Abdulwahab sin bil i centrala Stockholm och började gå i riktning mot Abu Omars butik. Av misstag råkade han utlösa sin bombväst när bara en kort sträcka återstod. Enligt tidigare uppgifter i ”Uppdrag granskning” ska vittnen ha uppgett att två män i samma ögonblick sprungit in i den aktuella butiken.

I dag är Abu Omar vräkt från butikslokalen och Skatteverket uppger att han är försvunnen. Så sent som i början av året infann han sig emellertid i Stockholms tingsrätt, där han dömdes för att ha gått beväpnad med två knivar.

Säpos operative chef Anders Kassman vädjar i ”Uppdrag granskning” om allmänhetens förståelse för att man inte agerat mot Abu Omars mörka verksamhet. I vanlig ordning är allt som rör ärendet hemligt.

Men av allt att döma ger fallet en relevant förklaring till att Sverige är ett av de länder där al-Qaida, al-Shabaab och IS haft lättast att rekrytera.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“En av sju påverkas av mobbning

Omkring 700 000 personer har trakasserats eller mobbats på jobbet under det senaste året, eller sett kollegor bli det. Den slutsatsen drar Sveriges Företagshälsor i senaste jobb-hälso-barometern som presenteras i morgon, fredag.

Ufrysning, taskiga kommentar eller mer subtila metoder. Sätten att få en kollega att inte känna sig uppskattad varierar. I senaste jobbhälsobarometern uppger 14 procent av de drygt 9 800 personer som svarat att de eller någon kollega utsatta för trakasserier eller mobbning på arbetet det senaste året.

– För vi över den andelen till hela arbetskraften innebär det att cirka 700 000 personer har varit med om detta på sina arbeten under det senaste året, säger Peter Munck af Rosenschöld, vd för Sveriges företagshälsor, som är företagshälsovårdens branschorganisation.

I Arbetsmiljöverkets undersökningar om arbetsorsakade besvär svarar strax över 1 procent av de sysselsatta kvinnorna att de har fått hälsoproblem av mobbning och trakasserier, det högsta värdet hittills under 2000-talet.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

”Förenklade regler borde ha införts för länge sedan”

“ Ska Arbetsförmedlingens lönestöd leda till fler jobb krävs en upprensning i djungeln av tolv olika stödformer. Generaldirektör Mikael Sjöberg beklagar att regeringen fördröjer stödreformen i över ett år genom att tillsätta en utredning.

– Den här förenklingen borde ha varit genomfört för länge sedan, redan av den förra regeringen, säger Mikael Sjöberg.

– Ska vi få fler företag att använda lönestöden är det verkligen avgörande att vi reducerar floran.

Nästa år står Arbetsförmedlingen inför en helt ny dimension av utmaningar, när antalet nyanlända i etableringsfasen ökar från 65 000 i år till 80 000 år 2017.

Arbetsförmedlingen är redo, anser Sjöberg. Däremot är det nu, enligt honom, upp till bevis för kommunerna, arbetsmarknadens parter – och för regeringen.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson har ju länge utlovat en förenkling av lönestöden, som ska få företag att anställa långtidsarbetslösa och funktionshindrade.

En sådan förenkling skulle regeringen på egen hand ha kunnat besluta om, utan extern utredare eller inblandning av remissinstanser och riksdag. Lönestöden regleras nämligen inte i lag, utan i regeringens egna förordningar.

Men för ett par veckor tillsatte Ylva Johansson ändå en årslång utredning. Det betyder att regeringen drar ut ytterligare på en redan segdragen process, konstaterar Arbetsförmedlingens general-direktör, som själv redan i våras överlämnade ett detaljerat förslag där alla dagens lönesubventioner slogs ihop till ett enda.

En annan punkt där arbetsmarknadsministern och Sjöberg har olika syn är kraven på de företag som ska få använda lönestöden. Regeringen och facken har hittills ansett att lönestöden bara ska kunna utnyttjas av företag med löner och villkor i enlighet med kollektivavtalet. Men det tycker inte Mikael Sjöberg – tidigare själv socialdemokratisk statssekreterare och fackklubbsordförande:

– Det allra viktigaste är att de stöd som finns ställer samma krav på arbetsgivaren. Det måste vara enkelt. Vi kommer framöver att behöva ha höga volymer på anställningsstöd. Då anser jag att krav på lön och förmåner i nivå med kollektivavtal är underordnat behovet av förenkling och likvärdiga krav.

Arbetsförmedlingens generaldirektör känner också viss oro över lagen om tidsbegränsade uppehållstillstånd, med försörjningskrav på den som vill ta hit sina anhöriga.

– Det kommer att försvåra. Risken är att till exempel lärare från Syrien väljer bort ett snabbspår till lärarjobb och i stället tar arbete på en

kemtvätt, där vi annars hade kunnat matcha in någon med väldigt kort formell utbildning.

Risk finns också för att fler ”köper” en anställning, och mer eller mindre jobbar gratis genom att själv betala kostnader som arbetsgivaren inte får betalda via lönestöd som nystarts- eller instegsjobb, enbart för att få papper på en taxerad inkomst.

Fler enkla jobb behövs, fastslår Mikael Sjöberg. Men regeringens extratjänster, som ska ge långtidsarbetslösa, och från den 1 december även nyanlända, statligt finansierade jobb som extraresurser i kommuner, landsting och hos privata välfärdsföretag har inte tagit fart. Och det sänkta taket för rut och rot har enligt Sjöberg sannolikt minskat nyanländas tillgång till städjobb och liknande.

Dessutom går parternas ”snabbspår” – där nyanlända med svenska bristyrken snabbt ska slussas in på den svenska arbetsmarknaden – mycket trögt.

Nej, ska fler enkla jobb verkligen kunna skapas behöver arbetskraftskostnaderna minska, anser Mikael Sjöberg, som öppet har kritiserat regeringens sänkning av rut och rot.

– Något måste ske vad gäller löner och kostnader. Många som kommit hit är lågutbildade. Ska de komma in på arbetsmarknaden finns tre lösningar: lönestöd, sänkta löner eller skattesubventioner.

– Jag hoppas att facken inför avtalsrörelsen tar till sig analysen. Det är självklart viktigt med bättre utbildningsmöjligheter. Men det kommer inte att vara tillräckligt för alla, säger Sjöberg, som menar att facken inte kan säga nej till allt: sänkta löner, subventionerade anställningar (som många fackförbund menar dumpar löner och snedvrider konkurrensen) och de kommunala extratjänsterna (som Kommunal lokalt ofta velat stoppa).

– Ska extratjänsterna kunna ta fart måste Kommunal lokalt sluta att sätta sig på tvären. Förhoppningsvis kan det lösa sig genom en ny överenskommelse mellan regeringen, Kommunal och SKL.

Även kommunledningarna måste bli bättre på att hitta bostäder till de nyanlända, och att erbjuda vuxenutbildning, som komvux och SFI-platser.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se

“ Fakta. Stora utmaningar för de nyanländas etablering

Efter två år i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag, de två första åren med uppehållstillstånd, har bara 27 procent ett arbete. I de flesta fall med stora statliga subventioner. Endast 5 procent går en reguljär utbildning. 52 procent återfinns i något arbetsmarknadsprogram.

Hittills i år har kommunerna bara lyckats ordna bostäder åt drygt hälften av de 21 700 nyanlända med uppehållstillstånd som före årets slut ska ha placerats. Det minskar möjligheten att hitta ett jobb.

Nästa år ökar utmaningarna ytter-ligare. Kommunerna ska hitta bostäder till ännu fler. För AF ökar antalet nyanlända i den tvåårigа etableringsfasen från 65 000 till 80 000.

Redan nu begär kommun efter kommun respit med utplaceringen av nyanlända med hänvisning att de inte har lediga bostäder och bara kan erbjuda nödbostäder i skolor, hvb-hem och idrottshallar. I förra veckan larmade Skånes 33 kommuner, likson tidigare också bland andra Täby och Ekerö. Kommunerna i Stockholms län ska om en månad ha placerat 6 700 personer, men av dem saknar fortfarande 4 000 plats. 23 mode-rata kommunalråd och oppositionsråd i Stockholms län har i brev till regeringen bett att utslussningen tillfälligt stoppas.

De åtgärder som utlovats för de nyanlända och de långtidsarbetslösa går trögt. De flesta snabbspår i bristyrken har inte kommit i gång. Flera viktiga arbetsmarknads-utbildningar ligger på is på grund av Arbetsförmedlingens försenade upphandlingar och överklaganden från utbildningsföretag. Kommunernas extratjänster har ännu inte tagit fart. Och av regeringens tusen utlovade statliga ”enkla jobb” före mars 2017 har bara 240 tillkommit hittills. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Tillfällig lösning räcker inte för varaktiga jobb

Analys. Inom de närmaste åren avgörs om de nyanlända ska få plats på svenska arbetsmarknaden. Hittills ser det inte särskilt bra ut.

Behovet av förändringar är tydligt, men ändå händer inte särskilt mycket. Arbetsförmedlingens generaldirektör Mikael Sjöberg har skäl att vara otålig när det gäller förenkling av anställningsstöden.

Floran av stödformer finns kvar trots att flera används sparsamt:

Nystartsjobben, som har lyckats bäst, gäller närmare 50.000 personer – varav många nyanlända.

Särskilt anställningsstöd, där arbetsgivaren får 85 procent av lönekost-naden, omfattar drygt 8.000 personer.

Instegsjobben har nästan lika hög subventionsnivå, men endast litet mer än 4.000 personer deltar.

Yrkesintroduktionsanställningar (YA-jobb), där staten står för arbets-givaravgiften, gäller cirka 800 personer – främst ungdomar.

Traineejobben och extratjänsterna, där nästan hela lönekostnaden betalas av staten, gäller omkring 1 500 personer.

Villkoren för anställningsstöden är generösa, men de är olika utformade och av tillfällig karaktär.

Många arbetsgivare har svårt att hålla reda på reglerna och skyller på statligt krångel, när de avstår från att rekrytera till lågpris.

Arbetsförmedlingen vill i stället ha ett mer enhetligt system, där subventionen kopplas till hur länge som de arbetslösa har varit utan jobb. Stödet ska uttryckas i termer av arbetsgivaravgifter – en, två eller tre gånger av avgiften.

Men det verkar som regeringen håller emot, utan att ha redovisat motiven.

Följden blir att inte mycket händer, eftersom utnyttjandet av de nuvarande stöden ligger nära nog konstant.

Antalet personer som behöver hjälp att komma in på arbetsmarknaden kommer samtidigt att stiga snabbt. Inom de närmaste åren gäller det de nyanlända som nådde Sverige under rekordåret 2015.

I många konjunkturprognoser väntas en uppgång i arbetslösheten, eftersom man inte tror att frågan kommer att kunna lösas i tid.

Det gäller både de statliga anställningsstöden och andra sätt att bereda väg för nya jobb, däribland avtal om lägre ingångslöner som Mikael Sjöberg också berör.

Här hänger allt på parterna – arbetsgivare och fack – eftersom staten inte går in direkt i lönebildningen. Nästa avtalsrörelse blir ett prov på om de kan åstadkomma något tillsammans.

Frågan blir om man kan sy ihop en tidsbegränsad speciallösning för nyanlända som annars inte får jobb. Det borde inte vara omöjligt, så länge de avtalsbundna lägstalönerna hålls utanför diskussionen.

Problemet är dock att detta inte räcker för att åstadkomma varaktiga jobb till alla som behöver.

Dörren till lägre minimilöner är dock stängd, även om arbetsgivarna önskar något annat. Tvärtom vill facken höja lägstalönerna mer än andra löner, även om en del enkla jobb försvinner på vägen.

Enkla jobb till låg betalning uppstår dock ändå på andra sätt när människor behöver försörja sig. Egenföretagande ger sådan möjlighet, men faran finns också att olika slags svarta jobb breder ut sig.

Johan Schück johan.schuck@dn.se Samhällsekonomisk krönikör “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

"Alla ska kunna hitta sin favorit"

“ Två Eurovisionvinnare, en rekordveteran, 13 debutanter och fyra låtar av Thomas G:son. Det är några av beståndsdelarna i det startfält som i Melodifestivalen ska roa tv-tittarna i februari och mars.

På onsdagsmorgonen presenterade David Lindgren, som kommer att leda nästa års Melodifestival tillsammans med Clara Henry och Hasse ”Kvinnaböske” Andersson, de 28 akter som gör upp om vem som ska representera Sverige i Eurovisionfinalen i Ukraina i maj.

Två tidigare Eurovisionvinnare är med nästa år i tävlingen: Charlotte Perrelli, som vann finalen år 1999 med ”Take me to your heaven” tävlar i första delfinalen, och Loreen, som tog Eurovision till Stockholm i Azerbajdzjan 2012 tävlar i år i den sista delfinalen i Skellefteå med låten ”Statements”.

– Det känns bra, eftersom jag känner att jag har något att komma med. Annars hade jag inte stått här. Jag lyckades skriva en låt tillsammans med låtskrivargänget som jag tror kan inspirera och kanske spegla vad människor, inklusive jag själv, behöver fokusera på. Det är tuffa tider, och vi kreatörer har ett ansvar att använda en plattform som är så här stor till att sprida någonting bra, säger Loreen.

”Euphoria” blev en enorm succé – är det läskigt att kliva in i tävlingen igen?

– Det jag tycker känns lite läskigt är att jag utvecklats. Man förändras, that’s life. Jag vet att folk har en bild av mig och det finns en liten oro: oj, undrar vad de kommer att säga nu… Det har hänt mycket på vägen. Jag har fått lite hårdare hud, säger hon.

2016 års Eurovisionfinal i Stockholm fick stor uppmärksamhet både i Sverige och internationellt. Christer Björkman tror att det kan göra att nästa års Melodifestival blir bättre än vanligt.

– Vi har fått mer kraft för vi fick en sådan boost av Eurovision. Vi fick mycket beröm och är stolta, så vi känner oss på topp som tv--makare. Vi tar med oss det in i -Melodifestivalen för att göra den ännu bättre än tidigare, säger Björkman.

Vad blir temat?

– Det genomgående är att vi vill att det ska vara så bra som möjligt och representera så mycket av populärmusiken som möjligt. Alla tittare ska förhoppningsvis hitta någon favorit i startfältet. I år finns jättemånga hittar och fantastiska artister. Det är smärtsamt att veta att alla de här artisterna inte kommer att kunna vinna.

Finns det någon som skulle kunna ta hem Eurovision?

– Flera, men vem får tittarna avgöra.

Owe Thörnqvist blir i år tävlingens äldsta deltagare genom tiderna när han med sina 87 år tävlar med ”Boogieman blues”. Han tävlar i delfinal tre som hålls i Växjö mot bland andra pojkbandet The Fooo Conspiracy.

Även Robin Bengtsson, som kom fyra i årets Melodifestival, tävlar där med låten ”I can’t go on”.

– Låten är en popdänga med mer fart och fläkt än förra året. Men jag vet att många av de andra tävlande har en stor fanbase, så jag tror det kan bli tajt.

Kommer du att vinna?

– Det tror jag inte, men det är inte heller mitt största mål. Det är en stor fest alltihop, och så sjukt bra stämning. Förra året var jag extra glad för det gick så bra för mig, men det känns som om alla är glada.

En annan artist som återkommer i Melodifestivalssammanhang är Mariette Hansson, som 2015 kom på en tredjeplats.

– Jag kände att det var så kul att jag kunde tänka mig att göra det en gång till om rätt låt dyker upp. Och nu har jag fått chansen, vilket jag är superglad för. Samtidigt som jag vill påstå att jag inte hänger upp mitt liv på det här blir man så insyltad att det nästan inte är hälsosamt.

Hur är konkurrensen i år?

– Stenhård. Det finns några jag inte har stenkoll på, men de ser superfarliga ut.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se "

"Melodifestivalen 2017.

Deltävling 1 – Göteborg
Adrijana: "Amare".
Boris René: "Her kiss".
Nano: "Hold on".
Charlotte Perrelli: "Mitt liv".
Dinah Nah: "One more night".
De Vet Du: "Road trip".
Ace Wilder: "Wild child".
Deltävling 2 – Malmö
Mariette: "A million years".
Benjamin Ingrosso: "Good lovin'".
Dismissed: "Hearts align".
Roger Pontare: "Himmel och hav".
Lisa Ajax: "I don't give a".
Etzia: "Up".
Allyawan: "Vart haru varit".
Deltävling 3 – Växjö
Owe Thörnqvist: "Boogieman blues".
Bella och Filippa: "Crucified".
The Fooo Conspiracy: "Got a thing".
Jasmine Kara: "Gravity".
Robin Bengtsson: "I can't go on".
Anton Hagman: "Kiss you goodbye".
Krista Siegfrieds: "Snurra min jord".
Deltävling 4 – Skellefteå
Wiktoria: "As I lay me down".
Les Gordons: "Bound to fall".
Sara Varga & Juha Mulari: "Du får inte ändra på mig".
Jon Henrik Fjällgren & Aninia: "En värld full av strider".
Axel Schylström: "När ingen ser".
Alice: "Running with lions".
Loreen: "Statements".
Många låtskrivare -debuterar.

2 478 bidrag skickades in.
45 av de 80 låtskrivarna är Melodifestivaldebutanter. av de 80 låtskrivarna är kvinnor.
18 av de 43 artisterna är kvinnor och 27 är män.
16 av de 43 artisterna är debutanter.
10 bidrag sjungs på svenska.

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Björn Wiman: Vi ser nu en glidning som går mycket snabbt

Nyligen fälldes ett inslag från SVT:s ”Gomorron Sverige” i Granskningsnämnden för radio och tv. Inslaget, som ansågs strida mot kravet på opartiskhet, handlade om ett uppmärksammat DN-reportage där Sveriges tidigare kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth tillsammans med sin man Ulf Adelsohn bland annat gav sin syn på mediefrågor.

”Upplever ni att medierna förtiger fakta om invandringen?” frågade DN:s reporter Björn af Kleen.

”– Ja, säger Lena snabbt. – Jaja, oja! säger Ulf. Det vet vi ju.”

Samtalet fortsätter med hur pressen ”medvetet förtiger” vissa fakta och hur detta skapar ”väldigt obehaglig stämning i folkdjupet”. Den tidigare kulturministern berättar även att hon då och då brukar besöka hatsajten Avpixlat.

Det SVT-inslag om samma ämne som fälldes i Granskningsnämnden hade formen av en paneldiskussion, där en av deltagarna bland annat sade att han hade uppfattat Adelsohn Liljeroth som en anständig kulturminister men att det var ”magstarkt” och ”djupt beklämmande” att hon nu gjorde ”den här typen av aningslösa uttalanden som ju spelar rakt in i en diskurs, i ett sätt att tala i hela Europa i dag, som går ut på att misstänkliggöra så kallade pk-medier”.

Jag vet exakt hur orden föll, för den som yttrade dem var jag.

Jag står fast vid att Lena Adelsohn Liljeroth var en anständig kulturminister. Men också vid att hennes uttalanden i DN-intervjun var ett symtom på en livsfarlig glidning längs en värdeskala, en glidning som nu går mycket snabbt. På onsdagsmorgonen medverkade Sverigedemokraternas Björn Söder i en debatt i ”P1 Morgon” med anledning av den polske presidenten Andzrej Dudas besök i Sverige. Björn Söder prisade att det ”socialliberala etablissemangets” tid är på väg mot ett slut i Europa och att en ny politisk era inträder. Han ville inte explicit försvara den polska regeringens drakoniska medielagar, som bland annat innebär att finansministern har rätt att utse och avskeda chefer inom public service, men underströk det lovvärda i att Polens nya ledning försöker ”styra upp public service-verksamheten” eftersom den är ”ofördelaktig för det polska folket”. Riksdagens andre vice talman utesluter inte att det även i Sverige behövs en ”omdaning av systemet”.

En omdaning av systemet? Ja, ingen bör vid det här laget sväva i okunskap om att Sverigedemo-kraternas nästa stora profilfråga kommer att bli kultur- och mediepolitiken, som behandlas med ointresse av de flesta andra partier men har stor potential som explosiv symbolbärare. Att peka ut konstnärer och journalister som parasitära samhällsfiender och samtidigt klä sin egen vulgärnationalism i ny-skuren folkdräkt är en väl beprövad strategi för auktoritära rörelser. Förebilderna från 20-talet är bara alltför bekanta.

Det är också exakt så här det ser ut när de lågintensiva hoten kommer krypande: demagogiska nålstick, trakasserier, en och annan rökbomb, bränder… Det händer saker med hela samhället, som i förlängningen

riskerar att leda till tystnad och självcensur. I dagarna uppdagades att Akademibokhandeln i Stockholm har ställt in en programpunkt där författaren Gellert Tamas skulle tala om sin bok ”Det svenska hatet”. Orsaken sades vara ”en samlad säkerhetsbedömning”.

Det kan säkert finnas legitima skäl bakom samlade säkerhetsbedömningar – liksom det finns legitima argument för Granskningsnämnden att ställa höga krav på att SVT:s programledare ska följa kravet på opartiskhet. Men det är lika legitimt att tolka det inträffade som en försmak av ett scenario där Björn Söder eller någon av hans partikamrater om mindre än två år kan vara Sveriges kultur- och medieminister. Är det något det senaste året borde ha lärt oss är det att man aldrig kan säga aldrig.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Därför är det inte konstigt att man längtar bort nån gång

Det är inte bara konsten att resa som förändras – det gäller också konsten att skriva och läsa reseskildringar. På 30-talet läste man om resor till främmande länder, i dag är det det främmande som uppsöker oss, skriver idéhistorikern Ronny Ambjörnsson.

Reseskildringar är en genre som först under senare år väckt intresse bland litteraturvetare och kritiker. Varken inom forskning eller i översiktsverk har den fått särskilt stort utrymme. Ändå är det en genre med djupa rötter i det förflutna.

Vår litteraturs första litterära verk är ett slags reseberättelser, Odyssén och Gilgamesheposet. Resan ger berättelsen en tidsaxel som placerar händelserna i ett växlande rum. Och berättelsen får genom resan en spänning utöver de enskilda händelserna: skall resenären komma fram eller tar resan en annan vändning? Så till exempel i Sinbad Sjöfararen eller de medeltida berättelserna om Lancelot eller Parzival. Resenären får ett uppdrag, rör sig mellan olika stationer där han prövas, stoppas eller får fortsätta. Samma uppläggning har Susanne Ostens mycket uppmärksammade iscensättning av David Grossmans bok om ett dödsfall och ett sorgearbete. Huvudpersonen ställs inför ett existentiellt val: gå iväg eller stanna kvar. Föreställningen blir ett vandringsdrama.

I en stor, genomarbetad och fint utförd studie, ”Berättare på resa: svenska resenärers reseberättelser 1667 till 1829” (Carlssons), skriver

litteraturvetaren Carina Lidström den svenska reseberättelsens historia, från de tidigaste skildringarna vid mitten av 1600-talet till en bit in på 1800-talet. Då har berättandet svällt ut och fått en rad underavdelningar som ”Den estetiske resenären”, ”Äventyraren”, ”Den kvinnliga resenären”, ”Naturalhistorikern”.

Vad Lidström uppmärksammar är sådant som stil, perspektiv, gestaltning. Viktigt är allt som har att göra med berättelsens auktoritet. Läsaren måste tro att resenären ”varit där”, ett förhållande som de tidigaste resenärerna inskärper genom sina titlar eller skildringens karaktär av rapport.

Ett annat grepp är att anknyta beskrivningen till platser som är förankrade i folks föreställningsvärld. Så här beskriver Nils Matson Kiöping i en skildring av sina resor i Afrika, Asien och ”andra hedniska kungariken”(1667), dagens Sri Lanka: ”Ceylon är ett av the fruktbaraste länderna på jorden”. Det kallas därför ”Det jordiska paradiset”. Lukten från detta paradis är så ljuvlig att man kan känna den flera mil ute till havs – ”sjuka kan därigenom få hälsan tillbaka”.

En sådan plats gick inom retoriken under benämningen *locus amoenus*, den sköna platsen, och kan ta sig olika former, för det mesta som pastoralt landskap: grönska, ljus, vatten. Men Ceylon förvandlas under Kiöpings vistelse till en *locus terriblis*, en fasans ort, med ”en giftig och mycket osund Luft”. Det är som om inga orter har någon stadigvarande identitet. Det bekanta blir plötsligt helt främmande, den hälsosamma lukten förvandlas till ett gift: resan när fulla av oanade faror.

1700-talets estetiska resenärer uppsöker ”det pittoreska”, det som ser ut som en *pictura*, en bild. Resenären använder ibland ett så kallat claude-glas, vanligen en liten spegel med vilken det går att så att säga rama in vyn och få den att framträda som en målning av Claude Lorrain, landskapsmålarnas favoritkonstnär. Ibland användes tonat glas för att omforma det naturliga ljuset och skapa en stämning. Ett claude-glas kunde också, skriver Lidström, tjäna som ”betraktelseinstrument”. Målet är då inte en bestämd målning utan en egen bild, ett slags bärbar tavla. Resenären blir sin egen konstnär – konst och betraktande sammanfaller.

”Berättare på resa” är resultatet av ett forskningsprojekt med stöd från forskningsråd och universitet. Ibland hör man kritik mot den typen av forskning. Forskaren finner det som hon eller han i projektplanen säger sig vilja finna. Men i humanistisk forskning väntar man sig gärna något mer, en synpunkt eller perspektiv som forskaren aldrig förväntat sig, något som vuxit fram under själva forskningen. Det krävs också en stil som kan förmedla forskarens iakttagelser, en känsla för berättelsens egenart.

Just en sådan känsla har ”Berättare på resa”, Lidström låter berättelsen blomma ut, samtidigt som hon följer sina kategorier och forskningsmönster. Hon lägger stor vikt vid det hon kallar genrekontrakt, alltså en överenskommelse mellan forskare och läsare om att berättaren skall skildra ”hur det är där”. Gärna något som väcker ”förundran” och ”eftertanke”, kanske ett tyst utrop: ”otroligt, men sant”. Man vill inte tro men tvingas ändå göra det, skildringen har en sådan auktoritet.

Själv fastnar jag för Lidströms känsliga närläsningar, inte minst i Linnés rapporter till riksdagen, vilka också gavs ut som reseberättelser.

Slående i Linnés text, som har formen av en resedagbok, är den starka betoning vissa ord får i dagbokstexten. De lyfts fram i meningen och kursiveras. ”*Ållonborrarna* surrade och snorrade omkring ansiktet, som hade de velat flyga in i ögonen på oss; de voro av den mindre sorten, som har tre vita streck på vingsskalet.” Det är en blandning av sinnesintryck och vetenskaplig saklighet; kommer därtill en fantasifull association som lyfter texten till ett slags magisk realism.

Skildringen av ollonborrarna hör till ”Gotländska och Öländska resan” som inleds i maj 1741. Linné tycker att man i en reseberättelse inte skall vara så noga med att ange årstid med datum utan låta intrycken bestämma. ”Våren som inte bör mätas med efter kalendern, utan efter klimat och värme, hade kommit så långt att Lönnen utslagit sina blommor, men inte blad … och Granen (hade) på sina yttersta kvistar små röda smultronlika knoppar, som ännu inte blivit mjöliga…”

Som Lidström noterar så anger texten inte bara ögonblicket utan också ”vad som just hänt och vad som skall komma”: lönnens blommor har just spruckit ut och granens knoppar är ännu inte mjöliga. Linné meddelar i samma text också hörselintryck, göken hade ”nyss begynt gucka och *Ladu-swalan* såg man i dag den första”. Linné är inte bara vår mest kända naturvetare utan också inspiratören till kommande naturskildrare. Man minns inledningen till Strindbergs Hemsöborna. Carlsson har just satt sig i båten: ”Ekan plaskade fram mellan holmar och skär, medan alfågeln gackade bakom holmarna och orren spelade inne i granskogen…”

I en egen forskning om mellankrigstidens folkrörelser slogs jag av det stora utrymme reseskildringar hade i rörelsefolkets läsning. Också föredrag om resor drog en stor publik. Man hörde gärna om exotiska platser. Sågverksarbetarna, som det här gäller, ville naturligtvis gärna byta vardagens trista lunk mot paradisfåglar och exotiska platser.

Men det var inte enda skälet till att läsa reseskildringar. Man ser av diskussionerna som hölls om böcker och föredrag att man funderade över det främmande, ungefär som vi gör i dag. Varför beter sig folk så olika. Varför vägrar vissa människor att ta oss i hand? Är vi så frånstötande? På trettiotalet läste man om resor till främmande länder, i dag är det tvärtom. Det främmande uppsöker oss. Sågverksarbetarna i min undersökning resonerade sig fram till att varje kultur har sin egenart, och att man måste bedöma beteenden inte efter vår måttstock utan efter deras.

I de tidigaste reseskildringarna finns ett berättargrepp som antika skribenter kallade det *paradoxa*. Herodotos reste runt i Mellanöstern på 400-talet f.v.t., alltså för ungefär 2500 år sedan. Han slås av att egyptierna har vanor som inte bara skiljer sig från de han är van vid, utan är rakt motsatta. ”Hos dem går kvinnorna på torget och handlar, men mannen sitter hemma och väver. Bördor bär männen på huvudet men kvinnorna på skuldrorna. Kvinnorna står när de kastar sitt vatten, männen sitter.”

Man kan naturligtvis undra om egyptierna någonsin har betett sig på det sättet. Det kan vara resenärens sätt att dramatisera sin berättelse. Men iakttagelsen kan också ha en annan innebörd, nämligen att det som för oss kan te sig absurt har tillkommit efter en annan logik. I Lidströms bok möter exempel på liknande förhållningssätt. Diplomaten Clas Rålamb reser vid mitten av 1600-talet till Konstantinopel. Sultanens tron är en säng, rapporterar han, gästerna sitter på golvet och

stolarna är bord. Männen bär kvinnokläder. I dag kan rapporten ge ett orientalistiskt intryck. Men det kan också vara uttryck för en *paradoxa*.

De tidigaste svenska resenärerna är samtliga män. Det är först en bit in på 1800-talet som mansdominansen bryts. 1827 kom Bref från Paris af ett Resande Svenskt Fruntimmer (Maria Lindeberg). Redan från början slås i skildringen fast att en kvinna ser andra sidor i miljön än mannen som ofta fastnar vid ”föremålens utsida”. Resenären går därför miste om sådant som kan ge en vink om ”folklynnet”. Den kvinnliga resenären går rakt på sakernas kärna genom att skildra vardagen och de osynliga strukturerna. Det kvinnliga resandet ändrade också efterhand själva reseskildringen.

En förutsättning för reseberättelsen är förstås att resenären i verkligheten har rest, alltså varit på plats. Men i protokollen från folkrörelsernas studiecirklar finns rapporter från resor som aldrig ägt rum; arbetarna hade varken råd eller tid att resa någonstans. Men de vill ändå pröva på resandet. Det är inte bara andra som skall tala om vad de skall se och inte se. Medlemmarna i nykterhetsföreningens studiecirkel ger sig därför själva i uppdrag att hålla föredrag med ljusbilder. Man reser i fantasin runt i Sverige och besöker bland annat Gotland, ”rosornas ö”. En annan gång besöker man huvudstaden, det är Nationalmuseum och Riksdagshuset som lockar. Åhörarna sitter, som det verkar, helt trollbundna – ”och väckte det hos många en önskan att icke blott i fantasien utan även i verkligheten få göra en liknande resa.”

Resan blev av efter några år, när man lyckats samla ihop pengar. Som så mycket annat i verkligheten har den sin början i en dagdröm.

Ronny Ambjörnsson författare och professor emeritus i idéhistoria. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Historien nyläst i olika stilar och skiftande synvinklar

I ”History unfolds” går konstnärer i dialog med Historiska museets samlingar. DN:s Birgitta Rubin ser ett högaktuellt projekt om hur kulturarvet kan berikas med nya historier.

Tonen slås an redan i Historiska museets entréhall. Det pampiga Pireuslejonet, en maskulin maktsymbol, har klätts i en mjuk, mångfärgad kroppsstrumpa. Den brokiga superhjältedressen är uppbyggd av hundratals virkade rutor, garnerad med gulligt krås runt lejonets tassar och det maskerade huvudet. Men texten på bålen klingar skarpare: ”Min identitet ligger i din blick förändras varje gång du blinkar.”

Elisabeth Buchts ”Möte med lejon” är en träffande kommentar till hur snabbt och subjektivt vi läser historien, beroende på sociopolitiska strömningar, synvinkel och siktdjup. Lejonmonumentet i sig är en kopia av en antik marmorskulptur, som under vikingatiden fick runor tatuerade på flanken – ett historiskt mysterium som hittills alltid kopplats till berättelser om manlig heroism.

Utställnings- och forsknings-projektet ”History unfolds” handlar om att veckla ut historien, synliggöra alternativa berättelser och osynliga normer. Visa hur historieskrivning förändras och kulturarv formas utifrån vem som har tolkningsföreträde, vilka föremål som samlas och hur de exponeras.

Att en konstnär med bakgrund i stickgraffiti fått stå för öppningsackordet är bara det roligt. Än mer positivt att såväl lokalerna som sam-

lingarna och museets experter stått till förfogande för de inbjudna konstnärerna – som har bidragit med annorlunda perspektiv och arbetsmetoder.

Till projektet hör även en omfattande programverksamhet, samarbeten med universitetsforskare och en färsk basutställning, som ska stå i tre år. Där har Historiska mu-seets intendenter använt sig av normkritiken som verktyg för att granska museets egna snäva klassifikationer. Här omvärderas och tillförs nya dimensioner till ett fyrtiotal föremål, vars tidigare tolkningar färgats av allt från nationalism och rasism till köns- och klasstereotypier.

Exempelvis vecklar man ut en fascinerande komplex historia om föremål nummer 1 i samlingarna; det ovärderliga Elisabethrelikvariet i guld, pärlor och ädelstenar, som på 1600-talet kom till Sverige som krigsbyte. Den ungersk-tyska prinsessan Elisabeth helgonförklarades efter sin död 1231 men relikvariets olika delar är betydligt äldre och kan knytas till flera religioner och världs-delar. Det är mångas kulturarv.

Denna problematisering och komplettering av historieskrivningen ingår i Historiska museets långsiktiga förändringsarbete, där frågor och svar om historiebruk mognat fram under minst ett decennium. Men den färska basutställningen blir också som den heter ”En replik” i den heta debatten om normkritik och Världskulturmuseerna.

Själv återbesökte jag nyligen Världskulturmuseet i Göteborg för att titta på deras nya basutställningar, men blev både besviken och beklämd över de grunda presentationerna. Raka motsatsen kan sägas om Historiska museets satsningar, där ”History unfolds” är ett skolexempel på hur museer kan förnya och fördjupa sig.

Det ambitiösa arbetet genom-syrar hela museet och till och med på hemlighuset hittar jag information om hur man vill inkludera ”Gömda historier” via ett ”spår” genom samlingarna, som sätter ljus på tidigare mörkade berättelser kopplade till sexualitet och könsidentitet. Till projektet ”History unfolds” finns ett faktablad med en karta och gula linjer på golvet, som hjälper publiken att hitta konstverken utspridda över tre plan.

Historiska museet är stort! Och ”History unfolds” en omfattande satsning – det tog mig nästan en hel dag att titta igenom den nya basutställningen och all konst. Mer än hälften av konstnärernas tio bidrag är platsspecifika eller specialproducerade installationer.

Det mest tidskrävande visas en trappa ner i Guldrummet: Esther Shalev-Gerz verk med fotografier, väggtexter, flera föremålsmontrar och en 40 minuter lång video. Men det är absolut värt sin tid.

Filmen består av tio starka berättelser kopplade till föremål, varav fem kostbara antikviteter handplockats ur samlingarna av museets experter. De fördjupar historierna om bland annat en 1 500 år gammal guldhalskrage från Västergötland, en förmodat grekisk-ortodox ikon och en drygt tusenårig glasbägare hittad i en kvinnograv på Gotland. Sådana dryckesbägare är avbildade på bildstenar från vikingatiden, hålls av kvinnor och ska skickas vidare till andra eftersom de saknar fot. Det är objekt med många olika kulturella referenser och att de överlevt visar på respekt inför andra kulturer.

Men mest berörd blir jag av den and-ra gruppen föremål, som representerar ett högt affektionsvärde för fem nyanlända syriska flyktingar: Fatimas mest värdefulla tillhörighet är ett skadat studiediplom, medan Firaz radband med billiga gröna glaspärlor är ett dyrbart minne av en förlorad bror. John och hans fru överlevde både mordförsök och den

farliga flykten till friheten, i skydd av den kantstötta helgonstatyn ”Vår fru”.

Filmen igenom svävar en symbolisk guldruta över människor och ting, ett filter som både lyfter fram konturer och döljer detaljer. Men alla föremål finns att se i ett rum intill och nog får de ett annat djup i historiernas ljus.

Längst bort på entréplanet finns Susan Meiselas installation ”Mediations”. Där synar Magnumfotografen sin egen dokumentation av revolutionen i Nicaragua 1978–79, parallellt med mediernas bruk av bilderna och vad hon själv sorterade bort. Till verket hör även inspelade kommentarer, som går att lyssna på via en app. Allt som allt en effektiv illustration till hur urvalsprocesser i flera led skapar konst och samtidigt reducerar händelseförlopp till en mer svart-vit historia.

De flesta av bidragen till ”History unfolds” är samlade runt den nya basutställningen en trappa upp. Här märks det verkligen att curatorn ansträngt sig för att hitta passande konstnärer och även äldre verk. I barockhallen visas polacken Artur Zmijewskis film ”Them” från 2007, en skrämmande aktuell iscensättning av vad fördomar och intolerans leder till.

Även Meriç Algün Ringborgs ”Ö (The mutual letter)” har några år på nacken och ingår i Moderna mu-seets samling – men får här fler dimensioner. Verket har installerats inuti en rekonstruktion av ett medeltida kyrkorum och bygger på en dokumentation av 1 270 ord på svenska och turkiska med såväl samma stavning som betydelse. Rabblandet av dessa gemensamma ord strömmar ut från altaret som en predikan om tolerans och mångkultur.

Alldeles intill, i Gotiska hallen, dånar James Webbs flerkanaliga ljudinstallation ”Prayer (Stockholm)”. Det är sammanlagt sju timmar med inspelade böner och sånger, från hela 170 religiösa trossamfund i vår huvudstad. Mässandet strömmar ut från tolv högtalare på golvet och förstärks av den omgivande, känslosamma kyrkokonsten. Resultatet är en mäktig, polyfon kör som skänker förtröstan, även om jag personligen blev lite trött av den höga ljudnivån.

I ett angränsande rum finns Hiwa K:s videoverk ”The bell”, som för en dialog med museets uråldriga kyrkklockor. På ena skärmen visas hur krigsmaterial i Irak smälts ner och på den andra hur metallblocken gjuts till en ny kyrkklocka. Den har konstnären försett med bilder av assyriska och mesopotamiska föremål som IS utplånat – en slagkraftig kommentar till förstörelse av kulturarv och hur kyrkklockor i krigstid brukar drabbas av motsatt öde.

Faktum är att samtliga konstverk i utställningen är givande på olika sätt och bygger på omfattande forskningsmaterial – som museets tio ton jordprover från arkeologiska utgrävningar eller skallsamlingar med rasbiologisk bakgrund. Det senare är forskningschefen Fredrik Svanberg expert på och i ”History unfolds” finns flera korskopplingar mellan konsten och den nya basutställningen.

”En replik” har tonvikten på föremål som kan knytas till utdömda rasläror, vithetsnormen och en storvulen nationalism, som den rekonstruerade hjälmen från båtgravarna i Vendel och en avgjutning från en hällristning i Tanum. Den senare är utförd av den nazistiske historikern Herman Wirth, med avsikt att utbilda SS-officerare i ursprunget till den påstått ”överlägsna ariska rasen”.

Som en välbehövlig motvikt finns föremål med en överraskande historia, däribland en Buddha-statyett och ring med den arabiska in-

skriptionen ”till Allah” som hittats i vikingagravar. Intressant nog så upplyser en av utställningstexterna om att det gamla, analoga systemet med kortregister medverkat till en enkelspårig sortering och tolkning av föremålen, medan dagens digitala kataloger möjliggör mer komplexa bakgrundshistorier och kopplingar.

”Vi har förändrats för alltid av detta arbete”, berättade museets intendenter på pressvisningen. Sedan 2015 har man en mer inkluderande insamlingspolicy och ”History unfolds” ska mynna ut i en ny idégrund för museet.

Min enda invändning är att det saknas en katalog. Det kommer visserligen en publikation i februari men jag hade önskat åtminstone ett häfte med fylligare fakta om såväl projektet som de enskilda konstverken och föremålen. Så att man i lugn och ro kan smälta alla nya intryck och tankar.

Men först och främst demonstrerar detta högaktuella projekt att det inte är normkritiken det är fel på, utan hur den används, likaså att det är stora skillnader mellan vilka resurser och mål som museerna har. ”History unfolds” är en ytterst berikande satsning, som visar att Historiska museet tar uppdraget att vara en minnesinstitution för hela samhället på djupaste allvar.

Birgitta Rubin birgitta.rubin@dn.se “

”History unfold”

“Historiska museet, Stockholm. Visas t o m 19/11 2017. “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Kommunanställda som hyr ut riskerar skattesmäll

Kommunanställda som hyr ut en bostad till nyanlända riskerar att åka på en skattesmäll. Schablonavdraget på 40 000 kronor för privatuthyrning gäller inte om man hyr ut genom sin arbetsgivare – Jag måste betala 12 000 mer i skatt än den som inte är anställd av staden, säger Lennart Wass, lärare i Stockholm som tänkt hyra ut ett rum.

Stockholm stad är bara en av många kommuner i landet som i arbetet med för att hitta bostäder åt nyanlända uppmanat privatpersoner att hyra ut rum, lägenheter och hus. Uthyrningen sker via kommunerna, som tecknar hyreskontrakt med uthyraren.

Men den som är anställd av kommunen och hyr ut får betala 30 procent i skatt på hela hyresintäkten – medan alla andra får 40 000 kronor av hyresinkomsten skattefritt.

Lennart Wass och hans familj tänkte hyra ut ett rum till nyanlända, men när han berättade att han är lärare, anställd av Stockholm stad fick han veta att när någon hyr ut en bostad till sin arbetsgivare så måste man betala 30 procent i skatt på hela hyresbeloppet.

Vem som helst annars får hyra ut skattefritt för 40 000 kronor och sedan betala 30 procent i skatt för den hyra som överstiger 40 000 kronor.

– Jag förstår att jag låter som en snåljåp, det är inte främst för pengarna vi vill göra det här. Men om skattereglerna gör att jag tjänar 12 000 kronor mindre på att hyra ut ett rum än om min granne gör det, då är det klart att det finns en risk att personer som är anställda av staden inte har lust att hyra ut. Det blir trots allt orättvist, säger Lennart Wass.

Karin Bergsman, enhetschef på socialförvaltningens lokal- och kansli-enheten vid Stockholms stad bekräftar att regelverket ser ut som det gör.

– I det här fallet är det givetvis olyckligt. Vi ska informera dem som visat intresse att hyra ut bostäder till oss hur skattereglerna i ett tidigare skede i processen, säger hon.

Pia Blank Thörnroos är skattejurist på Skatteverket.

– Hyr man som anställd, eller som närstående till en anställd, ut en bostad till sin arbetsgivare så gäller en särreglering som gör att man inte har rätt till schablonavdraget på 40 000 kronor på år.

Lagen är skriven för att stävja risken för att personer går ner i lön för att sedan hyra ut sin bostad till sin arbetsgivare för höga hyror och på så sätt komma undan beskattning av det som egentligen borde vara en kapitalinkomst.

Skatteverket gör en del kontroller av uthyrning av privatbostäder. Finns det kommuner som hyr -bostäder av anställda utan att ha informerat om skatteregeln riskerar man alltså att åka på en skattesmäll.

– Det är en fråga för finans-departementet om man vill försöka ändra på det här. Vi kan bara följa de regler som finns, säger Pia Blank Thörnroos.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

“Fakta. Hyresnivåer

Stockholm stad betalar följande i månadshyra för den som vill hyra ut:
4 000 kronor per rum
8 000 kronor per lägenhet
12 000 kronor om bostaden kan rymma en hel familj
I det fall uthyraren är anställd av staden går det inte att göra det schablonavdrag på 40 000 kronor som gäller för ickekommunanställda.
Källa: Stockholm stad, Skatteverket “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Bottenplats för integration och boende

Sämst på integration, näst sämst på bostäder och med den tredje högsta ungdomsarbetslösheten. Trots det anser landstingsrådet Gustav Hemming (C) att Stockholm står sig bra i en europeisk jämförelse.

I en ny rapport från landstinget jämförs Stockholmsregionen med åtta storstadsregioner i Europa: Amsterdam, Barcelona, Berlin, Dublin, Helsingfors, Köpenhamn, München och Oslo utifrån statistik från Eurostat, som sammanställer EU:s officiella statistik.

– Vi är en liten, men framgångsrik och växande region. På det hela taget står vi oss bra. Det positiva är att vi har en hög sysselsättning, vi är bra på jämställdhet och vi har många högutbildade. Vi har framgångsrika universitet och ett högt antal registrerade patent, säger Gustav Hemming.

En hög andel högskoleutbildade ökar, enligt rapporten, en regions attraktionskraft och är en viktig förutsättning för att företag och organisationer ska stanna kvar i eller välja att etablera sig området.

I samtliga regioner ökar andelen högskoleutbildade i befolkningen. I Stockholm var totalt 48,7 procent av personerna i åldersgruppen 25–64 år högutbildade år 2015. Bara Oslo och Helsingfors har en större andel högutbildade.

Sysselsättningsgraden i Stockholmsregionen för åldersgruppen 15–64 år har ökat under de senaste åren och 2015 rankades Stockholm på andra plats efter München. Vad gäller jämställdhet bland sysselsatta placerade Stockholm sig på första plats i den internationella jämförelsen.

Men även om arbetslösheten har sjunkit starkt bland 15–25-åringarna i regionen år 2015 i jämförelse med 2014 ligger den på en hög nivå när man jämför med andra europeis-ka storstadsregioner.

2015 var ungdomsarbetslösheten 19,3 procent, vilket innebär att bara Barcelona med 42,3 procent och Dublin med 19,6 procent har en högre ungdomsarbetslöshet än Stockholm.

– Vi har också en högre arbetslöshet bland de med utländsk bakgrund. Men vi har många branscher som behöver folk och inte bara inom it och bygg. Nu börjar det se bekymmersamt ut i transportsektorn, det är ont om taxichaufförer, säger Gustav Hemming.

Det borde finnas metoder för att koppla suget efter arbetskraft med de grupper som har det svårt på arbetsmarknaden, menar han.

– Vi måste tydligt leda folk till branscher där det behövs arbetskraft, då kan de bli en enorm tillgång, säger Gustav Hemming.

Bostadssituationen är – med undantag för München – sämst i Stockholm. I fjol instämde bara 7 procent av invånarna i Stockholm i påståendet: ”Det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris.”

Den andel som är nöjd med tillgången på bostäder har för Stockholms del sjunkit stadigt sedan 2009. Men andelen missnöjda har ökat ännu mer i Berlin, där sjönk andelen som instämmer i påståendet med 41 procentenheter, ned till 10 procent, mellan 2009 och 2015. I Barce-lona, som hade den högsta siffran, instämde 31 procent i

påståendet. München placerar sig sist, där anser bara 3 procent att det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris.

– Bostadsfrågan är ett av de mest tyngande problemen och det största hotet mot regionens utveckling. Vi ser högre byggnivåer, men det är svårt att få tag på en bostad och när man väl lyckas är det dyrt. Det är dubbelfel, säger Gustav Hemming.

Mindre än hälften av dem som växer upp i Stockholmsregionen har, enligt en nyligen publicerad rapport från landstinget, en hyresrätt som sin första bostad.

– Bostadsbrist finns i många storstadsregioner men det är svårare att ta sig fram i bostadsbristen i Stockholm. Om man jobbar centralt måste man antingen pendla väldigt långt eller bo väldigt dåligt.

Samtidigt växer trängseln i Stockholmstrafiken.

– Det är en väldig utmaning där det krävs insatser på alla nivåer för att främja cykling och kollektivt resande, säger Gustav Hemming.

Stockholmsregionen ligger i topp vad gäller andel immigranter som är födda utanför EU, vilket visar att regionen är öppen för människor att bosätta sig i. Det är värre med integrationen.

Stockholm hamnar på sista plats, 38 procent instämmer i påståendet ”Utrikesfödda är välintegrerade”, det är tre placeringar sämre än när samma undersökning gjordes 2009.

I Köpenhamn och München, som har den högsta andelen, anser 58 procent att utrikesfödda är välintegrerade.

– Den dåliga integrationen är absolut en varningssignal, den påverkas också av boendesegregering. Men man ska komma ihåg att frågan handlar om hur man uppfattar integrationen, det är inte säkert att det bara handlar om egna erfarenheter, svaret kan påverkas av samhällsdebatten, säger Gustav Hemming.

Stockholmsregionen hade tillsammans med Oslo den näst högsta förväntade medellivslängden av de jämförda regionerna. 82,7 år, Barcelona hade den högsta, 83,6 år.

– Man får fundera på de livsstilsfaktorer som spelar in. Barcelona är en väldigt tät stad där man går mycket, det kan påverka, säger Gustav Hemming.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“**Fakta. Skillnader i länet**

Läsåret 2014–2015 var andelen ungdomar som har påbörjat en högre utbildning inom tre år efter slutförd gymnasieutbildning 50,3 procent i Stockholms län jämfört med 42,5 procent för hela Sverige.

Det finns dock betydande skillnader i länet. Läsåret 2014–2015 gick till exempel endast 29,8 procent i Norrtälje vidare till högre studier medan motsvarande siffra i Danderyd var 71,3 procent.

Källa: Landstinget “

Stockholm i europeisk jämförelse

Grafik: Elin Lindwall Källa: Eurostat

Utrikesfödda är välintegrerade

Andel som håller helt eller delvis med. Uppgifter saknas om Oslo.

2009 ● 2015

(procent)

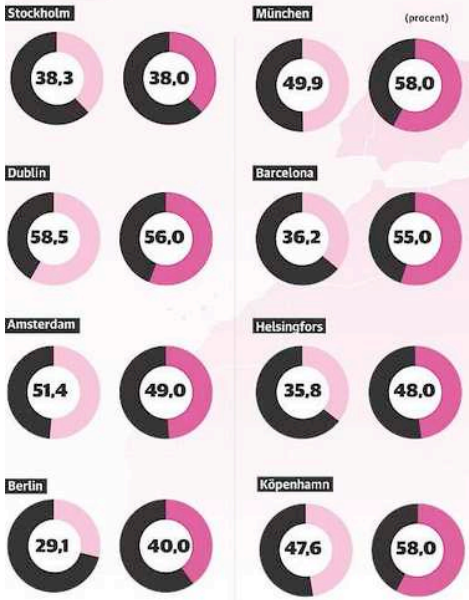

Det är lätt att hitta bostäder till ett bra pris

Andel som håller helt eller delvis med. Uppgifter saknas om Oslo.

2004 ● 2006 ● 2009 ● 2012 ● 2015

(procent)

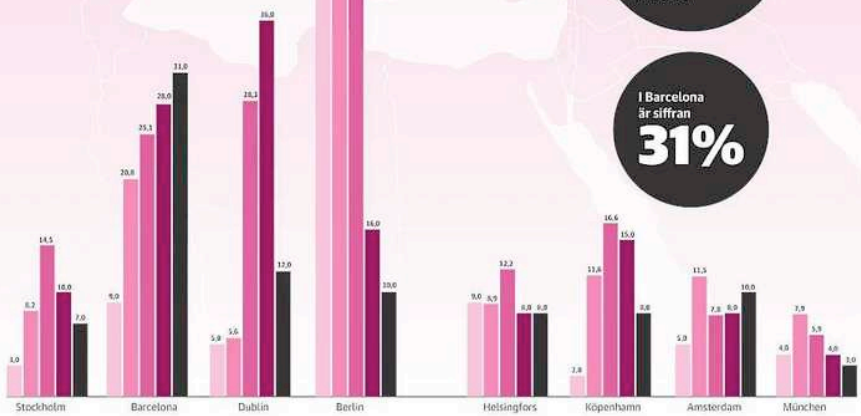

...Äh, det kanske är bättre att stanna här! Eller?

Endast **7%** av stockholmarna anser att det är lätt att hitta bostad. (År 2015)

I Barcelona är siffran **31%**

Andel högutbildade 25-64 år

Kvinnor: ● 2009 ● 2015 Män: ● 2009 ● 2015

(procent)

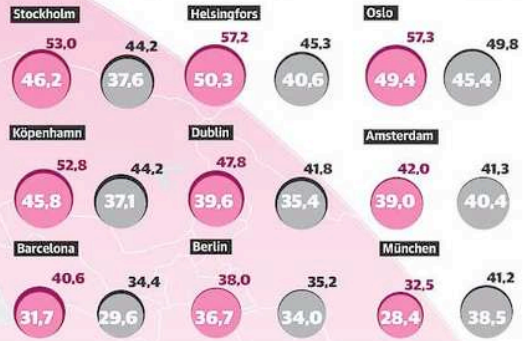

Andel arbetslösa personer 15-25 år

● 2009 ● 2015

(procent)

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“Krav från S och V: Öppna stängda vårdplatser

De stängda vårdplatserna på Södersjukhuset måste öppnas. Det säger Dag Larsson (S) och Håkan Jörnehed (V) efter att ha besökt SÖS-akuten i går.

– Då var det fullt. Jag uppmanar personalen att göra en anmälan till Ivo, inspektionen för vård och omsorg. Det här är patientfarligt, säger oppositionslandstingsrådet Dag Larsson som liksom Håkan Jörnehed kräver att medel skjuts till så att de 50 stängda vårdplatserna öppnas.

Som DN berättat är situationen på SÖS-akuten pressad efter att Nya Karolinska öppnat. Vänte-tiderna har ökat kraftigt.

Enligt landstingets hälso- och sjukvårdsförvaltning har hittills bara en ambulans med en patient med bröstsmärtor styrts om till just Södersjukhuset från Karolinska under sjukhusflytten.

Men skyddsombuden på SÖS upplever att ambulanstransporterna ökat, och vill se en övergripande omdirigering av ambulanser. Under DN:s besök i måndags visade en snabb koll i det gemensamma datasystemet på en betydligt lägre belastning vid akutmottagningarna vid Karolinska Solna och Karolinska Huddinge.

Sjukvårdlandstingsrådet Anna Starbrink (L):

– Belastningen verkar ojämnt fördelad. Vi behöver analysera om det beror på ett ändrat sökmönster, säger Anna Starbrink.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

DN TORSDAG 1 DECEMBER 2016

“ Kaos på förlossningen: ”Personalen gråter”

“Arbetssituationen för personalen på Danderyds förlossningsavdelning är fortsatt mycket pressad. Läget är så allvarligt att skyddsombuden larmar om att patientsäkerheten hotas. Nu anmäler man kliniken till Arbetsmiljöverket.

När privata BB Sophia stängde den 16 maj i år ökade trycket dramatiskt på de övriga förlossningsklinikerna i Stockholm. Situationen blev särskilt besvärlig på BB Stockholm, SÖS och Danderyds sjukhus.

I oktober vittnade Dorieth Sone Zidaric, huvudskyddsombud på Danderyds sjukhus, i DN om att personalen gick på knäna utan att några åtgärder vidtogs.

– Sedan dess har ingenting hänt. Sjukhusledningen skyller på politikerna och listningstak, men vi vill ha konkreta åtgärder för våra medlemmar på golvet, säger Dorieth Sone Zidaric.

Därför har skyddsombuden anmält förlossningskliniken på Danderyds sjukhus till Arbetsmiljöverket.

– Personalen på förlossningen har minnessvårigheter, ont i magen och de gråter. De är också utsatta för en etisk press. Som barnmorska har du en vision av hur en förlossning ska gå till. Du ska finnas till hands för den födande kvinnan. Nu springer man från rum till rum. Det blir

som att spela rysk roulette med sin legitimation, säger Dorieth Sone Zidaric.

Hon påpekar också att barnmorskor har utsatts för hot när de tvingats neka blivande föräldrar en plats på förlossningen.

– Det handlar om ganska grova hot. De flesta är trevliga, men de som hotar blir fler och fler. Samtidigt är naturligtvis patienterna också pressade. De sitter hemma med en partner som har jätteont och så får de inte komma till det sjukhus som man har valt, eller det som är närmast. Då är det kanske inte så kul att bli hänvisad till Västerås.

Birgitta Mörlin, överläkare och verksamhetschef på Kvinnokliniken på Danderyds sjukhus, menar att sjukhusledningen ser allvarligt på anmälan.

– Det finns inga motsättningar, vi delar skyddsombudens uppfattning och vi gör allt som vi kan lokalt för att förbättra läget. Men den viktigaste åtgärden är att landstinget fördelar alla förlossningar mellan klinikerna i Stockholm.

Enligt Birgitta Mörlin är det ett avgörande problem att det har varit möjligt för kvinnor att lista sig på Danderyds sjukhus trots att kliniken redan har nått sitt kapacitetstak. Hon säger att det är först när landstinget har justerat den möjligheten som det är möjligt att få en rimlig arbetsbelastning.

– Vi för samtal med landstinget och vi hoppas på en snar lösning.

Skyddsombuden varnar för att patientsäkerheten är hotad. Delar sjuk-husledningen den bedömningen?

– Det finns alltid en risk om antalet patienter överskrider vårdkapacitet. Men i dagsläget har vi inte haft några incidenter under den här perioden, säger Birgitta Mörlin.

Ella Bohlin (KD), barn- och äldre-omsorgslandstingsråd, säger att listningssystemet signalerar när en förlossningsklinik har nått sitt tak.

– Men vi har sett att mödravårdsenheterna fortsätter att lista på, fast det är fullt. Därför har vi under hösten gått ut med förnyad information och sagt att så här kan vi inte jobba, säger Ella Bohlin.

Hon berättar att förvaltningen nu har avsatt pengar för att uppdatera listningssystemet så att det blir omöjligt att lista kvinnor på kliniker som slagit i taket. Någon tidsprognos för när arbetet är färdigt kan hon inte ge.

Andreas Nordström andreas.nordstrom@dn.se “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ En borgerlighet i kris

Det blev rena julslakten av partierna vid makten när SCB kom med november månads stora mätning. Siffrorna visade ett försprång för utmanarblocket med nästan 13 procentenheter.

Ja, det var 2008, två år efter att alliansen första gången vann valet. Halvvägs in i mandatperioden blåste det hårt och snålt kring Sveriges nybörjarregering och den rödgröna oppositionens övertag i opinionen var enormt.

Torsdagens nya partisympatiundersökning från SCB vittnar om en helt annan matematik. Visst har den rödgröna sufflén sjunkit ihop. Men med tanke på de ständiga motgångarna i riksdagen och de låga förtroendesiffrorna är partiernas gemensamma tapp sedan maktskiftet föga dramatiskt.

Det som faller i ögonen är alliansens och inte minst Moderaternas oförmåga att erövra väljarstöd från regeringen och bygga en egen grund inför nästa val. Sedan mätningen i maj har oppositionsledaren Anna Kinberg Batra gått in hårt för att ta initiativet.

Mot brottslighet och för ”svenska värderingar”, har varit budskapet, men väljarna ger inga poäng för ansträngningen. SCB-mätningen visar att Moderaterna har tappat 2 procentenheter på ett halvår. Centerns Annie Lööf är den enda borgerliga partiledare som får glädjas åt en blygsamt positiv trend.

Svensk borgerlighet befinner sig i kris. Problemet kan förstås på olika sätt. En förklaring stavas naturligtvis Sverigedemokraterna, fast allt knappast handlar om invandringen. Genom skicklig politisk produktutveckling har Jimmie Åkesson successivt vidgat sitt segment. Hans parti har blivit svensk politiks missnöjesreservoar.

Väljare som annars kanske skulle ha bytt från regering till opposition samlas nu upp hos SD, och de stannar även efter maktskiften och kursändringar hos konkurrenterna. Det är en strukturell aspekt av den alltmer professionella populismen. Etablerade politiker har inget färdigt recept för att slå ut de växande missnöjespartierna.

Ett annat sätt att begripa den borgerliga krisen är att betrakta partiernas egna strategier mot Sverigedemokraterna. Den första och sista tanke som varje dag susar genom de moderata partistrategernas huvuden lär vara hur Åkesson ska besegras. Det har hittills inte gett utdelning.

Anna Kinberg Batra har defensivt trevat sig fram utan att hitta sin uppgift. Det kan påminna om Annie Lööfs klumpighet under den första tiden som partiledare, men hon orienterade sig i samspel med sitt parti fram till en energisk högeridealism. Det var en resa mot en kompromiss.

Vad Kinberg Batra förkroppsligar inom Moderaterna är däremot oklart. Hon har aldrig varit fru Hårda Tag. Det ser ut som att hon inte trivs. Och med en ledare som inte utstrålar ens den minsta entusiasm inför sitt partis omdaning kan Moderaterna knappast lyckas.

Den tänkta högergiren har dessutom ett pris. Under Fredrik Reinfeldt och Anders Borg var Moderaterna solen som de borgerliga planeterna

kretsade kring. Det hade sina sidor. Centern, Kristdemokraterna och dåvarande Folkpartiet intog alltmer rollen som nischpartier med sina specialintressen.

Moderaterna såg samtidigt till att det fanns gravitation inom alliansen. Partiet drog åt mitten och koncentrerade konflikten dit. Konceptet krävde dessutom en tydlig statsministerkandidat. Reinfeldt och Borg hade en sammanhängande idé som gick att omsätta på alla politiska områden och som höll ihop projektet.

Anna Kinberg Batra har försvagat Moderaternas ställning som brett mitten-högerparti. Numera består alliansen av fyra nischpartier, och de tre små har varken viljan eller förmågan att axla Moderaternas gamla roll. Centern knycker väljare från båda blocken men agerar inte som samlingspunkt.

Kristdemokraterna, som lockar 3,1 procent i SCB:s mätning, rör sig med Ebba Busch Thor mot osynlighet och irrelevans. Veckans Timss-nyhet och den stundande redovisningen av Pisa kan ge Jan Björklund och Liberalerna revansch, men att få rätt i skolfrågan är otillräckligt för att förvandla partiet.

Att alliansen dessutom saknar ett unisont svar i regeringsfrågan är ett sänke. Partierna fördes samman kring idén om ett kontrakt med väljarna och en tanke om hur landet ska regeras. Den ideologiska gemenskapen finns kvar. De definierar sig fortfarande utifrån varandra.

Men det som återstår av alliansen liknar nu alltmer en kamratförening för ett nedlagt regemente.

DN 2/12 2016 “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

”Poliserna säger att de har förlorat hoppet”

Polisen räcker inte till när skjutningarna avlöser varandra i Malmö. Nu väcks krav på drastiska åtgärder. Allt fler förespråkar -fredsförhandlingar mellan kriminella gäng för att få stopp på morden. DN åkte till stadsdelen Seved och möttes av uppgivenhet, rädsla – och kamplusta.

Eva Ek Törnberg stoppar en ung man som är på väg in i hennes grann-port, fattar tag i hans arm och tittar honom i ögonen.

– Jag är väldigt ledsen, det vill jag att du ska veta, säger hon.

Den 14 november sköts mannens 30-årige släkting ihjäl här i fastig-heten. Inne på gården har sörjande lagt blommor och tänt gravljus. Mannen stannar i steget och svarar med en tyst nick, innan han -fortsätter in.

– När jag fick veta vem som -skjutits blev jag vemodig, säger Eva. Jag är van att mötas av misstänksamhet, men sådan var inte han. Han pratade och skojade.

Eva, en pensionerad SFI-lärare och jobbcoach, har bott i Seved i 25 år. Medan andra svennar, som hon säger, flyttat härifrån eller sköter sitt bakom lägenhetsgardinerna vägrar Eva acceptera våldet och den öppna drogförsäljningen.

– Jag uttrycker min vrede samtidigt som jag försöker stötta. Ibland går det.

Eva hörde de dödande skotten. Från fönstret hann hon se -ryggarna på två män som sprang ut ur -porten, rakt mot en av de övervakningskameror som polisen monterat upp. Ryktet säger att det var ”albaner” som gett sig in i Seved för att slå ut konkurrenter inom droghandeln.

– Gå till polisen och berätta, då! sa jag när hörde det från några av killarna här. Men det skulle aldrig hända.

Själv har hon gjort vad hon kan för att hjälpa polisen.

Frågan är bara till vilken nytta?

Efter mordet på Evas granne, som vi kan kalla Abdi, står det med -brutal tydlighet klart att Malmö-polisen hamnat i en situation där den inte längre orkar utföra elementära arbetsuppgifter. Under hela det -första dygnet fanns inga tillgängliga mordutredare som kunde ta sig an fallet. Fortfarande finns ingen fast utredningsgrupp.

– Det man inte gör i början kan ta tre gånger så lång tid senare, om det då alls går att göra, säger åklagarmyndighetens chef Ola Sjöstrand, som riktat öppen kritik mot polisen.

Den ambitiösa metodik som svensk polis ska använda vid mord med okänd gärningsman stipulerar att ett 30-tal utredare frikopplas omedelbart. De 48 första timmarna anses vara avgörande för om -polisen ska nå framgång eller inte. Efter mordet på Abdi säkrade tekniker spår och några vanliga patruller knackade dörr. Men mängder av uppgifter missades.

Eva skakar på huvudet.

– Vad ska man säga? Det är skrämmande.

Vid det här laget har hon fått sällskap av en man i 25-årsåldern. Han heter Fadi och är klädd i arbetsbyxor.

– Jag är inte förvånad, säger Fadi. Poliser jag träffat säger att de förlorat hoppet. Vad ska då vanliga människor tro?

Själv säger han att han vill göra Seved bli tryggare på sitt sätt.

– Fram till förra året var jag kriminell och gjorde business som alla andra. Nu försöker jag vara en förebild och få killarna att börja jobba, berättar Fadi, som är på väg in i huset för att byta lås.

Efter att Eva lyckats övertyga husets ägare om att Fadi är värd en chans har han fått jobb som fastighetsskötare. Mordet på Abdi, som Fadi kände väl, stärker honom i övertygelsen om att ha valt rätt. Förra sommaren var han själv nära att träffas av kulor, när personer från det nätverk som kallas ”M” körde till Seved och sköt vilt med automatvapen.

– Jag kastade mig ner och gömde mig bakom ett elskåp. Jag klarade mig men fyra andra skadades. Efter det mådde jag skit och kände att jag måste ta tag i mitt liv, berättar Fadi.

Så många som åtta olika gäng i -Malmö är beredda att skjuta ner sina fiender, uppskattar Fadi. Ett virrvarr av våldsbenägna strukturer beskrivs också utförligt i den färska Brå-rapporten ”Kriminella nätverk och strukturer”. Medlemmarna är i princip uteslutande män från första, andra och tredje generationens invandrarfamiljer i det bälte av vidsträcka hyreshusområden som löper runt södra och östra Malmö.

– Vi har flytt hemländerna för att få lugn. Men det är så mycket hat på gatan i Malmö. Vad det handlar om? Heder och status ... man vill ha ett namn, fortsätter Fadi.

En grupp poliser formerar sig i gatuhörnet. De tillhör en av Malmöpolisens tre så kallade -fokus-grupper och ska punktmarkera gängen. Fyra dagar efter mordet på Abdi beslutade regionpolisledningen att intensifiera patrulleringen.

Fadi har ännu inte lärt sig att uppskatta polisnärvaron.

– De kommer hit och ställer sig, kollar lite folk och kör vidare. Gör det någon skillnad? Jag vet inte.

Eva tycker att det är bättre än inget.

– Men som det är nu skulle vi behöva en hel polisstation här.

Signalfärgen i underrättelsesektionens veckorapporter hade ända sedan i våras pendlat mellan gult och rött.

Rött betyder en ”allvarlig avvikelse, förändring eller utveckling som innebär ett tydligt behov av beslut om särskilda åtgärder”. Vid gult läge är ordet ”allvarlig” utbytt mot ”betydande” och särskilda åtgärder ”kan behövas”.

– Det var laddat och otryggt i gängmiljön. Vi kunde se att det pågick många olika konflikter, berättar underrättelsechefen Andy Roberts.

Om 2015 varit handgranaternas år kom pistoler och automatvapen definitivt tillbaka till Malmö under början av 2016. Fram till maj skedde 54 skjutningar, varav tre slutade i mord.

Redan här blev utredningsläget ansträngt. Men enligt mordutredaren Bo Lundqvist lyckades man följa den nationella metodiken med en stor och snabb spaningsinsats, åtminstone hyfsat.

– Vi gjorde vad vi skulle. Tyvärr nådde vi ändå inte fram till några gripanden, säger Bo Lundqvist.

Under sommaren ekade skottsalvorna tätare. Mellan den 1 juni och 16 augusti träffades åtta män av -kulor, varav alla lyckligtvis överlevde. Minst lika många gånger ryckte polisen ut efter skott mot bilar och lägenheter. Motiven var oklara, men Sydsvenskan spekulerade i skuld-indrivning, rån och ungdomsbråk.

Tidigare skulle den sortens fall automatiskt ha hamnat på länskriminalavdelningen. Men sedan i april i år finns den inte kvar. I stället har avdelningens erfarna utredningsgrupper, som svetsats samman sedan starten 1995, spridits ut på polisområden och andra nybildade enheter i polismyndighetens stora omorganisation.

– Det vi hade byggt upp slogs sönder. Med förödande effekt på verksamheten, vill jag påstå, fortsätter Bo Lundqvist.

I Region Väst och Region Stockholm hade hans kolleger lyckats övertyga ledningen om att det vore alltför riskabelt att stänga ner länskriminalavdelningarna. Men här i Region Syd genomförde regionpolischef Annika Stenberg – som rekryterats från Skatteverket – reformplanen till punkt och pricka. Detta innebär att mord ska utredas längre ner i organisationen, allt i enlighet med idén om att en stark lokal polis ska bilda framtidens spjutspets. Att många på den nivån var oerfarna och aldrig utrett dödligt våld förändrade inte bedömningen.

Inom Polisområde Malmö avdelades på sensommaren en sexmannagrupp med uppdrag att lösa sommarens mordförsök. Det räckte inte långt. Enbart i ett av de många dåden räckte misstankar för häktning. När två andra mord av mer traditionell karaktär inträffade blev situationen riktigt besvärlig. Ovanpå det: En rad misstänkta serievåldtäkter som inte gick att prioritera bort.

I september övergick underrättelsebilden till ett fast rött sken. -Skyttar på mopeder hade jagat in en bil i området Gullviksborg. En 19-åring gängmedlem sköts till döds, tre andra skadades och förlupna kulor slog in i en lägenhet, där två barn var nära att träffas. -Attacken var en trolig hämnd för ett av vårens olösta mord. Risken för en eskalerande våldsspiral betraktades som överhängande.

– I det läget begärde vi nationell förstärkning.

Det berättar Stefan Sintéus, chef för polisområde Malmö. Han hade tagit fasta på rikspolischef Dan Eliassons mantra om att fördelen med den nya, nationella polisen är att ”resurser kan flyttas snabbt över landet”. Önskemålet var 13 utredare. Men från Nationella operativa avdelningen, Noa, blev det nej. Den högsta ledningens löfte visade sig i skarpt läge inte gälla. Motiveringen: läget ansågs så ansträngt att inte enda utredare kunde avvaras i hela landet.

– I stället fick vi omfördela våra resurser och prioritera bort andra brott, fortsätter Stefan Sintéus.

En vecka senare lyckades Noa frigöra tre egna utredare, samtidigt som Region Öst gick med på att bidra med en. Tio dagar senare förstärktes gruppen med ytterligare tre personer. Då hade viktig tid gått förlorad och skyttarna från Gullviksborg var – och är alltjämt – på fri fot.

I november kom nästa kris. Först sköts en 20-åring ihjäl på öppen gata, därefter hittades en 41-åring mördad i en bil som sänkts i hamnen. Efter en ny begäran om nationell förstärkning lyckades Noa övertala Region Öst och Region Bergslagen att skicka sammanlagt fyra nya utredare.

Ett 60-tal personer kämpade nu med ett tiotal mordfall. Enligt Stefan Sintéus borde det ha varit minst det dubbla.

– Följden är att vi måste börja prioritera även inbördes mellan morden. Det är inte bra alls.

2012 hade Stefan Sintéus, då chef för länskriminalen, ställts inför en liknande utmaning. Malmö hade skakats av ett tiotal dödliga skjutningar och Sintéus begärde hjälp norrifrån. Det blev starten på en kraftsamling där stora polisresurser från hela landet placerades i Malmö under lång tid. Prislappen: dryga 40 miljoner kronor. Men i gengäld löstes hälften av fallen. Och som bonus kunde även mängder av andra gängrelaterade brott klaras upp.

Bilden är att polisen – tvärtemot avsikterna – faktiskt var bättre på snabba lokala förstärkningar innan de 21 länsmyndigheterna slogs ihop.

– Ja, jag upplever nog att det var lite lättare att flytta resurser på den tiden, säger Stefan Sintéus.

Andra poliser delar beskrivningen.

– Den lilla hjälp som Malmöpolisen fått den här hösten är ingenting mot 2012, säger kommissarie Michael Mattsson, som då var insatsledare.

– Signalen uppifrån är att varje region ska bära sina egna mordutredningar. Nationella förstärkningar kan bara ske på marginalen, konstaterar Bo Lundqvist.

Noas chef Mats Löfving bekräftar det sistnämnda.

– Det här har varit vår professionella bedömning av vad som finns att tillgå i form av specialister inom polis-Sverige, Vi kan ställa höga krav på Region Syd att prioritera, säger han men vidhåller ändå att den nya organisationen agerar ”kvickare.”

Gör detta att mordoffer och anhöriga riskerar att behandlas sämre om de bor på fel ort?

– Några sådana slutsatser är jag inte beredd att dra just nu, svarar Löfving.

Det är i detta läge som larmet kommer från Seved om att Abdi är skjuten. Inne i polishuset har alla fullt upp. Ledningen bryr sig inte ens om att kontakta Noa.

– Det var katastrof. En ensam person, som aldrig verkade ha jobbat med mord, satt och försökte få grepp om vad som hänt, säger en av DN:s källor.

Abdi hade i flera år hållit sig borta från Seved. I polissammanhang var han i princip okänd. Men när han återvände i slutet av 2015 drogs han in i hemkvarterens dygnet runt-öppna ”servicesektor”. Affärerna är väldokumenterade genom polisens utredningar: Kunderna blir invink-ade till det trapphus eller den innergård som gäller för tillfället. Utom synhåll för polisens kameror byter de pengar mot narkotika hos vän-tande säljare, som bara har små mängder på sig. Lagren finns i källare och på vindar.

I februari i år sniffade polisens spanare sig fram till en intressant lägenhet och knackade på. Männen därinne, däribland en släkting till Abdi, fick panik och öppnade balkongdörren. En stor påse med cannabis singlade ner och Abdi stod lägligt nog på gatan ned-anför. - Blixtsnabbt grabbade han tag i -påsen och slank in på Mötesplats Malmö – en kommunal arbetsförmedling – och gömde narkotikan. Allt utom just det sista fångades av en poliskamera.

I förhör berättade Abdi att han bodde hos föräldrarna, levde på - socialbidrag och själv rökte ”skunk” för att fly tristessen. När förhörs-ledaren frågade var cannabisen kom ifrån var det som att han inte förstod.

”Skojar du med mig? Du vet, vi bor på Rasmusgatan ... kom igen”, utbrast Abdi.

Inget tyder på att Abdi var någon nyckelspelare inom Malmös undre värld, tvärtom. Men en teori är att han sågs som representant för en gruppering som väckt avund. Domar visar att släktingar till Abdi hanterat kilovis med narkotika värt stora pengar.

Efter mordet hölls krismöte inom föreningen Hidde Iyo Dhaqan, som driver verksamhet för Seveds många somaliska familjer. Ordföranden Warsame Yassin Osman utsågs att besöka en äldre släkting till Abdi. En upptrappning av våldet befarades.

– Det hela är sorgligt, mycket sorligt. Men det viktiga nu är att ingen gör något mer dumt. Därför ville jag lugna dem, säger Warsame Yassin Osman.

En annan som försökt gjuta olja på de blodiga vågorna är den ton-givande imamen Salahuddin Barakat. Dagen efter mordet på Abdi riktade han ett fredsupprop till Malmös muslimska församlingar, som enligt honom mycket väl vet vilka som skjuter om nätterna. I stället för att förvänta sig att polisen stoppar våldsspiralen är Barakats budskap att människor bär eget ansvar för att inte skada andra människor. Oavsett under vilka ekonomiska eller sociala förutsättningar man lever.

– Vi får inte lov att ta bort ansvaret från människor, för då tar vi bort deras möjlighet att ändras, sa Salahuddin Barakat nyligen till SVT.

Det där är ljuv musik i öronen för den ensamstående fyrabarnsmam-man och undersköterskan Wilo Ibrahim, som DN träffar över en tallrik pasta inne i Hidde Iyo Dhaqans lokal.

– Det finns så mycket hjälp att få från samhället, bara man vill ta emot den. Varför har killarna som begår brott inte gått vidare i skolan? Hur kommer det sig att deras föräldrar låter dem bo kvar hemma? Allt handlar om att ställa krav!

Mellan tuggorna berättar Wilo Ibrahim hur trött hon är på att gängvåldet sliter ut Malmöpolisen. För över ett år sedan anmälde hon sin man för hot och andra brott. Först nyligen blev hon kallad till förhör.

– Då hade jag löst problemen på egen hand och tvingats flytta. Men jag ville ju att samhället skulle göra någonting. I stället handlar allt om skjutningarna.

Det är inte bara det så kallade civil-samhället som börjat tala om att skicka tillbaka bollen till gängmedlemmarna och deras anhöriga. Kommissarie Bo Lundqvist ser visserligen gärna drastiska åtgärder som kronvittnessystem, anonyma vittnesmål och förbudszoner på stan. Men den snabbaste lösningen är, enligt honom, att föra fienderna till förhandlingsbordet.

– I många fall vore det värt att försöka medla. Helt ärligt, vad är alternativen?

Idén lanserade Bo Lundqvist tillsammans med två poliser och två forskare i en DN-debattartikel den 14 november, samma dag som Abdi dödades.

– Det handlar inte om eftergifter. Men vi vet att många kriminella är livrädda för blodshämnd. Kan polisen då få dem att ta i hand har samhället vunnit mycket, både i form av människoliv och frigjorda polisresurser, fortsätter mordutredaren.

Fredsuppgörelser är inget nytt i den kriminella världen. 1997 förhand-lade danska advokater fram ett avtal mellan Hells Angels och Bandidos, efter en fejd där 12 personer dödats och ett hundratal skadats i Skandinavien. Sedan dess samexisterar de kriminella organisationerna utan nya bråk, låt vara att de periodvis attackerat andra.

Även privatpersoner har agerat medlare. Till exempel en man inom serbiska föreningen i Malmö, som enligt källor bidrog till ett stort antal lösta konflikter innan han själv mördades 2005. En irakisk man i 60-årsåldern, som själv kallar sig ”goodfather”, har därefter haft en liknande roll.

– Pengar behöver inte vara inblandade, det viktigaste är att båda sidor visar respekt. Alla vinner på att man är vänner, säger mannen på telefon.

Men att anpassa statens arbetssätt till den undre världens logik, vore det inte att ge upp? Tvärtom, tycker den hårt ansatta polisledningen.

– Jag tror att vi måste försöka på alla sätt komma åt det här våldet, som är förödande för samhället, säger regionpolischef Annika Stenberg.

Malmös S-kommunalråd Katrin Stjernfeldt Jammeh håller med. De senaste veckorna har kommunledningen vänt och vridit på möjliga lösningar till gängproblematiken.

– Något fel är det när polisen i förväg kan säga att nu kommer det att ske ett nytt grovt brott, utan att det går att stoppa. Skulle man få fram metoder där medling faktiskt fungerar så är det klart att det vore det allra bästa, säger hon och lägger sen till:

– Det och att andra kommuner tar större ansvar för mottagandet av nyanlända, annars riskerar trycket på de utsatta områdena öka och problemen bli ännu större.

Avgörande är förstås att gängen accepterar staten som förhandlare. DN får tag på en person som tillhört en av de mest brottsaktiva grupperna. Nej, han har ingen riktig uppfattning. Hans försvarare, advokat Mikael Nilsson, skulle dock gärna se fredsamtal.

– Egentligen vill förstås ingen begå ett mord eller själv bli skjuten. Men killarna hamnar i situationer som de inte lyckas ta sig ur på egen hand, säger Nilsson.

På gatan i Seved är det tyst. DN söker Abdis anhöriga. De avböjer medverkan.

Fastighetsskötaren Fadi, nyligen en av områdets gängkriminella, håller tummarna för att morden ska upphöra. Men medling? Nej, han vet inte om han tror på det.

– På kort tid kanske det kan funka. Men förr eller senare händer det något ... någon spiller en drink på krogen och så är det i gång igen. Som vi säger här, det är upp till gud att bestämma hur det blir.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se "

"De elva morden som fick Malmöpolisen att gå in i väggen

14/11, Seved. 30-årig man skjuts till döds. Ingen misstänkt.

13/11, Västra hamnen. 41-årig man hittas död i en bil som bärgats ur vattnet. Ingen misstänkt.

2/11, Rosengård. 20-årig man anträffas skjuten till döds utomhus. Ingen misstänkt.

25/9, Gullviksborg. 19-årig man dödas och tre andra unga skadas när okända öppnar eld mot bil. Ingen misstänkt.

19/9, Rosengård. 16-årig asylsökande pojke hittas död utomhus. Ingen misstänkt.

21/8, Lindängen. Medelålders man huggs ihjäl i sin bostad. En kvinna sitter häktad.

22/6, Dalaplan. 56-årig man misstänks ha blivit bortförd i bil och mördad. En man häktad.

12/4, Gullviksborg. 39-årig man hittas ihjälskjuten på en innergård. Ingen misstänkt.

9/3, Nydala. 22-årig man skjuts ner och avlider senare på sjukhus. Två män har suttit häktade men släppts.

29/2, Lindängen. 30-årig man i bil dödas med flera skott. Tre unga män häktade.

15/1, Limhamn. 56-årig man huggs ihjäl i bostad. En man dömd.

Fakta.

Ur Nationella operativa avdelningens rapport "Utsatta områden" från 2015:

"Brottsligheten kan yttra sig genom våldshandlingar, upplopp, narkotikahandel och annan allvarlig brottslighet som påverkar de boende både direkt och indirekt. Flertalet- av riskfaktorerna ligger bortom polisens kontroll som exempelvis välfärdssystemens tillstånd, arbetslöshet, etnisk segregation, stigmatisering och trångboddhet. Däremot kan polisen spela en roll när det gäller upplevelsen- eller känslan- av - situationen. Dessutom kan polisen agera för att minska rädslan samt öka tilliten, sammanhållningen och den kollektiva förmågan."

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

”Det var ett stort misstag och läget för vår pojke var kritiskt”

“Minst tre små barn saltförgiftades av en felblandad vätskeersättning på Karolinska universitetssjukhusets barnavdelning. En tre månader gammal pojke med RS-virus svävade sedan mellan liv och död i flera dagar. – Vi är helt förstörda, säger pojkens pappa till DN.

Sjuka små barn behöver ibland vätskeersättning för att få i sig näring. Receptet är enkelt – en del salt blandas med 12 delar socker i en stor mängd vatten. Men måtten måste vara exakta. För mycket salt kan vara livsfarligt, speciellt för små barn.

Kvällen den 21 november gick något fel på barnavdelningen B88 på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge. Som DN.se kunde avslöja under torsdagen misstänker man att personalen blandat fel och tagit salt i stället för socker.

Saltvattnet gavs sedan till flera barn på avdelningen. En av patienterna var en tre månader gammal pojke med RS-virus. Pojkens pappa berättar för DN att han och hans fru redan under eftermiddagen larmat personalen då pojken plötsligt började få röda fläckar på kroppen, kräkas och bajsa onormalt ofta.

– De sa hela tiden åt oss att det var normalt och att vi skulle lugna oss. Vi fick en påse som vi skulle försöka få honom att kräkas i, berättar pappan.

Framåt kvällen var han tvungen att åka hem till pojkens syskon, men vid 20-tiden på kvällen fick han ett samtal från sin fru.

– Hon grät så mycket att hon inte kunde prata. En läkare tog över och förklarade att de förmodligen blandat fel i vätskeersättningen. Hon sa att det hade begåtts ett stort misstag och att läget för vår pojke var mycket kritiskt. De sa åt mig att åka direkt till barnintensivvårdsavdelningen i Solna, berättar pappan.

Personalen hade, enligt uppgifter till DN, upptäckt kraftigt förhöjda salthalter i blodet hos barnen på avdelningen. Ytterligare två barn blev svårt sjuka av den felblandade vätskeersättningen.

– Hur allvarlig skadan blir beror på barnens tillstånd, ålder och hur stor salthalten är. Men det finns alltid stora risker vid feldoseringar, speciellt i det akuta skedet, säger experten och barnläkaren Lars H Gustafsson i Lund.

Pappan berättar att hans son svävat mellan liv och död i flera dagar. Som mest kritiskt var läget under de första 48 timmarna. Sedan dess har läkarna arbetat för att balansera salthalterna i blodet.

– Hade inte min fru hela tiden insisterat på att något var fel hade de kanske inte upptäckt misstaget. Då hade vår son sannolikt inte levt i dag. Men vi har fått fantastiskt hjälp av de duktiga läkarna på Karolinska i Solna och vår lilla son blev utskriven i onsdags. Han är en riktig hjälte som klarade både RS-virus och saltförgiftningen, säger pappan.

Malin Rydh-Rinder, funktionsområdeschef på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge, vill inte kommentera händelsen.

– Jag kommer inte uttala mig om några detaljer över huvud taget.

Görs det en händelseanalys av ärendet?

– Jag kan inte bekräfta något av det du säger.

Kan du inte ens bekräfta att en allvarlig händelse har ägt rum förra veckan på avdelningen?

– Jag kommer inte bekräfta någon händelse. Jag kan bekräfta att vi har haft en negativ händelse, men jag kan i dag inte uttala mig om allvarlighetsgraden förrän utredning och analys är klar.

Enligt DN:s källor är det oklart vem som blandat den felaktiga vätskeersättningen. Cateringföretaget Sodexo bemannar köket vid vissa tider på dygnet och hjälper ibland till med den sysslan.

– Det händer att vårdpersonalen ger vårt köksbiträde i uppgift att blanda vätskeersättning som vårdpersonalen sedan ger till patienten, säger Susanne Fridlund, distriktschef på Sodexo.

Hon säger att företaget blev kontaktade av chefssjuksköterskan på barnavdelningen dagen efter att incidenten ägt rum. Fridlund bekräftar också att en händelseanalys är inledd på sjukhuset med anledning av fallet.

– Vi har haft personal i det här köket och vätskeersättning har blandats i det här köket och utredningen ska nu visa vem som blandat och om det finns rutiner som brustit. Mycket mer än så vet vi inte än, säger Susanne Fridlund.

Enligt DN:s uppgiftslämnare har chefer på Karolinska universitetssjukhuset varit angelägna om att händelsen inte ska kommuniceras utåt. En chef på avdelningen har exempelvis under ett möte uppmanat personalen att inte prata externt om händelsen, till exempel med medier.

När DN kontaktar Malin Rydh-Rinder frågar hon först:

– Har vår egen vårdpersonal uttalat sig om ett patientärende till dig?

Medarbetare berättar att man inte ska ha fått sprida information vidare till medier på något sätt. Vad tycker du om det?

– Vi har ingen rapportskyldighet till medier när en avvikelse har skett, säger Malin Rydh-Rinder.

Jag pratar om enskilda medarbetare.

– Jag tror att det kan vara viktigt att påminna våra medarbetare om hur viktig sekretessen är när saker och ting händer. Och att vi hanterar avvikelser enligt utredningar och regelverk. Just för att motverka ryktesspridning och att det kommer ut felaktiga uppgifter innan utredning och analys är färdig.

DN har begärt ut den aktuella avvikelserapporten, men nekats.

– Om en utredning skulle pågå blir den inte officiell förrän den är avslutad, säger Torbjörn Söderström, chefläkare på Karolinska universitetssjukhuset.

Pappan till den tre månader gamla pojken är mycket kritisk till sjukhusets agerande.

– Jag ska vara ärlig. På Solna var de suveräna, vi har fått ett helt fantastiskt stöd där. Jag kan inte nog berömma den kvinnliga läkaren som hjälpte oss. Men Huddinge var katastrof. Vi tjatade och tjatade när vi kände och såg att något inte stod rätt till. Men att det skulle dröja så länge innan de tog oss på allvar kunde ha kostat vår son hans liv.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se
Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Fakta. Hindrar uttorkning
Vätskeersättning är en vätska med vatten, salt och socker som dricks för att förhindra uttorkning vid hetta, diarré eller kräkningar. Det är viktigt att ge barn vätskeersättning i dessa fall så att barnet inte blir slött och uttorkat.

Till en liter vatten används 0,5 tesked koksalt och 2 matskedar strösocker. Det är oerhört viktigt att proportionerna blir rätt.

En rätt blandad vätskeersättning kan vara livräddande. En felaktigt blandad vätskeersättning kan däremot vara livsfarlig.

Läs mer om vätskeersättning till barn på Vårdguiden, hemsidan 1177.se. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“Rekordmånga mål hos migrationsdomstolarna

Antalet mål hos migrationsdomstolarna slår alla rekord. I november inkom fler ärenden än någonsin tidigare och antalet mål som gäller flyktingstatus har ökat tiofaldigt. – Varje dag får vi tio backar med ärenden från Migrationsverket, säger Anders Hagsgård, domare och chef på migrationsdomstolen i Göteborg.

Över 160 000 människor sökte asyl i Sverige förra året, många av dem på flykt undan kriget i Syrien.

Sedan dess har de fyra svenska migrationsdomstolarna förberett sig på vad man vet kommer innebära ett kraftigt ökat antal ärenden när de asylsökande som får avslag från Migrationsverket överklagar besluten.

Nu tycks de asylsökande till sist ha nått domstolarna. Statistik som Domstolsverket sammanställt åt DN visar en mycket kraftig ökning av antalet mål i oktober och november, en fördubbling jämfört med samma månader förra året.

Bara i november inkom 4 668 mål till migrationsdomstolarna, det högsta antalet på en månad sedan domstolarna inrättades 2006. Antalet är troligtvis ännu något högre eftersom flera domstolar inte hinner med att skriva in alla ärenden i takt med att de kommer in.

– Bara att registrera alla nya mål tar mycket tid och är en stor utmaning. Varje dag får vi tio backar med ärenden från Migrationsverket, säger Anders Hagsgård, lagman och högste chef på migrationsdomstolen i Göteborg.

På hans domstol har exempelvis antalet inkomna ärenden som gäller så kallade avlägsnandemål – alltså personer som överklagar avvisnings- och utvisningsbeslut – femfaldigats i november jämfört med samma månad i fjol. Från 98 till 508 ärenden.

Till följd av att så många asylsökande kom till Sverige i slutet av 2015 införde regeringen flera restriktioner. Tidigare har det inte haft så stor betydelse på vilken grund en asylsökande beviljats uppehållstillstånd. Men med de nya reglerna är det bara de som får flyktingstatus som har rätt till familjeåterförening.

Även det märks i statistiken. Tidigare har migrationsdomstolarna bara fått in några tiotal ärenden varje månad där någon som beviljats asyl ändå överklagat sin statusförklaring.

Men under november har det inkommit drygt 700 sådana ärenden till de fyra migrationsdomstolarna, tio gånger så många mål som i november i fjol. Den kategorin innehåller också ett litet fåtal andra ärenden som gör att siffran inte är exakt.

– Det har blivit väldigt viktigt för den enskilde om den får status som flykting. Då får man stanna längre och har större chans att få hit sin familj, säger Gudrun Antemar, lagman vid migrationsdomstolen och förvaltningsrätten i Stockholm.

Trots det hårda trycket gör hon bedömningen att domstolen i Stockholm än så länge klarar av att både hålla en hög kvalitet i domarna och samtidigt nå målen för handläggningstiderna.

– Det här gäller personer som väntat länge på ett avgörande från Migrationsverket. Då är det viktigt att man inte får vänta här också. Det är den mänskliga aspekten, sedan är även samhällskostnaderna väldigt höga om målen blir liggande på domstolarna.

Regeringen skjuter i budgeten till närmare en miljard kronor till migrationsdomstolarna de kommande två åren för att hjälpa dem hantera ökningen. Anders Hagsgård vid Göte-borgs migrationsdomstol säger att utmaningen ligger i att rekrytera kompetent personal och få fram bra lokaler.

– Den här månaden har vi anställt 17 domstolshandläggare. Men de ska läras upp och det tar tid. Vi har även hyrt en extern lokal och fått nya lokaler här i huset, säger han.

Riskerar det här att påverka rättssäkerheten?

– Förhoppningsvis inte. Vi är väldigt måna om att upprätthålla en hög kvalitet. Men det kommer att gå ut över handläggningstiderna, det råder det ingen tvekan om.

Vid Domstolsverket finns en projekt-grupp med uppdrag att hantera ökningen. Gruppen leds av Johan Axelsson som säger att domstolarna redan börjat låna personal från varandra för att klara utmaningen.

– Det går inte att rekrytera vilt, särskilt inte domare eftersom de anställs på livstid. Därför hjälper vi till med att låna in domare från andra domstolar. Vi har också en förstärkningsstyrka där vi utbildat ett tiotal domare att arbeta med migrationsrätt, säger han.

En del migrationsdomstolar har även tagit in pensionärer, eller tillåtits förtidsrekrytera domare för att täcka upp behovet.

– Det återstår att se om detta är den stora ökning som vi väntat på, eller om det går ned något i början av nästa år. Sedan vet ingen vad som händer i framtiden med exempelvis avtalet med Turkiet. Skulle det komma 160 000 personer hit igen nästa år så kan vi inte hålla på att dutta med lånedomare, då får vi göra något större, säger Johan Axelsson.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“ **Fakta. Högsta instans i Stockholm**
Den som vill överklaga Migrationsverkets beslut om exempelvis uppehållstillstånd kan vända sig till någon av Sveriges migrationsdomstolar.

Det finns fyra migrationsdomstolar – i Stockholm, Göteborg, Malmö och Luleå.

Migrationsdomstolarna, som är en del av förvaltningsrätterna, instiftades 2006 samtidigt som regeringen lade ned dåvarande Utlänningsnämnden.

I Stockholm finns även Migrationsöver-domstolen som är högsta instans. Den prövar dock bara ett litet antal ärenden varje år, vilket gör att migrationsdomstolarna för de flesta är sista prövningsmöjligheten. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“Borgerliga partierna halkar efter trots pressad regering

De borgerligas underläge i opinionen fördjupas, trots att regeringen pressas av flyktingmottagande, kris i Miljöpartiet och ett svårt parlamentariskt läge. De rödgrönas försprång är nu 3,5 procentenheter, enligt SCB. – Vi måste jobba ännu hårdare, säger partisekreterare Tomas Tobé (M).

Ett återkommande mönster är att oppositionen har ett klart övertag på regeringspartierna i mitten av en mandatperiod. I november 2012 låg de rödgröna drygt 7 procent före den regerande alliansen och avståndet var ungefär lika stort vid samma tid 2008.

Så ser det inte ut nu, med knappt två år kvar till nästa val, enligt SCB:s stora partisympatiundersökning. Det är Sveriges mest omfattande opinionsmätning som görs två gånger per år.

Årets novembermätning ger Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet 41,4 procent av väljarstödet tillsammans. De fyra borgerliga partierna får totalt 37,9 procent. Därmed har de rödgröna ökat sitt försprång sedan i maj, från 1,7 procentenheter till 3,5.

Moderaternas uttalade strategi är att vinna tillbaka väljare från Sverigedemokraterna och partiet har av det skälet stramat åt sin migrationspolitik hårt. Sedan valet har dock väljarströmmarna gått åt motsatt håll och det ledande borgerliga partiet ligger kvar i nivå med 2014 års valresultat.

Tomas Tobé är Moderaternas partisekreterare.

– Vi har en regering som är impopulär men mycket av missnöjet har gått till Sverigedemokraterna. Vi behöver jobba hårdare för att visa att man måste rösta på Moderaterna om man vill byta ut Stefan Löfven, säger Tomas Tobé.

Centern är ljuset i det borgerliga mörkret med en statistiskt säker uppgång på 1,0 procentenheter sedan valet. Liberalerna ligger i princip still på 5 procent.

SCB:s mätning bekräftar att Kristdemokraterna fortsatt befinner sig i ett krisläge, med bara 3,1 procent av väljarstödet, klart under riksdagsspärren. KD har sedan valet tappat framför allt till M, C och SD. Ännu syns ingenting av den positiva effekt som partiet hoppades på när Ebba Busch Thor blev partiledare.

– Det tar tid att bli känd och till att väljarna vet hur en partiledare tänker. Vi behöver fortsätta se till att hon är synlig, säger partisekreteraren Acko Ankarberg (KD).

Sverigedemokraterna ligger med 17,5 procent i nivå med majmätningen. Uppgången på 4,6 procentenheter sedan valet är statistiskt säker. Partiet tycks stabilt etablerat som vågmästare i riksdagen och en tredje faktor i politiken jämte de traditionella blocken.

Även om de rödgröna inklusive V är större än allianspartierna så noterar SCB statistiskt säkerställda nedgångar sedan valet för de båda regeringspartierna S och MP. Partisekreterare Lena Rådström Baastad (S) ser utmaningar framöver.

– Det här visar att vi har mycket kvar att göra. Vi behöver fortsätta att utveckla den svenska modellen och möta den oro som människor känner för skolan, sjukvården och bristande integration, säger hon.

Miljöpartiet gjorde ett stort ras mellan SCB-mätningarna i november 2015 och maj 2016. Däremellan utspelade sig flera kriser, bland annat tvingades bostadsminister Mehmet Kaplan att avgå. Dagens mätning från SCB bekräftar att MP inte har återhämtat sig. Väljarstödet är 4,5 procent. Störst är väljarflykten till S (1,1 procentenheter sedan riksdagsvalet), därefter V (0,7) och C (0,5).

Partisekreteraren Amanda Lind (MP) menar att regerandet har ett pris.

– Vi är självklart inte nöjda men det har varit en tuff period och Miljöpartiet har tagit ansvar. Det viktigaste är att vi åstadkommer resultat i praktiken. Väljarna förväntar sig att vi ska klara klimatmålen, säger Amanda Lind.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ SCB:s mätning
Förändringar jämfört med majmätningen inom parentes. *Statistiskt säkerställt.
S 29,2 % (–0,3)
M 22,8 (–1,9)*
SD 17,5 (+0,2)
V 7,7 (+0,9)*
C 7,1 (+1,0)*
L 5,0 (–0,4)
MP 4,5 (–0,2)
KD 3,1 (0,0)
Övriga 3,2 (+0,8)*
Undersökningen är en skattning av valresultatet ”om det varit val i dag” genomförd i november månad. Den bygger på ett riksomfattande slumpmässigt sannolikhetsurval omfattande 8 952 personer. Bortfallet uppgår till 43,9 procent. Källa: SCB “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“Ovanligt tidig start för vinterns virusplågor

Årets influensa och vinterkräksjuka – två av vinterns virusplågor är här och har startat tidigare och med fler fall än vanligt.

Spridningen av såväl vinterkräksjukan som influensan är i full gång. Folkhälsomyndigheten rapporterar om många fler fall än tidigare av vinterkräksjukan.

– Det kommer nog att bli en tuff säsong. Vinterkräksjukan är en väldigt smittsam sjukdom och det krävs endast ett fåtal viruspartiklar för att föra smittan vidare, säger Elsie Ydring, molekylärbiolog vid Folkhälsomyndigheten.

Det typiska för vinterkräksjukan – till skillnad från andra magåkommor – är det plötsliga insjuknandet med kaskadkräkningar, diarréer men också magont och feber.

Den senaste veckans inrapporterade fall (totalt 124) kommer från sjukhus och vårdinrättningar.

– De speglar spridningen ute i samhället väl. Vi har också fått rapporter om tidiga utbrott av vinterkräksjukan från förskolor och skolor som har drabbats, säger Elsie Ydring.

Det finns ingen förebyggande behandling mot vinterkräksjukan som fått sitt namn efter det engelska begreppet winter vomiting.

– Det är detsamma som den gamla maginfluensan, men vi har anammat det engelska uttrycket som är mer slagkraftigt.

Årets säsongsinfluensa har också startat på allvar och Folkhälsomyndigheten uppmanar personer som tillhör vissa riskgrupper att vaccinera sig.

– Vi har passerat tröskelvärdet för en epidemistart, vilket betyder att nu kommer antalet influensafall bara att öka tills de når en topp i januari/februari, säger AnnaSara Carnahan, epidemiolog på myndigheten.

Influensan ökar successivt och förra veckan registrerades 100 fall i Sverige, Den bedöms fortfarande ligga på en låg nivå men har startat tidigare än de senaste säsongerna. Årets influensa är av typen H3N2 vilket föranlett Folkhälsomyndigheten att uppmana särskilt äldre personer att vaccinera sig.

– H3N2 brukar slå hårdare mot 65-plussare som tillhör den riskgrupp som tidigare har drabbats av svårare sjukdomsförlopp och en överdödlighet på grund av influensan.

Influensan kännetecknas av frossa, snabbt stigande feber, muskelvärk, huvudvärk, allmän sjukdomskänsla och hosta. Smittan sprids via luften, när någon hostar eller nyser, och man är som mest smittsam innan symptomen ger sig till känna och när man mår som sämst.

De riskgrupper som uppmanas att vaccinera sig är, förutom 65-plussare, de som har kronisk hjärt-och/eller lungsjukdom, njursvikt, svår astma, diabetes, allmänt nedsatt immunförsvar och gravida efter 16:e graviditetsveckan.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

“ **Så kan du skydda dig mot ...**

... vinterkräksjukan:

Tvätta händerna med tvål och vatten, handsprit fungerar inte på calicivirus, undvika att torka dig med tyghanddukar om du är på offentliga toaletter, tvätta alltid händerna när du varit ute och tagit i ledstänger och annat lsamt efter toalettbesök och innan du hanterar mat.

... influensan:

Tvätta händerna, håll avstånd till personer som är sjuka, sov inte i samma rum som en influensasjuk och lämna inte influensasjuka barn till mor- och farföräldrar som riskerar att drabbas hårdare av influensan. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Höjd moms väntar för inrikesresor

En inrikes tur- och returresa med flyg blir 170 kronor dyrare 2018 om flygskatteutredningens förslag blir verklighet. Det är tio kronor mer än vad som påstods när utredningen lades fram. Orsaken är att momsen också höjs.

Enligt den statliga utredning som presenterades i onsdags innebär flygskatten en prishöjning med 80 kronor per inrikes flygresa. Men eftersom momsen på flygresor på 6 procent blir större räknat i kronor om en flygskatt införs är den egentliga summan 85 kronor. Det bekräftar en tjänsteman på finansdepartementet för DN.

Eftersom varje flygresa som inleds från en svensk flygplats ska beskattas innebär det att flygskatten för en tur och retur-resa inom landet blir 170 kronor dyrare i stället för 160 kronor. Däremot påverkas inte de två högre nivåerna på skatten för flygresor utomlands – 280 kronor och 430 kronor – eftersom dessa är momsbefriade.

Flygskatten väntas ingå i rege-ringens höstbudget nästa år. Om inte de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna tillsammans skulle stoppa hela budgeten väntas skatten införas den 1 januari 2018.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

”Det är mycket allvarligt”

“Unicef har larmat för att kunskapen om effekterna av att barn omhändertas av myndigheterna är bristfällig – och att de studier som finns pekar på att barnen får det sämre av insatserna. Det är dock ett förhållande som regeringen länge känt till, enligt barn-minister Åsa Regnér.

Tusentals barn och ungdomar omhändertas varje år av myndigheterna i Sverige. Det kan röra sig om placeringar som varar några dagar eller längre tid och oftast sker utplaceringarna av barnen och ungdomarna med samtycke – men tvångsomhändertaganden sker också.

Kunskapen om hur dessa åtgärder påverkar barnen är dock bristfällig, enligt en rapport från Unicef som DN skrev om den 23 november.

Och inte bara det – rapportförfattarna påpekade att de studier som finns visar att barnen faktiskt får det sämre genom myndigheternas insatser.

Det är dock en situation som regeringen länge känt till, enligt barn-minister Åsa Regnér.

– Vi har känt till att den sociala barn- och ungdomsvården inte hade tillräckligt stora resurser under föregående regering när vi tillträdde, och det dessutom i en situation då Sverige tog emot väldigt många ensamkommande flyktingbarn, säger Åsa Regnér.

– Det är någonting som är mycket allvarligt. En av de viktigaste uppgifterna som välfärdssamhället har är att stötta de här barnen och ungdomarna.

Halvvägs in i mandatperioden har regeringen dock haft tid att vidta åtgärder.

– Vi har gjort någonting och vi fortsätter att göra satsningar för att förbättra situationen, säger Åsa Regnér.

Hon nämner att regeringen infört en ny boendeform, stödboende för barn och unga. Bakgrunden är ett behov av en mindre ingripande insats än de så kallade HVB-hemmen. Ett tillskott som Åsa Regnér benämner som ”extremt viktigt”.

Ändå kvarstår en brist på kunskap om effekterna. Åsa Regnér berättar att regeringen gör en storsatsning på forskning på socialtjänstens område.

Innebär det att den här kunskapsluckan täpps till?

– Som politiker ska vi inte styra vad forskarna ska forska om, men vi kan tillsätta medel, säger Åsa Regnér.

Däremot berättar hon att rege-ringen satsar en miljard kronor över fyra års tid för att förbättra den sociala barn- och ungdomsvården – medel som ska bidra till mer personal och kompetensutveckling.

Simon Markusson “

“ **Fakta. Forskningsanslag**
I forskningspropositionen 2016 finns ett tioårigt nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning. Detta berör bland annat socialtjänsten.
Satsningen omfattar 40 miljoner kronor 2018.
Därefter ytterligare 30 miljoner kronor per år 2019 och 2020.
Källa: Regeringskansliet “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Arbetsgivare får skära i arbetstid efter dom

Arbetsgivare får tvinga anställda från heltid till deltid med lägre lön. Den slutsatsen drar facket Handels efter en ny dom i Arbetsdomstolen. Flera arbetsrättsexperter varnar för att anställningsskyddet i stort sett har havererat.

– Det här är oerhört allvarligt, ingen går längre säker på arbetsmark

naden, anser Handels ordförande Susanna Gideonsson.

Chefen för LO/TCO Rättsskydd Dan Holke befarar att Arbetsdomstolens lagtolkning kan få effekt över stora delar av arbetsmarknaden, där arbetsgivarna vill ha mer inflytande över vem som jobbar, när, och hur mycket.

– Det är uppseendeväckande om man kan beröva vem som helst i personalen timmar utan behöva bry sig om turordningen. Då är ju Las anställningsskydd i stort sett borta, säger Holke.

– I stor utsträckning slår detta mot vården och detaljhandeln, kvinnodominerade branscher där många arbetsgivare redan försökt att hyvla ned antalet timmar. Men det kan också gälla andra sektorer, säger han.

Dan Holke får medhåll fullt ut av docent Jenny Julén Votinius, arbetsrättsforskare vid Lunds universitet: Samma sak kan hädanefter hända i vilken bransch som helst.

– Det här är en utveckling som började i AD 2009, och som med den här domen blivit ännu mer tydlig. Arbetstagarna tvingas välja mellan två dåliga alternativ: Antingen skriver de på för kortare arbetstid och mindre lön, eller så blir de uppsagda. Den generella trenden är att Arbetsdomstolen ger stort utrymme för arbetsgivarnas strävan efter flexibilitet.

I februari 2015 ställde Coop Forum i Örebro de flesta av sina tillsvidareanställda inför ultimatum: antingen går ni med på att arbeta färre vecko-timmar, eller så har ni inga jobb kvar.

Från enda dagen till den andra blev 30 timmar ny ”heltid”. Många fick bara 25. Ingen hänsyn togs till antal arbetade år och ingen uppsägningslön betalades ut.

Coop hävdade att det handlade om omplaceringar, och att turordning och uppsägningsregler därför inte skulle gälla. Handels menade tvärtom att det var en uppsägningssituation, då arbetsgivaren ska ta hänsyn till Las.

Handels stämde Coop i Arbetsdomstolen. Men Coop fick rätt.

Arbetsdomstolen skriver att varje arbetstagares godkännande, om än ”under protest”, inneburit en accept av bolagets erbjudande om ändrat arbetstidsmått.

”Det har således inte varit fråga om någon ensidig rättshandling från arbetsgivarens sida”, anser domstolen.

Magnus Lindström, chefsförhandlare på arbetsgivarorganisationen KFO är nöjd:

– AD tolkar lagen precis som vi. De omplaceringar som erbjöds var skäliga. Men det finns inget självändamål i att göra om heltider.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“Fakta. AD:s beslut

Arbetsgivare får omvandla tjänster från heltid till deltid. Det står klart efter att fackförbundet Handels förlorat mot Coop i Arbetsdomstolen.

Domen får sannolikt konsekvenser för bland andra Kommunals medlemmar. Kommunal har i AD stämt de privata vårdjättarna Attendo och Frösunda för sänkt sysselsättningsgrad.

LO/TCO Rättsskydd anser att AD:s dom öppnar för stort godtycke. Och att arbetsgivare som vill säga upp av personliga skäl nu i stället kan sänka arbetstidsmåttet så mycket att personen känner sig tvungen att sluta. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Drivhusklimat skylls på riksbank och regering

Finansinspektionens chef Erik Thedéen är bekymrad och talar om ett drivhusklimat för skuldsättning. Det gör han vid presentationen av en ny rapport om stabiliteten i det finansiella systemet.

Det är en exceptionell situation när Riksbanken håller minusränta i högkonjunktur. Så snävt måste inte inflationsmålet tolkas, menar Thedéen.

Enligt honom bidrar också regeringen till drivhusklimatet när den inte tar initiativ till minskade ränteavdrag och ändrade regler för reavinstskatt och uppskov vad gäller bostäder.

Finansinspektionen hamnar i en målkonflikt, betonar han. För att hålla tillbaka en växande skuldsättning kan man tvingas öka regleringarna, vilket på andra sätt kan skada ekonomin.

Ännu har Finansinspektionen dessutom inte befogenhet att, exempelvis, införa ett skuldkvotstak för hushållen.

Visserligen finns en överenskommelse mellan regeringen och alliansparti**erna om utökat mandat för Finansinspektionen. Men det är** först under 2018 som dess utformning blir klar.

I detta dödläge efterlyser Thedéen åtgärder från Riksbanken och regeringen. Det ska han också göra när Finansiella stabilitetsrådet, där dessa ingår, samlas nästa onsdag.

Men vad detta innebär är endast att hans synpunkter om behovet av samverkan tas till protokollet. Sedan återvänder alla och fortsätter att sköta sitt.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Därför njuter de flesta av ömsint beröring

Beröring kan dämpa stress och smärta, och få hjärnans ”sociala” delar att bli mer aktiva. Svenska forskare var först med att upptäcka hur det går till.

Beröring är så viktig för oss människor att vi har ett eget njutningssinne i nervsystemet, berättar Håkan Olausson, professor i klinisk neurovetenskap vid Linköpings universitet.

Redan som spädbarn kan vi skilja- mellan om någon tar i oss med mjuka- långsamma rörelser eller knyckigt obehagliga. Livet igenom njuter vi sedan av beröring, visar en studie med deltagare där de yngsta var tonåringar och de äldsta över 80.

– De äldsta njöt mest, troligen för att de inte är vana vid att någon rör vid dem på det här sättet, tror -Håkan Olausson.

Beröring är välgörande genom sin effekt på stressystemet. Starkare än ord kan en ömsint smekning från en annan människa förmedla ”jag bryr mig om dig, jag finns här för dig”. Beröring kan på så vis skapa och stärka känslomässiga band mellan människor, men kan också påverka beteendet så att man blir mer social, generös och hjälpsam och litar mer på andra, visar forskning.

Håkan Olausson ingick i det forskar-lag som var först i världen med att på 1990-talet upptäcka att de långsamma beröringsfibrerna finns över hela kroppen utom på hårlösa ytor som handflator och fotsulor.

Minst lika viktigt var att hans forskarlag lyckades förstå de här nervfibrernas känslomässiga och sociala funktion.

– Signaler från de långsamma beröringsfibrerna går rakt in i den del i hjärnan som reglerar känslor, men också till många andra områden som belöningscentrum och den bakre delen av hjärnan som har med social förmåga att göra.

Nerverna aktiveras bara vid rätt temperatur och hastighet. Varje människa har sin optimala hastighet för njutning – den förändras inte under livet, har Håkan Olausson upptäckt genom sin forskning i Linköping.

Någonstans mellan 1 och 10 centimeter i sekunden är den mest behagliga hastigheten tycker de flesta när de blir borstade på underarmen av robotstyrda penslar eller blir smekta av sin partner.

Mest behaglig är en smekning av partnerns varma hand.

– De långsamma beröringsfibrerna aktiveras mest vid 32 grader – människans hudtemperatur. Det -visar att de utvecklats för att reagera på mänsklig beröring.

Nu handlar det inte bara om rätt hastighet och temperatur för att den ömsinta beröringen ska kännas skön. Hjärnan bearbetar information från många olika nätverk.

Vem rör vid mig, i vilken situation, hur mår jag, vilka tidigare erfarenheter bär jag med mig? Allt det har också stor betydelse för om vi uppfattar beröringen som behaglig just då.

I en holländsk studie fick heterosexuella män ligga i magnetkamera samtidigt som de blev smekta på smalbenet.

Hälften fick veta att en kvinna smekte dem och de tyckte att det kändes skönt medan den andra hälften, som trodde att det var en man som smekte, inte kände så.

Alla njuter inte heller lika mycket av att bli rörda vid, vissa kan till och med uppfatta mjuk, långsam beröring som direkt obehaglig.

Så kan det vara vid exempelvis psykiatriska sjukdomar som depression och anorexi. Människor inom autismspektrum har också ofta en annorlunda bearbetning av sinnesintryck.

Forskarna tror att det finns ett samband mellan behovet av social kontakt och av fysisk beröring.

De som är mer sociala kan ha ett extra stort behov av fysisk närhet.

– Då är man väldigt beroende av kroppskontakt för att må bra och vill ha mycket närhet i sina förhållanden. I den gruppen finns de som regelbundet går på massage, tror vi, och det är förstås bra, säger - Håkan Olausson.

– Har man ett stort behov av beröring är det smärtsamt att inte få det, och det kan leda till nedstämdhet och depression.

Många studier har visat att be-röringsmassage kan dämpa smärta.

Nu vill forskarna undersöka om det också gäller vid social smärta. Att bli utfryst och ignorerad aktiverar nämligen samma områden i hjärnan som vid fysisk smärta, har tidigare studier visat.

– Vi undersöker hur mycket våra testpersoner njuter av beröring. Sen mäter vi deras stressnivåer samtidigt som vi utsätter vi dem för ett elakt test, ett dataspel där de andra håller ihop mot testpersonen, säger Håkan Olausson.

– Vår hypotes är att den som njuter extra mycket av beröring får mer ångest av att känna sig socialt utesluten. Men det kan också vara tvärtom, att det är den som inte njuter som lider mest.

Vad händer om de blir smekta på underarmen medan de spelar? Det vill man också undersöka.

– Där är vi rätt säkra på att be-röringen ger ett skydd mot smärtan och den sociala stressen.

Ussie Hjelm insidan@dn.se “

“**Beröring. Det händer i kroppen**
Långsam beröring som vid en smekning eller taktil massage -aktiverar två olika typer av -beröringsfibrer i huden.

De snabba talar om var och med vilket tryck något eller någon rör vid vår hud.

De långsamma fångar upp smärta och temperatur. När beröringen är långsam, som en smekning, färgar de också beröringen med känslor som gör att vi njuter och blir mer sociala.

Smekningen fångas upp och omvandlas till elektriska signaler av de receptorer i huden som har förbindelse med de långsamma beröringsfibrerna.

Beröringen förs som impulser i nervfibrerna rakt in i insula, den del av hjärnan som bland annat styr våra känslor, men också till delar av -tinningloben som är viktig för sociala relationer och förmågan att tolka och sätta sig in i andras situation och till andra stora nätverk.

Aktiviteten i sympatiska nervsystemet – stressystemet – går ner. Blodtryck, puls, stresshormoner minskar, liksom oro och tankar på problem i pannloben.

Opiodsystemet aktiveras, det minskar smärta och får oss att må bra.

Olika signalsubstanser aktiveras. Vi känner oss nära, kärleksfulla, litar mer på andra.

Men om beröringen tolkas som behaglig eller inte avgörs också av den information som bearbetas i pannloben om vem som smeker, situationen, sinnesstämningen och tidigare erfarenheter.

Källa: Håkan Olausson, professor i klinisk neurovetenskap

Frisätter ”må bra-hormonet” oxytocin
Vid beröring frisätts även hormonet och signalsubstansen oxytocin, som brukar kallas för ”må bra-hormon” och som också frisätts vid amning. Det sänker bland annat blodtrycket, minskar halten av stresshormoner och ökar toleransen för smärta.

Längtar du efter mer beröring? Professor Håkan Olaussons tips
1. Lek med hunden, barn och barnbarn.
2. Unna dig massage och spa-besök.
3. Se en kärleksfilm. Att se kärlekspar röra vid varandra aktiverar samma områden i våra egna hjärnor som när vi själva blir berörda. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Stora tekniska problem på NKS: ”Tidsfråga innan en patient dör”

“Andra veckan efter Nya Karolinskas öppnande dras sjukhuset med stora tekniska problem som påverkar både patientlarm och telefoni. ”Det är extremt frustrerande – det är en tidsfråga innan en patient dör”, säger en källa.

Knappt två veckor har gått sedan den första patienten flyttade in på Nya Karolinska universitetssjukhuset. Thoraxpatienter och barnsjukvården är nu på plats. Nya Karolinska är ett tekniskt mycket avancerat hus, och arbetet inne på vårdavdelningarna, där patienterna vårdas i enkelrum, bygger på att den tekniska övervakningen fungerar så att personalen har uppsikt över patienterna. Men de första veckorna har kantats av stora tekniska problem med både it, larm och telefoni, enligt flera källor till DN.

– Det är extremt frustrerande. Vi har pratat med ledningen mitt i natten och dygnet runt. Vi har väldigt sjuka patienter från thorax, kirurgi och barn. Om en patient blir dålig så gäller det att vi snabbt får tag på rätt personer. Men när telefonin inte fungerar så når vi inte varandra. På sjukhuset arbetar vi så hårt vi kan, men det räcker inte, säger en läkare som vill vara anonym.

Läkaren berättar att personalen måste springa mellan våningarna i 12-våningshuset, där hissarna inte heller fungerar som de ska.

– En av kollegorna som hade jour blev kallad till barnakuten för ett larm. När han behövde utrustning fungerade inte telefonerna och han blev tvungen att släppa barnet och springa upp till operation och hämta grejer.

Enligt DN:s källor kan patienterna inte larma när nätverket ligger nere, något personalen försökt påpeka. Det har också varit problem med de handenheter som används vid larm och personalen har börjat använda sina egna mobiler för att kontakta varandra och larma.

– Det stora problemet är att ledningen inte lyssnar, utan säger att ”det kommer att lösa sig”. Det är en tidsfråga innan en patient dör och då är det vi som bär ansvaret, säger läkaren.

Natten till onsdag havererade övervakningssystemet för hjärtintensiven, enligt DN:s källor. Samtidigt eskalerade de tekniska problemen med it och telefoni under onsdagen, och under eftermiddagen hölls ett akut möte.

Av dagliga bulletiner från Karolinska universitetssjukhuset framgår att sjukhuset brottas med tekniska problem. DN har de senaste dagarna ställt frågor om detta, och fått veta att det på vissa ställen i den nya byggnaden är störningar i uppkopplingen mot mobilnätet.

– Vi har möten varje morgon för att följa upp att allt fungerar. Larmsystemen följer vi extra noga, säger Annika Tibell, chefläkare vid NKS programkontor.

Att övervakningssystemet gick ner på hjärtintensiven är ingen exceptionell händelse, enligt henne.
– Vi har reservrutiner. Patienterna är aldrig helt utan övervakning.

Var det patientsäkert att flytta in den 20 november?
– Vi gör alltid riskanalyser inför förändringar i vår verksamhet. Patientsäkerheten är vår främsta fokusfråga.

Annika Tibell känner inte igen personalens bild av hur verksamheten påverkas av de tekniska problemen. Hon säger att onsdagens möte var ett av många som hålls för att följa upp verksamheten och arbetet med de tekniska störningarna.

– Nu arbetar vi med de övergripande systemen som gäller telefonin, säger Annika Tibell.

När Karolinska universitetssjukhuset ordnade en driftsövning tre veckor innan sjukhusets öppnande uppdagades många brister, bland annat med ickefungerande larm och telefoni. Krav restes på att flyttdatumet borde skjutas upp, bland annat från Stockholms läkarförening. Enligt DN:s källor finns ett glapp i kommunikationen mellan ledning och personal.

– Det här är ett nytt sjukhus som drivs enligt en modell som inte är testad. Det låg mycket prestige i att flytta in i tid. Jag förstår inte varför man ska utsätta patienterna för något som inte är patientsäkert, säger en källa.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Färre hemlösa i Stockholm

Antalet hemlösa fortsätter att minska i Stockholm. Årets kartläggning visar en minskning med nio procent jämfört med förra mätningen 2014. Däremot sover fler personer ute.

Stockholm stad kartlägger hemlösheten vartannat år sedan 2004. Årets genomgång visar att det finns 2 420 hemlösa personer i Stockholm stad, en minskning med 231 personer eller 9 procent jämfört med föregående mätning.

Med tanke på att befolkningen ökat under samma period med cirka 20 000 personer, är minskningen av hemlösa även mer markant än vad mätningen visar.

– Det är oerhört positivt att hemlösheten går ner, det visar att man kan jobba strukturellt för att minska hemlösheten. Vi har haft en tydlig ambition med att öka antal försöks- och träningslägenheter och bostad först-lägenheter sen valet 2014. Det har varit centralt för att få siffrorna att minska, säger socialborgarrådet Åsa Lindhagen (MP).

Men inte alla siffror pekar i rätt riktning. Bland de hemlösa finns det en grupp som däremot har ökat: de som sover ute. De har blivit fler, från 124 personer 2014 till 137 i årets kartläggning.

– Trots att vi i staden har en tak över huvudet-garanti och erbjuder nattlogi, så finns det människor som avstår. Den gruppen måste vi

jobba ännu hårdare med, bland annat med uppsökande verksamhet, säger Åsa Lindhagen.

Mer än hälften av de hemlösa, 57 procent, har missbruksproblem och 43 procent anser att de har behov av psykisk behandling. 70 procent av de hemlösa är män, vilket ligger i linje med nivån under samtliga räkningar sedan 2004.

– Men vi har också en strukturell hemlöshet som då inte är kopplad till social problematik i övrig bemärkelse, utan det är människor som inte kommer in på bostadsmarknaden. Samma sak med många barnfamiljer, som inte har ett behov av att ha kontakt med socialtjänsten alls. Därför är det otroligt viktigt att vi bygger mer bostäder, vi behöver fler hyreslägenheter som man har råd att bo i, säger Åsa Lindhagen.

Antal hemlösa föräldrar har minskat från 582 till 457 under de senaste två åren.

Antalet hemlösa som är 65 år och äldre har ökat med cirka 25 procent. Ökningen kan förklaras av att det är första året som äldre-om---sorgen, som rapporterat in 57 hemlösa personer, deltagit i kartläggningen.

År 2004, som var första gången kartläggnigen genomfördes, uppgick antalet hemlösa till 3 363. Det innebär att antal hemlösa minskat med 28 procent på tolv år.

Martin Ezpeleta martin.ezpeleta@dn.se “

“ Fakta. Hemlösa

Stockholms stad definierar hemlöshet så här:

En hemlös person är en person som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisad till tillfälliga boendealternativ eller är uteliggare.

Till de hemlösa räknas personer som bor på institutioner eller härbärgen och som inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning.

Till de hemlösa räknas också personer som tillfälligt bor hos olika kamrater eller bekanta (max tre månader).

Så här gjordes undersökningen:

Kartläggningen genomfördes med hjälp av elektroniska enkäter utifrån lägesrapporter den 25 september. Bland annat har socialförvaltningar, härbärgen och akutboenden och frivillig organisationer deltagit. “

DN FREDAG 2 DECEMBER 2016

“ Tutankhamons gamla Egypten får nytt liv i Frihamnen

Du kan ingenting ta med dig dit du går, står det i visan. Det är en insikt som knappast präglade faraonernas hov i det gamla Egypten. Deras härskare skulle garanteras ett liv efter detta bland gudarna och rustades ståndsmässigt därefter, med gravkamrar till brädden fyllda av guld och dyrbarheter.

Krassa gravplundrare tyckte förstås att så värdefulla ting kom bättre till pass i livet på den här sidan och lyckades ofta stjäla det mesta av det bästa. Men Tutankhamons berömda grav fick stå nästan helt orörd i tre tusen år innan den upptäckts av den brittiske arkeologen Howard Carter 1922.

Rikedomen han fann var ofattbar, en världssensation förstås och egyptologin fick ett odödligt skimmer. Men om de flesta i dag har hört talas om Tutankhamons skatt är det ytterst få som har sett den som helhet. Att man nu plötsligt ändå kan göra det i Stockholm – nästan, här visas tusen av de mest spektakulära föremålen – är inte så uppseendeväckande som det kan låta. Det som visas i Magasin 9 i Frihamnen är kopior, dessutom rör det sig om en vandringsutställning i flera exemplar som sedan ett antal år gått världen runt.

Mina förväntningar var därför till en början nedskruvade, särskilt som de Hollywoodliknande affischerna kan väcka onda aningar om en tillrättalagd show som vill slå mynt av mumieexotism och Indiana Jones-romantik.

Men skenet bedrar – eller, ja, kanske tvärtom. För det glimmar verkligen av guld överallt, man närmast dränks i bländande tittgodis: magnifika kistor, skimrande smycken, vackra vagnar, smäckra vassbåtar och färgrika väggmålningar. Men i all sin glans visar sig ”Tutankhamon” faktiskt också vara en på alla sätt upplysande, sevärd och exemplariskt pedagogisk utställning.

Produktionen är tysk, grundlig och påkostad. Upphovsmännen har tagit all tänkbar hjälp av både forskare och egyptiska hantverkare för att ge alla stora och små föremål en så begriplig inramning och autentisk karaktär som möjligt.

Dramaturgin är upptäckarglädjens. Efter en kort film om Carters mödosamma väg till fyndet slussas besökarna förbi några suggestivt ljussatta dioramor som ger en aning om hur de orörda gravkamrarna såg ut när de först öppnades.

Utställningen som sedan följer är till karaktären inte så olik dem i Bergrummet på Skeppsholmen på senare år: man promenerar genom långsträckta, dunkla rum där verken skulpteras i starkt ljus. Men samtidigt som lokalen här är stor som en hangar kommer man mycket nära inpå sevärdheterna, eftersom de inte måste skyddas i montrar.

Allt är på en gång storslaget och makabert: lysande guld mot mörk liksvepning. Graven är en demonstration av gränslös makt förstås – men makt inte bara över Egypten utan också över själva döden. Varje detalj kring sarkofagen är minutiöst arrangerad efter magiska principer för att garantera den döde ett evigt liv (en lång historisk strävan; tusen år senare skulle en religionsstiftare i Palestina lova alla som trodde på honom samma sak).

Men det skulle inte bara vara pompa och ståt där på andra sidan, det skulle vara lite bekvämt också. Till de roligaste inslagen på utställningen hör en grupp vardagsföremål som skickades med den unge faraonen – stolar och bord i verkligt utsökt design som skulle imponera på vilken modern möbelmässa som helst.

Att åka kollektivt till yttre delen av Frihamnen och Magasin 9 är nästan lika krångligt som att ta sig helskinnad till livet efter detta, men just nu är det en resa värd besväret.

Lars Linder "

"Utställning "Tutankhamon. Graven och skatterna"
Magasin 9, Frihamnen. Pågår till april 2017. "

DN LÖRDAG 3 DECEMBER 2016

" M-toppar gör upp med alliansens asylpolitik

Kommentar. Efter att tomten kommit och gått ska Sveriges förra statsminister agera samtalsledare i SVT. Men det finns en fråga som stör julstämningen i studion: Hur ser Fredrik Reinfeldt på de tidigare medarbetarnas skoningslösa migrationskritik?

Det är tre veckor kvar till utdelningen av julklapparna, men i Moderaterna handlar allting redan om ångerrätten. På kort tid har tre toppmoderater med Anna Kinberg Batra i spetsen rannsakat alliansregeringens migrationspolitik. Det började förra veckan med en debattartikel i Aftonbladet med rubriken "Därför har jag ändrat mig om invandringen". Den var signerad Anna Kinberg Batra, moderat partiledare och tidigare gruppledare och ordförande i finansutskottet i riksdagen.

Hon påminde om hur hon för femton år sedan skrev en motion om fri invandring, och ägnade resten av texten åt att förklara varför hon sedan ändrat sig. Den gamla politiken var inte hållbar. Sverige avvek för mycket från resten av Norden och Europa, och Sverige klarade inte att ge nyanlända en riktig möjlighet att etablera sig i det svenska samhället.

Moderatledaren konstaterade också att det fanns personer som varnat för att situationen var ohållbar, och som blivit motarbetade och utfrysta. Hon förstod, skrev hon, deras ilska och frustration.

Det var inte första gången som Anna Kinberg Batra försökte säga att hon och partiet bytt uppfattning om invandring, men den här gången fastnade formuleringarna. Medarbetarna på partikansliet kunde senare konstatera att utspelet blev osedvanligt spritt och uppskattat.

Kanske fanns det, och finns det, en ångerrätt på alliansregeringens migrationspolitik. Två nära medarbetare till Fredrik Reinfeldt har nu valt att bidra till rannsakningen. Tobias Billström, förste vice talman och tidigare moderat migrationsminister, bryter tystnaden om misslyckandet i en intervju i Aftonbladet. Mikael Sandström, tidigare statssekreterare i samordningskansliet, bidrar med en svidande uppgörelse i tidskriften Kvartal.

Man kan naturligtvis fråga sig varför flera före detta Reinfeldtmedarbetare drabbas av ruelse lagom till advent 2016. Sandström dirigeras inte av partikansliet. Men det är en händelse som ser ut som en tanke – och den står inte i motsättning till uppriktigheten i utspelen – att SCB:s stora partisympatiundersökning publiceras i början av december. Det går inte särskilt bra för Moderaterna som det ledande oppositionspartiet.

Det enda av de borgerliga partierna som ökar i SCB är Centerpartiet som inte alls gått lika långt som Moderaterna i skärpningen av migrationspolitiken. Det kan få en och annan liberal moderat att ifrågasätta omprövningen. Moderatledningen har i stället prioriterat att försöka stoppa flödet till Sverigedemokraterna.

Här fyller debattinläggen dubbla funktioner: För det första sänder de signalen inåt att flyktingsituationen är alarmerande, och att politiken måste komma bort från vad Sandström beskriver som ”sorgeprocessens förnekelsefas”. För det andra sänder de signalen utåt att Moderaternas omprövning är på största allvar.

När ett parti utnyttjar ångerrätten är syftet naturligtvis att få väljare i retur. Men med uppgörelsen med Reinfeldteran byter Moderaterna bort en unikt populär partiledare. Som statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson formulerat det: ”Nr 1 bland svenska partiledare. Ever.” Reinfeldts toppbetyg, från valåret 2010, ligger högre än Bengt Westerbergs notering vid succévalet 1985 eller Ingvar Carlssons stöd i valet efter Palmes död 1988. Hans folkliga stöd var intakt, till och med i förlustvalet 2014.

Med varje erkännande om misslyckandet i migrationspolitiken eroderas Reinfeldts eftermäle, och möjligen också bilden av Moderaterna som ett regeringsdugligt parti.

Själv inleder den före detta statsministern december med att lansera ett intervjuprojekt i SVT med forna toppolitiker, som Storbritanniens före detta premiärminister Tony Blair och USA:s tidigare utrikesminister Condoleezza Rice.

Reinfeldt, som beskrivit medierna som en ”hink med maskar”, ska nu agera samtalsledare om världspolitiken på bästa sändningstid.

De riktiga journalisterna har förgäves försökt ställa sin fråga: Vad ångrar han?

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se “

DN LÖRDAG 3 DECEMBER 2016

“ Reinfeldts medarbetare: ”Jag skäms”

En av tidigare statsminister Fredrik Reinfeldts närmaste män tar nu avstånd från den förda invandringspolitiken. I en artikel i tidskriften Kvartal skriver den tidigare moderate statssekreteraren Mikael Sandström att det är ”vår skuld och vårt ansvar att migrationspolitiken havererat”.

– Jag har suttit i en central beslutposition i åtta år. Det gör att jag har en betydande del av ansvaret, säger den tidigare statssekreteraren Mikael Sandström, som var samordnare i statsrådsberedningen 2006–2014.

Han anser att den svenska migrationspolitiken misskötts ”åtminstone sedan början av 2000-talet”. Den tidigare M-politikern, som nu arbetar på pr-byrå, menar att flera misstag gjordes under den borgerliga regeringsperioden: alltför släpphänta försörjningskrav, permanenta uppehållstillstånd i stället för tillfälliga och att asylsökande som fått avslag ändå tillåtits stanna kvar i landet.

– Det har undergrävt trovärdigheten till hela migrationssystemet, säger han.

Trots att många av dessa förslag framförts av Sverigedemokraterna vill Mikael Sandström inte ge SD rätt i efterhand.

– Ett stort problem är att svensk politik sedan 2010 inte gjort något annat än att förhålla sig till Sverige-demokraterna i stället för att tala om riktiga problem. Men jag vägrar att förhålla mig till dem.

I sin artikel ber han om ursäkt för svartmålning av personer som tyckt annorlunda. Han syftar på borgerliga debattörer som Thomas Gür, krönikör i Svenska Dagbladet, och Alice Teodorescu, politisk redaktör på Göteborgs-Posten. ”Jag skäms för att jag medverkat i riksmobbning”, skriver han.

Förra veckan publicerade moderatledaren Anna Kinberg Batra en debattartikel i Aftonbladet där hon tog avstånd från sina tidigare tankar om fri invandring till Sverige.

DN har sökt Fredrik Reinfeldt, som inte vill ge någon kommentar. I boken ”Nya livet” fortsätter han att försvara sin öppna invandringspolitik, som han anser är bra för Sverige, inte minst ur demografisk synpunkt.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN LÖRDAG 3 DECEMBER 2016

”Provocerande att några rika kommuner smiter undan”

“ Tonläget hårdnar mellan landets kommuner om hur fördelningen av nyanlända ska klaras av. I en DN-enkät är en klar majoritet av kommunerna kritiska mot dem som inte tänker följa anvisningslagen. Motståndet mot lagen är störst i borgerligt styrda kommuner.

I samband med förra höstens flyktingkris kom regeringen och de fyra borgerliga partierna överens om att alla landets kommuner ska tvingas att ta emot nyanlända. Uppgörelsen var en kompromiss där framför allt Moderaterna fick ge upp sitt motstånd mot tvångslagen.

Den senaste månaden har flera M-styrda kommuner meddelat att de inte kommer att klara av att ta emot de nyanlända som anvisas. Orsaken är i första hand bostadsbrist.

DN har frågat landets samtliga kommuner om hur de ser på att en del kommuner inte tänker följa anvisningslagen. Drygt två tredjedelar av kommunerna har svarat och en klar majoritet av dessa är kritiska till dem som inte lever upp till lagens krav. ”Bedrövligt”, ”osolidariskt” och ”skamligt”, är några omdömen.

– Det är provocerande att några rika kommuner smiter undan, svarar Boel Godner (S), kommun-styrelsens ordförande i Södertälje.

Kritiken är betydligt mer omfattande i kommuner med rödgrönt styre, visar DN:s enkät. Samtidigt är förståelsen för att man inte kan leva upp till anvisningslagen större i kommuner där alliansen har makten.

Men även i M-styrda kommuner finns kritik.

– Jag tycker att alla kommuner ska kunna dela på den börda som Sveriges regering och riksdag beslutar. Då ska vi ta ett solidariskt ansvar, säger Bo Frank (M), kommunalråd i Växjö.

Han framhåller samtidigt att det fortfarande är staten som har huvudansvaret och att Migrationsverket måste kunna hantera frågan när kommunerna har brist på bostäder.

Han ser också fördelningen av nyanlända som en klassisk konflikt mellan stad och land.

– Anvisningslagen har satt saker och ting på sin spets. När det bara finns på landsorten så är det inget problem. Men när flyktingströmmarna börjar nå Stockholms förorter så vaknar man även i Stockholm, säger Bo Frank.

En knapp fjärdedel av kommunerna som svarat på DN:s enkät uttrycker förståelse för att inte alla klarar av att leva upp till anvisningslagen.

– Jag kan inte tänka mig att någon kommun medvetet vill bryta mot - lagen. Men faktum är att verkligheten är som den är. Man kan helt enkelt inte få fram bostäder och det är det som är problemet. Vi

försöker få fram bostäder på alla sätt men det räcker inte. Vi kan ju inte sparka ut människorna som bor i bostäderna i dag, säger Stefan Svensson (M), kommunstyrelsens ordförande i Partille.

I onsdags meddelade regeringen att kommunerna får ytterligare två månader på sig att lösa bosättningen för de nyanlända som anvisats under 2016. Förhoppningen är att fler kommuner ska klara av att leva upp till anvisningslagen.

Samtidigt får Migrationsverket i uppdrag att räkna om anvisningstalen för 2017. Prognoserna för flyktingmottagandet har skrivits ned och därför kommer det att bli färre som anvisas. Regeringen vill dessutom att kommuner som tar emot många egenbosatta, så kallad ebo, ska få lägre anvisningstal. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) utesluter inte att införa sanktioner för de kommuner som inte lever upp till anvisningslagen.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“Fakta. DN:s enkät
DN har ställt frågan: ”Vad anser du om att flera kommuner inte tänker följa anvisningslagen?”

195 av landets 290 kommuner har svarat.
Av dem är 112 kritiska till de kommuner som inte följer lagen. De flesta kritiska kommuner har rödgrönt styre.

48 kommuner har förståelse för att alla inte klarar av att leva upp till anvisningslagen. Nästan samtliga av dem som har förståelse styrs av alliansen.

35 kommuner vill inte lämna någon synpunkt på frågan. “